

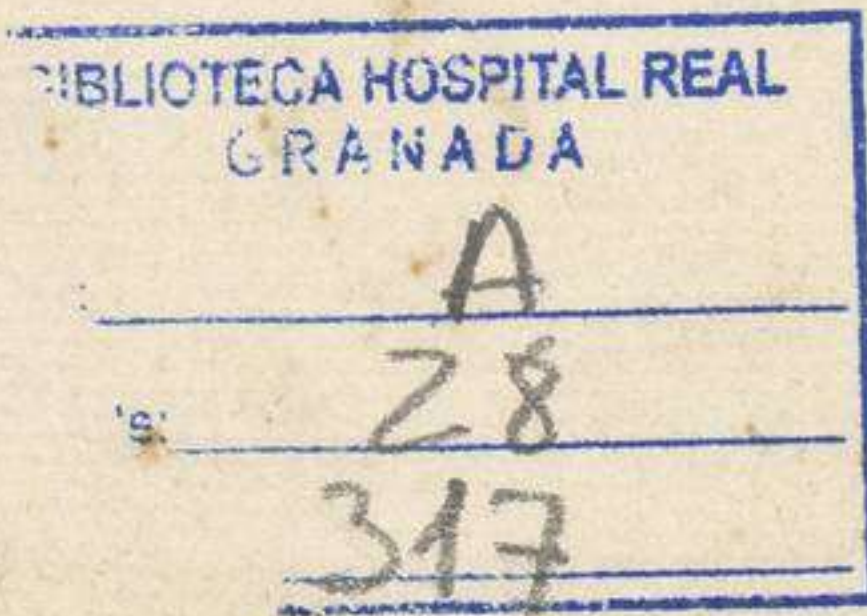

7a 2-3

15836289

BIBLIOTECA NACIONAL
MADRID

R. P.

*Composto el P. Pedro
de Montenegro*

MARTINI

BECCANIB-9999

SOCIETATIS IESV

Theologi

Aionis.

Del Coll. de la Compañia de Iesu de Granada

OPUSCULORVM

Theologicorum,

TOMVS TERTIVS.

LVGDVNI,

Sumptibus ANTONII PILLEHOTTE,
sub signo SS. Trinitatis.

M. DCXXI.

CVM PERMISSV SUPERIORVM.

MAR 11 1881

MS-1000

SOCIETY OF AMERICANS

Handwritten text, possibly a signature or name, written in cursive and oriented horizontally across the page.

TO THE SOCIETY OF AMERICANS

REVERENDISSIMO
ET ILLUSTRISS. PRINCIPI

AC DOMINO, D. THEODORO

Episcopo Paderbornensi, S. R. Imperij

Principi, Domino suo

Clementissimo

MARTINVS BECANVS.

Ntiqua quaestio est, Reueren-
dissime & Illustrissime Prin-
ceps, an hostes Ecclesiae plus
obsint illi, quam profint? D.
Augustinus eleganter de hac
re disputat in libro de vera religione, vbi in-
ter caetera sic habet; *Ecclesia Catholica per totum
orbem validè lateque diffusa, omnibus errantibus
vititur ad profectus suos. Vititur enim gentibus ad
materiam operationis suae; haeticis ad probatio-
nem doctrinae suae; schismaticis ad documentum
stabilitatis suae; Iudaeis ad comparationem pulchri-
tudinis suae.* Quibus verbis significat, quatuor
esse genera hostium Ecclesiae, quos ipse erran-
tes vocat; nempe Gentiles, Haeticos, Schif-
maticos, Iudaeos: Et ex singulis redundare

* 2

aliquid

Dedicatio.

aliquid in Ecclesiam profectus ac emolumentum. Et sanè ita est. Nam Gentiles, vt ipse loquitur, præbent illi *materiam operationis suæ*. Quã multi in Ecclesia Catholica, doctrina ac sanctitate perspicui homines, mittuntur ad conuersionem Gentilium in Indiam, Iaponiam, Americam? quam copiosam materiam benè operandi ibi inueniunt? quàm multos instruunt in fide & religione Christiana? quot millia virorum ac mulierum baptismo abluunt, & Christo lucrifaciunt? Non parua hæc Ecclesiæ utilitas est. Imò gemina. Vna ex parte eorum, qui tam pio ac laudabili studio occupantur. Altera, ex parte Gentilium qui in Ecclesiæ gremium admittuntur. Hi numero; illi merito, illustrant Ecclesiam.

Quid Hæretici? profunt *ad probationem doctrinæ Catholicæ*. Quo pacto? Hoc disertè explicat Augustinus loco citato, his verbis; *Sed quoniam verissimè dictum est, Oportet multas hæreses esse, vt probati manifesti fiant inter vos, vtamur etiam isto diuinæ prouidentie beneficio: Ex his enim hominibus hæretici fiunt, qui, etiamsi essent in Ecclesia, nihilominus errarent. Cum autem foris sunt, plurimum profunt, non verum dicendo, quod nesciunt, sed ad verum querendum carnales, & ad verum aperiendum spirituales Catholicos excitando. Sunt enim innumerabiles in*
Ecclesia

Dedicatio.

Ecclesia sancta Deo probati viri, sed manifesti non sunt inter nos, quamdiu imperitia nostra tenebris delectati, dormire malumus, quam lucem veritatis intueri. Quapropter multi, ut diem Dei videant, & gaudeant, per hæretico de somno excitantur. Utamur igitur, etiam hæreticis, non ut eorum approbemus errores, sed ut Catholicam disciplinam, aduersus eorum insidias, asserentes, vigilantiores & cautiores simus, etiamsi eos ad salutem reuocare non possumus. Verissima sententia. Multi Catholici per Lutheranos & Calvinistas de somno excitati sunt, & fidem ac religionem Christianam, doctissimis libris ac commentariis illustrarunt. Sacram scripturam interpretati sunt Iansenius, Pererius, Salmeron, Titelmãnus, Genebrardus, Delrius, Toletus, Maldonatus, Serarius, Masius, Emanuel Sa, Ribera, Vilalpandus, Pineda, Lorinus, Franciscus, Lucas, Baradius, Viegas, infiniti alij. A quo excitati? A Lutheranis & Calvinistis. Controuersias de fide ac religione scripserunt Eckius, Cochleus, Staphylus, Latomus, Bellarminus, Valentia, Costerus, Gretserus, Scribanus, Busæus, Posseuinus, Campianus, Turrianus, Molhusinus, Gibbonus, Duræus, Pistorius, Andradius, Thyæus, Peltanus, Stapletonus, Scioppius. A quo excitati? A Lutheranis & Calvinistis. Et fanè, si hæc nostra tempora conferantur cum superioribus

*

3

proxi

proximis ætatibus, quibus vel nulli, vel pauci hæretici Ecclesiam turbarunt, facile constabit tantum lucis ac splendoris ad Ecclesię Catholicę doctrinam accessisse, quantum, si hæretici nulli essent, accessisset nunquam.

Quid porrò Schismatici? Profunt, inquit August. *ad documentum stabilitatis nostrę*. Quę est illa stabilitas? Nimirum, de qua Christus in Euangelio; *Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, & portę inferi non preualebunt aduersus eam*. Igitur Schismatici, qui vel à Petro, vel à Pontifice Petri successore deficiunt, quid aliud sua defectione docent, quàm nos stabiles ac firmos esse, qui Petro ac successori eius arctissimè coheremus? Quid aliud inquã docent, quã portas inferi non preualituras aduersum nos quãdiu super hanc petrã immoti cõsistimus? Habēt quidē Schismatici veram fidem, vt alibi fatetur Augustinus, sed, dirupta societate, cum capite ac cæteris membris per charitatem coniuncti non sunt. Credunt nobiscū, Ecclesiam Catholicã super Petrã à Christo fundatã esse; sed quia ab vnione corporis per schisma diuulsi sunt, fides eorum non tam ipsis prodest, quam patrocinator.

Quid demum Iudæi? *Vtitur illis Ecclesia*, inquit Augustinus, *ad comparationem pulchritudinis suę*. Nimirum, Iudæi ancillę filij sunt; nos
liberę:

Dedicatio.

liberæ : illi , seruituti Mosaicæ subiecti sunt ; nos libertate donati : illi vmbra sectantur ; nos in luce versamur : illi sub figuris & elemētis quærunt Christum ; nos palam & quasi facie ad faciem ipsum contemplamur : illi in opprobrio carnis occultant suam familiam ; nos in aperta fronte genealogiam nostrā profitemur. Igitur, si inter illos & nos fiat comparatio ; quanto nos fœliciores, pulchiores, nobiliores, quàm illi ? Illorum Synagoga quid aliud est, quàm ancilla afflicta, deformata, repudiata ? Nostra Ecclesia, quid aliud, quàm Domina florens, speciosa, decora, amabilis, in qua macula non est ?

Sed quorsum hæc, ad te, Reuerendissime & Illustrissime Princeps, tam fusè præfatus sum ? Non frustra aut otiosè, opinor. Nam hinc facile erit æstimare, an etiam tibi aliquid profectus aut vtilitatis ex Ecclesiæ hostibus, vel obuenerit hætenus, vel deinceps sperandum sit. Ego quidem non ambigo. Nam si illi non essent, multæ animi tui virtutes in obscuro laterent, quæ ex eorum occasione & importunitate in apertam lucem productæ sunt : præsertim constantia in fide & religione ; zelus pro domo Dei ; fortitudo in aduersis ; magnificentia & liberalitas in augendis Ecclesiæ re-
ditibus, in extruēdis collegiis, gymnasiis, oratoriiis ; diligentia in accersendis hominibus

Dedicatio.

doctrina ac pietate præstantibus, qui verbo, calamo, priuatiim, publicè, Ecclesiæ vnitatem tueantur, & contra hostes in acie persistant. Hæ, inquam, virtutes obscuræ in te essent, si nulli Ecclesiæ hostes essent. Porro, triplex præmium pro his constitutū tibi est. Vnum, mens sibi conscia recti. Alterum, beatitudo in cælis. Tertium, fama apud posteros. Ad hanc consignandam, hunc tertium Opusculorū meorum Tomum, tuo amplissimo nomini offero consecrōque: Et ex animo precor, vt sicut Constantinum, Carolum Magnum, Ludouicum, aliōsque pios Reges ac Principes in virtutibus ac præclarè factis imitatus es; sic eandem cum illis nominis ac gloriæ immortalitatem cōsequaris. Quod meum votum (nihil dubito) in optimam partem interpretaberis: Et sicut nuperrimè, cum exiguum fanè libellum tuæ celsitudini inscripsissem, clementissimè eum excepisti, ita hunc, paulo maiorem, eadem clementia excepturus es. Deus te, Reuerendissime & Illustrissime Princeps ad Ecclesiæ suæ prosperitatem, ad piorum consolationem, ad familiæ Furstenbergicæ splendorem & incrementum, diu seruet incolu- mem. Moguntia ex Archiepiscopali Collegio Societatis, mense Martio, anno 1612.

I N D E X

I N D E X

O P V S C V L O R V M,
*quæ hoc Tomo conti-
nentur.*

- I. Examen Plagæ Regiæ. pag. 1.
- II. De fide Deo seruanda. 31.
- III. Priuilegia Caluinistarum. 56.
- IV. Quæstiones Batauicæ. 119.
- V. Dissidium Anglicanum. 216.
- VI. Duellum. 250.
- VII. De Pontifice veteris Testamenti.
369.

*

5

I N D E X

INDEX QUESTIONVM,
CAPITVM AC SVMMMA-
RIORVM QVÆ VNOQVQVE
opusculo huius tertij volumi-
nis continetur.

OPVSCVLVM PRIMVM
INSCRIPTVM

Examen Plagæ Regiæ.

- R*oponitur quid sit tractandum in uniuersum. pag. 1.
*Q*uis sit author Plagæ Regiæ. cap. 1. pag. 2.
*C*ui patrono inscripta & dedicata sit Plagæ Regiæ. cap. 2. p. 5.
*Q*uid sibi velit hoc nomen Plagæ Regiæ. c. 3. p. 7.
*Q*uid argumenti tractet author Plagæ Regiæ. c. 4. p. 8. in quo describitur visio Nicolai Eremitæ secundum Graserum. p. 9. Interpretatio visionis secundum Graserum. ibid. Utilitas visionis. p. 10.
*Q*uo spiritu à Grasero scripta sit Plagæ Regiæ. c. 5. p. 11. Argumentum primum quo probatur. Quòd spiritus Graseri non sit à Deo. p. 13. argumentum secundum pag. 14. argum. 3. p. 16.
*Q*uò incerta sit doctrina Plagæ Regiæ. c. 6. p. 18. argumentum primum quo probatur incertitudo explicationis Graseri. p. 19. argum. 2. p. 20. argum. 3. p. 22. argum. 4. p. 25.

*Q*uo

Index Quæst. Cap. & summ.

Quo loco habenda sit Plaga Regii. cap. 1. p. 27. in quo Paradigma coniectandi ex Graseo. p. 28. Paradigma visiones interpretandi ex Graseo. p. 29.

Epilogus cum epigrammate in Graserum. p. 30.

OPVSCVLVM SECVNDVM.

De fide Deo seruanda : Vel. An monachi seruent Deo fidem, qui profugiunt ad Lutheranos & Calvinistas, & ibi uxores accipiunt. p. 31.

Prima propositio contra hereticos. p. 34.

Secunda propositio. p. 37.

Tertia propositio. p. 39.

Quarta propositio. p. 42.

Quinta propositio. p. 45.

Sexta propositio. p. 47.

Septima propositio. p. 48.

Prima excusatio Aduersariorum expenditur. p. 49.

Altera excusatio. p. 51.

Testimonia Patrum pro continentia seruanda. p. 53.

OPVSCVLVM TERTIVM.

Præuilegia Calvinistarum, quæ recensentur. p. 56.

Primum præuilegium. Omnes Calvinistæ ex utero materno nascuntur sancti & hæredes vitæ æternæ, ideòque nec Baptismo, nec aliis Sacramentis egent. p. 57. Quod examinatur. p. 59.

Secundum præuilegium: Omnes Calvinistæ sunt sacerdotes à Deo sanctificati, & quotidie offerunt Deo mundam, & acceptabilem hostiam in odorem suauitatis. p. 63.

Quod examinatur. p. 64.

*Tertium Præuilegium: Omnes Calvinistæ certi sunt de sua
iusti*

Index (Quæst. Cap.

iustitia, sanctitate, perseverantia, predestinatione, & vita aterna; ideoque certi ac securi, quicquid tandem eueniat, perire se non posse. p. 66. Quod examinatur.

p. 67.

Quartum priuilegium: Omnes Calvinistæ per internam Spiritus sancti testificationem, norunt discernere inter Scripturas canonicas, & non canonicas: ideoque in hac re non egent Iudice controuersiarum. p. 70. Quod examinatur. p. 71.

Quintum priuilegium. Tametsi omnes antiqui Patres errarint, Calvinistæ tamen non errant, quia non ab hominibus, sed à Deo docti sunt; qui errare non potest. p. 74. Quod examinatur. p. 76.

Sextum Priuilegium. Calvinistæ habent propriam doctrinam è cælo sibi reuelatam, quam reliqui Christiani hoc tempore non habent. p. 77. Quod examinatur. p. 82.

Septimum priuilegium. Calvinistæ non ita adstricti sunt ad suam doctrinam, quin possint contrariam amplecti, cum lubet: & negare quod antea affirmabant. p. 83. Quod examinatur. p. 87.

Octauum priuilegium. Calvinistæ, sicut habent propriam doctrinam, sic habent etiam proprium ac peculiare Purgatorium distinctum à Purgatorio Catholicorum. p. 87. Examinatur. p. 89.

Nonum Priuilegium. Tametsi Calvinistæ enormiter quotidie peccent, & flagitiosè uiuant, tamen peccata ipsis non imputantur. p. 98. examen. p. 99.

Decimum priuilegium. Calvinistæ possunt impunè mentiri & calumniari, suumque Euangelium hoc modo propagare, & Catholicorum vitam & doctrinam traducere. p. 100. examen. p. 102.

Undecimum priuilegium. Calvinistæ impunè possunt, non modo

& summariorum.

modò Catholicos, sed etiam se mutuo conuitiis ac maledictis insectari, sine ullo salutis aut sanctitatis dispendio. p. 103. examen. p. 105.

Duodecimum Priuilegium. Calvinista possunt suos Reges & Principes seculares deponere, expellere, & interficere, quando ipsis visum est p. 106. examen. 110.

Decimumtertium Priuilegium. Calvinista nulla lege, nec diuina, nec humana obligantur, sed ab omni iugo & subiectione penitus sunt liberi & immunes. p. 116. examen. p. 117.

OPVSCVLVM QVARTVM.

Quæstiones Batavicae in Batavum Calvinistam. pagin. 119.

Quæstio 1. An Calvinista sint Evangelici. p. 121. ubi de moribus Calvinistarum p. 125. de priuilegiis eorum. 127.

Quæstio 2. An etiam Lutherani sint Evangelici. p. 128. primum responsum Batavi examinatur. p. 129. Secundum eiusdem responsum. p. 130. tertium eiusdem responsum. p. 132.

Quæstio 3. An Batavus noster sit Evangelicus. p. 133.

Quæstio 4. An Batavus sit Calvinista. p. 135.

Quæstio 5. Cur Batavus nomen suum non expresserit. p. 137.

Quæstio 6. Cur Batavus tam iracundè agat. p. 138.

Quæstio 7. An Pontifex sit Antichristus. p. 139.

Quæstio 8. An Iesuitæ sint regicide. p. 142.

Quæstio 9. An Iesuitæ sint proditores. p. 144.

Quæstio 10. An Iesuitæ sint perduelles. p. 146.

Quæ

Index Questionum, Cap.

- Quaestio 11. *An Iesuita sint ingrati in Regem Galliae Henricum IIII. p. 148.*
- Quaestio 12. *Quid Rex Galliae sentiat de Iesuitis. p. 151.*
- Quaestio 13. *An Rex Galliae fuerit verè Catholicus & Pontificius. p. 154.*
- Quaestio 14. *An Catholici in Concilio Tridentino doceant, Haereticis non esse seruandam fidem. p. 155. annotatio circa hac. p. 166.*
- Quaestio 15. *An Catholici in Constantiensi Concilio doceant, Haereticis non esse seruandam fidem. p. 169. ad id annotatio. p. 178.*
- Quaestio 16. *An in Concilio Lateranensi definitum sit, Haereticis non esse seruandam fidem. p. 181. ad id annotatio. p. 187.*
- Quaestio 17. *An Pontifices decernant, non esse fidem haereticis seruandam. p. 189. quid Gregorius nonus. p. 191. de Sixto V. & Gregorio XIV. p. 194. de Paulo V. 200. ad id annotatio. 204.*
- Quaestio 18. *An Catholici scribant & sentiant; non esse haereticis seruandam fidem. p. 206. annotatio. p. 210.*
- Quaestio 19. *An Catholici re ipsa non seruent haereticis fidem. p. 210. annotatio. 215. Epilogus. p. 215.*

OPVSCVLVM QVINTVM.

- Dissidium Anglicanum de Primatu Regis, ad Catholicos in Anglia praefatio. p. 216.*
- Dissidium Anglicanum de primatu Regis proponitur. p. 217.*
- Quaestio 1. *An Rex Angliae habeat aliquem Primatum in Ecclesia. p. 219.*
- Quaestio 2. *An Primatus ille quem Rex habet in Ecclesia, sit Ecclesiasticus & spiritualis. p. 220.*

Quae

& summariorum.

- Quæstio 3. *An Rex ab hoc Primatu possit vocari Primas Ecclesie. p. 222.*
- Quæstio 4. *An Rex à suo primatu possit vocari supremum caput Ecclesie. p. 223.*
- Quæstio 5. *An Primatus Regis consistat in aliqua potestate vel iurisdictione Ecclesiastica. p. 225.*
- Quæstio 6. *An Rex propria auctoritate possit Synodos inducere. p. 227.*
- Quæstio 7. *An Rex possit leges Ecclesiasticas condere. p. 229.*
- Quæstio 8. *An Rex propria auctoritate possit conferre beneficia Ecclesiastica. p. 231.*
- Quæstio 9. *An Rex possit Episcopos creare, & deponere. p. 232.*
- Quæstio 10. *An Rex possit subditos contumaces excommunicare. p. 233.*
- Quæstio 11. *An Rex sit Iudex omnium controuersiarum in Ecclesia. p. 236.*
- Quæstio 12. *Vnde, & quo titulo Rex habeat Primatum in Ecclesia. p. 238.*
- Quæstio 13. *An Rex possit cogere suos subditos ad iuramentum Primatus. p. 239. prius punctum. 240. alterum punctum. p. 241.*
- Epilogus. 245.*

OPVSCVLVM SEXTVM.

- Duellum Martini Becani cum Guilielmo Tookero de primatu Regis Anglie. p. 250.*
- Libellus Martini Becani de Primatu Regis Anglie, ubi 8. proponuntur. p. 252.*
- Commentarius. p. 254.*

Cap.

Index Quest. Cap.

- Cap. 1. An Rex iure naturali habeat Primatum Ecclesie.*
p. 260
Commentarius. p. 262.
- Cap. 2. An Rex habeat Primatum Ecclesie iure diuino veteris Testamenti.* p. 267.
Prima obiectio ex facto Regis Iosaphat. p. 277.
Secunda, ex facto Davidis, & aliorum Regum. p. 278.
Tertia, ex facto eiusdem Davidis, p. 285.
Quarta desumpta ex facto Salomonis Regis. p. 287.
Quinta desumpta ex facto eiusdem Regis Salomonis. pag. 290.
Sexta, ex facto Iosie Regis. p. 294.
Septima ex facto Ezechie Regis. p. 295.
Octaua sumpta ex titulis Regum veteris Testamenti. pag. 296.
Conclusio totius capituli. p. 302.
Commentarius. p. 303.
Primum testimonium scripturae contra allatum discutitur. p. 303.
Secundum testimonium discutitur. p. 306.
Tertium testimonium discutitur. p. 310.
Quartum testimonium discutitur. p. 313.
Quintum testimonium discutitur. p. 315.
Alia testimonia. p. 319.
- Cap. 3. An Rex iure diuino noui Testamenti habeat Primatum Ecclesie.* p. 320.
Obiectio Regis Angliae. p. 325.
Commentarius. Probatio ex verbis Christi. p. 330.
Ex testimoniis Apostolorum. p. 331.
Ex praxi Ecclesie. p. 335.
Ex circumstantiis. p. 336.
Obiectio Tookeri. p. 339.
- Cap. 4. An Rex iure civili, vel canonico habeat Primatum*
tum

& summariorum.

tum Ecclesie. p. 340.

Commentarius p. 343.

Cap. 5. An Rex consensu doctorum hominum habeat
Primum Ecclesie. p. 347.

Commentarius. p. 351.

Cap. 6. An Rex titulo Prescriptionis habeat Primum
Ecclesie. p. 352.

Commentarius. p. 355.

Cap. 7. An Rex ex propria doctrina possit Primum
suum defendere. p. 358.

Commentarius. p. 361.

Cap. 8. Quod sit ergo officium Regis circa Ecclesiam. p.
363.

Commentarius. p. 366.

Epilogus. p. 369.

OPVSCVLVM SEPTIMVM.

De Pontifice Veteris Testamenti Prefatio. p. 369.

Cap. 1. De Familia Pontificis. p. 371.

Cap. 2. De successione Pontificum. ibid.

Cap. 3. de consecratione Pontificis. p. 377.

Questio 1. Quandiu durauerit hæc tota actio consecratio-
nis Aaronicæ. p. 382.

Questio 2. Quare tot ceremonie adhibite sunt in conse-
cratione Pontificis & Sacerdotum. p. 385.

Quest. 3. An omnes ceremonie semper adhibite sint. p.
387.

Cap. 4. De officio Pontificis. p. 388.

1. Pontificis officium. p. 389.

2. Eiusdem officium. p. 391.

3. Officium. p. 392.

4. Officium. p. 397.

Cap. 5. De vestibus & ornatu Pontificis. p. 399.

†

Quest.

Index Cap. Quæst. & Summar.

Quæst. 1. Quid significauerint ornamenta Pōtificis. p. 402.

Quæst. 2. An Pontifex plus usus fuerit Ephod seu superhumerali. p. 403.

Quæst. 3. In quem finem solitus sit Pontifex gestare Ephod. p. 403.

Cap. 6. De redditibus Pontificis. p. 405.

1. De urbibus illi concessis in redditus. p. 406.

2. De decimis p. 407.

3. De primitiis & primogenitis. 410.

4. De oblatiis. p. 412.

Cap. 7. De auctoritate Pontificis. p. 413.

Cap. 8. De comparatione Pontificis cum Rege. p. 415.

Quæst. 1. An Pontifex præcelluerit Regi titulo originis & antiquitatis p. 416.

Quæst. 2. An Pontifex præcelluerit Regi titulo familia. p. 417.

Quæst. 3. An Pontifex præcelluerit Regi titulo inaugurationis. p. 419.

Quæst. 4. An Pontifex præcelluerit Regi titulo unctionis. p. 420.

Quæst. 5. An Pontifex præcelluerit Regi titulo ornamentorum. p. 424.

Quæst. 6. An Pontifex præcelluerit Regi titulo officij. p. 426.

Quæst. 7. An Pontifex præcelluerit Regi titulo exemptionis. p. 431.

Quæst. 8. An Pontifex præcelluerit Regi titulo auctoritatis. p. 440.

Conclusio huius capituli. p. 441.

Cap. 9. Quæ utilitas percipi ex dictis possit. p. 442.

1. Utilitas ex parte Catholicorum. ibid.

2. Utilitas ex parte aduersariorum. p. 444.

3. Utilitas ex parte Regum. p. 447.

ARGV

A R G V M E N T V M

cuiusque Opusculi.

Primum Opusculum inscribitur, *Examen Plagæ Regiæ*. In quo breuiter refellitur Conradus Graferus Caluinista, qui scripsit Commentarium in Apocalypsin, sub hoc titulo, *Plagæ Regiæ*; & in eo conatus est probare, Pontificem Romanum esse Antichristum, & omnes plagas, quibus afficiuntur Reges & principes sæculares, à Pontifice Romano prouenire.

Secundum Opusculum inscribitur, *De fide Deo seruanda*. In quo proponitur quæstio, An Monachi seruent Deo fidem, & sint liberi in conscientia; qui profugiunt ad Lutheranos & Caluinistas, & ibi vxores accipiunt, nulla habita ratione voti continentia, quo se ante obstrinxerunt? Et resoluitur in negantem partem.

Tertium Opusculum inscribitur, *Priuilegia Calvinistarum*. In quo recensentur tredecim Priuilegia, collecta ex libris & doctrina Calvinistarum: & breuiter examinantur. Sunt au-

**

2

tem

tem hæc. 1. Omnes Calvinistæ sunt sancti ab utero materno. 2. sunt Sacerdotes Dei. 3. sunt certi de sua salute & vita æterna. 4. norunt discernere inter Scripturas canonicas & non canonicas. 5. nunquam errant. 6. habent peculiarem doctrinam è cœlo delapsam. 7. ad eam tamen non astringuntur. 8. habent etiam peculiare purgatorium. 9. impunè peccant. 10. impunè mentiuntur & calumniantur. 11. impunè maledicta & conuitia in alios iaciunt. 12. possunt suos Reges & Principes interficere. 13. liberi sunt ab omni lege.

Quartum Opusculum inscribitur, *Quæstiones Batauicæ*. In quo, contra quendam Batauum Calvinistam, disputantur hæ quæstiones. 1. an Calvinistæ sint Evangelici. 2. an etiam Lutherani sint Evangelici. 3. an & Batauus sit Evangelicus. 4. an sit Calvinista. 5. cur nomen suum non expresserit. 6. cur tam iracundè agat. 7. an Pontifex sit Antichristus. 8. an Iesuitæ sint Regicidæ. 9. an sint proditores. 10. an perduelles. 11. an ingrati in Regem Gallia. 12. quid Rex Gallia sentiat de Iesuitis. 13. an Rex Gallia fuerit verè Catholicus. 14. an Catholici in Concilio Tridentino decernant, hæreticis non esse seruãdam fidem. 15. an hoc ipsum decernant in Concilio Constantiensi. 16. an etiam in Lateranèsi. 17. an decreta Pontifi

rificum hoc statuunt. 18. an Catholici passim
ita scribant & sentiant. 19. an Catholici re ipsa
non seruent hæreticis fidem.

Quintum Opusculum inscribitur, *Dissidium
Anglicanum de Primatu Regis*. In quo osten-
ditur, Theologos Angliæ, qui defendunt Pri-
matum sui Regis, dissidere inter se in his pun-
ctis. 1. an Rex Angliæ habeat aliquem Prima-
tum in Ecclesia. 2. an Primatus ille sit Eccle-
siasticus & spiritualis. 3. an Rex ab eo Prima-
tu possit vocari Primas Ecclesiæ. 4. an ab eo-
dem vocari possit supremum Caput Ecclesiæ.
5. an Primatus ille consistat in aliqua potesta-
te vel iurisdictione Ecclesiastica. 6. an Rex
ratione sui Primatus possit indicere Concilia
& in iis præsidere. 7. an possit leges Ecclesia-
sticas condere. 8. an beneficia Ecclesiastica
conferre. 9. an Episcopos creare & depone-
re. 10. an contumaces excommunicare. 11.
an Iudicem controuersiarum agere. 12. vnde
Rex habeat suum Primatum. 13. an subditos
possit cogere ad iuramentum Primatus.

Sextum Opusculum inscribitur, *Duellum
Martini Becani Societatis Iesu Theologi, cum Gui-
lielmo Tooker, Anglicanæ Theologiæ Professore, &
Decano Ecclesiæ Lichefeldensis, De Primatu Regis
Angliæ*. In quo discutiuntur hæc cap. 1. an Rex
iure naturali habeat Primatum Ecclesiæ. 2. an

Argumentum.

iure diuino veteris Testamenti. 3. an iure diuino noui Testamenti. 4. an iure ciuili vel canonico. 5. an consensu doctorum hominum. 6. an titulo præscriptionis. 7. an secundum principia suæ doctrinæ. 8. si Rex non habet Primatum Ecclesiæ, quodnam illius officium circa Ecclesiam sit. Et, an omnem Ecclesiæ & religionis curam abiicere debeat.

Septimum Opusculum inscribitur, *De Pontifice veteris Testamenti, & de comparatione illius cum Rege.* In quo agitur de his punctis. 1. De familia Pontificis. 2. de successione. 3. de consecratione. 4. de officio & potestate. 5. de vestibus & ornatu Pontificali. 6. de redditibus annuis. 7. de authoritate. 8. de comparatione illius cum Rege, in variis capitibus. 9. quæ utilitas hinc percipi possit.

R. PATRIS

MARTINI BECANI,

SOCIETATIS IESU

THEOLOGI, OPUSCULUM

primum.

EXAMEN PLAGAE REGIAE.

PRODIIT nuper ex Heluetia ingens
 Tractatus cum hac inscriptione: Pla-
 ga Regia, hoc est, Commentarius
 breuis, & perspicuus in Apocaly-
 psin sancti Ioannis, quatenus hæc reconditissi-
 ma Prophetia lucusque per decurrentia Ec-
 clesiae Catholicae fata, impleta est, & hodie po-
 tissimum impletur. *Eius exemplar, diebus superio-
 ribus, ad me misit Illustris Vir, Marcus Velserus,
 Duumvir Augustanus. Percurri obiter, & notavi,
 quæ festinanti occurrebant. Quid de eo sentiam, pa-
 tebit ex hoc breui Examine, quod subiicio; cuius hæc
 sunt capita:*

- I. Quis sit author Plagæ Regiæ?
- II. Quis Patronus, cui inscripta & dedicata est?
- III. Quæ ratio nominis? seu, cur vocetur Plaga
 Regia?

Examen

IV. Quid argumenti tractet?

V. Quo spiritu ab authore conscripta sit?

VI. Quam certa sit eius doctrina? Ex quibus omnibus constabit.

VII. Quo loco habenda sit Plaga Regia?

*Ex his paucis capitibus & meam sententiam de Plaga Regia, & illius pretium ac dignitatem facile intelliges prudens Lector. Quamuis enim, ut dixi, ingens Tractatus sit, qui vel sola mole ac quantitate posset hominem alias occupatum, à lectione deterre-
re; nihil tamen ingenti refutatione opus esse censeo. Aliud est, multa scribere; aliud benè, doctè, & ner-
uosè scribere. Multa congeffit Author Plagæ Regiæ; sed parum solidè probavit. Quid ergo multis refu-
tare necesse est? Nisi quis otio abundet: quod sanè in me locum non habet. Itaque paucis & strictim cum homine agendum censui.*

C A P V T I.

Quis sit author Plagæ Regiæ.

1. **A**Vthor illius est Conradus Graferus, qui qui-
dem & sacram Scripturam diligenter legisse,
& multos annos in hoc Opere conscribendo laboraf-
se, videri potest. At triplici nomine suspectum meritò
se facit. 1. quia Calvinista est. 2. quia vbique seipsum
laudat. 3. quia alios fastuosè præ se contemnit, menda-
ciis obruit, conuitiis insectatur, & scurriliter illudit.
Hæc tria paucis explicabo.

2. Primò igitur Calvinista est. Quis autem nesciat,
quàm

quàm atrox, blasphema, & pestilens Calvinistarum doctrina sit? Hactenus palam docuerūt hos Aphorismos: 1. Deum esse authorem peccati. 2. Deum prædestinare homines ad æterna supplicia, sine vlla ipsorum culpa. 3. Deum non sincerè, sed simulatè agere cum hominibus. 4. Christum non esse mortuum pro omnibus. 5. Imaginem Christi crucifixi nullo modo in templis tolerandam esse. 6. Sanctos, qui dicuntur cum Christo regnare, esse larvas, bestias, carnifices. 7. Peccatum originale non tolli per baptismum. 8. Nec reliqua tolli in Iustificatione, sed tantum tegi, seu occultari. 9. Omnia iustorum opera nihil aliud esse quàm sordes, inquinamenta, & peccata mortalia. 10. Gratiam Dei non sufficere ad benè agendum. 11. Omnes filios fidelium esse sanctos ab vtero materno, ac proinde non egere Baptismo. At nunc vltèrius progressi, non sunt contenti illis Aphorismis, sed hos insuper Atheismos adficiunt. 1. Deum non esse infinitum. 2. Deum non esse vbique præsentem. 3. Incertum esse, an Deus secundum substantiam sit alibi præsens, quàm in cælo. Et quod inde sequitur, incertum esse, an Christus, cum in terris versatus est, fuerit verus Deus. 4. In Deo esse vera accidentia, realiter distincta à substantia Dei. 5. Decreta Dei (cuiusmodi est decretum prædestinationis, aut reprobationis, aut creationis mundi) non esse ab æterno. 6. Æternitatem Dei non esse indiuisibilem, & totam simul, sed successiuam. Ita Conradus Vorstius Calvinista in Tractatu de Attributis diuinis, quem nuper edidit. Quid nunc sperare possis à Grafero, qui eodem spiritu Calvinistico imbutus est? qui in eodem stadio currit, vt palmam Atheismi consequatur?

3. Et tamen vbique se laudat hic Author. Sed astutè. Nam in toto suo volumine, quod sanè ingens est, instituit perpetuum colloquium inter Danielelem &

Eusebium. Daniel Graferi personam sustinet. Eusebius laudatoris officio fungitur. Et quidquid alter dicit, hic approbat. Quis non videt at ex composito rem geri? Non audebat Graferus in propria persona seipsum commendare. Hoc enim quivis aduertisset. Igitur collocutorem adhibuit, qui applausu & præconio exciperet omnia, quæ ab ipso dicerentur. Et hoc strenuè fecit Eusebius. Sic enim passim loquitur: *Cogitationes tue mihi hic longius progredi videntur, quàm cuiusquam alterius.* Item: *Tu mihi caliginem, quæ hæctenus in Vaticinij huius lectione oculos meos obfuscauit, paulatim abstergis.* Item: *Arguta fuit hæc coniectura.* Item: *Iucunda sanè hæc, & notatu digna sunt.* Item: *In hoc tibi nemo contradicet.* Item: *Pulchræ sunt hæc cogitationes.* Item: *Hæc profectò per se pia sunt, & pio animo iucundissima.* Item: *Egregium profectò hoc, & notatu dignum est.* His & similibus loquendi formulis ubique se laudat Graferus sub larua Eusebij collocutoris.

4 Sed qui seipsum tanti facit, quo loco habet alios mortalium? Nullo, vel certè exiguo. Ne longus sim, ex vno hoc disco. Afferit in sua *Plaga Regia*, Prophetiam Apocalypsis aliis omnibus obscuram esse; sibi non item. Distinguit autem tria genera aliorum hominum. In primo ponit fanaticos. In altero, probos authores. In tertio, præceptores suos. Primos ait, latibula quærere: alteros, nemini satisfacere. Tertios, duri nimis iudicij esse. Addit, sibi præ cæteris obortam esse aliquam lucem, & per eam ingenti desiderio profundissima quæque scrutatum esse; nec suo conatui Dei benedictionem defuisse. In qua re planè similis est Phariseo Euangelico. Nam perinde est, ac si dicat: Domine, gratias tibi ago, quia non sum sicut cæteri Apocalypsis interpretes, fanatici, nemini satisfaciens; velut etiam Præceptores mei, duri iudicij homines. Mihi vni lux obla

oblata est: Ego profunda mysteriorum penetraui: meo conatui benedictio tua non deest.

5. Nec abstinere à conuitiis. Pontificem vocat *Dracōnem tricipitem*: Pontificios, *quisquilias Mundi*. Et vt multa similia omittam, quibus omnia plena sunt, disertè affirmat, Spiritum sanctum quædam *oscitanter* in Apocalypsi descripsisse: quædam *ad nauseam lectoris inculcasse*. Mendacia passim occurrunt. Ait, Catholicos palam docere, *Papam ne quidem à Deo posse iudicari*. Imò, *Papam habere potestatem dispensandi contra quatuor Euangelia, & contra Pauli Epistolas*. Omitto alia. Illud scurrile est, quod addit, Catholicos accuratè solitos esse disputare, *an mortaliter peccet, qui in Ecclesia pedit? An passeret, & alia bruta Ecclesiam defœdantia, liceat excommunicare? An mater Mariæ, in filie conceptione, carnis delectationem senserit?* & quæ eiusdem farinae sunt. Ergo ob has causas meritò suspectus est Graferus cum sua Plaga Regia.

C A P V T II.

Cui Patrono inscripta & dedicata sit Plaga Regia?

1. S Erenissimo Britannia Regi Iacobo inscripta & dedicata est, cum hoc titulo: *Fidei verè Catholice propagatori, ac defensori*. Non satis video, quò spectet hic titulus: aut qua conscientia, homo Calvinista, Regem illum appellet Catholicæ fidei defensorem ac propagatorem. Certè Rex Britannia Calvinista non est. Imò Calvinistas seu Puritanos (quod idem est) in sua monitoria præfatione ad Imperatorem, Reges, & Principes, miris modis execratur. Hæc enim de illis scribit: Primò, esse homines furiosos & incendiarios.

Secundò, plus se fidei reperisse in efferis latronibus, quam in Caluinistis. Tertiò, se non solùm à natiuitate continuò vexatum fuisse à Caluinistis, sed etiam in utero materno propemodum extinctum, antequàm nasceretur. Quartò, se in suo libro ad filium, multo acrius ac vehementius in Caluinistas, quàm in Pontificios inuectum esse. Denique, se eidem libro prolixam in odium Caluinistarum, præfationem apologeticam præfixisse. Hæc & similia habet Rex. Quid ergo homini Caluinistæ in mentem venit, vt hunc ipsum Regem, qui tantus Caluinistarum hostis & persecutor est, tam insigni ac specioso titulo exornare ausus sit?

2. Vt res sit clarior, addam duo dilemmata. Vnum, vel Rex Britanniaë verè Catholicus est, vel non est. Si Catholicus est, certè Caluinistæ Catholici non sunt, quos Rex Catholicus persequitur. Si Catholicus non est, cur Caluinista Catholicæ fidei defensorem appellat? Hic sanè alterutrum fateri necesse est, aut Caluinistam mendacem esse, si Rex Catholicus non est: aut hæreticum esse, si Rex Catholicus est. Nec video, quomodo elabi possit.

3. Alterum; Author Plagæ Regiæ, vel habet veram doctrinam, vel falsam. Si falsam, cur eam Regi Catholico obtrudit? an Regem Catholicum falsitatis Patronum fore existimat? Si veram, quomodo Regem Catholicum à falsitate vindicabit? Nam Rex in multis contrarium sentit, vt cap. 6. demonstrandum est.

4. Sed video me frustra hic hærere. Aliud mysteriũ latet in hac inscriptione. Aliud, quàm fidem Catholicam spectauit Graferus, quando Regi Britanniaë, tanquam Catholicæ fidei propagatori, Plagam Regiam dedicauit. Quid illud? Facile coniciam, quod res est. Sperauit fore, vt vel thesaurum à Rege potentissimo per huiusmodi blandimenta extorqueret; vel certè in
Angliam

Angliam ad lautiores mensas euocaretur. Hic enim est scopus, in quem collimant eiusmodi Nouatores. Vereor tamen, ne Rex fucum aduertat, præsertim si Sacellanus ei ad manum sit.

C A P V T I I I.

Quid sibi velit hoc nomen Plaga Regia?

1. **G**RASERUS inscripsit librum suum, *Plagam Regiam*. Hoc dupliciter potest intelligi. Primò actiuè, quasi Reges plagam aliis immittant. Secundò passiuè, quasi plagam ab aliis patiantur. Igitur Graferus in Præfatione ait, se posteriori modo intelligere. Vult enim hac libri inscriptione significare, Reges & Principes insignem plagam accipere, propter quorundam hominũ improbitatem. Et ita est. Insignem plagam accipiunt ab ipso Grafero, qui toto suo volumine id potissimùm contendit, Pontificem Romanum esse Antichristum; & omnes Pontifici Romano adhærentes, esse Antichristianos. Nunc autem constat, plerosque Reges & Principes adhærere Pontifici in causa religionis ac fidei; vt Imperatorem, Reges Gallia, Hispania, Polonia, Hungaria, Archiduces Austria, Duces Bauaria, Lotharingia, Burgundia, Brabantia, Franconia, Hetruria, Principes Electores, Moguntinum, Treuirenses, Colonienses, & alios complures. Igitur hi omnes à Grafero pro Antichristianis habentur. An non insignis hæc plaga est?

2. Velim tamen à Grafero disertè intelligere, quinam illi Reges sint, in quorum gratiam *Plagam Regiam* conscripsit? An illi, qui iam nominati sunt? an potius Rex Britannia, cui *Plaga Regia* dedicata est?

Vtrique sanè, & actiuè & passiuè se habent in hoc negotio. Priores quidem actiuè, quia iustè persequuntur Calvinistas: passiuè, quia à Grafero Calvinista habentur pro Antichristianis, vt dictum est. Id multo clarius est in Rege Britannia. Is enim insignem plagam immisit Calvinistis, quando eos in sua monitoria præfatione, appellauit hæreticos, furiosos, incendiarios, & efferis latronibus deteriores. Et iam ante, luculentam plagam à Calvinistis acceperat, quando in vtero materno, vitæ ipsius insidiati sunt, antequam in lucem edereretur.

C A P V T I V.

*Quid argumenti tractet author
Plagæ Regiæ?*

1. **E**Xplicat ferè totam Apocalypsin B. Ioannis. Et potissimùm persequitur septem Epistolas, quæ scriptæ sunt ad totidem Ecclesias Asiaticas; septem Sigilla, quæ à nemine, nisi ab Agno, aperiri poterant; septem Tubas, quæ à totidem Angelis inflatæ sunt, & septem Phialas, quæ à septem Angelis effusæ. His omnibus contineri ait varia Plagarum genera, quæ Ecclesia nunc patitur ab Antichristo, & iam ante ab illius præcursoribus passa est. Et in hunc scopum omnia dirigit, vt ostendat, Papam esse Antichristum: & omnes Plagas à Papa in Ecclesiam & Christianos Reges ac Principes deriuari.

2. Atque hæc est summa totius operis, quod speciatim diuiditur in tres tractatus. Primus inscribitur, *Hypothesis Plagæ Regiæ*. Secundus, *Historia Plagæ Regiæ*. Tertius, *Illustratio Plagæ Regiæ*. In Hypothesi explicat

Graferus

Graferus septem Epistolas, septē sigilla, septem tubas, & quinque priores phialas: in Historia, sextam & septimam phialam, & multa alia de Dracone, bestia, & pseudopropheta. Hæc autem explicatio, vt supra insinuavi, in eum finem ab eo suscepta est, vt populo scilicet persuadeat, Pontificem Romanum esse verum Antichristum. Et hoc ipsum confirmat in tertio Tractatu, id est, in illustratione Plagæ Regiæ. At quomodo confirmat? Non aliter, quàm nocturna quadam visione, quam dicit F. Nicolao, Heluetio Eremitæ diuinitus obtigisse. Ea secundum Graferum sic habet.

Visio Nicolai Eremitæ secundum Graferum.

3. Apparuit F. Nicolao splendens ac perlucidus circulus, seu rotundus campus, in quo inclusum erat caput Papale, redimitum trifido diademate; & in eius fastigio, orbiculus cum cruce. Facies illius capitis erat rubicunda, vultus atrox & valde minax, frons corrugata, truces & micantes oculi, barba hirsuta, cana, & in tres cirros discreta, superius labrum mystace prominente ferociens. Ex circumferentia circuli tres gladij tendentes in faciem Papæ; quorum primus ex imo circuli, per barbam Papæ, in os eius ingrediebatur: reliqui duo ab utroque latere oculos fodiebant. Contra hos tres gladios, alij totidem ex ipso capite Papali exhibant; quorū duo ex naribus, versus vtrumque circuli latus tendebant; tertius ex fronte sursum porrigebatur.

Interpretatio visionis secundum Graferum.

4. Hanc visionem interpretatur Graferus hoc modo. 1. Splendens & pellucidus campus est Ecclesia Pa-

A 5 pistica,

pistica, seu totus ille terrarum campus, in quo Papa dominatur. 2. Triplex diadema impositum capiti Papali, significat triplicem potestatem, seu tyrannidem Papæ. 3. Facies rubicūda, vultus atrox & minax, frons corrugata, truces & micantes oculi, significant illius sæuitiam & crudelitatem, quam exercet in pios Calvinistas. 4. Barba hirsuta, designat syluam traditionum, quæstionum, & legum Pontificalium, ac supellectilis templariæ. 5. Tres cirri barbæ, sunt Scholastici, Canonistæ, Monachi. Neque huc propriè spectant Iesuitæ, qui potius sunt quinta Essentia ex illis omnibus distillata. 6. Tres gladij ex circulo in caput Papale tendentes, sunt reformati seu Euangelici, qui Papatum oppugnant. 7. Tres alij, ex capite Papali versus circulum egredientes, sunt Catholici, qui Papatum defendunt. Et quidem duo illi, qui ex naribus procedunt, repræsentant duplicem Papæ iurisdictionem ordinariam, nempe spiritalem & temporalem; eoque spectant omnes Pontificij, qui hæctenus ordinariè pro Papa pugnarunt. At tertius, qui ex fronte sursum ascendit, designat Iesuitas, qui subtilitate & acumine plus aliis valent; & sunt quasi extraordinarij & priuilegiati Papæ defensores. Porrò, quòd vtrinque sint tres gladij, nec plures pro Papa, quàm contra Papam; manifestum signum est, Pontificios & reformatos pari conatu inter se contendere; & æquali ferè numero, hos Papam oppugnare, illos defendere.

Utilitas visionis.

5. Ex hac sua interpretatione concludit Graferus, quod vult, nempe Papam esse Antichristum; & omnes plagas, quibus Ecclesia diuinitus punitur & affligitur, à Papa, tanquam vero Antichristo, prouenire.

Si

Si totam rem in syllogismum conicias, emerget hoc argumentum: Quidquid nocturna visio F. Nicolai Hellicerij, iuxta Graferi interpretationē significat, hoc sine dubio credendum est, & à serenissimo Britanniae Rege, tanquam fidei verè Catholicæ propagatore ac defensore, pro articulo reformatæ religionis acceptandum. At illa visio, iuxta Graferi interpretationem, (tantoperè ab Eusebio commendatam) significat, Papam esse Antichristum: Ergo sine dubio hoc credendum est, & à serenissimo Britanniae Rege, tanquam fidei verè Catholicæ propagatore & defensore, pro articulo reformatæ religionis acceptandum, Atque hæc est medulla & succus Plagiæ Regiæ.

C A P V T V.

Quo spiritu à Grafero scripta sit Plaga Regia?

1. **R**ectè nos monet Apostolus 1. Ioan. 4. 1. *Charissimi, nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus, si ex Deo sint. Causam addit: quia multi Pseudoprophetae exierunt in mundum.* Multi iactant, se habere Spiritum Dei, qui tamen agitantur spiritu vertiginis & mendacij. Igitur opus est discretionem spirituum, quam non omnes habent. Habuerunt illam Apostoli & Prophetæ, qui sciebant, se scribere dictante Spiritu sancto, quæ scribebant. Habuit Lutherus, qui sciebat, à diabolo suggeri sibi argumenta contra sacrificium Missæ. At non habuit Zvvinglius, qui dubitabat, ater an albus esset spiritus, qui illa verba, *Hoc est corpus meum*, metaphoricè intelligenda esse, inspiravit.

2. Quid dicemus de Grafero? quo ille spiritu dictante, scripsit Plagam Regiam? Scio Calvinistas, inter quos Graferus est, solitos esse gloriari de quodam priuato spiritu,

spiritu, cuius interna testificatione hæc duo beneficia consequi se aiunt. 1. quod certi sint de sua præd. stinatione & vita æterna. 2. quod infallibiliter norint ascer- nere inter Scripturas diuinas & non diuinas. Ab hoc spiritu vocant se Θεοδιδάκτες, id est, à Deo doctos, quia scilicet per hunc priuatum spiritum docentur imme- diatè à Deo, quòd sint filij Dei, & quòd hæ scripturæ pro canonicis admittendæ sint, illæ respuendæ. De hoc spiritu multa dixi in Libello de Circulo Calvinistico, contra Dauidem Pareum Calvinistam Heidelbergensem. Neque hoc loco de eo agimus; duplici de causa. Primò, quia constat, esse spiritum mendacij & erroris, iuxta illud 1. Ioan. 2. 4. *Qui dicit, se nosse Deum, & man- data eius non custodit, mendax est, & in hoc veritas non est.* At Calvinistæ, quando loquuntur ex instinctu priuati spiritus, dicunt, se nosse Deum, & esse filios Dei; & ta- men mandata eius non custodiunt, quia dicunt ea esse impossibilia: Ergo Calvinistæ, quando loquuntur ex instinctu priuati spiritus, mendaces sunt, & veritas in eis non est. Secundò, quia priuatus hic spiritus, præter- quam quod mendax sit, non pertinet ad nostrum in- stitutum. Non enim disputamus, an Graferus in Plaga Regia interpretatus sit Apocalypsin ex instinctu priua- ti spiritus, necne? Constat non ita esse. Alioqui, cum hic spiritus communis sit omnibus Calvinistis, omnes potuissent Apocalypsin interpretari, non minus fœli- citer quàm Graferus; cùm tamen, ipso testante, secus res habeat. Vult enim, neminem hæctenus penetrasse mysteria, quæ in Apocalypsi reuelata sunt: Et sibi soli hanc laudem reseruata esse, non obscure significat.

3. Debet igitur hic esse status quæstionis, an præter il- lum priuatum spiritum, qui omnibus Calvinistis com- munis est, detur aliquis alius, qui speciatim & quasi ex- traordinariè concessus sit Grafero in explicanda pro- phetia

phetia Apocalypsis? Vel, quod eodem recidit, An Graferus, tanquam nouus Elisæus habeat duplicatum spiritum; vnum communem cum aliis Calvinistis, cuius instinctu certus sit, se esse filium Dei: alterum sibi proprium ac peculiarem, qui veram interpretandi rationem illi inspirarit? Difficilis quæstio: de qua ita sentio. Nouum & extraordinarium spiritum Grafero datum esse, non à Deo, sed aliunde. Nouus sanè est, quia antiqui interpretes illum non habuerunt. Nemo vnquam eo sensu interpretatus est Apocalypsin, quo Graferus. Extraordinarius est, quia præter communem ordinem vni Grafero communicatur. A Deo tamen non est; quod his tribus argumentis ostendo.

I. ARGUMENTVM.

Quod spiritus Graferi non sit à Deo.

4. Spiritus Dei non solet dictare mendacia, conuitia, scurrilitates. At Graferus in Plaga Regia scribit multa mendacia, conuitia, scurrilitates, vt supra ostensum est: Non ergo ex Spiritu Dei id facit, sed diaboli. Nam Spiritus Dei in eo distinguitur à spiritu diaboli, quod hic mendacij, ille veritatis sit author & inspirator. De altero intelligitur illud 3. Reg. 22. 22. *Ero spiritus mendax in ore omnium Prophetarum eius.* Et Ioan. 8. 44. *Vos ex patre diabolo estis, qui in veritate non stetistis. Cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, & pater eius.* De altero verò illud, Ioan. 14. 16. *Ego rogabo Patrem, & dabit vobis Spiritum veritatis.* Et cap. 15. 26. *Mittam vobis à Patre spiritum veritatis.* Igitur Graferus inter illos computandus est, de quibus prædixit Apostolus 1. Timoth. 4. 1. *Spiritus manifestè dicit, quia in nouissimis temporibus discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris & doctrinis demoniorum.* Et quem fructum sperare inde potest? Audi Prophetam Psal. 5. 7. *Perdes omnes, qui loquuntur mendacium.*

eium. Idem est fructus conuitorum & scurrilitatis,
Matth. 5. 23. Ephes. 4.

II. ARGUMENTVM.

5. Quod à Deo inspiratur, non debet haberi pro probabili tantum coniectura, sed pro certa & infallibili veritate: At omnia ferè, quæ Graferus adfert in Plaga Regia (exceptis mendaciis, conuitiis, & scurrilitatibus) sunt probabiles tantum coniecturæ: Ergo non sunt inspirata à Deo. Maior clara est. Minorem concedit Graferus cum Eusebio. Nam alter fatetur, se meras coniecturas adferre; alter eas approbat & collaudat. Verba Graferi sunt hæc: *Ex Propheta contextu non desunt indicia, ex quibus probabiles coniectura peti possunt.* Item: *Hæc meam de temporis momento coniecturam, satis, ut spero, probant.* Item: *Coniecturam meam probat materia huius grandinis, à Spiritu sancto non frustra descripta.* Item: *Ex capite primo non obscura coniectura petuntur.* Hæc & similia habet Graferus ad nauseam. Cui identidem Eusebius: *Arguta hæc est coniectura.* Item: *Ne hæc quidem coniectura absurda est.* Item: *Probabiliter coniecis.* Item: *Et mihi coniectura hæc omnium probatissima videtur.* Item: *Coniectura hæc non adeò absurda, sed tamen nihil amplius, quam coniectura est.* Item: *Dicerem, ne hanc quidem coniecturam valde absurdã esse, si paulò certiori fundamento niteretur.* Item: *Vnde tu verò hoc coniecis?* Item: *Coniectura hæc mihi satis adhuc infirma, & insuper obscura videtur.* Item: *Hæc tamen, non nisi nuda coniectura sunt.* Vno verbo, omnia coniecturis aguntur. Et ausim asserere, toties repeti nomen *Coniectura*, vt ex eo solo repetito, libellus confici possit.

6 Dices; Coniecturæ sæpè sunt à Spiritu sancto, vt patet in coniecturis Iosephi & Danielis: Ergo saltem non omnes respuendæ sunt. Respondeo: Neque nos

omnes

omnes respuimus. Sed neque omnes admittimus. Igitur iudicio opus est. Vt hoc clariùs intelligatur, notandum est, varias esse coniecturas, quæ tamen ad quinque capita reuocari possunt. 1. quædam immediatè suggeruntur à Deo. 2. aliæ à diabolo. 3. nonnullæ sumuntur ex signis naturalibus. 4. multæ ex signis moralibus. 5. nec pauca ex apprehensione seu phantasia alicuius priuati hominis. Itaque aliæ sunt diuinæ, cuiusmodi fuerunt Iosephi & Danielis, Gen. 40. & Dan. 2. Aliæ diabolicæ, cuiusmodi fuerunt Ariolorum, magorum & maleficorum apud Chaldæos, Dan. 2. Aliæ naturales, cuiusmodi sunt Mathematicorum, qui ex signis & dispositionibus naturalibus coniiciunt de futura pluuia vel serenitate, Matth. 16. 3. *Facto vespere dicitis: Serenum erit: rubicundum est enim cælum. Et manè: Hodie tempestas; rutilat enim triste cælum.* Eodem spectant coniecturæ Medicorum, qui ex varia corporum & humorum dispositione coniectant de statu valetudinis. Aliæ morales, cuiusmodi sunt virorum prudentium, qui ex moribus & vita aliorum sæpè coniiciunt, qualis quisque euasurus sit. Aliæ denique phantasticæ, cuiusmodi sunt eorum hominum, qui aut phantasia habent læsam, aut opiniones præconceptas, aut iudicium perturbatum, aut pertinax propositum persistendi in sententia. Sub quo genere continentur Lunatici, febricitantes, hæretici, & similis farina homines.

7. Iam, vt ad propositum redeamus, Graferi coniecturæ diuinæ non sunt. Hoc patet ex citatis illius & Eusebij verbis. Aiunt enim esse coniecturas *nudas, probabiles, infirmas, obscuras.* Et nihil aliud, quàm coniecturas; neque certo niti fundamento: quod de diuinis dici non potest. Accedit, quòd sæpe sint ineptissimæ, quas ne Eusebius quidem probare ausit. Cuiusmodi est illa, qua conatur efficere, per xxiv. seniores (quo-

rum

rum fit mentio Apocal. 4. & sæpè alibi) intelligi oportere Canonem librorum veteris Testamenti, vel certè Scriptores illorum. Est autem hæc coniectura. Ioannes cap. 10. v. 7. citat aliquid ex veteri Testamento, cum ait: *In diebus vocis septimi Angeli, cum cœperit tuba canere, consummabitur mysterium Dei, sicut euangelizavit per seruos suos Prophetas.* Ergo coniici potest, per 24. seniores intelligi canonem veteris Testamenti. Quis non rideat hanc coniecturam? Et tamen *argutam* esse vult Eusebius. Sed parum argutè. Nisi & hanc argutam esse velit. Ioannes cap. 10. v. 7. citat aliquid ex veteri Testamento: Ergo coniici potest per quatuor animalia (quorum etiam fit mentio cap. 4.) intelligi Canonem veteris Testamenti. Et similiter hanc: Christus in Euangelio citat multa ex veteri Testamento: Ergo coniici potest, per duodecim Apostolos, de quibus in eodem Euangelio agitur, intelligi Canonem veteris Testamenti. Apage cum istis coniecturis. Et quis credat diuinas esse?

8. Sed neque naturales aut morales sunt. Non enim ex signis & dispositionibus naturalibus, nec item ex vita & moribus præsentibus coniectat Graferus, per 24. seniores intelligi Canonem veteris Testamenti, & per quatuor animalia, canonem noui Testamenti; & per mare vitreum, Scripturam sine Traditionibus, & per duos testes, Ioannem Hussium & Hieronymum Pragensem; & quæ similia sunt. Vnde ergo? Multa coniicit ex Scripturis perperam intellectis; multa ex præconceptis opinionibus; multa ex odio in Catholicos seu Pontificios; multa ex propria phantasia & imaginatione. Vnde necesse est, si non diabolicas, saltem phantasticas esse ipsius coniecturas.

III. ARGUMENTVM.

9. Qui in docendo & interpretando sibi ipsi contrarius

rius

rius est, non docet & interpretatur ex instinctu Spiritus sancti: Graferus in docendo & interpretando sibiipsum contrarius est: Ergo non docet & interpretatur ex instinctu Spiritus sancti. Maior patet ex illo 1. Corinth. 14. 33. *Non est dissensionis Deus, sed pacis.* Minorem probo triplici exemplo, multis aliis prætermittis. Primum est, quia Graferus docet, plagas Apocalyplicas ita sibi inuicem succedere, ut priores non cessent, superuenientibus posterioribus, sed potius intendantur & augeantur. At postea contrarium docet. Nam in explicatione phialarum dicit, per quintam phialam intelligi tenebrosam ignorantiam, quæ fuit in Papatu tempore Concilij Constantiensis. Mox addit, sub phiala sexta venisse Iesuitas, qui studio & doctrina plus omnibus profecerint, & Papatû illustrarint. Si ita est, ergo tenebrosa ignorantia Papatus, quæ erat plaga quintæ phialæ, non est intensa & aucta, superueniente plaga sextæ phialæ, sed vel omninò sublata, vel certè valde imminuta. Ergo falsum est, quod antè dixit, priores plagas intèdi & augeri per accessû posteriorû.

10. Alterum est, quia ponit hoc discrimen inter plagas sigillorum & plagas tubarum, quod hæ sint spirituales, & Ecclesiæ vitalia, id est, fidem & doctrinâ corrumpant: illæ externæ & corporales (ut pestis, fames, persecutio, terræ motus) quæ potius purgant & vegetiorem faciunt Ecclesiam. At paulò post dicit, plagas priorum tubarum esse externas, & non corrumpere fidem, sed tantum externa fidei instrumenta: plagas verò posteriorum tubarum esse internas, & corrumpere ipsam fidem. Hinc colligo has duas contradictorias propositiones. Prior est, omnes plagæ tubarum sunt spirituales, & corrumpunt vitalia Ecclesiæ. Posterior; aliquæ plagæ tubarum non sunt spirituales, nec corrumpunt vitalia Ecclesiæ.

11. Tertium est, quia dicit, ad clangorem quintæ tubæ profilisse locustas ad vexandam Christi Ecclesiam. Et per locustas intelligi quatuor hominum genera. 1. Clerum inferioris ordinis. 2. Doctores Scholasticos & Canonistas. 3. Religiosos Monachos. 4. Iesuitas, quos ait præ omnibus eminere. At paulò post dicit, Iesuitas ortos esse sub sexta phiala. Quomodo ergo verum est, profilisse ad clangorem quintæ tubæ? Nam inter quintam tubam & sextam phialam, iuxta Graferi computatum, multi anni intercesserunt. Vel ergo necesse est Iesuitas profilisse in Ecclesiam, multis annis, antequam nati essent, quod est insigne paradoxum; vel Graferum apertè sibi contradicere, quod verissimum est. Omitto similes contradictiones, quæ plurimæ sunt. Nam ex his paucis facilè intelligis, doctrinam Graferi à Deo non esse.

C A P V T V I.

Quàm certa sit doctrina Plagæ Regiæ?

1. **D**octrina Plagæ Regiæ, vt supra dixi, continet interpretationem Apocalypsis. Igitur quæstio est, quàm certa sit hæc interpretatio. Ne ipse quidem Graferus, aut Eusebius ausit affirmare, omninò certam esse. Ego verò planè incertam, fallacem, & quod amplius est, falsam esse contendo. Quod quidem ex dictis facilè probari potest his tribus argumentis. 1. quia continet multa mendata & conuitia. 2. quia nititur meris coniecturis. 3. quia sibi ipsi contraria est. Adde hæc noua argumenta. 1. quia repugnat communi consensui aliorum Interpretum. 2. quia fundatur in falso principio. 3. quia non aliter probatur & illustratur à Grafero, quàm nocturna visione Nicolai Heluetij. 4. quia con-

tradi

tradicit Regi Britanniaë, quem tamen agnoscit defen-
sorem Catholicæ fidei. De his singulis dicam breuiter.

I. ARGUMENTVM.

2. Qui discedit à communi sententia omnium alio-
rum Interpretum, tam antiquorum, quàm recentium,
fateri debet, vel se errare, vel omnes alios: Graferus in
explicanda Apocalypsi discedit à communi sententia
omnium aliorum Interpretum, tam antiquorum,
quàm recentium. Ergo fateri debet, vel se errare, vel
omnes alios. Non posterius: Ergo prius. Maior per se
nota est. Minorem concedit Graferus. Nam in Præfa-
tione Plagæ Regiæ sic ait: *In horum mysteriorum explica-
tione ita versatus sum, ut antiquos, sicut & recens positos
Interpretum limites aliquoties transgressus sim. Non ali-
quoties tantum, sed vbiq; ferè. Nam post pauca ita
pergit: In istarum rerum applicatione, meo quodam iudicio,
ut paulo ante indicatum est, usus sum, ut nullius hominis
authoritatem mihi passus sim præscribere. Ne quidem san-
ctorum Patrum? Non, inquit: Nam præstantissimos
etiam Patres impegisse constat.*

3. Igitur Graferus in explicanda & applicanda Pro-
phetia Apocalypsis, usus est suo solius iudicio, & alio-
rum omnium, tam antiquorum, quàm recentium In-
terpretum limites transgressus est. Quid ergo de ipso
statuendum? Alterutrum sanè è duobus: aut insigniter
superbum ac arrogantem esse, qui omnibus fastuosè
contemptis, solus sapere videri vult; aut speciatim à
Deo illuminatum, qui ea mysteria penetrarit, quæ ab
omnibus aliis sunt hæctenus ignorata. Certè ab arro-
gantia hominem excusare non possum. Sic enim inter
cætera scribit. *Video plerosque fanaticos cum suis opinionibus, se sub istarum visionum obscuritate, tanquam denso ve-*

preto occultare, & latibula querere. E contrario, ex probatis Authoribus dixi quisquam mihi satisfacit. Nostrorum verò olim Præceptorum, de hac ipsa prophetia, valde dura ut nihil amplius dicam, iudicia sunt. Perinde est, ac si dicat; Alij omnes, aut fanatici sunt; aut mihi non satisfaciunt; aut nimis dura iudicia habent. Ego, nec fanaticus sum, & omnibus abundè satisfacio; & moderatum iudicium habeo. Nisi fortè sic veriùs: Alij fanatici sunt; ego lunaticus: alij mihi non satisfaciunt, ego nemini: alij habent dura iudicia, ego stulta & temeraria. Et sic res habet.

II. ARGUMENTVM.

4. Illa doctrina & Interpretatio non potest esse vera, quæ fundatur in falso principio: Tota Graferi doctrina & interpretatio Apocalyptica fundatur in falso principio: Ergo non potest esse vera. Maior per se patet. Minorem probo, quia tota interpretatio fundatur in hac basi, quòd putet, plagas Apocalypticas, quæ in septem Epistolis, sigillis, tubis & phialis continentur, eo ordine sibi inuicem succedere, quo à Ioanne recensentur; ita ut primo loco eueniant plagæ Epistolarum, deinde sigillorum, mox tubarum, denique Phialarum. Hæc, inquam, est basis totius substruccionis Graferianæ. Sic enim loquitur: *Notari velim, res Apocalypticas statim ab illarum reuelatione in mundo operari cœpisse: ea videlicet ratione, ut ab eo tempore cursum suum ad nos vsque, motu successiuo peregerint. Et iterum: Omnino puto, Ioannem continuata temporis serie, integram historiam scribere. Et paulo post: Sigilla Tubas, tubæ phialas ex se pariunt, ita ut precedentis plage ultimum instrumentum, sequenti aditum patefaciat. Et rursus: Hæc plage, ratione ortus & immissionis, una post alteram sibi inuicem succedunt.*

5. At

5. At hæc basis infirma est. Nam Ioannes in prædicendis futuris euentibus, non seruat ordinem temporis & successionis, sicut historici faciunt; sed instar aliorum Prophetarum, sæpe ea prius recenset, quæ posterius euentura sunt; & vicissim ea posterius recenset, quæ prius euentura sunt. Hoc manifestè patet ex cap. 11. v. 15. vbi in plaga Tubæ septimæ refert ea, quæ post mortem Antichristi, circa diem iudicij euentura sunt. Sic enim habet: *Septimus Angelus tuba cecinit, & factæ sunt voces magnæ in celo, dicentes: Factum est regnum huius mundi, Domini nostri & Christi eius, & regnabit in sæcula sæculorum, Amen. Et 24. seniores ceciderunt in facies suas, & adorauerunt Deum, dicentes: Gratias tibi agimus Domine Deus omnipotēs, qui es, & qui eras, & qui venturus es; quia accepisti virtutem tuā magnam, & regnasti. Et iratæ sunt Gentes, & aduenit ira tua, & tempus mortuorum iudicari, & reddere mercedem seruis tuis Prophetis, & Sanctis, & timentibus nomen tuum pusillis & magnis.*

6. Hæc omnia pertinet ad diem iudicij. Tunc enim perfectè regnabit Christus in hoc mundo, (1. Corinth. 15. 24. & Hebræor. 2. 8.) tunc iudicabuntur mortui, & quisque pro suo merito accipiet retributionē. Et hoc est, quod idem Ioannes prædixit cap. 10. v. 7. *In diebus vocis septimi Angeli, cum cœperit tuba canere, consummabitur mysterium Dei.* Quid clarius? Et tamen post vocem septimi Angeli sequuntur septem phialæ, in quibus multa prædicuntur, quæ secundum Graferum, iam reipsa transierunt. Falsum ergo est, quod fundamenti loco ponit Graferus, Ioannem in plagis recensendis seruare ordinem temporis & successionis. Et communi Prophetarum mori contrarium est. Solent enim in futurorum prædictionibus ea sæpe coniungere, quæ ratione temporis maximè inter se distant: & ab eo, quod in manu habent, repentè ad ali-

quid remotissimum, quasi impetu quodam abrepti, transuolare; ut passim videre est in Isaia, Ezechiele, & aliis. Quod etiam fecit Christus, Matth. 24. ubi a sumpto Prophetae officio, immediatè coniunxit extremum diem iudicij cum excidio urbis Hierosolymitanæ, quæ tamen temporibus disiunctissima sunt. Simile quid Ioannem fecisse, certum est.

III. ARGUMENTVM.

7. Qui suam doctrinam, interpretationem & coniecturas non aliter probat & illustrat, quàm incerta visione vnus hominis, quem habet pro idololatra & Antichristiano; illius doctrina, interpretatio & coniecturæ non possunt esse certæ, sed potius suspectæ: Graferus suam doctrinam, interpretationem & coniecturas non aliter probat & illustrat, quàm incerta visione Nicolai Heluetij, quem habet pro idololatra & Antichristiano: Ergo doctrina, interpretatio & coniecturæ Grasserii non possunt esse certæ, sed potius suspectæ. Maior est perspicua. Minor habet duas partes. Prior est, quòd visio Nicolai, qua Graferus probat & illustrat suam interpretationem & coniecturas, sit incerta. Posterior, quod Graferus eundem Nicolaum habeat pro idololatra & Antichristiano.

8. Priorem sic probo: Graferus circa illam visionem tria supponit, in quibus fundatur tota ipsius probatio seu illustratio. Primò, quòd facta sit eo modo, quo ab ipso recensetur. Secundò, quòd à Deo facta sit. Tertiò, quòd ipse veram eius interpretationem sit affectus. At hæc omnia dubia & incerta sunt. Ergo tota probatio dubia & incerta est. Singula ostendo. Primò, incertum est, an visio eo modo contigerit, quo à Grafero describitur. Hoc ipsemet fateretur in persona Eusebij

sebij his verbis: Pontificij eam aliter, aliter alij exprimunt & depingunt. Et paulò post in propria persona: Ego non nisi unam apparitionis istius picturam, & descriptionem viam, quam ex Carolo Bouillo Lutherus, & post hunc alij producunt, quorum vestigijs me insistere fateor. Igitur cum visio illa seu apparitio, que Nicolao Heluitio facta esse dicitur, variis modis describatur & pingatur: Graferus eam descriptionem & picturam eligit, quam Luthero placuisse videt. At, vnde constat, hanc veram esse præ cæteris? Quid si cæteræ veræ sint, hæc falsa? Secundò incertum est, vel saltem Graferus certò sibi persuadere non potest, visionem illam, quocunque modo facta sit, à Deo oblata esse. Nam ipse, sicut & cæteri Calvinistæ, solet ridere visiones Monachorum in Papatu; nec eas aliter, quàm somnia & illusiones appellat. At Nicolaus, de cuius visione agitur, fuit eremita in Papatu, vt paulò post ostendam: Ergo Graferus visionem illi factam, non aliter quàm somnium & illusionem appellare potest. Hinc vltèrius sequitur, incertam esse Graferi interpretationem, duplici de causa. Primò, quia incertum est, an illa sit vera forma visionis, quam Graferus interpretatur: Ergo interpretatio non potest esse certa. Secundò, incertum est, an visio à Deo oblata sit. Ergo non potest constare, interpretationem à Deo esse. Et si à Deo non est, ab alio spiritu esse, necesse est. De quo viderit Graferus coniector.

9. Posteriolem partem sic probo. Graferus habet omnes Pontificios pro idololatrijs & Antichristianis, vt patet ex tota Plaga Regia; sed Nicolaus Eremita, de quo agimus, fuit Pontificius: Ergo Graferus habet illum pro idololatra & Antichristiano. Quomodo ergo ex eius visione probare vult suam doctrinam & interpretationem? Minor patet ex Ioanne Trithemio, qui vixit eodem tempore cum Nicolao Eremita; & de eo

sic scribit, homil. 15. de abstinentia & ieiunio Monachorum: Est apud Heluetios homo, Nicolaus nomine, cuius abstinentia totius Germania homines conuertit in admirationem; & hodie in ore omnium cum sanctitatis titulo nominatur. Is quondam ruricola in quodam Heluetiorum vico existens, more paganorum inter quatuordecim ius dicere consuevit, altercantibus villanis. Contigit, eum quodam tempore sententiam sociorum non posse renocare, quam putabat iniquam; metuensque salutis animæ suæ periculum, relictis domo, uxore, filiis, & cunctis mundi negotiis ac rebus, solus in vicinum nemus secessit pro Dei amore, in quo vitam solitariis agit. Et ecce, annus hodie vicesimus est, ex quo solitudinem ingressus, cibum non sumpsit humanum. Omnibus notissima loquor, nec hominem in Germania viuere puto, qui famam huius miraculi non audierit. Et ne quis forsitan in posterum simulatione deceptus non credat, Heluetios una cum Prasule Constantiensis Ecclesiæ in testimonium citamus, qui mores & vitam eius curiosissime obseruat. Acutissimus ingenio vir est, qui cum sit literarum penitus ignarus, tamen quasi alter Eremita quondam Antonius, sensum optimè callet Scripturarum. Vidimus, quæ disertissime cum quodam disputauit Magistro de Sacramento Altaris. Hucusque Trithemius. 10. Ex quo testimonio tria colligo. Primò, Nicolaum fuisse Pontificium; quia Ioannes Trithemius, qui sine dubio erat Pontificius, laudat illum à sanctitate, quod alias non erat facturus. Nec in Heluetia, sub Episcopo Constantiensi, tunc ulli erant, nisi Pontificij. Secundò, eundem Nicolaum non sine grandi miraculo per viginti annos ab omni cibo abstinuisset. Tertiò, fuisse hominem acutissimum, & de Sacramento Altaris optimè disseruisse. Nunc quæro, an credat Graferus hæc vera esse? Si credit, cur insectatur Pontificios, quorum sanctitatem, abstinentiam, & sanam doctrinam de Eucharistia negare non potest? Si non credit, quæ

causa

causa est, cur credat, eidem Nicolao visionem diuini-
 cus oblatam esse? Nisi dicat, se priora nō credere, quōd
 à Trithemio, qui Pontificius fuit, narrata sint. Bene
 habet. Sed quis primum narrauit visionem, quæ Ni-
 colao facta est? Non Calvinista aliquis. Nulli tunc
 erant Calvinistæ. Si ergo Catholicus, cur credit Ca-
 tholico de visione narranti, & non credit Catholico,
 sanctitatem, abstinentiam, & sanam doctrinam com-
 mendanti?

I V. A R G V M E N T V M.

II. Qui in rebus ad fidem Catholicam pertinenti-
 bus cōtradicit defensori & propagatori fidei Catholi-
 cæ, is non rectè ac legitimè facit. Graferus in rebus ad
 fidem Catholicā pertinentibus contradicit Regi An-
 gliæ, quem fidei Catholicæ defensorem & propagato-
 rem agnoscit: Ergo Graferus non rectè ac legitimè fa-
 cit. Minor probari potest variis exemplis. Ego hoc vni-
 co, quod omnium instar est, cōtentus ero. Rex Angliæ
 dicit, se esse caput & primatē Ecclesiæ Christi in An-
 glia: ac proinde propria authoritate posse synodū con-
 uocare, constitutiones condere, causas audire & co-
 gnoscere, controuersias dirimere, beneficia conferre,
 Episcopos creare & deponere; vno verbo, omnia mo-
 derari, quæ ad diuinum cultum & religionem perti-
 nent. Et hoc probat exemplo Regum veteris Testa-
 menti, de quibus in Apologia pro iuramento fidelita-
 tis ita loquitur: *Sub veteri Testamento Reges haud dubio
 gubernatores erant Ecclesie intra fines suos: corruptelas
 purgauerunt, abusus sustulere: arcam ad constitutum quietis
 locum perduxere: arca deportanda ipsi presultauerunt: Tem-
 plum ædificauerunt, & sua presentia opus consecrationis coho-
 nestarunt: Librum legis è tenebris erutum populo recitari
 fecerunt:*

fecerunt: foedus inter Deum populúmque redintegrarunt: confregere serpentem aneum, quavis & diserto Dei mādato erectum, & Christum Dominum suo modo figurātem: idola omnia, Deosq; falsos exterminauere: reformationes publicas instituere, conuocatis eo fine, & cōgregatis promiscuè Sacerdotibus & laicis: ex auctorauerūt summū Pontificem, aliūmque in eius locum subrogauerūt. In summa, cuncta moderati sunt, quæ ad Ecclesiasticū regimen quoquo modo pertinuerūt.

12. Atque hoc est vnum ex præcipuis punctis fidei ac religionis in Anglia. In quo necessariò supponit Rex, Ecclesiam Christi terris conspicuam ac visibilem esse. Nam si caput est visibile, etiam reliqua membra visibilia: si Pastor visibilis, etiam oues visibiles. Alioqui monstrosa foret Ecclesia, si caput quidem esset visibile, sed membra inuisibilia: si Pastor visibilis, sed oues inuisibiles. Et quos, obsecro, ad synodum conuocaret Rex, si Ecclesia esset occulta & inuisibilis? fideles, an infideles? Non vtique fideles, quia occulti essent, & inuisibiles. Nec infideles, quia non est caput infideliū.

13. In hoc pūcto Graferus opponit se Regi Angliæ. Vult Ecclesiam Christi occultam & inuisibilem esse: Eosque, qui visibilem esse contendunt, miris modis exagitat. Ait inexcusabiles esse, & pertinaces; lucis cōspectum fugere, & à Deo excæcari. Quid hinc sequitur? Nihil aliud, quā Regem Angliæ ex sententia Graferi inexcusabilem esse & pertinacem; lucis conspectum fugere, & à Deo excæcari. Quomodo ergo, secundum Graferum, Catholicæ fidei defensor & propagator esse potest? Aut sanè, si illius defensor & propagator est, quomodo Graferus audet illi tam apertè in re seria contradicere, & tam grauem sententiam in eum pronunciare?

14. Ex iis, quæ hætenus dicta sunt, ita cōcludo: Qui in docendo & interpretando nihil aliud adfert, nisi menda

mendacia, conuitia, scurrilitates, inanes coniecturas, incertas visiones; & præterea contradicit defensori ac propagatori fidei Catholicæ; eius doctrina & interpretatio nullo modo probanda est. Graferus in docendo & interpretando nil adfert nisi mendacia, conuitia, scurrilitates, inanes cõiecturas, incertas visiones; & præterea contradicit Regi Angliæ, quem agnoscit defensorem & propagatorem fidei Catholicæ: Ergo Graferi doctrina & interpretatio nullo modo probanda est.

CAPVT VII.

Quo loco habenda sit Plaga Regia?

EX triplici capite æstimari solet, quo loco liber seu Tractatus aliquis habendus sit. 1. Ex Authore. 2. Ex materia, quam tractat. 3. Ex modo tractandi materiam. Primò enim quæritur, quis & qualis sit Author? doctus, an indoctus? probus, an improbus? veri, an falsi amans? Deinde, in qua materia tractanda versetur? sacra, an prophana? seria, an ludicra? sublimi, an humili? rara, an vulgari? Denique, quomodo deducat & illustret materiam, quam tractat? solidis, an infirmis argumentis vtatur. Et sic deinceps.

2. Nunc singula applicemus. Primò, Author Plagæ Regiæ est Conradus Graferus, homo Calvinianus, mendax, conuitiator, scurrilis, qui omnes alios contemnit, & de se solo magnificè loquitur ac sentit. Secundò, versatur in meris coniecturis tractandis. Tertio, non aliter eas probat & illustrat, quam incerta visione Nicolai Heluitij. Hinc collige, quo loco habenda sit Plaga Regia, quæ à Grafero scripta est.

3. An ergo, inquires, ad nihil utilis est Plaga Regia? Omnino est. Tamen enim multi hætenus reperti sunt,

sint, qui facilem & expeditum mentiendi ac conuertiendi modum tradiderunt (apud Caluinistas) nemo tamen coniectandi, & visiones interpretandi, faciliorem rationem ac methodum inuenit, quàm Graferus in Plaga Regia. Et ne dubites, ex ipso formam seu paradigma hic apponam.

Paradigma coniectandi ex Grafero.

4. Quid intelligit Ioannes in Apocalypsi per 24. seniores? Canones librorum veteris Testamenti. Vnde hoc coniecis? Quia citat aliquid ex libris veteris Testamenti. Quid per mare vitreum, simile crystallo? *Verbum Dei purum, non permixtum traditionibus.* Vnde coniecis? *Quia per maris puritatem viuunt animalia, per impuritatem moriuntur.* Quid per Iridem, similem Smaragdo? *Iudiciorum Dei constantem veritatem, & immutabilem iustitiam.* Vnde coniecis? Ex contrario, quia colores Iridis mutabiles & inconstantes sunt. Quid per duodecim tribus filiorum Israël? *Ecclesiam gentilium, quæ à duodecim Apostolis collecta est.* Vnde coniecis? Quia illi soli sunt *peculium Christi.* Quid per duas tribus omiffas, Dan & Ephraim? *Brachium Papæ spirituale & seculare.* Vnde coniecis? Quia Michas fuit ex tribu Dan. & Ieroboam ex tribu Ephraim. Et Michas est typus Papæ in spiritualibus; Ieroboam in sæcularibus. Quid per duos testes, amictos sacco? *Ioannem Hussium & Hieronymum Pragensem.* Vnde coniecis? Quia *Papæ restiterunt.* Quid per Locustas? *Clerum inferioris ordinis, Doctores Scholasticos, Canonistas, & diuersos Religiosos, inter quos Iesuitæ eminent.* Vnde coniecis? *Ex cantu.* Quid per stellam de cœlo cadentem? *Papam.* Vnde coniecis? Quia *defecit ab Ecclesia.* Argutæ sanè coniecturæ.

Para

Paradigma visiones interpretandi, ex Grafero.

5. Campus rotundus, significat Ecclesiam Romanam. Caput inclusum, Papam. Barba hirsuta, syluam Traditionum. Tres cirri, Scholasticos, Canonistas, Monachos. Facies rubicunda, vultus minax, frons corrugata, truces oculi, sæuitiam Papæ & crudelitatem in Reformatos. Tres gladij egredientes ex capite, defensores Papæ. Tres alij egredientes ex circulo, Hostes Papæ. Duo gladij ex naribus, duplicem Papæ iurisdictionem, spiritualem & sæcularem. Tertius gladius ex fronte, acumen Iesuitarum.

6. Ad huius prædigmatis imitationem, quilibet rusticus interpretabitur hoc modo: Campus rotundus significat Ecclesiam Catholicam. Caput inclusum, Romanum Pontificem. Barba cana & hirsuta, venerandam Sedis Apostolicæ antiquitatem. Facies rubicunda, florentem & vegetam in Papatu doctrinam. Vultus minax & truces oculi, iustam in Hæreticos iram. Frons corrugata, feriam ac paternam curam animarum. Duo gladij ex naribus egredientes, duplicem Pontificis potestatem. Tertius ex fronte sursum ascendens, orationes & suspiria ad Deum. Tres gladij ex circulo inuadentes caput Pontificis, conuitia, mendacia, & persecutiones Caluinistarum.

7. Vel certè hoc modo: Campus rotundus repræsentat Ecclesiam reformatam. Caput inclusum, Antichristum. Barba hirsuta, syluam mendaciorum. Tres cirri, Caluinistas, Lutheranos, Anabaptistas. Facies rubicunda, luxuriam Anabaptistarum. Vultus minax & truces oculi, crudelitatem Caluinistarum. Frons corrugata, senium & defectionem Lutheranorum. Duo gladij egredientes ex naribus, mucosa & olida argumenta Lutheranorum & Anabaptistarum. Ter-

tius

tius egrediens ex fronte sursum, impudentem & superbam Caluinistarum arrogantiam. Tres alij gladij ex circulo tendentes in caput Antichristi, Doctores Scholasticos, Canonistas & Religiosos.

EPILOGVS.

HAbes, Beneuole Lector, quid sentiam de Graferi Plaga Regia. Non defuturi sunt alij, qui prolixè eam refutabunt. Mihi satis est, compendio refutasse. Nec plus operæ meretur Author.

IN GRASERV M.

Nulli tu veterum credis, nullique tuorum?

Et tibi vis omnes credere? Nemo facit.

OPVSCV

O P V S C V L V M I I .

DE FIDE DEO
SERVANDA.

Vel:

*An Monachi seruent Deo fidem, qui profugiunt
ad Lutheranos & Calvinistas, & ibi
uxores accipiunt.*

1. **V**ALDE vsitatum est hoc tēpore, vt Monachi, quando pertæsi sunt vitam religiosam, nec tamen audent apud Catholicos extra sua monasteria viuere pro suo arbitratu; profugiant ad Lutheranos aut Calvinistas, & ibi quasi priuilegium ac dispensationem nacti, excusso habitu, & ruptis votorum vinculis, quibus adstricti erant, laxiori vitæ operam dent, ac cum primis fæminas sibi copulent, & mox Euangelij prædicandi officium vsurpent. Sic fecerunt Bucerus, Zvvinglius, Petrus Martyr, Pellicanus, Ochinus, Oecolampadius, & innumerabiles alij, qui exemplo Lutheri, deserto continentia ac religiosæ vitæ statu, cui sponte se deuouerant, ad carnales nuptias transierunt; & ex Monachis mariti ac Prædicantes facti sunt. Eos alij quotidie imitantur.

2. Est ergo quæstio, an huiusmodi fugitiui Monachi possint bona consciëntia, uxores accipere, non obstan-

te

te voto continentiaë, quo se olim obstrinxerunt? Vel, quod idem est, an censeantur Deo seruare fidem, quam per votum continentiaë illi promiserunt? Inuenio tres sententias. *Prima* est ipsorum fugitiuorum, de quibus quaestio est. Aiunt illi, se rectè facere: Et sibi à Deo dictum esse interpretantur illud: *Crescite & multiplicamini*. Imò præcipuam fœlicitatem ponunt in vxoribus, vt testatur Erasmus in epist. ad Stibarum, vbi refert quendam ex illo hominum genere, Basileæ in publica professione dixisse, *Testamentum Christi est, Crescite & multiplicamini*. Et in epist. ad fratres inferioris Germaniæ, ita de illis scribit: *Vbi contigit vxor, occinitur, valete & plaudite*. Et in epist. ad Wilibald. *Duo tantum quaerunt noui Ecclesiastæ, censum & vxorẽ: cætera præstat illis Euangelium, hoc est, potestatem viuendi, vt volunt*. Huic fugitiuorum sententiaë adhærent omnes Lutherani & Calvinistæ. Omnes eandem cantilenam canunt.

3. *Altera* sententia est Erasmi, qui ait, se valde mirari, quòd Lutherani & Calvinistæ cum suis Monachis fugitiuis, ex vna parte iactent, se agi Spiritu Christi; & ex alia tam procliues sint ad carnis voluptates, quasi Spiritus Christi non aliud sit, quàm spiritus carnis. Nam in epistola ad fratres inferioris Germaniæ de iis sic habet: *Quis non iure admiretur, hos novos Euangelistas non posse viuere sine vxoribus? Et infra: Quæ, malum, est ista tanta salacitas? Vnde tanta carnis rebellio in iis, qui se iactant agi Spiritu Christi? Iucundissimè verò iocatur in nuptias Lutheri Monachi cum moniali, in epistol. ad Danielelem Mauchium Ulmanum, vbi inter alia sic scribit: *Montini lepidissimis literis nescio an vacet nunc respondere. Nunciabis illi rem latam. Lutherus, quod fœlix faustumque sit, deposito Philosophi pallio, duxit vxorẽ, ex clara familia Borna, puellam eleganti forma, natã annos XXVI. sed indotatam, & qua pridem desierat esse vestalis.**

Atque

Atque ut scias, auspiciatas fuisse nuptias, pauculis diebus post decatatum hymenæum, noua nupta peperit. Huic affine est, quod scribit Iustus Baronius in suo opere de præscriptionibus: *Lutherus, inquit, heri Monachus, hodie sponsus, cras maritus, perendie pater.*

4. Tertia sententia est antiquorum Patrum, & omnium Catholicorum, qui vnanimi consensu docent, huiusmodi homines, qui post votum continentiaë ducunt vxores, non modo lasciuos ac salaces esse; vt rectè dixit Erasmus, sed etiã perfidos & adulteros, imò adulteris deteriores. Quæ sententiã sine dubio verissima est, & his paucis propositionibus explicari potest.

1. Homo Christianus, antequã sponte delegerit sibi certum vitæ genus, nõ tenetur vlla lege naturali aut diuina, vel præcisè cõtrahere matrimonium, vel seruare perpetuam continentiam; sed, re adhuc integra, potest alterutrũ eligere, quod vult.

2. Si sponte eligit matrimonium, non peccat: si sponte eligit continentiam, etiam non peccat. Vtrumque enim per se licitũ & honestum est. Continentia tamen est excellentior matrimonio: Et potest aliquis ad eam seruandam voto se obstringere.

3. Postquam aliquis elegit matrimonium, & iam de facto promisit alteri societatem coniugalem, tenetur illi seruare fidem: Nec potest pro suo arbitrio, propter aliquas difficultates occurrentes, à contractu resilire.

4. Similiter postquam aliquis elegit continentiam, & iam de facto promisit Deo vitam cœlibem, tenetur etiam seruare fidem: Nec potest pro suo arbitrio, propter aliquas difficultates, à voto resilire.

5. Qui resilit à matrimonio legitimè contracto, obstringit se peccato perfidia, iniustitia, adulterij, sacrilegij. Iisdem peccatis, sed multo grauius, se obstringit, qui resilit à voto continentiaë semel emisso.

6. Qui recipiunt, defendunt, & consentiunt alicui resilienti à voto continentiaë, & nõ seruanti fidem Deo promissam, non

solum incurrunt peccata iam enumerata, nempe perfidia, iniustitia, adulterij, sacrilegij; sed etiam peccatum heresis.

7. Hoc faciunt Lutherani & Calvinista. Recipiunt enim Monachos fugitivos, & eorum facto non modo consentiunt, sed etiam bene fieri interpretantur. Videant igitur Lutherani & Calvinista, quales ipsi sint.

5. Ex his propositionibus quædam conceduntur à Lutheranis & Calvinistis, aliæ non item. Priores non egent longa probatione. Posteriores tamen si probare possem ex vnanimi consensu antiquorum Patrum & totius Ecclesiæ, ne tamen longior sim, quàm par est, duobus tantum modis confirmabo. 1. ex S. Scriptura. 2. ex D. Augustino. Hos duos Iudices Aduersarij subterfugere non possunt. De Scriptura clarum est. De Augustino sic scribit Lutherus: *Augustinus non solum Christianus, verum etiam Doctor supra Doctores omnes Christianitatis effectus est: ita ut Ecclesia Christiana post Apostolos nullum illi æqualem habeat.* Igitur, si ex Scriptura, quam Aduersarij meritò venerantur, itémque ex Augustino, cui post Apostolos nemo æqualis est, demonstrauiero verum esse, quod Catholici docent, non video, quid ultra requiri à me possit. Hoc igitur aggredior.

PRIMA PROPOSITIO.

1. **H**omo Christianus, antequam sua sponte delegerit sibi certum vitæ genus, non tenetur vlla lege naturali aut diuina, vel præcisè contrahere matrimonium, vel perpetuam seruare cõtinentiam; sed re adhuc integra, potest alterutrum eligere, quod vult.

2. Hæc

2. Hæc propositio continet duas partes. *Vna* est, hominem Christianum non teneri vlla lege naturali aut diuina ad contrahendum matrimonium. *Altera*, non teneri vlla lege naturali aut diuina ad perpetuam continentiam. Priorem probo. 1. quia si esset aliqua lex naturalis aut diuina, quæ singulos obligaret ad statum matrimonij, iam omnes peccarent, qui non contraherent matrimonium. Peccasset igitur Christus, Ioannes Baptista, Apostolus Paulus, & multi alij sanctissimi viri in primitiua Ecclesia, qui nunquam matrimonium amplexi sunt. Peccasset Elisabetha Regina Angliæ, quod tamen minimè volunt Lutherani & Calvinistæ. Peccarent nunc, quotquot inter Christianos vitam cœlibem ducunt. Quis hoc credat? 2. Christus & Apostolus Paulus hortantur nos ad continentiam & castitatē. Hoc non facerent, si matrimonium esset in præcepto. 3. *Dices*: Deus præcepit matrimonium, cùm dixit Gen. 1. 28. *Crescite, & multiplicamini.* Resp. Deus illa verba semel dixit primis parentibus in Paradiso; & semel Noë & filiis eius post diluuium, cùm ex arca egressi essent. Vtrisque dixit post matrimonium iam contractum. Igitur per illa verba non præcepit illis, vt matrimonium contraherent, quod iam contractum erat; sed impertiuit illis benedictionem, vt copiosam sobolem procrearent ad multiplicandum genus humanum, quod tunc valde exiguum erat. Hoc constat ex ipso textu. Nam *primo*, certum est, Noë & filios eius, antequam arcam ingrederentur, habuisse suas vxores. Gen. 7. 7. *Ingressus est Noë & filij eius, vxor eius & vxores filiorum eius, cum eo in arcam, propter aquas diluuij.* *Secundo*, certum est eundem Noë & filios eius cum suis vxoribus, peracto diluuiio, egressos esse ex arca, Gen. 8. 18. *Egressus est ergo Noë & filij eius, vxor illius & vxores filiorum eius cum eo.* *Tertio*, certum est, post-

quam cum suis vxoribus egressi sunt ex arca, tunc illis dictum esse à Deo, *Crescite & multiplicamini*. Hoc enim diserte habet historia. Vnde euidenter sequitur, his verbis non contineri præceptum de matrimonio ineundo, quia matrimonium iam initum erat, sed benedictionem in propaganda posteritate. Et hoc significat textus, cum ait: *Benedixit Deus Noë & filiis eius, & dixit ad eos, Crescite & multiplicamini, & replete terram.*

4. Idem dico de primis parentibus. Nam matrimonium inter illos statim contractum est, quando Deus ex costa Adæ dormientis formauit Euam. Tunc enim euigilans ex sopore dixit Adam: *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea. Hæc vocabitur virago, quoniam de viro sumpta est. Quamobrem relinquet homo patrem & matrem, & adharebit vxori suæ. Quibus verbis tria indicat. 1. Euam esse vxorem suam. 2. maius esse vinculum inter virum & vxorem, quàm inter parentes & filios. 3. hanc coniunctionem coniugalem, quæ tunc inter ipsum & Euam facta est, fuisse figuram coniunctionis Christi in Ecclesia. Sic enim verba Adami interpretatur Apostolus ad Ephes. 5. 32. cùm ait. *Sacramentum hoc magnum est. Ego autem dico, in Christo & Ecclesia.* Igitur, quod postea dictum est primis parentibus; *Crescite, & multiplicamini*: non continet præceptum de matrimonio contrahendo, sed solennem benedictionem in propagando humano genere.*

5. *Posterior* pars propositionis est, hominem Christianum non teneri vlla lege naturali aut diuina ad perpetuam continentiam. Hanc facilè concedunt Lutherani & Calvinistæ. Et ratio est euidens, quia alioqui vsus matrimonij, qui cum continentia stare non potest, esset lege naturali & diuina prohibitus, & sic nemini liceret ex legitimo matrimonio procreare sobolem,

lem, quod est falsum. Et qui olim hoc senserunt, tanquam hæretici ab Ecclesia damnati sunt.

SECUNDA PROPOSITIO.

1. **Q**ui sponte eligit matrimonium, non peccat: & qui sponte eligit continentiam, non peccat. Vtrumque enim per se licitum & honestum est. Continentia tamen est excellentior matrimonio: Et potest aliquis ad eam seruandam voto se obstringere.

2. Hæc propositio habet quatuor partes. Prima est, matrimonium esse licitum, & posse contrahi sine peccato. Altera, continentiam esse licitam, & seruari posse sine peccato. Tertia, continentiam esse excellentiorem matrimonio. Quarta, posse aliquem voto se obstringere ad seruandam continentiam.

3. Primam partem docet Apostolus 1. Corinth. 7. 28. *Si acceperis uxorem, non peccasti: Et si nupserit virgo, non peccauit. Alteram docet ibidem v. 8. Dico autem non nuptis & viduis, bonum est illis, si sic permaneant, sicut & ego, id est, si seruent continentiam. Tertiam docet v. 38. Igitur, & qui matrimonio iungit virginem suam, bene facit; & qui non iungit, melius facit. Et ratio est, quia quando inter duos status fit comparatio, ille sine dubio est excellentior, qui ad seruiendum Deo est utilior, sed continentia est utilior, quàm matrimonium, vt fatetur Apostolus loco citato. v. 32. cum ait: *Qui sine uxore est, sollicitus est, quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum uxore est, sollicitus est, quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori, & diuisus est. Ergo continentia est excellentior, quàm matrimonium.**

4. *Quarta pars, quod aliquis possit se voto obstringere ad perpetuam continentiam, sine temeritate negari non potest. Nam ita sentiunt omnes antiqui Patres cum Augustino. Et probant triplici exemplo Scripturæ. 1. exemplo beatæ Virginis. 2. exemplo Eunuchorum, qui se castrauerunt propter regnum cælorum. 3. exemplo quarundam fœminarum, quæ propter voti continentia transgressionem, ab Apostolo reprehensæ sunt.*

5. De beata Virgine sic legimus, Lucæ 1. 34. *Dixit Maria ad Angelum, Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? quasi dicat, quomodo fieri potest, ut ego concipiam & pariam filium, cum propter votum continentia, non liceat mihi virum cognoscere? Sic explicat Augustinus in libro de sancta Virg. cap. 4. vbi ita scribit: Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? quod profecto non diceret, nisi Deo virginem se ante vouisset. Similiter alij Patres.*

6. De Eunuchis sic legimus, Matth. 19. 12. *Sunt enim Eunuchi, qui de matris utero sic nati sunt: Et sunt Eunuchi, qui facti sunt ab hominibus: Et sunt Eunuchi, qui seipsos castrauerunt propter regnũ cælorum. Qui potest capere, capiat. Quid est, seipsum castrare propter regnum cælorum? Nihil aliud, quàm ex desiderio obtinendi regnum cælorum, obstringere se voto continentia, & amputare libertatem contrahendi matrimonium. D. Augustinus in lib. de sancta virginitat. c. 23. Quid, inquit, veracius, quid lucidius dici potuit? Christus dicit, Veritas dicit, eos, qui pio proposito ab uxore ducenda se continuerint, castrare seipsos propter regnum cælorum. Et contra, humana vanitas impia temeritate contendit (notent hoc Lutherani & Calvinistæ) eos, qui hoc faciunt, præsentem tantummodo necessitatem molestiarum coniugalium deuitare: in regno cælorum amplius quicquam cæteris non habere.*

7. De foeminis sic legimus 1. Timoth. 5. 11. *Adolescentiores autem viduas deuota. Cum enim luxuriatae fuerint in Christo, nubere volunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.* Vbi, per primam fidem intelligitur votum continentiae, vt omnes antiqui Patres interpretantur. D. Augustinus in lib. de sancta Virginitate (quem aduersarij non libenter legunt) cap. 33. *Habentes, inquit, damnationem, quoniam primam fidem irritam fecerunt, id est, in eo, quod primo vouerunt, non steterunt.* Et lib. 1. de adulterinis coniugiis, cap. 24. *Vnde Apostolus de quibusdam, quae continentiam vouent, & postea nubere volunt: Habentes, inquit, damnationem, quoniam primam fidem irritam fecerunt.* Et in Psal. 75. *Quid autem ait de quibusdam, quae vouerunt, & non reddiderunt? Habentes, inquit, damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt: Vouerunt, & non reddiderunt.*

8. Igitur ex sacra Scriptura & D. Augustino satis probatum est, votum continentiae vsitatum fuisse in primitiua Ecclesia: Et quidem laudari eos à Christo, qui huiusmodi voto se sponte obstrinxerunt; vel vt ipse loquitur, *qui se castrauerunt propter regnum caelorum.* Damnari autem ab Apostolo, qui vouerunt quidem, sed in voto non perstiterunt.

TERTIA PROPOSITIO.

1. **Q**ui semel elegit statum matrimonij, & iam de facto promisit alteri societatem conjugalem, tenetur illi seruare fidem: Nec potest pro suo arbitrio, propter aliquas difficultates occurrentes, à contractu resilire.

2. Hæc propositio habet duas partes. Vna est, eum, qui cum altera contraxit matrimonium, obligari ad

seruandam fidem. *Altera*, hanc obligationem non cessare propter aliquas molestias seu difficultates, quæ in statu matrimonij frequenter occurrunt. Priorem partem docet Apostolus Rom. 7.2. *Quæ sub viro est mulier, alligata est legi: si autem mortuus fuerit vir eius, soluta est à lege viri.* Et 1. Corinth. 7.29. *Mulier alligata est legi, quanto tempore vir eius viuit.* Et hinc probatur posterior pars, quia obligatio legis matrimonij nõ soluitur, nisi per mortem alterius coniugis, vt disertè ait Apostolus: Ergo non cessat propter aliquas molestias, quæ occurrunt viuentem utroque coniuge. Hinc rectè docent Theologi, vinculum matrimonij esse indissolubile; & in eo distingui à vinculo, seu obligatione aliorum contractuum, qui in certis casibus legitimè rescindi possunt.

3. *Quæres*, An ergo in nullo casu dissolui possit matrimonium, quod semel legitimè contractum est? Hanc quæstionem Pharisei proposuerunt Christo in Euangelio, Matth. 19.3. *Accesserunt ad eum Pharisei tentantes, & dicentes: Si licet homini dimittere uxorem suam quacunque ex causa? Qui respondens, ait eis: Non legistis, quia qui fecit hominem ab initio, masculum & foeminam fecit eos? & dixit: Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adhaerebit uxori suæ, & erunt duo in carne una. Itaque iam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet. Dicunt illi: Quid ergo Moses mandauit dare libellum repudij, & dimittere? Ait illis: Quoniam Moses ad duritiem cordis vestri permisit vobis dimittere uxores vestras: ab initio, autem non fuit sic. Dico autem vobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, mœchatur.*

4. Ex hac Christi responsione colligimus primò, matrimonium ex primæua sui institutione, quæ in paradiso facta est, fuisse indissolubile. *Quod Deus coniunxit,*
homo

homo non separet. Secundo, Iudæis quidem concessum fuisse, vt repudiarent suas vxores: Hanc tamen concessionem non fuisse conformem institutioni matrimonij (*ab initio, inquit, non fuit sic*) sed extortam à durtia & improbitate Iudæorum. Tertio, eandem concessionem in Euangelio reuocatam esse, ac proinde matrimoniū apud Christianos manere penitus indissolubile, sicut fuit in prima sui institutione. Quarto, licere quidem in vno casu, nempe fornicationis, dimittere vxorem, quoad torum seu cohabitationem, in nullo tamen casu, nisi mortis, licere aliam ducere. Huc spectat illud Marci 10. 11. *Quicumque dimiserit vxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam. Et si vxor dimiserit virū suum, & alteri nupsert, mœchatur.* Et Luc. 16. 18. *Omnis, qui dimittit vxorem suam, & aliam ducit, mœchatur; & qui dimissam à viro ducit, mœchatur.* Hic nulla fit exceptio. Vnde etiam Apostolus loquitur sine exceptione, Roman. 7. 2. *Quæ sub viro est mulier, viuentis viro (etiam fornicario) alligata est legi. Si autē mortuus fuerit vir eius (non dicit, si fornicatus fuerit vir eius) soluta est à lege viri. Igitur viuentis viro vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro. Si autem mortuus fuerit vir eius, liberata est à lege viri.* Et 1. Cor. 7. 10. *Iis autē, qui matrimonio iuncti sunt, precipio non ego, sed Dominus, vxorem à viro nō discedere: quod si discesserit (ob fornicationem aut aliam causam) manere innuptā, aut viro suo reconciliari.*

5. *Dices: Si in nullo casu licet viro aliam vxorem ducere, aut vxori aliū virum accipere, quamdiu vterque superstes est; certè misera est vtriusque conditio. Nam sæpè contingit, vxorem esse fornicariam, bibulam, garulam, contentiosam, prodigam, veneficam, stultam, ægrotam, sterilem, deformem, foetidam. Si ne tunc quidem potest vir aliā accipere, quid aget cum isto monstro? Respondeo: Hoc argumentum proposuerunt Apo-*

stoli Christo, Matth. 19. 10. his verbis: *Si ita est causa hominis cum uxore, non expedit nubere*: id est, si tam arctum est vinculum matrimonij, vt vir in nullo casu possit suam uxorem dimittere, & aliam accipere; tunc certè præstat nullam accipere. Respondit Christus: *Non omnes capiunt verbum istud*: quasi dicat, Qui prudenter æstimat obligationem & difficultatem matrimonij, sine dubio, malit liber esse, quàm se alligare: sed plerique cæco quodam impetu rapiuntur ad matrimonium, neque considerant onera & molestias, quæ inde possunt prouenire; sed solam voluptatem, aut aliquid simile propositum sibi habent.

QVARTA PROPOSITIO.

1. **Q**ui semel elegit continentiam, & iam de facto eam Deo per votum consecrauit, tenetur seruare fidem: nec potest pro suo arbitratu, propter aliquas molestias aut difficultates occurrentes, à voto resilire.
2. Hæc propositio habet etiam duas partes. *Vna* est, eum, qui semel vouit Deo continentiam, obligari ad seruandam fidem. *Altera*, hanc obligationem non cessare, etiamsi interdum occurrant aliquæ difficultates. Prior generatim colligitur ex illo Psal. 75. 12. *Vouete & reddite*. Et Deuter. 23. 21. *Cùm votũ voueris Domino Deo tuo, nõ tardabis reddere, quia requireret illud Dominus Deus tuus: Et si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatũ*. Speciatim verò ex illo 1. Tim. 5. 11. *Habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt*. Loquitur de iunioribus viduis, quæ, vt supra dixi, post mortem maritorum, vouent Deo continentiam, & postea volunt inire matrimonium. De his ait Apostolus, quod habeant
damna

damnationem. Quare? quia votum suum irritum fecerunt. Vnde sequitur, qui semel vouit continentiam, non posse sine damnatione inire matrimonium. Hinc Augustinus in Psal. 75. explanans illum versiculum, *Vouete & reddite*: ita scribit; *Quisque quod vouere voluerit, voueat: illud attendat, ut quod vouerit, reddat. Si respicit retrorsum, malum est. Nescio quæ castimonialis nubere voluit. Quid voluit? quod & virgo qualibet. Quid voluit? quod & mater ipsius. Aliquid mali voluit? Mali planè. Quare? Quia iam vouerat Domino Deo suo. Quid enim dixit de talibus Apostolus Paulus, quæ vouerunt & non reddiderunt? Habentes, inquit, damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.*

3. *Posterior* pars ex triplici capite probari potest. 1. ex parte promissionis. 2. ex parte occurrentium molestiarum. 3. ex parte remediorum contra occurrentes molestias. Hinc formo tria argumenta. *Primum* est; Maior est obligatio promissionis, quæ Deo fit, quàm quæ vxori fit: sed nemo propter occurrentes molestias liberatur ab obligatione promissionis vxori factæ, ut supra probatum est. Ergo multò minus ab obligatione promissionis Deo factæ.

4. *Alterum*; Plures & maiores molestiæ solent occurrere in statu matrimonij, quam in statu continentia; sed propter molestias occurrentes in statu matrimonij, non licet resilire à matrimonio semel contracto: Ergo multo minus propter molestias occurrentes in statu continentia, licet resilire à voto continentia. *Maior* propositio sic debet intelligi, non quod coniuges semper habeant plures molestias & difficultates, quàm cœlibes (hoc enim non semper verum est) sed quod plures molestiæ ac difficultates oriãtur ex statu matrimonij, quàm ex statu continentia. Nam ex statu continentia, non nisi vna oriri potest, nempe tentatio
carnis.

carnis. Reliquæ enim, si quæ sunt, ex aliis causis oriuntur. At ex statu matrimonij oriuntur infinitæ. *Prima* est, tentatio carnis, iuxta illud 1. Cor. 7. 28. *Si acceperis uxorem, nõ peccasti. Et si nupserit virgo, non peccauit. Tribulationem tamen carnis habebunt huiusmodi*, quasi dicat, Licet viri non peccent, accipiendo vxores; & virgines non peccent, accipiendo maritos; vtrique tamen, cum ad statum matrimonij peruenerint, habebunt tribulationem carnis. Quare? Quia quo plus indulgetur carni, eo fit petulantior: Et qui semel experti sunt copulam conjugalem, impensius tentantur, quam qui nunquam experti sunt.

5. Hanc molestiam partim augent, partim comitantur aliæ. 1. turpitude alterius coniugis. 2. longa absentia. 3. diuturnus aut perpetuus morbus. 4. sterilitas. 5. nimia appetentia copulæ. 6. fœtor corporis. 7. anhelitus oris. 8. nimia sæuitia aut crudelitas. 9. prodigalitas. 10. rebellio. 11. odium, rixæ, iræ, dissensiones. Hinc ita concludo: Si hæ tantæ, ac tam multæ molestiæ non obstant, quo minus seruanda sit fides matrimonij, certè vnica molestia, & non admodum magna, quæ in statu continentia potest occurrere, non obstabit, quominus seruanda sit fides continentia.

6. *Tertium argumentum*; Maiora & facilia sunt remedia in statu continentia ad superandas molestias illius status, quam in statu matrimonij: Ergo, si coniuges tenentur suas molestias superare per minora præsidia & remedia, quæ habent; quantò magis tenentur cœlibes id præstare per maiora & facilia, quæ ipsi habent? Vna, vt dixi, molestia est in statu continentia, nempe tentatio carnis. At multa & obuia sunt remedia. 1. oratio. 2. assistentia diuinæ gratia. 3. castigatio corporis. Hæc omnia fuerunt in Paulo Apostolo. Habuit tentationem carnis, vt fatetur de se 2. Corinth.

rinth. 12.7. cùm ait, *Datus est mihi stimulus carnis.* Adhibuit supradicta remedia. Primum, *Propter quod ter Dominum rogavi.* Secundum, *Omnia possum in eo, qui me confortat.* Tertium, *Castigo corpus meum, & in seruitutem redigo.* Hæc remedia non sunt tam obuia in statu matrimonij. Non primum, quia coniuges non possunt tam commodè vacare orationi, quàm cælibes, vt ait Apostolus 1. Corinth. 7. 32. *Qui sine vxore est, sollicitus est, quæ Domini sunt; qui autem cum vxore est, sollicitus est, quæ sunt mundi.* Nec secundum, quia assistentia Spiritus sancti magis est in iis, qui de Deo, quàm qui de mundo solliciti sunt. Nec tertium, quia castigatio corporis non facilè consistit cum quotidiano vsu matrimonij: optimè autem consistit cum statu continentia.

QVINTA PROPOSITIO.

1. **Q**ui resilit à matrimonio legitimè contracto, obstringit se peccato perfidia, iniustitiae, adulterij, sacrilegij. Iisdem peccatis, sed multò grauius, se obstringit, qui resilit à voto continentia.

2. Hæc propositio habet tres partes. *Prima* est, coniugem resilientem à contractu matrimonij, incurrere quadruplex peccatum, perfidia, iniustitiae, adulterij & sacrilegij. *Alter*a, cælibem resilientem à voto continentia, incurrere eadem peccata. *Tertia*, hunc grauius peccare, quàm illum.

3. *Primam* sic ostendo: Vir dimittens vxorem, quam legitimè duxit, & aliam accipiens, peccat primò contra fidem illi datam, quia non præstat, quod promisit, nempe

nempe illud 1. Corinth. 7. 3. *Vxori vir debitum reddat.* Secundo contra iustitiam, quia potestatem sui corporis, quam vxori dedit, per iniuriam illi aufert. Nam, vt ait Apostolus 1. Corinth. 7. 4. *Vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier.* Tertio, committit adulterium, iuxta illud Christi, Marc. 10. 11. *Quicumque dimiserit uxorem, & aliam duxerit, adulterium committit super eam.* Quarto, fit sacrilegus, quia violat Sacramentum matrimonij. Hoc quidem negabunt Calvinistæ & Lutherani, quia putant, matrimonium non esse Sacramentum, sed tamen nobiscum sentiunt Augustinus & alij Patres.

4. *Alteram* partem ostendo simili modo. Nam qui post votum continentiae ducit uxorem, primò perfidus est, quia non præstat, quod Deo promisit. Secundo, iniustus est, quia corpus suum, quod semel Deo obtulit & consecrauit per votum continentiae, per summam iniuriam illi aufert, & alteri donat. Tertio, adulter est, quia relicta sponsa spirituali, contrahit cum alia carnali. Vnde rectè Augustinus in Psal. 83. *Sanctimonialis, si nupserit, Christi adultera reputabitur.* Quarto, sacrilegus est, quia rem Deo consecratam violat per adulterinam coniunctionem.

5. *Tertia* pars sequitur ex dictis. Nam eo grauius censetur aliquis peccare, cæteris paribus, quod peccat contra maiorem obligationem: sed cœlibes magis obligantur Deo per votum continentiae, quàm coniux coniugi per contractum matrimonij: Ergo ibi maius peccatum est, quàm hic. Vnde Augustinus in lib. de bono viduitatis, cap. 11. docet, eos, qui post votum continentiae ducunt uxores, adulteris peiores esse. Planè, inquit, non dubitauerim dicere, lapsus & ruinas à castitate sanctiore, quæ vouetur Deo, adulteris esse peiores. Et hoc sic probat: Si enim ad offensionem Christi pertinet, cum membrum eius fidem non seruat marito; quanto grauius offen

offenditur, cum illi ipsi non seruetur fides in eo, quod exigit oblatum, qui non exegerat offerendum? q. d. Si fœmina Christiana offendit Christũ, quando non seruat fidem marito, cui matrimoniũ promisit, quanto magis offendit, quando non seruat fidem ipsi Christo, cui continentiam promisit? Et hoc alibi confirmat exemplo Romanorum, qui grauius puniebant vestales virgines in stupro deprehensas, quàm alias mulieres adulteras. Sic enim scribit lib. 3. de Ciuit. Dei. cap. 5. *Nam & ipsi Romani antiqui, in stupro detectas vestales Sacerdotes, viuas etiam defodiebant: adulteras autem fœminas, quamuis aliqua damnatione, nulla tamen morte plectebant: vsque adeò grauius, quæ putabant adyta diuina, quàm humana cubilia vindicabant.*

SEXTA PROPOSITIO.

1. **Q**ui recipiunt, defendunt, & consentiunt alicui resiliendi à voto continentia, & non seruanti fidem Deo promissam, non solum incurrun peccata iam enumerata, sed etiam hæresim.

2. Hæc propositio habet duas partes. *Vna* est, quod recipientes, defendentes, & consentientes alicui resiliendi à voto continentia, incurran eadem peccata, quæ ille, id est, sint participes perfidia, iniustitia, adulterij & sacrilegij. *Altera*, quòd etiam sint hæretici. Priorem partem docet Apostolus Rom. 1. 32. cum ait: *Qui talia agunt, digni sunt morte: & non solum, qui ea faciunt, sed etiam, qui consentiunt facientibus.* Nihil certius. Vnde Christus in Euangelio, Lucæ 11. 47. *Væ vobis, qui edificatis monumenta Prophetarum: Patres autem vestri occiderunt illos. Profectò testificamini, quod consentitis operibus*

operibus Patrum vestrorum. Et de Paulo ante conuersionem legimus, Actor. 7. 59. *Saulus autem erat consentiens neci eius.* Vult significare, Saulum fuisse participem homicidij, quia tametsi ipse non lapidasset Stephanum, consentiebat tamen lapidantibus.

3. *Posterio*rem partem sic probo: Quicumque docet hæresim, hæreticus est. At quicumque docent, licitum esse Monacho, post votum continentiaë, transire ad matrimonium, docent hæresim, quia docent, Deo non esse seruandam fidem; quæ non modò hæresis, sed etiam impietas est. Ergo hæretici sunt. Hoc autem faciunt, qui recipiunt, defendunt, & consentiunt Monachis, post votum continentiaë transeuntibus ad matrimonium. Hæretici ergo sunt

SEPTIMA PROPOSITIO.

1. **L**utherani & Calvinistæ recipiunt Monachos fugitiuos, & eorum facto non solùm consentiunt, sed etiam benè fieri interpretantur. Videant ergo, quales ipsi sint.

2 Hæc propositio non indiget noua probatione aut explicatione. Nam clarè & euidenter sequitur ex dictis. Solùm repetam compendio, quæ dicta sunt; & concludam duplici hoc syllogismo. Prior est, Quicumque post votum continentiaë transeunt ad matrimonium, sunt perfidi, iniusti, sacrilegi, & adulteris deteriores, secundum Augustinum, vel, vt loquitur Apostolus, *habentes damnationem.* Atqui Lutherus, Bucerus, Zvvinglius, Petrus Martyr, Pellicanus, Ochinus, Oecolampadius, & similes Prædicantes, post votum continentiaë, transierunt ad matrimonium. Ergo sunt perfidi,

fidi, iniusti, sacrilegi, & adulteris deteriores, secundum Augustinum, vel, vt loquitur Apostolus, habentes damnationem. Res plana est.

3. *Posterior.* Quicumque recipiunt, defendunt & consentiunt huiusmodi Apostatis, non solum participes sunt eorum scelerum, quæ iam enumeravi, sed etiam incurrunt peculiarem hæresim, *de fide Deo violanda*, vt ostensum est. Atqui Lutherani & Calvinistæ recipiunt, defendunt & consentiunt huiusmodi Apostatis: Ergo præter scelera superius enumerata, incurrunt peculiarem hæresim, *de fide Deo violanda*. Attendant igitur ad illud Apostoli: *Non solum, qui ea faciunt, (vt Apostatæ) digni sunt morte, sed etiam, qui consentiunt facientibus.*

Prima excusatio Aduersariorum.

1. **A**Duersarij, vt aliquo modo tegant suam turpitudinem, duobus potissimùm modis conantur se excusare. *Primò* dicunt, vota pertinere ad Iudæos, non ad Christianos, & in veteri Testamento fuisse vsitata ac licita, sed in nouo abrogata, ideóque minimè seruanda. Ita Petrus Martyr in libro de votis & cœlibatu. Et probat quatuor argumentis. 1. quia in veteri Testamento fit mentio votorum, non in nouo, saltem quoad Christianos. 2. quia Christiani sunt toti ac penitus obstricti Christo per fidem: Ergo superuacaneum est, quod se obstringant per votum. 3. quia libertas Evangelica minuitur per votum: Nam qui voto astringit se ad continentiam, amittit libertatem ducendi vxorem. 4. quia qui vouet continentiam, iniuriam facit Deo. Quod enim Deus reliquit illi liberum, hoc ipse vult esse necessarium.

2. *Respondeo*: Petrus Martyr, & sibi ipsi, & aliis repugnat.

gnat. Sibi quidem dupliciter. *Primo*, quia ex vna parte dicit, eos, qui aliquid Deo vouent, facere iniuriam Deo: Ex altera, Iudæis licita & vsitata fuisse vota. Hæc autem pugnant; nisi dicas, Iudæis licitum & vsitarum fuisse, facere Deo iniuriam; quod absit. *Secundo*, ex vna parte dicit, superuacaneū esse, per votum obstringere te Deo, cui iam totus per fidem obstrictus sis; ex altera, votum obstare libertati Christianæ. Hæc etiam pugnant. Nam si per fidem æquè obstringimur Deo, ac per votum; quomodo libertas potest consistere cum fide, & non cum voto?

3. Quod etiam aliis repugnet, certo certius est. Omnes enim antiqui Patres non modo admittunt, sed etiam confirmant vota in nouo Testamento. Et sanè meritò. Nam & Christus in Euangelio dixit: *Sunt Eunuchi qui seipsos castrauerunt propter regnum caelorum*. Et Apostolus damnat iuniores viduas, quæ votum continentia fecerunt irritum.

4. Nec obstant argumenta Martyris. *Primo*, quia licet in nouo Testamento non fiat mentio votorum inter Christianos quoad nomen; fit tamen quoad rem significatā. Quid enim aliud est, *seipsum castrare*, quàm vouere continentiam? Et quid aliud, *primam fidem irritam facere*, quàm voti transgressorem esse? *Secundo*, quia Christiani per fidem non ita sunt obstricti Christo, vt teneantur seruare continentiam. Igitur ad eam seruandam possunt se obstringere per votum. *Tertio*, quia libertas Euangelica non consistit in eo, vt quisque faciat, quod velit, sed in eo, quòd per Christū liberati sumus à seruitute peccati, Roman. 6. 17. *Liberati à peccato, serui facti estis iustitiæ*. *Quarto*, quia si Iudæi non fecerunt Deo iniuriam per vota, quomodo Christiani faciunt? Nec Christus, quando hortatur nos ad continentiam, hortatur ad iniuriam Deo faciendam, sed ad statum perfectionis.

Alte

Altera excusatio.

1. **S**ecundò dicunt Aduersarij, quosdam habere donum continentiaè à Deo; alios non habere. Priores teneri ad continentiam, posteriores ad matrimoniũ. Hoc probant ex illo Matthæi 19. 11. *Non omnes capiunt verbum istud, sed quibus datum est.* Et 1. Cor. 7. 7. *Volo omnes esse, sicut meipsum, sed vnusquisque proprium donum habet ex Deo: alius quidem sic, alius verò sic.* Hinc inferunt, si aliqui vouissent continentiam, & postea aduerteret, se non habere donum continentiaè; optimè facturos, si violato voto ad matrimonium se reciperent. *Melius est enim nubere, quàm vri.* Hoc fecisse Lutherum, Bucerum, & similes Apostatas. Rectè igitur fecisse.
2. *Respondeo:* Si hæc vera sunt, sequitur primò, nemini liberam esse electionem. Vel enim habes donum continentiaè; & sic obligaris ad continentiam; vel non habes; & sic obligaris ad matrimonium. *Secundo* sequitur, cum omnes Lutherani & Caluiniiani Prædicantes ineant matrimonium, nullum ex iis habere donum continentiaè: nemini à Deo datum esse, vt capiat verbum Christi: nemini, vt sit sicut Paulus Apostolus. Quod sanè mirum est in tam electis Dei famulis. *Tertio*, donum continentiaè nusquam in Germania, nisi apud Catholicos reperiri. Nam cæteri omnes, aut Lutherani, aut Caluinistæ, aut Anabaptistæ, aut Iudæi sunt. His omnibus solenne est, habere vxores, & cantare canticum, *Crescite & multiplicamini.* *Quarto*, falsum esse, quod docuit Lutherus, non minus matrimonium, quàm cibum & potum, omnibus necessarium esse. Nam iis, qui donum continentiaè habent, ne licitum quidem est, multo minus necessarium.
3. Sed, vt multa alia præteream, quæro ex hoc hominum genere, an omnes, qui habent donum conti-

nentiæ, sciant se habere, necne? Hic planè dissentiunt. Qui audaciore sunt, affirmant, alij negant. Vtrosque refutabo. Et priores quidem sic se explicant. Sicut quisque, qui fidem & iustitiam habet, certò scit se habere: ita quisque, qui donum continentiaë habet, certò scit se habere. At vnde? Ex interno Spiritus sancti instinctu, iuxta illud: *Oves meæ vocem meam audiunt*. Sed si ita est, omninò sequitur, Lutherum, Bucerum, & similes apostatas excusari non posse, quod sic ostendo: Vel enim habebant donum continentiaë, cùm vouerent continentiam, vel non habebant. Si habebant, cur matrimonium inierunt? Si non habebant, cur se voto obstrinxerunt? Nec potest prætendi ignorantia. Iam enim concessum est, quotquot habent donum continentiaë, scire se habere: Vnde necesse est, quotquot non habent, scire se non habere. Si ergo Lutherus habuit, sciuit se habere. Cur ergo contempsit: cur ad nuptias adspirauit? Si non habuit, sciuit se non habere: Cur ergo voto se obstrinxit?

4. *Alij*, vt euadant hanc difficultatem, ingenuè fatentur, non semper constare vnicuique, an habeat donum continentiaë, necne: Aut, si habeat, non scire, an semper habiturus sit. Vnde inferunt, temerè & inconsideratè eos facere, qui voto adstringunt se ad perpetuam continentiam, cùm nesciant, an habeant donum continentiaë: vel, si habent, an perpetuò habituri sint. Id enim ex euentu pendere. Si ita est, sequitur *primo*, Lutherum temerè & inconsideratè fecisse, quando continentiam Deo promisit. *Secundo*, eos quoque temerè & inconsideratè facere, qui matrimonium contrahunt, antequam sciant, an habeant donum continentiaë, necne. *Tertio*, Lutherum multis annis, quibus in Monasterio vixit, habuisse donum continentiaë: & postea, cùm egressus est, amisisse. Sed

Sed quando amisit? An ante nuptias? Quid ergo factum est? Nimirum stimulo carnis sensit se agitari. Etiam Paulus Apostolus id sensit. Nam de seipso scribit, *Datus est mihi stimulus carnis*. Et tamen non ideò amisit donum castitatis. At præter stimulum accessit etiam consensus & executio operis in Luthero. Nam, vt scribit Erasmus, *statim post hymenæum cantatum, peperit noua nupta*. Itane verò? Cur non fecit Lutherus, quod Apostolus? *Ter*, inquit, *Dominum rogavi*. Si id fecisset, sine dubio, quod dictum est Apostolo, fuisset quoque Luthero dictum, *Sufficit tibi gratia mea*.

4. Sed, vt clariùs appareat, quàm vanæ ac frigidæ sint excusationes aduersariorum, attexam breuiter testimonia antiquorum Patrum, qui de hac re scripserunt. Sic ergo habent.

Testimonia Patrum.

1. **E** Piphanius in Panario, hæc. 61. *Tradiderunt sancti Dei Apostoli peccatum esse, post decretam virginitatem, ad nuptias reuerti*. Et infra: *Si quæ vidua fuit, ac Deo dicata, & postea nupsit, iudicium & condemnationem habebit, quod primam fidem reiecit, quanto magis quæ Deo dicata virgo fuit, & nupsit, contra Christum lasciuuit, & maiorem fidem reiecit, iudicium habebit?*

2. Ambros. ad virg. deuotam: *Deuouisti animam tuam ad destruenda omnia, quæ sunt huius seculi, quid quæris seculum, cui renunciaasti? Reuerti vis ad vomitum tuum, sicut canis, aut velut sus lota, iterum in volutationem*. Et alibi ad virg. lapsam: *Virgo, quæ se sponndit Christo, & sanctum velamen accepit, iam nupsit, iam immortalis iuncta est viro. Etiam si voluerit nubere, communi lege coniugij, adulterium perpetrat, ancilla mortis efficitur*.

3. Basilius in constitut. Monast. *Quemadmodum membra corporis, nature vinculo coniugata, à corpore auelli non*

possunt, aut si auellatur, quæ auulsa sunt, ea emortua sint necesse est: ita quoque Monachus, quotiescunque reliquorum fratrum corpori coniunctus est, & firmiore, quam sit vinculum naturæ, compage vinctus tenetur, nempe ex pacto, quod is cum Spiritu S. contraxit, nullo modo putandus est, ab iis posse se diuellere, quibuscum copulatus sit: alioqui si hoc facit, & animæ vitam amittit, & unâ cum ea gratiam Spiritus sancti, utpote qui initum, ipso auctore, fœdus violauerit.

4. Idem Basilus ibidem: Si enim mulier ad viri societatem lege matrimonij prouecta, & una cum eo copula carnali coniuncta, morte mulctatur, si ei insidias fecisse deprehensa sit: quanto is magis subiacebit pœnæ grauiori, si se abiunxerit, qui spiritali communionem copulatus sit, teste atque sequestre ipso Spiritu sancto?

5. Cypr. in epist. ad Pompon. Si superueniens maritus, sponsam suam iacentem cum altero videat, nonne indignatur & fremit? & per zeli dolorem fortassis & gladium in manum sumit? Quid? Christus Dominus & Iudex noster, cum virginem suam sibi dicatam, & sanctitati suæ destinatam, iacere cum altero cernit, quam indignatur & irascitur, & quas pœnas incestis eiusmodi coniunctionibus comminatur? Et infra: Quæ hoc crimen admisit, non mariti, sed Christi adultera est.

6. D. Hieron. lib. 1. contra Iouinian. Et si nupserit virgo, inquit Apostolus, non peccauit. Non illa virgo, quæ semet Dei cultui dedicauit. Harum enim si qua nupserit, habebit damnationem, quia primam fidem irritam fecit. Si autem hoc de viduis dictum obiecerit, quanto magis de virginibus præualebit, cum etiam his non liceat, quibus aliquando licuit? Virgines enim, quæ post consecrationem nupserint, non tam adulteræ sunt, quam incestæ,

7. Gelasius epist. 1. c. 22. Virginibus sacris temerè se quosdam sociare cognouimus, & post dicatum Deo propositum, incesta fœdera sacrilegaque miscere, quos protinus æquum est à sacra communionem detrudi, & nisi per publicam probatamque pœnitentiam omnino non recipi.

8. Concilium Turonense 2. cap. 16. ante mille annos celebratum ; Si qui in monasterio conuersi sunt, nullatenus exinde habeant licentiam euagandi, nec, quod absit, ullus eorum coniugem ducere: & si uxorem duxerit, excommunicetur, & de uxoris malè sociatæ consortio, etiam iudicis auxilio, separetur. Quod si iudex ad hoc solatium dare noluerit, excommunicetur. Qui infelix monachus tali coniunctione fœdatus, si per cuiuscunque patrociniũ se conatus fuerit defensare, & is, qui in hac pertinacitate perdurat, & illi, qui illum exceperint defensandum, ab Ecclesia segregentur.

9. Chrysostronus ad Theodorum Monachum: Te iam seruare non conuenit priuilegia nuptiarum, Angelorũ enim societati semel iunctum, illam relinquere, & uxoris laqueis implicari, adulterij crimen incurrere est. Et quãuis frequẽter hoc ipsum nuptias uoces, ego tamẽ illud, & adulterio tanto peius affirmo, quãto maior ac melior mortalibus Angelus. Et quid mirum, si nuptiales; quibus offenditur Deus, adulterio comparantur? Maius longè audies, &c.

10. August. epist. 137. ad Cler. & pop. Hipponens. Simpliciter fateor charitati uestræ, coram Domino Deo nostro, qui testis est super animam meam, ex quo Deo seruire cœpi, quomodo difficile sum expertus meliores, quàm qui in monasteriis profecerunt, ita non sum expertus peiores, quàm qui in monasteriis ceciderunt (ut Lutherus & similes) ita ut hinc arbitrer in Apocalypsi scriptum. Iustus iustior fiat, & sordidus sordescat adhuc.

11. S. Gregor. epist. ad Venantium: Ananias Deo pecunias uouerat, quas postea uictus persuasione diaboli subtraxit. Sed qua morte mulctatus est, scis. Si ergo ille mortis periculo dignus fuit, qui eos, quos dederat nummos, Deo abstulit, considera, quanto periculo in iudicio diuino dignus eris, qui non nummos, sed temetipsum Deo omnipotenti, cui te sub monachali habitu deuoueras, subtraxisti?

Vouete & reddite.

D 4 O P V

OPUSCULUM III.

PRIVILEGIA CALVINISTARVM.

SIT hominum genus, qui in Germania *Caluinista*; in Bohemia *Picardita*; in Belgio *Geusij*; in Anglia *Puritani*; in Gallia *Hugonota*, appellantur. Hi ergo, tametsi non ita pridem ebullierint (vt loquitur Augustinus de Pelagianis) multis tamen priuilegiis aucti ac donati sunt. Ex iis aliqua recensebo, & quid de singulis sentiam, breuiter explicabo. Sunt autem ferè hæc:

1. Omnes *Caluinista* ex utero materno nascuntur sancti & heredes vitæ æternæ: ideòque nec Baptismo, nec aliis Sacramentis indigent.
2. Omnes sunt sacerdotes, & quotidie offerunt Deo mundam & acceptabilem hostiam, in odorem suauitatis.
3. Omnes certi ac securi sunt de sua iustitia, sanctitate, perseuerantia, predestinatione, & vita æterna; ideòque certi ac securi, quicquid tandem eueniat, perire se non posse.
4. Omnes per internam Spiritus sancti suggestionem norunt discernere inter Scripturas Canonicas, & non Canonicas.
5. Tametsi omnes antiqui Patres errarint, ipsi tamen non errant; quia non ab hominibus, sed à Deo docti sunt, qui errare non potest.
6. Habent propriam ac peculiarem doctrinam è calomissam,

missam, quam reliqui Christiani hoc tempore non habent.

7. In ea defendenda possunt contrarias ac pugnantes sententias sequi, cum lubet; & eadem nunc affirmare, mox negare.

8. Habent etiam proprium ac peculiare Purgatorium post hanc vitam.

9. Etiam si quotidie enormiter peccent, & flagitiose vivant, tamen peccata ipsis non imputantur.

10. Possunt igitur impunè mentiri & caluminari, suumque Evangelium hoc modo propagare, & Catholicorum vitam ac doctrinam traducere.

11. Possunt etiam non modo adversarios, sed se mutuò quoque cōvitiis & maledictis insectari, sine ullo salutis aut sanctitatis dispendio.

12. Possunt denique suos Reges ac Principes seculares deponere, expellere, occidere, cum ipsis visum est.

13. Et quod omnium maximum est, nulla lege, nec divina, nec humana obligati sunt, sed ab omni iugo & subiectione immunes ac liberi.

Hoc est quasi Compendium Privilegiorum, quibus hoc tempore gaudent Calvinistæ præ cæteris in Europa Christianis. Nunc singula seorsim discutienda sunt, eo potissimùm fine, ut quæ legitima ac genuina sunt, retineantur: quæ spuria vel subreptitia, rescindantur.

I. PRIVILEGIUM.

Omnes Calvinistæ ex utero materno nascuntur sancti, & heredes vitæ æternæ, ideòque nec Baptismo, nec aliis Sacramentis egent.

1. Ita Calvinus in Antidoto Concilij Tridentini l. 6. cap. 5. cum ait: Verum infantes à regno Dei arcere libuit, qui ante erepti sunt ex hac vita, quam offerri

ad Baptismū potuerint: Quasi verò de nihilo dictū sit, eos nasci sanctos, qui ex fidelibus nascuntur. Imò quo iure ad Baptismū eos admittimus, nisi quod promissionis sunt heredes? Nisi enim ante ad eos pertineret vitæ promissio, Baptismum profanaret, quisquis illis daret. Quod si Deus in regnū suū eos adoptauit, quanta iniuria sit promissioni, quasi per se, sine Baptismo, ad eorum salutem non sufficeret? Et ibidē paulò post: *Inclusa est infantium salus in promissione, qua Deus fidelibus testatur, se fore illis & semini eorū in Deū. Hac ratione se nasci pronunciabant, qui ex Abrahamā ducebant originem. Huius promissionis beneficio recipiuntur ad Baptismū, quia cēsentur Ecclesiae membra: Non à Baptismo igitur initiū habet eorum salus, sed quæ iam in Verbo fundata erat, Baptismo obsignatur. Et lib. 4. Insti. cap. 6. §. 24. Infans à matris utero, in fœdere, id est, promissione vitæ æternæ, continetur. Et ibid. Filiorū, haud dubiè, loco habet eorum filios, quorum semini in Patrem se fore pollicitus est.*

2. Ex his & aliis Caluini verbis, quæ ibidem habentur, colligi possunt hæc puncta. Primò; Illam promissionem, quæ Abrahamæ facta est, Genes. 17. 7. *Ero Deus tuus, & seminis tui post te*, pertinere ad omnes parentes fideles, & eorum filios. 2. Itaque omnes filios fideiū, vi illius promissionis esse sanctos, filios Dei, & hæredes vitæ æternæ, nec posse vnquam perire. 3. Quamuis ergo moriantur sine Baptismo, nihilominus saluari, vi promissionis. 4. Non enim Baptismum institutum esse, vt infantes per illum efficiantur sancti, sed vt eorum sanctitas obsignetur; cum Baptismus nihil aliud sit, quàm publicum sigillum, quo Ecclesia testatur, filios fidelium sanctos esse, & in fœdere promissionis contineri. 5. Vnde sicut olim filij Abrahamæ obsignabantur sigillo circumcisionis, ita nunc filios fidelium sigillo Baptismi obsignari. 6. Et sicut olim non circumcidebantur filij infidelium, eo quòd in fœdere promissionis

nis non continerentur; ita nunc filios infidelium non debere admitti ad Baptismum, quia à promissionis fœdere exclusi sunt. 7. Denique sicut sigillum Regis censetur profanari, quando falsæ scripturæ, vel epistolæ appenditur, ita meritò profanari Baptismū, quando confertur iis, qui promissionem Dei non habent, cuiusmodi sunt omnes infideles.

3. Ex dictis sic *concludo*: Omnes filij fideiū ab utero materno nascuntur sancti, filij Dei, membra Ecclesiæ, hæredes vitæ æternæ, & sine baptismo saluari possunt. At omnes filij Calvinistarum sunt filij fidelium. Ergo omnes filij Calvinistarum ab utero materno nascuntur sancti, filij Dei, membra Ecclesiæ, hæredes vitæ æternæ, & sine baptismo saluari possunt. Maior est Calvini, quæ negari non debet. Minorem concedunt Calvinistæ. Sequitur ergo privilegiata conclusio.

E X A M E N.

4. Hoc privilegium planè fictitium est, nec vllum in Scripturis fundamētum habet. Imò ex Scripturis manifestè refelli potest. Hoc probo ex tribus principiis. *Primum* est, quòd omnes infantes, tam fidelium, quàm infidelium, nascantur in peccato originali. *Alterum*, quòd ratione peccati originalis sint filij mortis, iræ, & damnationis. *Tertium*, quòd non possint effici filij Dei, nisi renascantur in Deo per Baptismum. Singula explicanda sunt.

5. *Primum* ergo est, omnes infantes, tam fidelium, quàm infideiū, nasci in peccato originali. Hoc olim in Ecclesia definitum est contra Pelagianos. Et apertè conuincitur ex Scripturis. Psalm. 50. 7. *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.* Rom. 5. 12. *Per unum hominem peccatum in hunc mundum*

mundum intravit, & per peccatum mors. Ephes. 2. 3. Erasmus & nos natura filij iræ, sicut & ceteri. Neque Calvinus id negat, loquitur lib. 2. Instit. cap. 1. §. 6. Audimus ita in filios transmitti parentum immunditiam, ut omnes citra ullam exceptionem sua origine sint inquinati.

6. Alterum est, omnes infantes ratione peccati originalis, in quo concipiuntur & nascuntur, esse filios mortis, iræ & damnationis. Hoc tradit Apostolus Roman. 5. 12. Eph. 2. 3. Et fatetur Calvinus lib. 2. Institut. cap. 1. §. 6. his verbis: *Adam uniuersum semen suum ea, in quam lapsus erat, vitiositate infecit. Nec verò aliter staret illud Pauli, natura omnes esse iræ filios, nisi iam in ipso utero maledicti essent. Et §. 8. Peccatum originale facit reos iræ Dei. Et infra: Atque adeò infantes quoque ipsi suam secum damnationem à matris utero adferunt.*

7. Tertium est, eos, qui nati sunt in peccato originali, non posse saluari aut effici filios Dei, nisi renascantur in Deo per baptismum. Hoc tradit Christus Ioan. 3. 3. *Nisi quis renatus fuerit denuò, non potest videre regnum Dei. Et infra: Oportet vos nasci denuò. Quare denuò? Causam addit; quia quod natum est ex carne, caro est. q. d. Qui nascuntur ex parētibus per carnalem generationem, nascuntur filij iræ & corruptionis, nec possunt saluari, nisi renascantur ex Deo per baptismum. Hinc D. Augustinus lib. 3. de anima & eius origine. c. 9. Noli, inquit, credere, noli dicere, noli docere, infantes antequam baptizentur, morte præuentos, peruenire posse ad originaliū indulgentiam peccatorum, si vis esse Catholicus. Et epist. 28. ad Hieronymum: Quisquis dixerit, quod in Christo uiuificabūtur etiam paruuli qui sine Sacramēti eius participatione de vita exeūt: hic profectò & contra Apostolicam predicationem venit, & totam condemnat Ecclesiam, ubi propterea cum baptizandis paruulis festinatur & curritur, quia sine dubio creditur, alias in Christo uiuificari non posse. Consentit Calvinus*
lib.

lib. 2. Instit. cap. 1. §. 6. in fine, cum ait: *Satis præclare pronuntiat Christus, omnes prauos & vitiosos nasci, ubi docet, quidquid genitum est ex carne, carnem esse: ideoque omnibus clausam esse vitæ ianuam, donec regeniti fuerint.*

8. Ex his principiis sic concludo: Quicumque nascuntur in peccato originali, nascuntur filij mortis, iræ & damnationis; nec possunt saluari, aut in Christo viuificari sine Baptismo; & qui aliter sentit, venit contra Apostolicam prædicationem, & condemnat totam Ecclesiam. (Hæc omnia concedit Calvinus.) At omnes Calvinistæ nascuntur in peccato originali (quod etiam concedit Calvinus.) Ergo omnes Calvinistæ nascuntur filij mortis, iræ, & damnationis, nec possunt saluari, aut in Christo viuificari sine Baptismo; & qui aliter sentit, venit contra Apostolicam prædicationem, & condemnat totam Ecclesiam. Hinc ulterius infero: Ergo Privilegium Calvinistarum, quo aiunt, se ex utero materno nasci filios Dei, & hæredes vitæ æternæ, ac sine Baptismo saluari posse, non modo subreptitium, sed etiam scripturæ, Apostolicæ prædicationi, toti Ecclesiæ, atque adeò ipsi Caluino contrarium est.

9. Nec obstat promissio Abrahamæ facta. Imo ex illa ipsa promissione sumo tria argumenta contra Calvinistas. *Primum* est tale: Promissio, quæ Abrahamæ à Deo facta est, dupliciter potest explicari. 1. in sensu literali. 2. in sensu mystico. Si explicetur in literali, nihil ad rem Caluini facit. Non enim Deus secundum literam promisit Abrahamæ & semini eius vitam æternam, sed possessionem terræ Chanaan. Verba promissionis sunt hæc; *Dabo tibi & semini tuo terram peregrinationis tuæ, omnem terram Chanaan in possessionem æternam.* Si autem explicetur in sensu mystico, tunc quidem potest intelligi de vita æterna: non tamen descendit ad filios per carnalem generationem ex parentibus fidelibus, vt
falsò

falsò interpretatur Caluinus, sed per fidem in Christum. Hoc docet Apostolus ad Rom. 4. & 9. & ad Gal. 3. & 4. vbi disertè explicat, eos esse filios Abrahamæ, secundum promissionem vitæ æternæ, non qui sunt filij carnis, sed qui sunt filij fidei, id est, qui imitantur fidem Abrahamæ. Sic enim loquitur ad Gal. 3. 7. *Cognoscite, quia qui ex fide sunt, ij sunt filij Abrahamæ.* Et ibid. v. 9. *Qui ex fide sunt, benedicentur cum fideli Abraham.* Tunc ergo, secundum Apostolum, incipimus esse filij Abrahamæ, vi promissionis, cum incipimus esse fideles. At infantes non incipiunt esse fideles ab vtero materno, sed in Baptismo: *Illis enim baptizari est credere*, vt loquitur Aug. l. 1. *de peccat. meritis & remiss. c. 27.* Ergo infantes non nascuntur sancti ab vtero materno, sed efficiuntur sancti, quando per baptismum regenerantur, vt supra ex Euangelio dictum est.

10. *Alterum argumentum:* Post promissionem Abrahamæ factam, Iacob & Esau ex parentibus fidelibus nati sunt; & tamen Esau ab vtero materno non fuit sanctus & hæres vitæ æternæ. Ergo non omnes filij fidelium, vi illius promissionis, ab vtero materno nascuntur sancti & hæredes vitæ æternæ. Minor patet ex illo Rom. 9. 13. *Iacob dilexi; Esau autem odio habui.* Et Heb. 12. 16. *Ne quis fornicator, aut profanus, vt Esau: qui propter vnã escam vendidit primitiua sua: scitote enim, quoniam & postea cupiens hereditare benedictionem, reprobatus est: non enim inuenit pœnitentiæ locum, quãquam cum lachrymis inquisisset eam.* Vide Caluinũ lib. 3. Inst. c. 3. §. 25. vbi idem fatetur.

11. *Tertium argumentum:* Si propter promissionem Abrahamæ factam, omnes filij fideiũ nascuntur sancti & hæredes vitæ æternæ; planè sequitur, omnes Iudæos nasci sanctos & hæredes vitæ æternæ: Hoc falsum: Ergo & illud. Maioris sequelal probatur; quia omnes Iudæi nascuntur ex 12. Patriarchis, filiis Iacob. At 12. Patriarchæ

chæ fuerunt fideles. Ergo proximi illorum filij fuerunt sancti ab utero materno : Ergo & horum filij ; & sic deinceps. Quomodo ergo reprobati sunt ? quomodo exclusi ab Euangelio ? quomodo excisi à radice ? quomodo gentiles in eorum locum suffecti ?

12. *Concludo*, Calvinistas fingere sibi priuilegium, quod nusquã est, & in ea re similes esse Iudæis in Euangelio. Cum enim Christus, Ioan. 8. identidem illis obiectaret hæc verba: *Moriemini in peccatis vestris, si non credideritis, quia ego sum: responderunt: Nos semen Abraham sumus: Pater noster Abraham est. Quasi dicerent: Omnes filij Abraham ab utero materno sancti sunt: Nos sumus filij Abraham: Ergo ab utero materno sancti sumus: Quomodo ergo tu dicis, in peccatis nos morituro ? Planè sic agunt Calvinistæ. Sed quid Christus: Vos ex patre diabolo estis, inquit. Non enim, vt supra dixi ex Apostolo, Qui filij carnis, hi sunt filij Dei; sed qui filij sunt promissionis, estimantur in semine, Rom. 9. 8.*

II. PRIVILEGIUM.

Omnes Calvinistæ sunt Sacerdotes à Deo sanctificati, & quotidie offerunt Deo mundam & acceptabilem hostiam in odorem suauitatis.

1. **H**Oc probat Calvinus ex illo 1. Pet. 2. 5. *Et ipsi tanquam lapides vivi superedificamini, domus spiritualis, sacerdotium sanctum offerre spirituales hostias. Et infra v. 9. Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis. Sic enim scribit in commentario illius loci: Hæc singularis est dignatio, quod Deus non modo nos sibi in tēplum consecrat, in quo habitet ac colatur; sed vult similesse sacerdotes. Et infra: Vnde melius appa-*
ret,

ret, quàm incomparabilis sit erga nos Dei bonitas, qui nos sanctificat, & sacerdotij honorem confert. Igitur hoc Priuilegium, secundum Caluinum, consistit in eo, quod Deus singulari quadam dignatione, & ex incomparabili erga Caluinistas bonitate, voluerit eos præ aliis sanctificare, & honorem sacerdotij conferre. *Non fecit taliter omni nationi.*

2. Sed quæ est illa munda & acceptabilis hostia, quam Deo offerunt hi sancti Sacerdotes? Aiunt esse illam, de qua prædixit Malachias c. 1. 11. *In omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda.* Quæ autem hæc est? Caluinus lib. 4. Inst. c. 18. §. 4. & 16. dicit, esse preces, laudes, gratiarum actiones, & generatim omnia bona opera, quæ ad Dei cultum exercentur. Idem scribunt David Paræus in Comment. capit. 13. Epistolæ ad Hebr. Philippus Plesseus lib. 3. de Eucharistia. c. 1. & alij eiusdem farinae sacerdotes.

E X A M E N.

3. Circa hoc Priuilegium oritur mihi duplex quæstio. *Vna* est, quomodo Caluinistæ possint vocari sacerdotes sancti? Ratio dubitandi sumitur ex Caluino, qui de se & sui similibus ita loquitur lib. 2. Inst. c. 1. §. 8. *Omni- bus nature nostre partibus vitiati ac peruersi sumus. Et infra: Ob talem duntaxat corruptionem damnati meritò, conuictique coram Deo tenemur.* Et §. 9. *Quamobrem dixi, cunctas animæ partes à peccato esse possessas.* Et ibidem: *Nihil in nobis à mortifera tabe purum est, aut sincerum.* Hæc si vera sunt, non video, quomodo Caluinistæ possint esse sacerdotes sancti: Nisi quis dicat, simul esse sanctos & vitiatos: simul sanctos, & peruersos: simul sanctos, & à peccato possessos. Sed quis capit hoc mysterium?

4. Altera

4. Altera quæstio est, quomodo opera Calvinistarum possint esse vel appellari hostia munda, & Deo acceptabilis? Hic scrupulus oritur etiam ex Caluino, qui de operibus Calvinistarum sic loquitur, in Antid. Concilij Trident. sess. 6. cap. 16. *Vitiositas, quæ in nobis inhaeret, deformat coram Deo, quicquid in nobis operum prodit.* Et lib. 3. Instit. cap. 12. §. 4. *Omnia nostra opera nihil sunt, nisi inquinamenta & sordes: & quæ iustitia vulgo habetur, ea apud Deum mera est iniquitas.* Et cap. 15. §. 3. *Nihil ab homine exit, quantumvis perfecto, quod non sit aliqua macula inquinatum.* Si ergo opera Calvinistarum sunt inquinamenta, sordes, & mera iniquitas coram Deo, quis credat esse oblationem mundam, & acceptabilem Deo? *Domine adauge nobis fidem.* Sed ut video, Privilegiū hoc est.

5. Vnum miror, Calvinistas partim tam impudentes, partim in Catholicos tam iniquos esse, ut illud vaticinium Malachiæ, *In omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda*, affirment intelligi oportere de iis operibus, quæ iudicio Caluini sunt meræ sordes & inquinamenta; negent, intelligi posse de mundissimo sacrificio corporis & sanguinis Christi, quod quotidie in Ecclesia Deo offertur; de quo tamen intellexerunt antiquissimi Patres. Sic enim scribit Irenæus lib. 4. c. 22. *Panem accepit, & gratias egit, dicens: Hoc est corpus meum. Et calicem similiter suum sanguinem confessus est: & novi Testamenti nouam docuit oblationem. Quam Ecclesia ab Apostolis accipiens, offert Deo in uniuerso mundo: de qua & in duodecim Prophetis Malachias sic præsignificauit, In omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda, &c.* Similia habent Tertullianus, Eusebius, Cæsariensis, Chrysostomus, Augustinus, & alij.

III. PRIVILEGIUM.

Omnes Caluiniſta certi ſunt de ſua iuſtitia, ſanctitate, perſeuerantia, prædeſtinatione, & vita æterna: ideoq; certi ac ſecuri, quicquid tandem eueniat, perire ſe non poſſe.

1. Ita Caluinus in Antidoto Concilij Trident. ſeſſ. 6. c. 10. *Certò ſtatuumus nobis remiſſa eſſe peccata, in eaq; certitudine acquieſcimus. Et ibidem: Non mirum eſt, ſi hæc, quam Spiritus Dei piorum (Caluiniſtarum) cordibus obſignat, certitudo Sophiſtis ignota eſt. Per Sophiſtas intelligit Patres Concilij Tridentini, in quos paulò poſt inuehitur his verbis: Et cuius, obſecro, improbitatis eſt, id aſſerere, Nemo ſcire fidei certitudine poteſt, ſe gratiam Dei eſſe conſecutum? Et c. 13. Quicumq; ſunt filij Dei inter media pericula tutos ſe eſſe non dubitent: imò, periculis infinitis obſeſſi, ſuã ſalutem extra periculum eſſe confidant. Et c. 15. Sua electionis certos eſſe conuenit uniuerſos fideles. Et lib. 3. Inſt. c. 2. §. 6. Verè fidelis non eſt, niſi qui confidenter ſe regni cœleſtis hæredẽ gloriatur. Et David Paræus in Prolegomenis ad Oſeã Prophetam: Spiritus ſanctus intus conteſtatur ſpiritui noſtra, de noſtra ipſorum conuerſione, iuſtificatione, electione.*

2. Hoc Priuilegium non intelligitur de certitudine morali, quam etiam nos poſſumus in hac vita habere de noſtra iuſtitia & ſanctitate; ſed de certitudine fidei, quam Caluiniſtæ præ nobis gloriantur ſe habere, vt ex verbis Caluini perſpicuum eſt. Habet autem tres partes. *Prima eſt, quòd Caluiniſtæ habent certitudinem fidei de ſua iuſtitia, ſanctitate, & remiſſione peccatorum. Altera, quòd habeant certitudinem fidei de ſua perſeuerantia. Tertia, quòd eandem habeant de ſua prædeſtinatione, & vita æterna,*

3. N!

3. Nititur autem quatuor fundamentis. *Primum* est, fidem non dari, nisi solis prædestinatis, ex Caluino lib. 3. Inst. c. 22. §. 10. *Alterum*, fidem semel habitam, nunquam amitti, ex Caluino lib. 3. c. 2. §. 12, & c. 21. §. 6. *Tertium*, sola fide hominem iustificari, ex Caluino lib. 3. c. 11. §. 19. *Quartum*, qui fidem habet, certum esse de sua fide, ex Apostolo 2. Corinth. 13. 5. *Vosmetipsos tentate, si estis in fide.* Hinc sequitur, si is, qui fidem habet, certus est de sua fide, certum quoque esse de sua iustitia, quia sola fides iustificat: certum de sua perseverantia, quia fides non amittitur: certum de sua prædestinatione, quia fides non datur, nisi prædestinatis.

Examen.

4. Hoc Privilegium, nec in veteri, nec in nouo Testamento, nec in Augustino potui inuenire. Tametsi enim ex iis facilè intelligam, nos habere posse certitudinem quandam moralem de nostra iustitia & prædestinatione; non tamen quicquam reperio de certitudine fidei, cui nullus error aut falsitas subesse potest. Nam in veteri Testamento sic legimus, Eccl. 9. 1. *Nescit homo, utrū odio, an amore dignus sit; sed omnia in futurum seruantur incerta.* Et Ecclesiast. 5. 5. *De propitiato peccato noli esse sine metu.* Et Psal. 2. 11. *Seruite Domino in timore.* Causam addit: *Ne quando irascatur Dominus, & pereatis de via iusta.* In Nouo sic, Rom. 11. 20. *Tu autem fide stas, noli altum sapere, sed time.* Et ad Philip. 2. 12. *Cum metu & tremore salutem vestram operamini.* Et Apocal. 3. 11. *Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam.*

5. His consentit Augustinus in lib. de correptione & gratia, cap. 13. cum ait, *Omnes, etiam qui bene currunt, timeant, dum occultum est, quo perueniant.* Et ibidem: *Quis enim ex multitudine fidelium, quamdiu in hac mortalitate*

viuitur, in numero prædestinatorum se esse præsumat? Et Hom. 35. *Quamdiu uiuimus hic, de nobis ipsis nos ipsi iudicare non possumus: non dico, quid cras erimus, sed quid hodie simus.* Et ser. 16. de verbis Apostoli: *Et erit quisquam nostrum, qui audeat dicere, iustus sum?* Notet hoc Caluinistæ.

6. Et ratio est efficax. Nam inter certitudinem fidei & moralem hoc interest, quod moralis nitatur quibusdam signis, aut argumentis, quæ quidem efficiant hominem ita certum, ut moraliter putet, se non errare, tametsi re ipsa aliquando erret. Potest enim huic certitudini aliquando subesse falsum, ut fatetur Caluinus lib. 3. Instit. c. 2. §. 10. *Tot, inquit, vanitatis recessus habet, tot mendacij latebris scatet cor humanum, tam fraudulenta hypocrisi tectum est, ut seipsum sæpe fallat.* Et §. 11. *Experientia ostendit, reprobos interdum simili ferè sensu, atque electos, affici, ut ne suo quidem iudicio quicquam ab electis differant.* At certitudo fidei omninò est infallibilis, quia nititur diuina veritate, cui falsum subesse non potest. Tunc ergo dicitur aliquis habere certitudinem fidei de aliqua re, quando rem illam immediatè cognoscit per reuelationem Dei; quo pacto cognoscimus omnia, quæ in Scripturis à Deo reuelata sunt. At non singuli fideles habent reuelationem Dei de sua iustitia, perseuerantia, & vita æterna: non enim singulis dicitur, quod dictum est Magdalena, Lucæ 7. 48. *Remittuntur tibi peccata tua:* aut quod latroni, Luc. 23. 43. *Hodie mecum eris in Paradiso.* Non ergo singuli habent certitudinem fidei, quam Magdalena & latro habuerunt.

7. Porrò fundamenta, quibus nititur Caluinistarum Priuilegium, fictitia sunt. Primum est, fidem non dari, nisi prædestinatis. Falsum est. Iudas proditor, Simon Magus, & Nicolaus Antiochenus, non fuerunt prædestinati, sed reprobi; & tamen fidem habuerunt. De Iuda testatur D. Hieronymus lib. 3. contra Pelagianos, &

probat

probat ex illis Christi verbis Ioan. 17. 12. *Pater, quos dedisti mihi, custodiui, & nemo ex eis periit, nisi filius perditionis.* Nam si pater dedit illum filio, certè bonus tunc erat: Et si postea periit ex grege, certè antequam periret, in Christi grege numerabatur. De Simone Mago testatur S. Lucas, Actor. 8. 2. *Cùm verò credidissent Philippo euangelizanti, tunc Simon & ipse credidit; & cùm baptizatus esset, adhærebat Philippo.* De Nicolao Antiocheno scribit idem Lucas, Actor. 6. 3. *Considerate ergo fratres, viros ex vobis boni testimonij septem, plenos Spiritu sancto & sapientia. Ex iis autem septem, vnus erat Nicolaus Antiochenus.*

8. *Alterum est, fidem nunquam amitti. Et hoc falsum.* Nam Apostolus disertè ait 1. Tim. 1. 19. *Quidam circa fidem naufragauerunt, ex quibus est Hymeneus & Alexander.* Et c. 4. 1. *In nouissimis temporibus discedent quidam à fide.* Et sanè si fides amitti non potest, vnde tot sunt in mundo hæretici? Cur dixit Paulus, Rom. 11. 10. *Tu autem fide stas: noli altum sapere, sed time?*

9. *Tertium est, sola fide hominem iustificari. Non ita est.* Scriptura non minus requirit timorem, spem, charitatem & pœnitentiam ab eo, qui vult iustificari, quàm fidem, Ecclesiast. 1. 28. *Qui sine timore est, non poterit iustificari.* Et Prou. 28. 25. *Qui sperat in Domino, sanabitur.* Et 1. Ioan. 3. 14. *Qui non diligit, manet in morte.* Et Luc. 7. 47. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Et Act. 3. 9. *Pœnitimini & conuertimini, vt deleantur peccata vestra.* Vnde Augustinus lib. 15. de Trinit. c. 18. *Ipsam fidem non facit utilem, nisi charitas. Sine charitate quippe fides potest quidem esse, sed non prodesse.* Et hoc probat ex illo Apostoli ad Galat. 5. 6. *In Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet, neque preputium, sed fides, quæ per charitatem operatur.* Nō dixit, sola fides, sed fides cum operibus ex charitate factis. Vnde idem Augustinus in En-

chiridio, cap. 8. *Sine amore fides nihil prodest.*

10. *Quartum* est qui fidem habet, certum esse de sua fide. Hoc, siue verum, siue falsum sit, nihil patrocinatur Caluinistis. Nam, etsi is, qui fidem habet, certus esset de sua fide, non ideò quoque certus esset de sua iustitia, si sola fides non iustificat: nec certus de perseverantia, si fides amitti potest: nec certus de prædestinatione, si fides communis est prædestinatis & reprobis. At iam ostendi, solam fidem non iustificare, fidem amitti posse, nec solis prædestinatis, sed etiam reprobis convenire. Addo, falsum esse, vnumquemque fidelem habere certitudinem fidei de sua fide. Non enim dicitur vnicuique à Deo, quod dictum est mulieri in Euāgelio: *O mulier, magna est fides tua: Et iterum: Fides tua te salvam fecit: Vade in pace.* Negandum tamen non est, posse nos habere certitudinem quandam moralem de nostra fide, fundatam in experientia vitali. Sicut enim is, qui gaudet vel tristatur, experitur se gaudere: sic is, qui credit, experitur se credere. Hoc sensu dixit Aug. lib. 13. de Trinit. cap. 1. *Fidem porro ipsam, quam videt quisque in corde suo esse, si credit, vel non esse, si non credit, aliter nouimus.* Et D. Thom. 1. p. q. 87. artic. 2. ad 1. *Fides percipitur ab eo, in quo est per interiorem actum cordis. Nullus enim fidem se habere scit, nisi per hoc, quod se credere percipit.*

IV. PRIVILEGIUM.

Omnes Caluinistæ per internam Spiritus sancti testificationem, norunt discernere inter Scripturas canonicas & non canonicas: ideòque in hac re non egent iudice controuersiarum.

1. **I**Ta Dauid Paræus in disputatione de authoritate Scripturarum, vbi proponit & discutit hanc questionem:

stionem: Vnde constat, doctrinam Prophetarum, & Apostolorum esse diuinam & canonicam? Et reiectis aliorum opinionibus, dicit id constare ex interna testificatione Spiritus sancti. Sic enim habet: *Spiritus sanctus testificatur in cordibus electorum, de huius doctrinae veritate & certitudine. Filij siquidem Dei, legentes vel audientes libros Prophetarum vel Apostolorum, audiunt & agnoscunt loquelam Patris sui, & discernunt eam ab aliis.*

2. Hoc priuilegium sic debet explicari. *Primo*, omnes Calvinistæ sunt filij Dei. Hoc patet ex priuilegiis præcedentibus. Omnes enim ab utero materno nascuntur sancti, & hæredes vitæ æternæ. Omnes certi sunt de sua iustitia, perseuerantia & prædestinatione. Omnes igitur sunt filij Dei. *Secundo*, filij Dei audiunt & agnoscunt loquelam Patris sui, & eam discernunt ab aliorum loquela; sicut oues agnoscunt vocem pastoris sui, & eam discernunt à voce aliorum, iuxta illud Ioan. 10. 27. *Oues mea vocem meam audiunt. Tertio*, in Scripturis canonicis auditur vox, & loquela Dei Patris; in aliis non item. Igitur filij Dei, qui agnoscunt loquelam sui Patris, eamque ab aliorum loquela norunt discernere, norunt etiam discernere inter Scripturas canonicas & non canonicas. At Calvinistæ sunt filij Dei, de quo nemo dubitat. Igitur discernunt inter Scripturas canonicas & non canonicas. Non ergo necesse est, ut in hac re habeant iudicium controuersiarum; quia ipsi per se omnes controuersias sopire possunt.

E X A M E N.

3. Valde mihi suspectum hoc priuilegium est. *Primo*, quia, ut dixi, fundatur in præcedentibus priuilegiis, quæ planè subreptitia sunt, ut ostensum est. Non enim certi sunt Calvinistæ, se esse filios Dei, & oues veri

Pastoris. Imò figmentum est, quod iactant, se sanctos nasci ab utero materno. *Secundo*, quia malè interpretantur illud Christi; *Oves meæ vocem meam audiunt*. Non enim est hic sensus, quem illi comminiscuntur, *Oves meæ vocem meam audiunt*, id est, discernunt inter Scripturas canonicas & nō canonicas (nam Pharisei, qui non erant oves Christi, optimè discernebant inter Scripturas canonicas veteris Testamenti, & non canonicas: Et multi alij, qui erant oves, non discernebant) sed hic potius est sensus: *Oves meæ vocem meam audiunt*: id est, auditis meis cōcionibus, & visis tot miraculis à me patratis, credunt me esse filium Dei, quod Pharisei credere non volunt. *Tertio*, quia Calvinistæ negant, Tobiam, Iudith, Sapientiam, Ecclesiasticum, & Machabæos, pertinere ad Scripturas canonicas; quod tamen affirmant Isidor. lib. 6. Etymol. cap. 1. Augustin. lib. 2. de doctrina Christiana, cap. 8. Gelasius I. in decreto de libris sacris, quod extat in 2. tomo Conciliorum, Innocentius I. in epist. 3. ad Exuperium cap. vlt. & Patres Concilij Carthaginensis tertij. can. 47. Ergo necesse est, vel hos, vel Calvinistas errare in discernendis Scripturis canonicis à non canonicis. Si ergo filij Dei in eo puncto non errant; iterum necesse est, vel hos Patres, vel certè Calvinistas non esse filios Dei. Quis autem neget, Augustinum, Isidorum & similes viros sanctissimos, fuisse filios Dei? Si ergo hoc negari non potest, alterutrum è duobus dicendum est, vel Calvinistas non esse filios Dei; vel falsum esse, quòd omnes filij Dei norint discernere inter Scripturas canonicas & non canonicas.

4. *Idem* argumentum fieri potest de ipsis Calvinistis inter se collatis. Nam *Beza*, qui est vnus ex Patriarchis Calvinistarum, putat caput octauum Ioannis, in quo agitur de adultera, non esse Scripturam canonicam.

nonicam. *Alij Calvinistæ contra sentiunt: Si ergo omnes filij Dei norunt discernere inter canonicas & non canonicas Scripturas; planè sequitur, vel Bezam non esse filium Dei, vel certè alios Calvinistas non esse. Hanc litem inter se componāt. Et quid quæso dicent de Lutheranis, quos appellant suos fratres? Norunt illi discernere, necne? Si norunt, cur reiiciunt Epistolam Iacobi, vt stramineam, quam admittunt Calvinistæ, vt canonicam? Si non norunt, iam non sunt oues, sed hirci. An ergo Calvinistæ agnoscunt hircos pro suis fratribus?*

5. *Accedit postremò, quod non possint tueri suum priuilegium sine circulo. Hoc alibi prolixè ostendi contra Dauidem Paræum. Nunc breuiter sic repeto: Vnde constat tibi, Paræe, Scripturam Euangelij esse diuinam, & loquelam Dei Patris? Ex interna testificatione Spiritus sancti. Sed vnde constat, illam testificationem esse à Spiritu sancto? Ex scriptura Euangelij, *Oues meæ vocem meam audiunt.* At vnde scis, hanc esse scripturam diuinam? Ex interna testificatione Spiritus sancti. Et vnde scis hanc testificationem esse à Spiritu sancto? Ex Scriptura diuina, *Oues meæ vocem meam audiunt.* Et quis dixit tibi, hanc Scripturam esse diuinam? Interna testificatio Spiritus sancti. Et quis dicit hanc significationem esse à Spiritu sancto? Scriptura diuina, iam sæpe citata. Et putas hanc Scripturam diuinam esse? Omnino. Sed vnde scis? Iam sæpè dixi: quid mihi molestus es? Dixisti quidem, sed in circulo. Nec inde exhibis, nisi restituas priuilegium.*

E 5 V. PRI

V. PRIVILEGIUM.

Tametsi omnes antiqui Patres errarint, Calvinistæ tamen non errant: quia non ab hominibus, sed à Deo docti sunt, qui errare non potest.

1. **H**oc priuilegium habet duas partes. *Vna est, quòd antiqui Patres in plerisque capitibus fidei ac religionis Christianæ errarint. Altera, quod Calvinistæ, cum sint à Deo docti, non errent. Priorem tradit Calvinus variis locis. Ait enim, antiquos Patres, seu primitiuam Ecclesiã errasse in his punctis sequētibus.*
2. *Primo, de lib. arbitr. lib. 2. Institut. cap. 2. §. 4. Inter scriptores, inquit, Ecclesiasticos, multi eorum longè plus a quo Philosophis accesserunt, &c.*

Et infrà: Certè quas retulimus sententias (antiquorum Patrum de libero arbitrio) esse falsissimas paulò post constabit.

3. *Secundo, de cooperatione liberi arbitrij cum gratia Dei, lib. 2. cap. 3. §. 7. Non rectè à Chrysostomo scriptum est, nec gratiam sine voluntate, nec voluntatem sine gratia quicquam posse operari.*

4. *Tertio, de iustificatione, lib. 3. c. 11. §. 15. Quod ad vulgares Papistas pertinet, vel Scholasticos, dupliciter hic falluntur. Et infrà: Schola in deterius semper aberrarunt, donec tandem præcipiti ruina deuoluta sunt ad quẽdã Pelagianismũ. Ac ne Augustini quidẽ sententia per omnia recipienda est.*

5. *Quarto, de persona Mediatoris, lib. 2. c. 14. §. 3. Atq; hic excusari non potest veterum error, qui dum ad Mediatoris personam non attendunt, totius ferè doctrina, quæ in Euangelio Ioannis legitur, genuinum obscurant sensum, seque implicant multis laqueis.*

6. *Quinto, de concupiscentia, lib. 3. cap. 3. §. 10. Neque opus est multum inuestigando laborare, quid hic veteres*
sense

senserint. Et paulo post: *Inter Augustinum & nos hoc discrimen interest, quod ipse concupiscentiam non audet vocare peccatum, sed infirmitatem, nisi consensus accesserit: Nos autem pro peccato habemus, &c.*

7. Sexto, de satisfactione, lib. 3. c. 4. §. 38. Parū autem mouēt, quæ in veterū scriptis de satisfactione passim occurrūt. Video omnes ferè, quorū libri extant, hac in parte lapsos esse.

8. Septimo, de oratione pro defunctis, lib. 3. c. 5. §. 10. Cum mihi obiiciunt aduersarij (id est, Catholici) ante mille & trecentos annos vsu receptum fuisse, vt preces fierent pro defunctis, eos vicissim interrogo, quo Dei verbo, qua reuelatione factum sit. Et infra, de antiquis Ecclesiæ Doctōribus: *Abrepti etiā ipsi, fateor, in errorem fuerunt. Et paulò post; Monicam matrē suam in libris Confessionū Augustinus narrat vehementer rogasse, vt sui memoria in peragendis mysterijs fieret ad altare. Anile scilicet votū, quod filius nō exegit ad normā Scripturæ, sed pro natura affectu probari aliis voluit. Liber autē de cura pro mortuis ab eo cōpositus, tot hæsitaciones continet, vt suo frigore meritò debeat stulti Zeli calorem extinguere, si quis mortuorum patronus esse appetat.*

9. Octauo, de merito, lib. 3. c. 15. §. 2. *Vsi sunt, fateor, passim vetusta Ecclesiæ scriptores nomine Meriti, atque utinam vocula vnius abusu, erroris materiam posteris non præbuisent.*

10. Nono, de solenni pœnitentia, lib. 4. c. 12. §. 8. *Qua in parte excusari nullo modo potest immodica veterum austeritas, quæ & prorsus à Domini præscripto dissidebat, & erat mirum in modum periculosa.*

11. Decimo, de Quadragesima lib. 4. cap. 12. §. 20. *Et nunc passim inualuerat superstitiosa Quadragesimæ obseruatio. Et infra: Mirum est, tam crassam hallucinationem hominibus acuti iudicij obrepere potuisse, quæ tot ac tam claris rationibus refellitur.*

12. Ex his constat, quid sentiat Calvinus de antiquis Patribus, nempe lapsos & crassè hallucinatos esse; im-

plicu ist

plicuisse se multis laqueis; genuinum Euangelij sensum obscurasse: anilia probasse vota: docuisse falsissimas sententias: eorum errores excusari non posse, & quæ similia sunt. Eodem spiritu loquuntur omnes Caluinistæ de antiquis Patribus. Vnum aut alterum exempli gratia adducam.

13. Franciscus Iunius in suis Notationibus ad 3. librum Bellarmini de Pontifice, sic passim loquitur. 1. *Patres à vero ut plurimum aberrarunt.* 2. *Hæc non testimonia sunt veritatis aut probabilitatis, sed vanæ suspiciones, quibus boni Patres satis indulserunt.* 3. *In hoc argumento communem errorem minimè stabilit sanctorum Patrum auctoritas.* 4. *Patrum testimonia in hoc casu fidem non obligant.* 5. *Quam infirma sit Patrum auctoritas, aliquoties ostendi.* 6. *De interpretationibus Patrum in obscuro hic palpantium, iam satis dictum.* Et sic deinceps. Similia habent Conradus Græferus in Plaga Regia, & alij passim.

14. Quid verò de se sentiunt Caluinistæ, qui de antiquis Ecclesiæ Doctoribus tam sinistrè loquuntur? Nimirum, ex vtero materno sanctos esse, certos de sua fide, iustitia, perseuerantia, & vita æterna; in discernendis Scripturis canonicis à non canonicis, errare non posse: non ab hominibus, sed à Deo doctos esse; de se intelligi oportere, quæ sequuntur, Isaia 54. 13. *Dabo uniuersos filios tuos doctos à Domino.* Ierem. 31. 34. *Non docebit ultra vir proximum suum. Omnes enim cognoscent me à minimo eorum usque ad maximum.* Ioan. 6. 45. *Erunt omnes docibiles Dei.* 1. Ioan. 2. 27. *Non necesse habetis, ut aliquis doceat vos de omnibus.* Et quid non?

E X A M E N.

15. In hoc priuilegio videntur id vnum spectare Caluinistæ, ut nobis persuadeant, se plus sapere, quàm alios omnes, imò alios quotquot antegressi sunt, cum tota
Eccle

Ecclesia primitiua, fuisse fungos & stipites: se demum, non modo homines, sed & sapientes homines, ac diuinitus illustratos esse, in quos error non cadat. Ego verò id persuaderi non possum. Sic potius sentio, insigniter fatuos ac arrogantes oportere esse, qui de se ipsis tam magnificè, de aliis omnibus tam abiectè scribant ac loquantur. Debebant memores esse illius Ecclesiast. 8.9. *Ne despicias narrationem Presbyterorum sapientium; ab ipsis enim disces sapientiam & doctrinam.* Et paulò post: *Non te pretereat narratio seniorum: ipsi enim didicerunt à Patribus suis, quoniam ab ipsis disces intellectum, & in tempore necessitatis dare responsum.* Debebant imitari S. Augustinum, qui tanti fecit Patres omnes, quotquot ante ipsum scripserunt, ut quoties contra Donatistas de Baptismo, aut contra Pelagianos de peccato originali disputandum ipsi esset, nò alio firmiori argumento putarit se posse eos constringere, quàm si ex Patrum consensu ac traditione suam sententiam confirmaret. Eos porrò, qui vilipenderent auctoritatem Patrum, grauius insectabatur. Vnde contra Iulianum disputans, sic eum alloquitur: *I nunc & sancta Ecclesia tot tantosque Doctores, qui vita optimè gesta, debellatisque suorum temporum erroribus, gloriosissimè de hoc sæculo, antequam vos ebulliretis, exierunt, tanquam securus insulta.*

VI. PRIVILEGIUM.

Caluinista habent propriam doctrinam è cælo sibi reuelatam, quam reliqui Christiani hoc tempore non habent.

- I. **C**Apita huius doctrinæ sunt varia, quæ partim in Aphorismis Caluinistarum, partim in aliis Opusculis à me proposita & examinata sunt. Sed quia quotidie incrementum capiunt, & noua identidem accedunt;

dunt ; contexam nouum Catalogum, in quo præcipua comprehendam, quæ hæctenus in lucem prodierunt. Sunt autem hæc ferè.

2. *Primum*, Deus non est infinitus. Ita Conrad. Vorstius in tract. de Attributis diuinis, cum ait: *Deus non est actu simpliciter infinitus, neque essendo, neque operando. Et iterum: Est quidem Deus purus actus, sed hoc non vetat, quin simul sit in sese finitus.*

3. *Secundum*, Deus non est vbique præsens, sed tantùm in cælo. Ita idem Vorstius in tract. citato, cum ait: *In scripturis affirmari omnino videtur, Deum ratione substantiæ suæ tantùm esse in cælo. Et post citata aliquot Scripturæ testimonia, sic concludit: Simpliciter igitur credamus, quod sacra Scripturæ toties inculcât, Deum sua substantia in cælo habitare: in terra verò virtute & sapiëntia sua nobis adesse.*

4. *Tertium*, Substantia Dei est diuisibilis, ac proinde non est tota in qualibet re minima, sed secundum aliquam sui partem. Ita Vorstius ibidem: *Videtur, inquit, esse paradoxum, Deum sic omnis quantitatis expertem esse, ut totus substantialiter sit in re qualibet, etiam minima. Eodem modo loquitur de anima rationali, quam ait esse corpoream, & vera quantitate præditam.*

5. *Quartum*, Deus prædestinat homines ad æternam damnationem, sine vlla ipsorum culpa, solùm, quia ipsi ita placet. Ita Calvinus lib. 3. Inst. cap. 23. §. 2. *Homines nudo Dei arbitrio citra proprium meritum, in æternam mortem prædestinantur.*

6. *Quintum*, Deus est auctor omnium peccatorum. Ita Calvinus lib. 1. c. 18. §. 3. *Iam satis apertè ostendi, Deum vocari eorum omnium auctorem, quæ isti censores volunt otioso tantum eius permissu contingere. Et infra §. 4. Homo Dei impulsu agit, quod sibi non licet: id est, Homo impellitur à Deo ad peccandum.*

7. *Sextum*, Deus miserè illudit hominibus, simulans se

se velle illos iuuare, cùm tamen nihil minus velit. Ita Calvinus lib. 3. c. 24. §. 13. *Ecce vocem ad eos dirigit, sed ut magis obsurdescant: lumen accendit, sed ut reddantur cœciores: doctrinam profert, sed qua magis obstupescant; remedium adhibet, sed ne sanentur.*

8. *Septimum*, Christus non est in Eucharistia, sed tantum in cœlo. Ita Calvinus in confessione cum Tigurinis in re Sacramentaria: *Christus, quatenus homo est, non alibi, quàm in cœlo quærendus est. Proinde, qui in solennibus cœnæ verbis, Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus, literalem sensum urgent, eos tanquam præposteros repudiamus.*

9. *Octauum*, Imago Christi crucifixi nullo modo in templis toleranda est, omnesque, qui eam tolerant, sunt idololatræ, non minus, quàm gentiles, qui imagines bestiarum colunt. Ita David Paræus in comment. cap. 1. Epist. ad Rom. *Mutât, inquit, gloriam Dei, & idololatræ sunt, non soli gentiles, qui vel homines, boues, volucres, serpentes, Solem, Lunam, stellas, herbas, fortunam, vel harum rerum imagines pro Deo colunt, quæ est crassa idololatria, primo præcepto prohibita; sed etiam inter Christianos, omnes illi, qui imaginem Christi crucifixi, in templis ad representandum Christum, & ad docendum rudiores de Christo, tuentur. Et ante illum, Beza in colloq. Mompelg. Fateor me ex animo Crucifixi imaginem detestari.*

10. *Nonum*, Sancti, qui dicuntur cum Christo regnare, sunt larvæ, bestiæ, carnifices. Ita Calvinus lib. 3. c. 20. §. 27. *Inde colligimus, nihil eos Christo reliquum facere, qui pro nihilo ducunt eius intercessionem, nisi accedant Georgius, & Hippolytus aut similes larvæ. Et in lib. de ratione reformandæ Ecclesiæ; Omitto Dominicum & similes Carnifices. Omitto Medardum, Lubinum, & similes bestias.*

11. *Decimum*; Peccatum originale non tollitur per baptismum, sed in nobis manet, quamdiu viuimus. Ita Calvinus lib. 4. cap. 15. §. 10. *Iam perspicuum est,*

quam

quam falsum sit, per baptismum solui nos & eximi ab originali peccato. Et in Antidoto Conc. Trid. sess. 5. Manet verò peccatum in nobis, neque per baptismum extinguitur.

12. Undecimum. Omnia iustorum opera sunt sordes, inquinamenta, & peccata mortalia, neque vitam, sed damnationem æternam promerentur. Ita Calvinus lib. 3. cap. 12. §. 4. Omnia hominum opera nihil sunt, nisi inquinamenta & sordes, & que iustitia vulgo habetur, ea apud Deum mera est iniquitas. Et cap. 14. §. 9. Habemus, ne unum à sanctis exire opus, quod non mereatur iustam opprobrij mercedem. Et §. 12. Duobus his fortiter insistendum, nullum unquam extitisse pij hominis opus, quod si vero Dei iudicio examinetur, non esset damnabile, &c. Et in Antidoto Concilij Triden. sess. 6. cap. 22. Inde conficitur, non esse tantopere exagitandos, qui dixerunt quamlibet bona opera, si exacto rigore censeantur, æterna potius damnatione, quam vitæ premio digna esse.

13. Duodecimum. Lex Dei est omnino impossibilis obseruatu: nec ab vlllo, quantumuis sancto, hæctenus seruata est, aut deinceps seruari poterit. Ita Calvinus lib. 2. c. 7. §. 5. Quod autem impossibilem legis obseruationem diximus, id explicandum & confirmandum est. Et in Antidoto Conc. Trid. sess. 6. c. 12. Mihi abundè sufficit, neminem extitisse unquam, qui legi Dei satisfecerit, nec vllum posse inueniri. Et ibidem addit, Prophetas, Patriarchas, & pios Reges, utcunque spiritu Dei adiuuarentur, ferendo legis iugo pares non fuisse.

14. Decimumtertium. Fides ac sanctitas est propria electorum, & semel habita amitti non potest. Ita Calvinus lib. 3. cap. 2. §. 11. Ergo ut solos electos semine incorruptibili Deus in perpetuum regenerat, ut nunquam dispareat semen vitæ, eorum cordibus insitum, ita solidè in illis obsignat adoptionis suæ gratiam, ut stabilis ac rata sit. Et §. 12. Hoc interim tenendum est, quantumuis exigua sit ac debilis

bilis in electis fides, quia tamen Spiritus Dei certa illis arrha est ac sigillum suae adoptionis, nunquam ex eorum cordibus deleri posse eius sculpturam. Et c. 21. §. 6. Iam neque dubium est, cum orat Christus pro omnibus electis, quin idem illis precetur, quod Petro, ut nunquam deficiat fides illo tempore. Ex quo elicimus, extra periculum defectionis esse.

15. *Decimumquartum.* Omnes filij fidelium ab utero materno nascuntur sancti & haeredes vitae aeternae, ac proinde saluari possunt sine baptismo. Ita Calvinus in Antidoto Concil. Trid. sess. 6. c. 5. Et lib. 4. Instit. c. 6. §. 24. Verba eius supra citata sunt in Privilegio primo, & ibidem examinata.

16. *Decimumquintum.* Omnes filij illegitimi aeternae damnationi obnoxij sunt, nec ad baptismum admitendi. Ita Calvinistae in Synodo Vilnensi, anno 1586. die 11. Martij, vbi decretum est, ne quis paruulos illegitimè natos baptizare audeat, ut refert Adrianus Iungius lib. 3. de doctr. & moribus Evangelicorum c. 17. Et in Palatinatu, anno 1587. articuli quidam Calvinisticae reformationis disseminati sunt, quorum secundus habebat haec verba; *Infantes qui ex illegitimo thoro nascuntur, aeternae perditioni ac damnationi obnoxij sunt, nec per baptismum iuuari possunt.*

17. *Decimumsextum.* Peccata praedestinatorum nunquam imputantur; reproborum nunquam remittuntur. Ita Calvinus. Et quidem priorem partem tradit lib. 3. c. 4. §. 28. ut infra videbimus in privilegio octauo. Posteriores verò lib. 4. cap. 1. §. 20. 21. vbi docet, nullam peccatum remitti, nisi in Ecclesia. At reprobi, secundum Calvinum in Ecclesia non sunt. Nullum ergo peccatum illis remitti potest.

18. *Haec sunt praecipua capita doctrinae Calvinistarum, in quibus ipsi à Catholicis, & ut plurimum etiam à Lutheranis dissentiant. Nec dubito, quin subsequenter*

annis plura alia habituri sint. Interim, quid de his paucis, quæ iam recensui, generatim sentiendum sit brevissimè indicabo.

E X A M E N.

19. Hoc priuilegium, iam initio nascentis Ecclesiæ, ab Apostolo explosum est in epistola ad Galat. c. i. v. 8. vbi ait; *Licet Angelus de cælo euangelizet vobis, præterquam euangelizauimus vobis, anathema sit. Sicut prædiximus, & nunc iterum dico: Si quis vobis euangelizauerit præter id, quod accepistis, anathema sit.* Sine dubio, nihil aliud acceperunt ab Apostolo, nisi quod est in Euangelio, & in Epistolis eiusdem Apostoli. Iam subsumo. At in Euangelio, vel in Epistolis Apostoli non habetur, Deum esse finitum, diuisibilem, solo cælo conclusum authorem peccati, prædestinare homines ad mortem sine ipsorum culpa, illudere mortalibus; Nec item, Christum non esse in Eucharistia, imaginem Christi crucifixi eliminãdam esse; Sanctos esse laruas, bestias, carnifices; peccatũ originale non tolli per baptismum; omnia iustorum opera esse sordes & inquinamenta; legem Dei esse impossibilem, fidem dari solis prædestinatis, omnes fidelium infantes ab utero materno sanctos esse, omnes illegitimè natos damnari, peccata prædestinatorum nunquã imputari. Hæc, inquam, & similia non acceperunt Galatæ ab Apostolo. Ergo qui hæc & similia euangelizauerit, anathema sit. Hoc autem faciunt Caluinistæ.

Porro, in singulis doctrinæ huius capitibus refutandis, non necesse est hîc immorari. Iam alibi id factum est. Hoc vnum addo, ex hac doctrina penitus euerti religionem Christianam. Nam præcipuum caput religionis Christianæ est, quòd Christus sit verus Deus. Hoc euertitur per Caluinistas. Ipsi enim docent, vt ex Vorstio ostendi, Deum non esse vbique præsentem secundum substantiam suam, sed tantum in cælo. Vnde ne-

cessa

cessariò sequitur, Christum, cùm in terris versatus est, non fuisse Deum secundum substantiam, sed tantùm hominem. Quo quid absurdius apud Christianos? Et huic pernicioso dogmati patrocinatur Paræus, quando docet imaginẽ Christi crucifixi è templis eliminandam esse, & omnẽ passionis eius repræsentationẽ, velut idololatricam, penitus abolendam. O tẽpora! ô mores!

VII. PRIVILEGIUM.

Calvinistæ non ita astricti sunt ad suam doctrinam, quin possint contrariam amplecti, cum lubet: & negare quod antea affirmabant.

1. **H**abemus luculentum exemplum in Caluino, qui hoc privilegio frequenter usus est. Nam in plerisque capitibus apertè sibi ipsi repugnat. Hoc alias memini me ostendisse. Hic tamen existimo repetendum esse, ne dum alia privilegia commemoramus, hoc vnum prætermissum esse videatur. Igitur ex contradictionibus Caluini hæ potissimùm occurrunt.

2. *Prima* Caluini contradictio. Deus est author peccati; Deus non est author peccati. Priorem partem docet contra Catholicos, lib. 1. Instit. c. 18. §. 3. his verbis: *Iam satis apertè ostendi, Deum vocari eorum omnium auctorem, quæ isti censores volunt otioso tantùm eius permissu contingere. q. d. Catholicos volunt peccata fieri Deo tantùm permittente. Ego dico, fieri Deo auctore. Posteriores docet contra Libertinos, in libro, qui inscribitur: Admonitio aduersus Libertinos.*

3. *Secunda.* Iste articulus symboli, *Credo Ecclesiam*, intelligi debet de sola Ecclesia inuisibili, quæ est prædestinatorum; Non debet intelligi de sola inuisibili, sed etiam de visibili, quæ est communis prædesti-

natis & reprobis. Priorem partem docet in paruo Catechismo, cum ait: *Sequitur quarta pars, in qua confitemur, nos credere unam sanctam Ecclesiam catholicam.* Et statim explicans, quæ sit illa vna Ecclesia quam credimus, sic addit: *Quid est Ecclesia? Corpus ac societas fidelium, quos Deus ad vitam æternam prædestinauit.* Posteriolem docet lib. 4. Inst. c. 1. §. 2. *In symbolo, inquit, ubi profiteamur, nos credere Ecclesiam, id non solum ad visibilem, de qua nunc agimus, refertur, sed ad omnes quoque electos Dei.*

4. *Tertia.* Nemo potest saluari extra Ecclesiam visibilem: aliqui possunt saluari extra Ecclesiam visibilem. Priorem partem docet lib. 4. c. 1. §. 4. his verbis: *Nunc de visibili Ecclesia differere propositum est.* Et paulo post: *Extra eius gremium nulla est speranda peccatorum remissio, nec vlla salus.* Posteriolem docet, tum lib. 4. c. 1. §. 7. tum c. 16. §. 24. & 25. Nam altero loco dicit, neminem admitti in Ecclesiam visibilem, nisi per baptismum: altero, filios fidelium, qui ante baptismum decesserunt, saluari posse. vnde sequitur, aliquos saluari, qui in Ecclesiam visibilem nunquam admissi sunt.

5. *Quarta.* Omnes fideles certi sunt de sua iustitia & remissione peccatorum: Nulli fideles certi sunt de sua iustitia & remissione peccatorum. Priorem partem docet lib. 3. c. 2. §. 16. & alibi. Verba eius citata sunt superius in tertio priuilegio.

Posteriolem tradit lib. 3. c. 2. §. 10. *Tot vanitatis recessus habet, tot mendacij latebris scatet cor humanum, tam fraudulenta hypocrisi tectum est, ut seipsum sæpe fallat.* Et §. 11. *Experientia ostendit, reprobos interdum simili ferè sensu, atque electos, affici, ut ne suo quidem iudicio, quicquam ab electis differant.*

6. *Quinta.* Fides est causa iustificationis; fides non est causa iustificationis. Priorem partem docet in Antidoto Concil. Trid. sess. 6. can. 9. *Solam fidem iustificationis causam*

causam esse intelligimus. Et can. *Vim iustificandi fidei in solidum vindicamus*. Posteriorem docet lib. 3. Instit. c. 13. §. 5. *Quoad iustificationem, res est merè passiva fides.*

7. *Sexta.* Homo in statu innocentiae habuit liberum arbitrium; Homo in illo statu non habuit liberum arbitrium. Priorem partem docet lib. 1. Inst. c. 15. §. 7. *In hac integritate libero arbitrio pollebat homo, quo si vellet, adipisci posset vitam eternam.* Et infra: *Potuit Adam stare si vellet, quando non nisi propria voluntate cecidit.* Posteriorē docet lib. 3. c. 23. §. 8. *Nō dubitabo igitur simpliciter fateri, voluntatem Dei esse rerum necessitatem, atque id necessario futurum esse, quod ille voluerit.* Et paulo ante, §. 6. in fine; *Constat ordinatione & nutu Dei omnia euenire.*

8. *Septima.* Iustitia inhærens, quam Catholici admittunt, non est admittenda; iustitia inhærens, quam Catholici admittunt, est admittenda. Priorem partem docet in Antidoto Concil. Trid. sess. 6. cap. 8. *Falsum esse contendo, ullam iustitiam partem in qualitate sitam esse vel habitu, qui in nobis resideat.* Posteriorē in libro de vera Ecclesiae reformatione; *Nunquam reconciliamur Deo, quin simul donemur iustitia inherente.*

9. *Octava.* Sancti post hanc vitam statim sunt in cœlesti beatitudine: Sancti post hanc vitam non statim sunt in cœlesti beatitudine; Imo stultum & temerariū est, alterutrum definire. Primam partem docet in Psycopannychia, ubi explicans Apostolum 2. Cor. 5. sic ait, *Vt ergo nihil addamus, verba sine interprete hoc loquuntur, nos sensuros Dei presentiam, cum ab hoc corpore separabimur: iam non per fidem ambulaturos, sed per speciem, quoniā hoc terre pondus, quo premimur, nos à Deo, quasi maceries, longo intervallo separat.* Et ibidem; *Miretur nunc aliquis, cur in sinu Abrahae requiescere dicantur electi Dei, qui ex hac vita ad Deum transierunt; nempe quod in sede pacis recipiuntur cum Abraham patre fidei, ubi Deo fruuntur ad*

satietaatem, citra fastidium. Secundam docet in eodem libello, his verbis; Semper in cursu est eorum desiderium, donec impleta fuerit Dei gloria, cui implemētū adferet dies iudicij. Tunc verū erit illud: Satiabor, cū euigilauero, aspectu vultus tui. Et infra; Expectant quod nondum habent, & suam mercedem eminus vident. Tertiam docet lib. 3. Inst. c. 25. §. 6. Valde se torquent multi disputando, quem locum occupēt Sancti, an cœlesti gloria fruantur, necne. Atqui stultum & temerarium est de rebus incognitis altius inquirere, quàm Deus nobis scire permittat. Et paulo post: Omnia tenentur suspensa, donec Christus appareat redemptor.

10. *Nona. Corpus Christi est præsens in Eucharistia; corpus Christi non est præsens in Eucharistia, sed tantum in cœlo. Priorem partem docet in cap. 11. prioris ad Corinthios: Christus visibile illud symbolum nobis porrigendo, una dat etiam nobis suum corpus. Neque enim fallax est, qui vacuis figuris nos ludat. Proinde illud mihi est extra controuersiam, veritatem hīc cum suo signo coniunctam esse, id est, corpus Christi cum symbolo panis coniunctum esse. Posteriolem docet in Cōfessione de re Sacramentaria; Cū signa hic in hoc mundo sint, oculis cernātur, palpantur manibus; Christus non alibi, quàm in cœlo quærendus est. Et ibidem; Quia tamen corpus Christi finitum est, & cœlo ut loco continetur, necesse est à nobis tanto locorum intervallo distare, quanto cœlum abest à terra.*

11. *Decima. Animæ sanctorum Patrum veteris Testamenti, ante mortem Christi, fuerunt inclusæ in carcere; Eadem animæ non fuerunt inclusæ in carcere. Priorem partem docet contra Anabaptistas in Psychopannychia, cū ait: Nec verò miretur quisquam, includi carcere sanctos Patres, qui redemptionem Christi expectabant. Posteriolem docet contra Catholicos, lib. 2. Inst. c. 16. §. 9. Concludere in carcere mortuorum animas, puerile est.*

12. *Præter has, sunt aliæ propè infinitæ contradictiones*

nes

nes in Caluino, quas colligere longū esset. Caluinum strenuè imitantur Calvinistæ. Et quisque non sibi tantum, sed etiam aliis suæ sectæ hominibus liberrimè contradicit. Imò sic agunt, scribunt, & loquuntur singuli, quasi nonnisi pugnantibus ac dissonantibus tibiis in Calvinismo cantandum sit.

E X A M E N.

13. De hoc priuilegio, hæc videntur mihi certa. *Primo*, quòd à Deo concessum non sit. Nam, vt loquitur Apostolus 1. Corinth. 14. 33. *Non est dissensionis Deus, sed pacis.* Et propterea idem Apostolus 1. Corinth. 10. vehementer dissuadet hoc priuilegium, cum ait: *Obsecro vos fratres, vt idipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata.* *Secundo*, quòd ab eo Spiritu concessum sit, qui de seipso dicit 3. Regum 22. 22. *Egre diar, & ero spiritus mendax in ore omnium Prophetarum eius.* *Tertio*, quòd non diu duraturum sit, vt prædixit Christus Lucæ 11. 17. *Omne regnum in seipsum diuisum desolabitur.* *Quarto*, quòd sit proprium hominum superborum, iuxta illud Prouerb. 13. 10. *Inter superbos semper sunt iurgia.* Quod optimè quadrat in Calvinistas. Nota sunt iurgia inter Gallicanos & Piscatorianos; inter Gommaristas & Vermilianos in Batavia, inter Professores Heidelbergenses & ministros Palatinos: quæ omnia fusè prosequitur Petr. Cudsemius in suo libello, quem scripsit de desperata Caluini causa.

VIII. PRIVILEGIUM.

Caluinistæ, sicut habent propriam doctrinam, sic habent etiam proprium ac peculiare Purgatorium, distinctum à Purgatorio Catholicorum.

1. Ita Calvinus lib.3. Instit. cap. 20. §. 20. vbi de suo Purgatorio, quod ipse Atrium appellat, sic loquitur, *Intelligimus Christum sic apparere coram facie Dei, vt sanctuarium cæli ingressus, ad consummationem vsque seculorum, solus populi eminus in atrio residentis vota ad Deum deferat.* Hic, vt vides, duo affirmat. 1. solum Christum ingressum esse sanctuarium cæli. 2. populum Christianum, id est, Caluinistas, eminus in quodam Atrio residere, & ibi expectare vsque ad finem mundi. Per Atrium, vt dixi, intelligit Purgatorium.

2. Porrò, hoc Caluinistarum Purgatorium ex his 4. fundamentis deduci debet. *Primum* est, quòd peccatum originale nihil aliud sit, quàm *prauitas nature, cæcitas mentis, & auersio voluntatis à Deo, cum reatu pœnæ æternæ*, vt ex Caluino definit David Paræus in suis thesibus de peccato. *Alterum*, quòd hoc peccatum maneat in Caluinistis, quamdiu in hac vita degunt, vt docet Calvinus lib. 2. Instit. cap. 1. §. 8. & lib. 4. cap. 15. §. 10. Vnde sequitur, Caluinistas, quamdiu in hac vita degunt, habere naturam corruptam, esse cæcos mente, auersos à Deo, & reos æternæ mortis. *Tertium* est, quòd omnia Caluinistarum opera vitientur & contaminentur ex cõtagione peccati originis, quod semper in ipsis manet in hac vita; ac proinde omnia ipsorum opera sint *inquinamenta, sordes, & mera iniquitas*, vt loquitur Calvinus lib. 3. Instit. cap. 12. §. 4. & alibi. Vnde sequitur, Caluinistas non modò cæcos esse, & à Deo auersos; sed etiam sordidos, immundos & inquinatos. *Quartum*, quòd nihil immundum & inquinatum possit intrare in regnum cælorum, iuxta illud Apocal. 21. 27. *Non intrabit in eam (ciuitatem cælestem) aliquod coinquinatum, aut abominationem faciens & mendacium.*

3. Ex his fundamentis sic concludo: Nullus immundus

duc & inquinatus potest intrare in regnum cælorum, nisi prius purgetur & mundetur. Atqui Calvinistæ, quamdiu hîc viuunt, sunt immundi & inquinati propter peccatum originale; & omnia ipsorû opera sunt *inquinamenta, sordes, & mera iniquitas*, vt ex dictis patet. Ergo non possunt intrare in regnum cælorum, nisi prius purgentur & mudentur. Non purgântur autem in hac vita, quia semper hic manent obnoxij peccato originali. Ergo, si salui esse velint, post hanc vitam purgari necesse est. Ergo datur aliquod Purgatorium pro Calvinistis post hanc vitam. Quis dubitet?

E X A M E N.

4. Circa hoc Calvinistarum Purgatorium tria examinanda sunt. 1. vbi locorum sit? 2. quomodo differat à nostro Purgatorio. 3. quid agant ibi Calvinistæ? Quod ad primum punctum attinet, Calvinus fatetur quidem, Purgatorium suum longè distare à cælo, vt patet ex verbis illius (lib.3. Instit. cap.20. §.20.) supra citatis; non tamen vult patefacere certum locum, vbi sit, vt videre est lib.2.c.25. §.6. Igitur ex Scripturis hoc inuestigandum est, si fieri potest. Ex iis constat, varia esse animarû loca post hanc vitam. Primus est *Calum*, in quo Angeli sunt, Matth.22.30. Secundus est *Infernus*, in quo diues epulo sepultus est, Lucæ 16.22. Tertius *Sinus Abrahe*, ad quem anima Lazari ab Angelis deportata est, ibidem. Quartus est *Paradisus*, in quem latro admissus fuit, Lucæ 23.43. Quintus est *lacus sine aqua*, in quo antiqui Patres detinebantur, Zach.9.11. Sextus est *Carcer*, in quem Christus post mortem descendit. 1.Pet.3.19. Septimus est *sub Altari*, vbi animæ Martyrum requiescere visæ sunt, Apocal.6.9.

5. In quo igitur horum locorum quærendæ sunt animæ Calvinistarum post hanc vitam? An in cælo?

Ego quidem vellem. Sed reclamatur Calvinus : Solum Christum vult esse in cælo ; Calvinistas in atrio expectare vsque ad consummationem sæculorum. Et ratio illi fauet. Nihil enim immundum & inquinatum intrare potest in cælum, nisi prius purgetur. At animæ Calvinistarum sunt immundæ & inquinatæ peccato originali. Ergo prius purgari debent. Non purgantur autem in hac vita, vt supra ostensum est. Ergo post hanc vitam purgari debent alicubi, antequam cælum ingrediantur. At hunc ipsum locum, in quo purgantur, inuestigamus.

6. An ergo sunt in sinu Abrahamæ? Benè profectò cum illis ageretur, si ibi essent. At non esse ibi, valde probabile est, quod dupliciter ostendo. *Primo*, ex ipsorum concessione. Nam David Paræus Calvinista in cap. 10. ad Hebræos, contēdit, per sinum Abrahamæ intelligi cælum. At animæ Calvinistarum nō sunt in cælo, vt Calvinus cōcedit. Non ergo sunt in sinu Abrahamæ. *Secundo*, quia nemo est in sinu Abrahamæ, nisi qui imitatur fidem Abrahamæ. Hoc non faciunt Calvinistæ. Nam Abraham credidit Deo, nō solūm ea, quæ ipsi possibilia, sed etiā, quæ impossibilia videbātur; vt quod esset geniturus filium, cum nec ipse, nec vxor eius Sara, propter senectutem apti essent ad procreandam sobolem. At Calvinistæ solūm credunt ea, quæ ipsis possibilia, non autem, quæ videntur impossibilia. Non enim credunt, corpus Christi simul esse in duobus locis, quia hoc impossibile illis videtur. Non ergo imitātur fidē Abrahamæ. Quomodo igitur in sinu Abrahamæ inueniri queant?

7. An fortè sunt in Paradiso? Legimus quidem Henoch eo translatus esse, Ecclesiast. 44. 16. *Henoch placuit Deo, & translatus est in Paradisum.* Legimus & latroni dictum esse, *Hodie mecum eris in Paradiso.* At Calvinistas ibi esse, quis credat? Certè Calvinus in cap. 12. posterioris ad Corint. per Paradisum intelligi vult cælestem

lestem gloriam. Animæ autem Calvinistarum non sunt in cœlesti gloria, vt testatur idē Calvinus lib. 3. Inst. c. 25. §. 6. vbi docet, eas vsque ad diem iudicij, cœlestem gloriam expectare. Ergo iam non possunt esse in Paradiso.

6. An igitur sunt in lacu (de quo Zacharias loquitur) in quo non est aqua ? Hoc definiiri non potest, nisi prius constet, quid per lacum intelligatur. Catholici, aut Limbum antiquorum Patrum, aut certè nostrum Purgatorium intelligi putant. Quod si res ita habet, nullo modo dicendum est, animas Calvinistarum post hanc vitam esse in Lacu; quia Calvinus tam Limbum quàm nostrum Purgatorium, nihil aliud, quàm fabulam esse vult. Apud Calvinistas inuenio tres opiniones de hac re. *Prima* est, per *Lacum* intelligi *profundos inferos*. Ita Calvinus lib. 3. Inst. c. 16. §. 9. *Alter*a est, intelligi *seruitutem peccati*. Ita Plessæus lib. 3. de Eucharistia c. 7. *Tertia* est, intelligi *Captiuitatem Babyloniam*. Ita Matthæus Sutliuius in libro de Purgatorio contra Bellar. c. 14. Igitur tota quæstio versatur in his tribus punctis. *Primo*, an animæ Calvinistarum post hanc vitam sint in profundis inferis? De quo postea. *Secundo*, an sint in seruitute peccati? Nihil certius, secundùm principia Caluini hætenus tradita. Decedunt enim ex hac vita cum peccato originali, id est, cum cœcitate mentis, auersione voluntatis à Deo, & reatu mortis æternæ. Hinc tamen propriè non satisfacit nostro instituto; quia non disputamus de statu peccati, in quo sunt animæ Calvinistarum, cum de eo satis constet; sed de loco, in quo purgari possint à peccato. *Tertio*, an sint in captiuitate Babylonica? Secundum sensum literalem non sunt, quia captiuitas illa multis iam sæculis præterit, & omninò finita est. Sunt tamen secundum sensum mysticum, quia sunt in seruitute peccati, vt dictū est. Hæc autem seruitus optimè designatur per captiuitatem

Babylō

Babyloniam, ut fatentur auctores citati.

9. Quid si in carcere sint, in quo Christus prædica-
uit, spiritus piorum & impiorum, ut explicat Calvinus
ex Apostolo Petro? Hic Calvinus omninò tergiuersa-
tur. Imò sibi contrarius est. Nam lib. 2. Instit. c. 16. §. 9.
de hoc ipso carcere sic scribit: *Concludere in carcere mor-
tuorum animas, puerile est. At in Psychopannychia mul-
to aliter: Nec verò, inquit, miretur quisquã, includi carce-
re sanctos Patres, qui redemptionem Christi expectabant.*
Nimirum priori loco oppugnat Catholicos, qui illum
carcerem admittunt; posteriori Anabaptistas, qui illũ
negant. Igitur, si Catholici quærãt ex Caluino, an ani-
mæ piorum Caluinistarum post hanc vitam in carce-
re concludãtur, respondebit: *Concludere in carcere mor-
tuorum animas, puerile est.* Si autem Anabaptistæ inter-
rogent, an animæ piorum carcere includi possint, oc-
curreret hoc modo: *Nec verò miretur quisquã, includi car-
cere sanctos Calvinistas, qui aduentum Christi expectant.*
Hæc ex Caluino. Quod ad rem attinet, puto Caluini-
stas non esse in isto carcere, de quo Petrus loquitur.
Verba enim Petri sunt hæc: *In quo & his, qui in carcere
erant spiritibus veniens prædicauit, qui increduli fuerant
aliquando, quando expectabant Dei patientiam in diebus
Noë, cum fabricaretur arca.* Ex quibus sic concludo:
Illi tantum leguntur esse in isto carcere, qui tempore
Noë fuerunt increduli. At Calvinistæ, suo certè iudi-
cio, nec increduli sunt, nec tempore Noë vixerunt.
Non ergo sunt in isto carcere.

10. Quid si expectent sub Altari, de quo Ioannes
loquitur in Apocalypsi? Nec id puto. Nam animæ, quæ
leguntur esse sub Altari, habent duas conditiones, quæ
non conueniunt Calvinistis. *Vna est, quòd sint ani-
mæ interfectorum propter verbum Dei. Altera, quòd
indutæ sint stolis albis.* Neutra potest accommodari
Calui

Caluinistis. *Non* prior, quia nec Calvinus, nec Beza, nec Iunius, nec similes alij, propter verbum Dei interfecti sunt. *Nec* posterior, quia per stolam albam intelligitur beatitudo animæ. At animæ Calvinistarum non sunt beatæ, quia manent obnoxia peccato originali, & expectant fruitionem gloriæ vsque ad consummationem sæculorum, vt supra ex Caluino ostendi.

ii. *Quid* ergo? An apud Inferos sunt? Non ausim affirmare. Sed tamen probabile est, triplici de causa. *Primo*, quia si non sunt in cælo, nec in sinu Abrahæ, nec in Paradiso, nec in Lacu aut carcere, nec sub Altari; omnino necesse est, vel esse in Inferno, vel dari alium locum præter enumeratos. At alium locum in Scriptura non inuenio, nisi forte Purgatorium Catholicorum, à quo abhorrent Calvinistæ. Ergo nihil reliquum est illis, præter Infernum. *Secundo*, quia Calvinus fatetur, eos esse in atrio, quod lōgè distet à cælo. At tale atrium est Infernus, in quo diues epulo sepultus est, iuxta illud Lucæ 16.26. *Magnum chaos firmatum est inter nos & vos. Tertio*, quia si essent alibi, quàm in Inferno, Calvinus explicasset. Nunc autem effugium quærit, & ægrè fert, nos curiosius inquirere & disputare de loco, in quo piorum Calvinistarum animæ delitescunt, vt patet lib. 2. Instit. cap. 25. §. 6. Quis ergo rem totam meritò suspectam non habeat?

12 Ex iis, quæ hæctenus dicta sunt, colligo magnum esse discrimen inter Purgatorium Calvinistarum & Catholicorum. Et quidem triplex. *Primum* est, Catholicum, qui post hanc vitam veniunt ad Purgatorium, iam ante liberati sunt à peccato originali per Baptismum, & à mortalibus per confessionem & pœnitentiam. Solum manet in illis reatus pœnæ temporalis, & nonnulla peccata venialia, quæ expiari debent. At Calvinistæ portant omnia secum ad suum Purgatorium, nempe pecca

peccatum originale, mortalia & reatum pœnæ æternæ. Indigent ergo fortiori Purgatorio.

13. *Alterum* est; Caluinistæ manent in suo Purgatorio vsque ad consummationem sæculi, vt ex Caluino supra ostensum est: Catholici citius liberantur. Nam aliqui manent tantum paucis horis; alij certis diebus; nonnulli aliquot annis. Ratio huius differentiæ duplex est. Prior, quia Catholici possunt iuari indulgentiis & suffragiis viuentium. Vnde fit, vt quo plura vel pauciora fiunt pro illis suffragia, eo, cæteris paribus, citius aut tardius liberentur. Caluinistæ respuunt huiusmodi præsidia, & tam generosi sunt, vt malint expectare vsque ad Christi aduentum, quàm à viuentibus opem implorare vel admittere. Posterior, quia Catholici nihil habent expiandum in purgatorio, nisi reatum pœnæ temporalis & aliquot peccata venialia. Ergo quo quisque cum minori reatu pœnæ, & paucioribus venialibus accedit, eo citius liberatur: Caluinistæ verò, vt dictum est, non solum ferunt secum peccatum originale, & mortalia; sed etiam reatum pœnæ æternæ, qui breui tempore expiari non potest. Debent igitur expectare aduentum Christi, & videre, si quid tunc solatiij habere possint, ne cogantur in æternum luere.

14. *Tertium* est; De Purgatorio Catholicorum, saltem apud Catholicos, multa certa sunt. *Primò*, quòd sit in loco subterraneo. *Secundò*, quòd sit distinctum ab utroque Limbo: altero antiquorum Patrum veteris Testamenti: altero paruulorum sine remedio decedentium. *Tertio*, quòd sit distinctum ab inferno damnatorum. At Purgatorium Caluinistarum, quia recens est, nondum penitus perspectum esse potest. Solùm constat, remotum esse à sanctuario cœli. At vbi præcisè sit, non audet Caluinus definire. Nos tamen ostendimus, probabile esse, nō distingui ab inferno. Infernus autem est

est in loco subterraneo, non procul à centro terræ. Itaque circa centrum terræ quærendi sunt Calvinistæ, qui migrant ex hac vita. Nisi nautæ Hollandici alium locum inueniant in Oceano Septentrionali.

15. Sequitur tertia quæstio, quid agant Calvinistæ in suo Purgatorio? Anabaptistæ docent, animas post hanc vitam nihil agere, sed perpetuo quodam sopore vsque ad comunem resurrectionem oppressas teneri. Hos redarguit Calvinus in Psychopannychia, & multis Scripturæ testimoniis ostendit, eas semper aliquid agere, & minimè sopitas aut otiosas esse. Nunc ergo quæstio est, quid agant? Et speciatim id quæritur de animabus Calvinistarum, quæ in suo atrio seu Purgatorio vsque ad consummationem sæculorum, vt vult Calvinus, mansuræ sunt. Non enim satis apparet, quibus negotiis, præsertim tanto temporis interuallo, distineri & occupari honestè possint.

16. Fateor hoc punctum explicatu difficillimum esse, sed tamè, quia spectat ad perfectam cognitionem Purgatorij Calvinistici, prætermitti omnino nõ debet. Atque vtinã Calvinus hoc ipsum paulo tractasset accuratiùs; minus certè studij ac laboris adhibendũ nobis iam esset. Nunc contra res accidit. Vix quicquam habemus ex Caluino, nisi generalia quædam principia, ex quibus tamen, vt opinor, vtcunque res definiri poterit.

17. Sunt autem hæc Caluini principia. *Primum*, animas Calvinistarum ex hac vita decedere cum peccato originali, id est, cum cœcitate mentis, auersione voluntatis à Deo, & reatu æternæ mortis. *Alterum*, expectare in suo atrio seu Purgatorio vsque ad consummationem sæculorum. *Tertium*, interea nihil certi eas habere de suo futuro statu, sed omnia teneri suspensa vsque ad Christi aduentum. Hæc partim partem ex dictis, partim ex Caluino lib. 2. Instit. c. 25. §. 6.

vbi

vbi ait: *Interea cum Scriptura ubique iubeat pendere ab expectatione aduentus Christi, & gloria coronam eo vsque differat, contenti simus his finibus diuinitus nobis prescriptis, animas piorum, militiae labore perfunctas, fruitionem promissae gloriae expectare: atque ita omnia teneri suspensa, donec Christus appareat Redemptor.*

18. Ex his principiis euidenter deduci possunt haec quinque Corollaria. 1. Animas Caluinistarum in suo Purgatorio, multis falsis opinionibus ac erroribus perpetuò deludi & distineri. 2. easdem nihil aut parum affici ad res diuinas; ac potius toto affectu circa terrenas & illicitas occupari. 3. peiori nunc esse conditione, quàm fuerint in hac vita. 4. imò detestari nunc illam fidem & persuasionem, quam in hac vita habuerunt. 5. Et quod grauius est, de sua salute desperare. Haec singula seorsim probo, hoc modo.

19. *Primò:* Sicut illi, qui oculis capti sunt, & cœcitate corporis laborant, non possunt lumen aspicere, nec rectam tenere viam, sed saepe aberrant, & in foueas aut praecipitia labuntur, iuxta illud Matthæi 18. 18. *Cæcus si cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt:* sic etiam illi, qui laborant cœcitate mentis, non possunt lumen veritatis aspicere, sed multis errorum tenebris deludi necesse est. Atqui animæ Caluinistarum in Purgatorio laborant cœcitate mentis, quia manent in peccato originali, quod cœcitatem mētis includit, vt supra dictum est ex Caluino & Pareo: Ergo nō possunt lumē veritatis percipere; sed necessario multis erroribus & falsis opinionibus deluduntur. Sed quibus? Sine dubio, iisdem vt plurimum, quibus in hac vita deludebantur. Cuiusmodi sunt, *Deum esse authorem peccati; Ecclesiam Christi errare; Papam esse Antichristum.*

20. *Secundo,* Illi, quorum voluntas à Deo auersa est, non possunt bene affici ad res diuinas, sed potius in

terre

terrenas & illicitas se immergunt: Atqui voluntas Calvinistarum in Purgatorio existentium est auersa à Deo, ratione peccati originalis, cui obnoxij sunt, & quod talem auersionem includit, vt supra dictum est. Ergo Calvinistæ in suo Purgatorio existentes non possunt benè affici ad res diuinas, sed potius in terrenas & illicitas se immergunt. In quas illas? in mendacia, cōuitia, perfidiam, crudelitatem, odia, contentiones, similitates, dissidia. Hæc enim amarunt in vita sua; & vt dicit Scriptura, *Opera eorum sequuntur ipsos.*

21. *Tertio*, Qui dubij & perplexi sunt de sua salute, peiori conditione sunt, quàm qui certi & securi: Atqui Calvinistæ in Purgatorio existentes, sunt dubij & perplexi de sua salute, iuxta tertium Caluini principium, paulo ante propositum. Et in hac vita fuerunt certi & securi, vt in alio priuilegio dictū est: Ergo nūc in Purgatorio sunt peiori conditione, quā in hac vita fuerint.

22. *Quarto*, Illi meritò damnant ac detestantur suam fidem & persuasionem, qui apertè vident, se miserè per eam delusos ac deceptos esse, præsertim in re omnium grauissima. Atqui Calvinistæ in Purgatorio existentes, apertè vident, se miserè delusos, ac deceptos esse per eā fidem & persuasionem, qua in hac vita crediderunt, se esse prædestinatos & certos de sua salute, cū nunc cōtrarium experiātur, & de tota re dubij ac perplexi sint. Ergo meritò nunc detestantur suam fidem & persuasionem, quam in hac vita habuerunt. Et possunt dicere illud Sap. 5. 6. *Errauimus à via veritatis, & iustitiæ lumen non luxit nobis, & sol intelligentiæ non est ortus nobis.*

23. *Quinto*, Qui ex vna parte certò sciunt, neminem saluari posse sine vera fide; & ex altera, se in hac vita non habuisse veram fidem, meritò de sua salute desperare possunt. Atqui Calvinistæ in Purgatorio existentes, ex vna parte certò sciunt, se saluari non posse sine

vera fide; & ex altera, se in hac vita non habuisse veram fidem, sed inanem persuasionem de certitudine salutis & prædestinationis. Ergo meritò possunt desperare de sua salute.

24. Sic igitur patet, quid agant Calvinistæ in suo atrio seu Purgatorio. Nimirum variis erroribus deluduntur; à diuinis rebus omninò auersi ac alieni sunt; fidem & persuasionem, quam in hac vita secuti sunt, penitus detestantur, & quod omnium molestissimum est, de salute desperant.

IX. PRIVILEGIUM.

Tametsi Calvinista enormiter quotidie peccent, & flagitiosè vivant: tamē peccata ipsis nō imputantur.

1. **I**Ta Calvinus lib. Instit. c. 8. §. 59. *Habeant filij Dei, omne peccatum mortale esse, quia est aduersus Dei voluntatem rebellio, quæ eius iram necessariò pronocat. Sanctorum (id est, Calvinistarum, qui ex vtero materno sancti sunt) delicta venialia esse, non ex suapte natura, sed quia Dei misericordia veniam consequuntur. Et lib. 3. c. 4. §. 28. Caterum fidelium peccata venialia esse, non quia non mortem mereantur, sed quia non imputantur.*

2. Ex his Caluini verbis colliguntur tria puncta. *Primum*, omnia peccata ex natura sua esse mortalia. *Alterum*, peccata impiorum manere mortalia, & nunquam deleri aut veniam consequi. *Tertium*, peccata sanctorum (Calvinistarum, qui ex vtero materno sancti sunt) ex mortalibus fieri venialia, & nunquam illis imputari. Igitur etiamsi Calvinistæ committant furta, homicidia, sacrilegia, adulteria, & quæcunque alia enormia flagitia; nihilominus manere sanctos, (quales ex vtero materno nati sunt) nec quicquam illis obesse, quod

quod huiusmodi sceleribus se immergant. At si reliqui tale quippiam perpetrent, reos esse æternæ mortis, nec vnquam salutem sperare posse. Quis cum tali priuilegio non malit esse Calvinista?

E X A M E N.

3. Hoc Priuilegium Calvinistarum maius est, quàm fortasse apparet. Nec scio quenquam in veteri aut nouo Testamento, qui simili Priuilegio vsus sit. Vnde facile cõiici potest, quo loco apud Deum ipsi sint præ aliis mortalibus. Adam propter vnum peccatum inobediẽtiæ è Paradiso expulsus est; ex immortalis, factus est mortalis: & totam suam posteritatem morti ac peccato obnoxiam reddidit. Grauis pœna. At Calvinistis impunè licet esse inobedientes: quotidie violant legem Decalogi, & manent æquè sancti. Dauid vir secundùm cor Dei, adulterium & homicidium commiserat. Quid illi factum? Audi Scripturam 2. Reg. 12. 9. *Quare contempsisti verbum Domini, vt faceres malum in conspectu meo? Vriã Hethæum percussisti gladio, & uxorem illius accepisti in uxorem tibi. Quamobrem non recedet gladius de domo tua vsque in sempiternum.* Si fuisset Calvinista, non accepisset tam duram sententiam. Solo priuilegio poterat liberari ab omni pœna. Petrus Apostolus negauit Christum cum periurio. An impunè? Nullo modo. Alioqui tam amarè lacrymatus non esset. Calvinistæ non indigent his lacrymis. Etsi enim periuri sint, tamen periurium ipsis non imputatur.

4. Dicam amplius. Core, Dathan & Abiron contra Mosen murmurarunt. Quo euentu? *Dirupta est terra sub pedibus eorum, & aperiens os suum, deuorauit eos cum tabernaculis suis, & vniuersa substantia eorum, descenderuntq; viui ad infernum.* Num. 16. 31. Calvinistæ quotidie murmurant cõtra Pontificè & Episcopos; & benè ipsis est,

rebelles sunt suis Regibus, & laudem inde merentur.
 §. Venio ad nostra tempora. Catholici, si obediant Pontifici, habentur pro Antichristi satellitibus: si intersint Missæ sacrificio, sacrilegi audiunt; si obseruent ieiunia, de hypocrisi notantur: si diebus festis abstineant ab externo opere, & impensius vacent diuino cultui, superstitiosi habentur: si voueant castitatem, excusari non possunt: si statum religiosum ineant, sexcentis diris deuouentur. Vno verbo, quocunque modo se gerant, rei sunt mortis ac damnationis. Omnia ad supplicium imputantur. Quanto feliciores Caluinistæ! Etiam si pessimè agant, nihil tale merentur, Regicidia, sacrilegia, proditiones, rebelliones, blasphemix, tantum abest, vt ipsis imputentur, vt ne nomina quidem eorum flagitiorum in ipsos conueniant. Mirum, si hoc priuilegio fruituri sint post hanc vitam.

X. PRIVILEGIUM.

Caluinista possunt impunè mentiri & calumniari, suumq; Euangelium hoc modo propagare, & Catholicorum vitam & doctrinam traducere.

1. **H**Oc Priuilegium præcedenti annexum est. Nam si nulla peccata, quantumuis enormia, Caluinistis imputantur; certè nec mēdacia, nec calumnias imputari necesse est. Impunè igitur mentiri & calumniari possunt. Et hoc strenuè faciunt. Incipiam à mendaciis.
2. Caluinus, qui aliis in hoc genere præluxit, insigne specimen huius Priuilegij exhibuit lib. 4. Inst. c. 7. §. 27. vbi ait: Pontifices cum Cardinalibus docere, nullum esse Deum, nullum Christum, nullam resurrectionem. Verba eius sunt hæc: *Quasi verò dubiū sit, qualem religionis speciem professi sint iampridem Pōtifices cum toto Cardinalium*

nalium collegio, & hodie profiteantur. Primum enim arcana illius Theologia, quæ inter eos regnat, caput est, nullum esse Deum. Alterum, quæcunq; de Christo scripta sunt, ac docentur, mendacia esse & imposturas. Tertiū, doctrinā de vita futura & ultima resurrectione, meras esse fabulas. Iampridem hæc ordinaria esse cœpit Pontificū religio. Quid hoc mēdacio potest esse mēdaciū? Quanto rectiū dixerim; Iampridē hæc ordinaria esse cœpit Caluini mentiendi libri!

3. Sed, an solus Calvinus mendax? Etiam a seclæ ipsius hoc privilegio se tuentur. Longum esset de singulis seorsim dicere. Paucos duntaxat attingam. Igitur *Gabriel Bouelus* in libro de Antichristo; aliquot mendaciorum plaustris obruere Catholicos conatus est. Ait eos docere hæc puncta. 1. quòd Papa possit dispensare cōtra vetus ac nouum Testamentum. 2. quòd possit creare, seu aliquid ex nihilo producere. 3. quòd Sacramenta à Christo instituta mutare, quoad eorum substantiam. 4. quòd maius peccatum sit, comedere carnes die prohibito, quàm adulterium committere. Hæc & similia, quæ ille author commemorat, an non mendaciorum portenta sunt?

4. Quid dicam de *Plessæo*, *Paræo*, & aliis? Scripsit *Plessæus* tractatum de Eucharistia, in quo tot mendacia passim occurrunt, vt *Episcopus Ebroicensis* (qui nunc Cardinalis est) publico scripto professus sit, se quingenta loca falso in eo allegata, coram Christianissimo Galliarum Rege demonstrare posse, ac paratum esse. Iam *David Paræus*, quot mendaciorum conuictus est à nostro *Molhusino*? Imò, tam infamis in hoc genere est, vt ab ipsis Calvinistis, præsertim à *Iosepho Scaligero*, palam proclamatus sit mendax. Ex his paucis discè alios. Eodem omnes gaudent privilegio.

5. Audiamus calumnias. Sparserunt Calumnistæ annis superioribus, Iesuitas in Belgio machinatos esse mor-

tem Mauritio Comiti Nassauio. Calumnia hæc, publica Magistratum ac Rerumpublicarum authoritate refutata est. Sparserunt, Antuerpiæ infami supplicio affectum fuisse Iesuitam propter enorme crimen. Vniuersa Antuerpia reclamauit. Sparserunt, Iesuitas Monachienfes in Bauaria non modo stuprum virgini intulisse, sed atrox etiam homicidium patrasse. Serenissimi Ducis imperio calumnia hæc solenni diplomate detecta & dissipata est. Sparserunt, quatuor Iesuitas propter enormia facinora, Cracouię in Polonia, mandato Serenissimi Regis Stephani morti destinatos esse. Hanc fabulã ipsemet Stephanus Rex, vrgēte Reuerēdiss. & Illustriss. Principe Wolffgango, Archiepiscopo Mogūtino, qui in criminis societatem vocabatur, Regiis literis ac sigillo confutauit. Sparserunt, non ita pridem, Christianissimum Gallia ac Nauarre Regem Henricum, instinctu ac consilio Iesuitarum à sicario occisum esse. Sed fatentur ipsi calumniam esse. Et quid dicam cætera? Vno verbo, Caluinistici Prædicantes, renitente etiam conscientia, passim clamant in suis cathedris, Iesuitas omnium fraudum ac malorum, quæ in mundo fiunt, authores & architectos esse. Nec dubito, si ita pergant, breui futurum, vt ausint populo persuadere, Iesuitas peccatum originale in hunc mundum induxisse; & in auriculari confessione consiliũ dedisse Cain, vt fratrem interficeret; & Absaloni, vt parentem bello persequeretur.

E X A M E N.

6. Fateor, hoc Priuilegium mentiendi & calumniandi antiquum esse, & crebram eius mentionem fieri in sacris literis vtriusque Testamenti. Sed duo obstant, quo minus probari possit, vnum quod à diabolo, non à Deo, concessum sit Caluinistis. Sicut enim
Deus

Deus verax est, imò ipsa Veritas, Ioan. 14. 6. *Ego sum via, veritas & vita*: Sic diabolus mendax est, & pater mendacij, Ioan. 8. 44. *Non est veritas in eo: cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax est, & pater eius*. Alterum, quòd grauis pœna in mendaces & calumniatores à Deo constituta sit. Prouerb. 12. 22. *Abominatio est Domino labia mendacia*. Et cap. 19. 5. *Qui mendacia loquitur, non effugiet*, Sapient. 11. 1. *Os quod mentitur, occidit animam*.

7. Hinc sequitur, quotquot vsurpant hoc priuilegium, non Dei; sed diaboli filios esse, iuxta illud Christi, Ioan. 8. 44. *Vos ex patre diabolo estis, qui in veritate non stetit*. Tales fuerunt duo senes, qui per mendacium & calumniã accusabant Susannam de adulterio. Talis vxor Putipharis in Ægypto, quæ Iosephum eiusdem flagitij reum esse clamabat. Tales Pharisei in Euangelio, qui de Ioanne Baptista dicebant: *Demonium habet*: & de Christo Salvatore: *Ecce homo vorax, & potator vini, publicanorum & peccatorum amicus*, Luc. 11. 19. Tales denique illi, de quibus ipse diabolus 2. Paralip. 18. 12. *Egrediar, & ero spiritus mendax in ore omnium Prophetarum eius*. An igitur tales & Calvinistæ? Facilis coniectura.

XI. PRIVILEGIUM.

Calvinistæ impunè possunt, non modo Catholicos, sed etiam se mutuò conuitiis ac maledictis insectari, sine ullo salutis aut sanctitatis dispendio.

1. **H**Oc priuilegium affine est præcedenti, & ex eodem fonte ortum habet, nempe à diabolo. Est autem in magno vigore ac vsu apud Calvinistas. Ac primò, quæ conuicia spargant ipsi in Catholicos,

notissimum est. *Caluinus* in Antidoto Concilij Tridentini, passim eos vocat *stupidos*, *quisquilias*, *asinos*, *porcos*, *pecudes*, *crassos boues*, *otiosos ventres*, *mendicabula*, *putrida cadauera*, *silicernia*, *blaterones*, *Patres cornutos*, *Tridentinam colluuiem*, *exitialia monstra*, *spurios*, *degeneres*, *meretricis filios*, *Christi hostes*, *Antichristi Legatos*. Et quæ similia sunt. Quis non obstupeat ad has voces? Imò quod grauius est, Sanctos cum Christo regnantes, appellat *laruas*, *bestias*, *carnifices*, vt supra ostensum est.

2. Gabriel Bouelus in libro de Antichristo, ait, Pontificem Romanum esse *Dei hostem*, *Christi perduellem*, *religionis aduersarium*, *hæreseos antistitem*, *Ecclesie parricidam*, *pacis turbatorem*, *sentinam impietatis*, *mancipium diaboli*. *Cardinales esse locustas vastatrices*: *Canonicos mendaces & homicidas*: *Catholicos omnes*, quotquot sunt, *Satanae mancipia*, & *Antichristi satellites*. Quis finis contumaciorum?

3. Batauus Caluinista, in tertia defensione fœderatorum inferioris Germaniæ, Regem Hispaniæ Philippum vocat *raptorem & notorium hæreticū*: *Archiduces Austriæ*, *perfidos*: *Ducem Sabaudiæ*, *crudelem & perfidum*: *Sigismundum Poloniæ Regem non dissimilem*: *Serenissimos Albertum & Claram Eugeniam*, *veræ pacis impedimentum*: & *Catholicos omnes*, *Turcis deteriores*.

4. Iosephus Scaliger in quadã præfatione ad Ioannem Drusium, appellat doctissimum virum Martinum Delrium, *lutum stercore maceratum*, *dæmoniacum*, *retrimentum inscitie*, *sterquilinum*, *stercus diaboli*, *scarabæum*, *laruam*, *Antichristum*, *pecus*, *postremam bestiarum*, *infame propudium*, *asinum*, *ναΐδαρμα*.

5. Sed multò clariùs apparebit vsus huius priuilegij si ostendam, quomodo se mutuò peccant Caluinistæ. Nec longè abibo. Idem Scaliger, quem Caluiniani, tanquam Deum quendam terrestrem venerantur, in

Elencho

Elencho vtriusque orationis chronologicæ, pulcherri-
 mis epithetis ornat *Davidem Paræum* eiusdem sectæ
 Calvinianę Professore Heidelbergēsem. Ait esse ho-
 minem *insanum, arrogantem, idiotam, stercora colligētem,*
profanitatum buccinatorem, asinum, sycophantem, hellebo-
rismo egentem, mendacem, communi sensu destitutum.

6. Si Catholicorum aliquis ita scriberet, quas non
 tragœdias in eum concitarent Calvinistæ? Scaliger,
 quia Calvinista est, impunè fecit. Imò, non vitio, sed
 virtuti eius tribuitur, quod fecit. Nam Frâciscus Gum-
 marus, qui & ipse Calvinista est, eidem Scaligeri Elen-
 cho præfixit præfationem, in qua dicit, *tria potissimum*
in Scaligero admiranda esse, pietatem, doctrinam, candorem.
 Mox sequitur Elenchus, in quo admirandæ illius pie-
 tatis, doctrinæ & candoris ea signa, seu vestigia repe-
 riuntur, quæ iam allata sunt.

7. Sed neque *Paræus* minus candidè & fraternè agit
 cum suo *Scaligero*, à quo tã suauiter depexus est. Scri-
 psit epistolam ad amicum anonymum, *de Iosephi Scali-*
geri Elenchis chronologicis, in qua asseriit, Elenchos illos
 esse *insanos, verrinos, maledicos, futiles, dicaces, impios, va-*
nos, ridiculos, spurcos, oletis stercoribus, sterquiliniis, latri-
nis, cloacis, lutulentis oletatos; plenos dieteriorum, probrorũ,
sarcasmorum, scommatum, aculeorum, corybantiasmorum,
helleborismorum, & similibus gryphorum. Et quod Gum-
 marus *candorem* vocat in *Scaligero*, *Paræus* *intemperie,*
arrogantiam, maledicētiā, tyrannidem, atrocem iniuriam,
& diras insectationes interpretatur. Cui credas?

E X A M E N.

8. Quis nostrum non inuideat Calvinistis hoc pri-
 legium? Nobis seuerè dictum est in Euangelio, Marth.
 5.22. *Qui dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehennæ ignis.*
 Itaque nobis, qui Catholici sumus, non licet vti con-

uitiis in proximos; nec alter alterū potest stultum aut fatuū appellare. Et qui id fecerit, non impunè fecerit, sed reus erit gehennæ ignis. Caluinistis plus licet. Non solūm fatuos seu stultos se mutuo appellant, sed etiā *stercoreos, profanos, asininos, demoniacos, spurcos*, vt iā ostēsum est. Et hæc omnia impunè, vt ipsi quidem putant.

9. *Dices, Cur ergo Caluinistæ vocant se Euangelicos, si nō viuunt secundūm Euangeliū? Euangeliū minatur: Si quis dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehēnæ ignis.*

Caluinistæ non curant has minas. An igitur Euangelici? Facilis responsio. Euangelici sunt, non factō, sed verbo: aut si vis, Euangelici, in paucis non in omnibus. Legunt in Euangelio, Christum iuisse ad nuptias, & bibisse vinum; Iudam habuisse loculos, & prodidisse suū Dominum; mulierem in adulterio deprehensam, pœnam euasisse; Herodis filiam saltasse in conuiuio. Hic planè Euangelici sunt. Iterum legunt, Christum ieiunasse 40. diebus; lauisse pedes Apostolorum; pernoctasse in oratione flexis genibus, precatum esse; crucem sustinuisse. Hic Libertini sunt: non Euangelici.

XII. PRIVILEGIUM.

Caluinistæ possunt suos Reges & Principes seculares deponere, expellere & interficere, quando ipsis visum est.

1. **I**Ta Caluinus in cap. 6. Danielis, Beza Epist. 41.

David Paræus in cap. 13. Epist. ad Romanos, Batauis Caluinista in famoso libello, qui inscribitur: *Fœderatorum inferioris Germaniæ defensio tertia*, & alij. Verba illorum paulò post citabo.

2. Et quidem Paræus conatur multis argumentis id probare: & assignat varios casus, in quibus liceat vti hoc priuilegio, id est, in quibus liceat deponere, expellere,

lere,

lere, interficere Reges ac Principes. *Primò*, quando degenerant in tyrannos. *Secundò*, quando suos subditos cogunt ad idololatriam, id est, ad Papatum, vt ipse intelligit. *Tertio*, quando prætextu religionis aut iustitiæ, quærunt propria commoda. *Quintò*, quando grauant conscientias subditorum. *Sextò*, quando sunt homicidæ, vt Athalia; vel luxuriosi & ignaui, vt Vvenceslaus; vel stolidi, vt Saul; vel infideles, vt Reges olim Macedonici; vel Pontifici adhærentes, vt Catholici.

3. Hoc priuilegio, extra iam dictos casus, voluerunt vti Calvinistæ in Scotia, quando Serenissimum Iacobum, qui nunc magnæ Britaniæ Rex est, adhuc in vtero materno existentem, conati sunt è medio tollere, antequam lucem aspiceret. Res nota est. Et fatetur ipse Rex in sua Monitoria præfatione ad Imperatorem, Reges & Principes, his verbis: *Ego à Puritanis non solum à natiuitate continuo vexatus fui; verum etiam in ipso matris vtero propemodum extinctus, antequam in lucem editus essem.*

4. Nititur autem hoc priuilegiū his potissimum fundamentis. *Primum* est, quod peccata Calvinistarum non imputentur ipsis coram Deo, vt supra ex Caluino ostensum est. Sunt enim (suo iudicio) sancti, & hæredes vitæ æternæ, iam inde ab vtero materno; ac proinde nulla peccata, quantumuis enormia, possunt illos arceri ab ingressu vitæ æternæ. Vnde sequitur, Regicidia ab illis perpetrata, non imputari ipsis à Deo, sed gratis condonari. Posse igitur Calvinistas, salua & secura conscientia, mactare suos Reges ac Principes, nec vllam ex eo facto offensam apud Deum extimescere. Caueant hinc sibi Reges; Caueat Rex Britannia, ne extra vterum interficiatur, qui in vtero ab iis interfici non potuit.

5. *Alterum* est, quod Deus sit auctor omnium peccatorum, nec vllum peccatum à Calvinistis committatur, nisi Deo instigante & impellente. Vnde sequitur,

quitur,

quitur, Deum quoque Regicidiorum auctorem esse; & omnia regicidia, quæ à Caluinistis perpetrantur, Deo impulsore perpetrari. Caluinistas ergo, quando suos Reges aut Principes interficiunt, bona fide posse affirmare, non se, sed Deum auctorem esse illius facti: se quidem instrumenta esse diuinæ voluntatis, Deum tamen esse causam principalem. Sic enim loquitur Caluinus lib. 1. c. 17. §. 5. *Ego plus concedo, fures & homicidas, & alios maleficos, diuina esse prouidentia instrumenta.* Et c. 18. §. 1. *Inde colligimus, eius probationis, cuius Satan & scelesti latrones ministri fuerunt, Deum fuisse auctorem.* Et infra ibidē: *Ergo quidquid agitent homines, vel Satan ipse, Deus tamen clauum tenet.* Et §. 2. de Assyriis: *Vnde apparet, certa destinatione Dei fuisse impulsos: nimirum ad rapinas & homicidia.*

6. *Tertium* est, quòd Caluinistis liceat imitari factum eorum, qui ante hæc tempora suos Reges ac Principes interfecerunt aut exauthorarunt. Ita David Paræus loco supra citato, ubi adducit varia exempla expulforum aut interfectorum Regum: quorum alij propter tyrannidem: alij ob homicidium: alij ob lasciuiam & ignauiam: alij ob alias causas, à suis subditis aut mactati, aut regno exuti sunt. Vnde sequitur, idem licere Caluinistis; itaque Caluinistas, quibus ex priuilegio mentiri & calumniari fas est, facilè inuenturos aliquem prætextum, quo dicant, se legitimè suos magistratus exauthorare, aut è medio tollere.

7. *Quartum* est, quòd Pontifex Romanus sit Antichristus, & omnes Reges ac Principes Pontifici adhærentes, sint hæretici, idololatræ, Antichristiani. Hoc passim docent Caluinistæ, vt supra ostendi. Ex quo inferunt, vi ac bello licitum esse agere non modo contra Pontificem, sed etiam contra Reges & Principes Pontifici adherentes. David Paræus de Pontifice sic scribit:

Chri.

Christiani Reges & Principes debent resistere tyrannidi Pontificia, etiam gladio & vi. Et de Regibus ac Principibus Pontificiis: Subditi aduersus superiorem magistratum, se & veram religionem, etiam armis iure defendere possunt, si aliter in conscientia incolumes esse non queant, id est, si subditi Calvinistæ habeant magistratum Catholicum, cum quo non sentiunt in conscientia, possunt armis contra illum agere, & suam conscientiam vi defendere.

8. Hoc sensu scripsit Batauus Calvinista in suo famosolibello, quem supra citaui: *An non potius Regem Hispanie, quia hæreticus notorius est, ex suo regno, omnibus omnium Evangelicorum viribus expellere oporteret? Vocat illum hæreticum notoriũ, quia Catholicus est, & Pontificis authoritatẽ agnoscit. Itaque ex sententia huius Bataui, omnes Reges ac Principes, qui eãdem fidem profitentur, cum Philippo Hispaniarũ Rege, possunt è suis regnis expelli à Calvinistis. Quis igitur tutus & securus?*

9. Eodem spectat Caluini dictum in cap. 6. Danielis: *Principes, inquit, terreni se cõtra Deum extollunt: sua se ipsi potentia priuant: Imò verò indignissimi sunt, qui hominum cœtu ac numero reponantur. Potius igitur illis est facies conspuenda, quàm ipsorum imperiis obtemperãdum, nisi omnem superstitionem extirpēt & funditus tollant. Vbi per superstitionem intelligit ritus ac ceremonias Catholicorum. Agit enim contra Reges & Principes Catholicos, qui huiusmodi ritus ac ceremonias non tollunt. Igitur ex verbis Caluini, pro confirmando priuilegio Calvinistarum, hæc colligimus. Primo, quòd Reges & Principes Catholici, nisi tollant ritus Catholicorum, ipso facto, priuati sint sua potentia & iurisdictione. Secundo, quòd indignissimi sint, qui hominum cœtu ac numero reponantur, id est, dignissimi, qui è medio tollantur. Tertio, quòd facies illis potius sit conspuenda, quàm ipsorum imperiis obtemperandam. Videant nunc Catholici*

Prin

Principes, quid à Caluini sectatoribus sperare debeant, nempe sputa, rebelliones, exilia, mortes.

E X A M E N.

10. Dicam modestè, quod sentio. Vigente hoc Priuilegio, vix video, quis Rex aut Princeps securus esse possit inter Caluinistas. Nam si semel incidat in aliquem casum ex iis, quos supra ex Paræo commemoravi, quod facillimè fieri potest: iam morti destinatus est. Aut clarius: si habeatur tyrannus, si homicida, si luxuriosus, si ignauus, si infidelis: & quod latissimè patet, si Pontificius, actum est de fama, imperio, vita.

11. Quis iam non meritò suspicetur, *HENRICVM* Galliaë & Nauarraë Regem, aut consciis, aut certè applaudentibus Caluinistis interfectum esse? Erat Rex Catholicus, & eiusdem fidei ac religionis cum Philippo Rege Hispaniaë. Igitur secundum Batauum Caluinistam, *omnibus omnium Euangelicorum viribus ex regno Galliaë expellendus*. Non tollebat ritus ac ceremonias Catholicorum, sed potius promouebat. Igitur, secundum Caluinum, *privatus erat sua iurisdictione, indignissimus, qui hominum cœtu ac numero reponeretur; & facies illi potius conspuenda, quam ipsius imperio obtemperandum*. Adhærebat Romano Pontifici, quem communem Christianorum Patrem appellare solitus est. Igitur, secundum Paræum, *vi, gladio, morte coercendus*.

12. Porro, cum hæc omnia tam clara & perspicua sint, quid Caluinistis in mētem venit, quòd passim clament ac scribāt, non se, sed Iesuitas Regicidas esse? Nimirum vtuntur suo priuilegio, id est, mentiuntur & calumniantur. Alioqui, si seclusis mēdaciis & calumniis, de rei veritate sit quæstio, nemini dubium est, Caluinistas in hoc puncto reos; Iesuitas innocentes esse. Hoc prolixè ostensum est à doctissimis viris, Cottono, Scribanio,

banio, Costero, Gretsero, Andrea Eudæmon Ioanne, & aliis. Ego paucis repetam, & declarabo. 1. testimonio ipsorum Regum. 2. aliorum testimonio. 3. aliunde.

13. Ac primò quid *IACOBVS* magnæ Britanniae Rex de hac resentiatur, notum est ex monitoria ipsius præfatione ad Imperatorem, Reges, & Principes, quam supra citavi. Ibi enim multa scribit de Calvinistis, ex quibus facilè ipsius sententia colligi potest. *Primò* dicit, Calvinistas deteriores esse latronibus. Hi enim priuatos tantum homines; illi Reges & Principes interficiunt. *Secundò*, se à Calvinistis in utero materno propè interemptum esse. *Tertio*, se sine intermissione ab iisdem vexari. *Quartò*, maiori se odio prosequi Calvinistas, quàm Catholicos. *Quintò*, præcipuam se operam collocasse in purgando regno ab hæresi Calvinistarum. Verba Regis sunt hæc: *Præclara sanè laus, præclarum encomium, quo Puritanos ornaui, cum me plus fidei, vel in illis efferis, cum montanis, tum limitaneis latronibus, quàm in hoc genere hominum inuenisse professus sim. Et iterum: Ego à Puritanis non solum à natiuitate continuo vexatus fui; verum etiam in ipso matris utero propemodum extinctus, antequam in lucem editus essem. Et rursus: Ego in meo ad Filium libro multo acrius, ac vehementius in Puritanos, quàm Pontificios inuectus sum. Et denique: Mihi præcipuus labor fuit, deiectos Episcopos restituere, & Puritanorum Anarchiam expugnare.*

14. Quid hinc aliud colligas: quàm Calvinistas ex sententia Regis Britanniae, in eo latronibus esse deteriores, quòd Regum vitæ & sanguini insidiètur. Imò, quòd Reges ne in uteris quidem maternis securi sint à Calvinistis? Magnum testimonium à magno Rege. Porro, sicut hic Rex ingenuè fatetur, Calvinistas regicidiorum reos esse; sic contra, *HENRICVS* Galliae & Nauarrae Rex, publico in confesso Præsidū ac Senatorum Curiae

Curia Parisiensis, Iesuitas ab hoc crimine innocentes esse pronuntiauit. Verba eius sunt hæc: *Quod de Pontifice Max. optimè sentiant, eumque reuereantur, id quoque ipse facio. Ac tamen non sum nescius, nihil ab iis amplius de summi Pōtificis potestate dici aut doceri, quàm reliqui Theologi, Catholicaque doceat Ecclesia. Neque verò aliquid docent, quod Ecclesiastici mihi non tribuant, quod est tribuendum. Nec unquam inuentus est, qui ab iis necem Regum didicerit. Quare totum hoc, quod illis obiicitur, nihil est.*

15. Quid poterat dici clariùs pro Iesuitarum innocentia? Clament nunc Caluinistæ, & obiiciant, Iesuitas esse Regicidas. Sed vicissim audiant responsum à Rege; Totum hoc, quod illis obiicitur, nihil est. Imò conferant inter se iudicia & sententias duorum Regum, Henrici & Iacobi. Henricus Iesuitas accusatos de Regicidio, legitimè absoluit, & innocentes pronunciauit. Iacobus Caluinistas ipse accusat, & reos esse vult. Conferant etiam facta vtriusque Regis. Iacobus conatur Regnum suum purgare à Caluinistarum secta. Henricus multò aliter egit cum Iesuitis. *Primo*, reuocauit eos in suum regnum, ex quo erant expulsi. *Secundo*, post reuocationem, voluit illorum esse Patronus ac Parens. *Tertio*, Flexiæ, vbi natus est, Collegium illis instituit ac dotauit. Imò proprium Palatium pro Collegio esse voluit. *Quarto*, in aliis quoque locis noua Collegia erigi & fundari passus est. *Quinto*, ex Iesuitarum numero P. Cottonum elegit, qui ipsi à confessione & concionibus esset. *Sexto*, ipsius studio ac impensis missi sunt Constantinopolim Iesuitæ, vt ibi conuertendis infidelibus operam darent. *Septimo*, insigni eleemosyna Collegium Romanum in necessitate subleuauit. *Octauo*, famosam illam Pyramidem, quæ Parisiis in Iesuitarum ignominiam erecta stabat, penitus disturbauit. *Nono*, Collegium non alibi, quàm Flexiæ in templo Iesuitarum,

rum, sepeliri voluit. Quis credat, Regem sagacissimum hæc facturum fuisse, si putasset Iesuitas esse Regicidas?

16. Iam si spectemus ea, quæ post mortem magni illius Regis, partim à Regina vidua, partim à filio Ludouico facta sunt, omninò perspicuum erit, nullam apud eos esse, aut fuisse suspicionem de Iesuitis, quasi ipsi Regicidij authores essent. *Primò*, quia P. Cottonus, qui ante cædem erat in aula Regia, postea ibidem mansit cum bona Reginae & Filij voluntate. Imò, adhuc Filij instructor & confessarius est. *Secundò*, quia cor Regis solèni ritu traditum est Iesuitis, qui illud in suo Templo Flexiensi, sicut Rex viuens constituerat, insigni pompa sepelierunt. *Tertiò*, quia Ludouicus, tanquam Regni paterni hæres, Regio diplomate, Iesuitarum studia, labores, & Collegia confirmauit. *Quartò*, quia Episcopus Parisiensis, Consiliarius Regius, de eorum innocentia præclarè testatus est. *Quintò*, quia Ioannes Antonius Ioualinus, Bibliopola Calvinianus, eo quòd libellum famosum in Iesuitas sparsisset, publice comprehensus, & exilij damnatus est.

17. Et quidem Diploma Ludouici Regis sic habet; *Cum Henricus Magnus Dominus & Pater noster, in obsequij sui bonum subditorumque suorum commodum, utile ac valdè necessarium fore iudicasset, Iesuitas in regnum suum, terras, & dominia introducere, ac statuere, habito cum Principibus consanguineis nostris, præcipuisque Regni ministris maturo consilio: ex ipsorum iudicio, ac suo motu proprio, certa scientia, plena potestate, & auctoritate Regia, eisdem Iesuitis, edicto lato mense Septembri anni 1603. facultatē concessit redeundi, & habitandi in locis ac partibus præfato edicto contentis, aliisque postmodum, literis suis, concedendis. Quo edicto in Regio nostro Parlamento Parisiensi registrato 2. Ian. anni milles. sexcentes. quarti præfatus Dominus &*

Pater noster, eisdem Iesuitis, plurimas Regni huius ciuitates inhabitandi potestatem fecit: quod quidem summa cum subditorum nostrorum voluptate factum, & executioni mandatum est, qui in educatione filiorum suorum ad pietatem, iuncto bonarum litterarum studio, quidquid optare potuissent, assecuti sunt: ac dicto Domino ac Patri nostro adeo probati sunt, ut in ipsorum manus proprium cor deponere statuerit. Quod quidem post eius obitum ipsis traditum, & in Flexianum Templum delatum fuit. Ideo, ne quis voluntatem nostram in dubium reuocare possit, ex certa scientia nostra, plena potestate, proprio motu, & authoritate regia, ob easdem rationes, quæ predictum Dominum & Patrem nostrum permouerunt, quæq; adhuc perseuerant, presentibus manu nostra subscriptis, ex iudicio Dilectissima & honoratissima Regina Regentis Matris nostræ, consanguineorū nostrorū Principum, ac precipuorum regni nostri Ministrorum laudauimus, confirmauimus, approbauimus, & ratam habuimus; laudamus, confirmamus, approbamus, & ratam habemus prefatorum Iesuitarum in hoc regnum nostrum, partes, terras, ac dominia nobis subdita admissionem. Ac quantum opus est, aut foret, denuò concessimus ac permisimus, concedimus & permittimus ipsis, posse degere ac inhabitare, in quibus admissi sunt, aut in posterum admitterentur, obseruando ea, quæ in prehabito mensis Septem. edicto, anni millesimi sexcentissimi tertij, continentur, aliisque litteris ac ordinationibus à predicto Domino & Patre nostro factis: quibus placet nobis, ac volumus eos uti & gaudere, eadem ratione, qua antehac vsi sunt, ac modo utuntur & gaudent. Præcipimus Consiliariis nostris in Curia Parlamenti, Seneschalchis, ceterisque iustitiæ administris, quorum opera requiretur, quatenus has litteras nostras, ac Iesuitas integrè, pacificè, ac perpetuò uti & gaudere curent, &c.

18. Hactenus Ludouici Regis diploma. Sequitur testimonium Henrici Gondei, Parisiensis Episcopi, &

Con

Consiliarij Regij, in hæc verba: *Cum post crudele in defuncti Regis personam, quem Deus absoluat, perpetratum parricidium, plurimi rumores in hac ciuitate Parisiensi, in summum Patrum Societatis Iesu damnum disseminati sint: nos eiusdem societatis honori ac fama prouidere optantes, animaduerso, quod non aliunde, quàm ex peruerso atque inimico aduersus dictos Patres animo huiusmodi rumores processerint, omnibus, quorum intererit, presentibus manifestamus, præfatos rumores meras esse calumnias & imposturas, malitiosè contra ipsos conquisitas & inuentas, in Catholica, Apostolica, & Romana religionis damnum. Atque prædictos Patres non modo penitus ab eiusmodi calumniis immunes esse: verum etiam ipsorum Societatem, tum propter doctrinam, tum propter piam vitam, Ecclesie Dei maximè utilem, & huic regno valde proficuum. In quorũ fidem, &c. 19. Addam etiam publicam Consilij sententiam de Ioualino, qui libellum, *Anticottonum* nomine, (in quo Iesuitæ à Calvinistis accusabantur de Regicidio) in vulgus sparserat. Ea sic habet:*

*Dictum habebitur ex consilij sententia, audito super hac causa Procuratore Regio, quòd ad reparationem eorum casuum, qui fusi in ipso litis instrumento continentur, Ioannes Antonius Ioualinus damnatus est, ipsumque damnamus ad multam honorariam foro faciendam, ipso die fori, cum forum agetur, ubi nudato præter indusium corpore, apertoque capite, flexis genibus, suspensa è collo reste ac facem pondo duarum librarum manu gestans, alta voce, ut exaudiri possit, renūtiabit, quòd scelestè & malitiosè per diuersa huius vrbis loca proiecerit & sparserit folia, seu chartas impressas, extractas ex libro quodam pernicioso & maligno, qui *Anticottonus* inscribitur, ad turbandam quietem publicam, excitandas turbas, & seditionem in hac ciuitate mouendam composito, quod fusiùs habetur in instrumento litis. Cuius facti petet à Deo, Rege, & Iustitia veniam. In*

ipsius autem presentia, predicta folia seu charta frangentur & dilacerabuntur. Inhibemus autem illi, & interdiciamus sub poena capitis, ne simile quid committat in posterum. Ceterum ad quinque integros annos Regni Galliae exilio illum multauimus & multamus.

20. Ex dictis colligo has antitheses. 1. Caluinistæ docent, Deum esse authorem Regicidiorum: Iesuitæ, non Deum, sed Diabolum, iuxta illud Ioan. 8. 44. *homicida erat ab initio.* 2. Caluinistæ aiunt, Regicidia ipsis nõ imputari à Deo, ac proinde, secura conscientia, se posse Reges interficere. Iesuitæ contrarium tenent. 3. Caluinistæ accusantur à Rege Britanniae, quod conati sint ipsum in utero materno interficere; ideoque latronibus peiores sint. Iesuitæ, ab Henrico Galliae & Nauaræ Rege, à Regina vidua, à Ludouico hærede, ab Episcopo Parisiensi, à publica Consilij sententia, iudicantur non modò innocentes, sed etiam Regno vtilis & proficui. 4. Caluinistæ, propter calumnias & mendacia in Iesuitas sparsa, iubentur exulare à Regno Galliae, tanquam turbulenti & seditiosi. Iesuitæ, propter vitæ & doctrinæ sanctimoniam, non modò retinentur in florentissimo illo regno, sed etiã ad plura loca quotidie admittuntur. Hæc sufficiat prudenti & sano lectori.

XIII. PRIVILEGIUM.

Caluinistæ nulla lege, nec diuina, nec humana obligantur, sed ab omni iugo & subiectione penitus sunt liberi ac immunes.

1. Hoc Priuilegium maius est, quàm omnia præcedentia. Debet autem sic deduci ex principiis Caluinistarum; Lex Decalogi est impossibilis: Mosaïca est abrogata: Christus nullam tulit: Humana non obligat; Omninò igitur liberi sumus.

2. Et

2. Et in hoc puncto constituunt Calvinistæ libertatem suam Christianam. De qua Calvinus lib.3. Inst.c. 19. §.2. sic loquitur: *Christiana libertas in tribus partibus sita est. Prima, ut fidelium conscientia, dum fiducia sua coram Deo iustificationis quaerenda est, sese supra legem erigant atque efferant, totamque legis iustitiam obliuiscantur. Et infra: Sublata igitur legis mentione, unam Dei misericordiam amplecti conuenit. Et §.4. Conscientia liberae sunt à iugo legis. Et §.7. reiicit omnes leges humanas, tam ecclesiasticas, quam ciuiles, quæ latae sunt circa res adiaphoras. Tertia, inquit, pars libertatis Christianæ est, ut nulla rerum externarum, quæ per se sunt adiaphora, religione coram Deo teneamur, quin eas nunc usurpare, nunc omittere indifferenter liceat.* Hinc infert, neminem obligari ad leges humanas, quæ latae sunt de ieiunio, de diebus festis.

3. Fundatur hoc Priuilegium, quoad leges humanas, in duobus principiis. *Vno, quòd Pontifex sit Antichristus. Hinc tolluntur omnes leges Pontificiæ; omnes Canones; omnia decreta. Altero, quòd non teneamur obedire Regibus & Principibus, si præcipiant aliquid extra Verbum Dei. Hinc tolluntur omnes leges Imperatoriæ & ciuiles.*

E X A M E N.

4. Ut mihi quidem videtur, hoc Priuilegium est proprie hominum rebellium & improborum, qui, ut loquitur B. Iudas in Epistola canonica, *Dominationem spernunt, maiestatem blasphemant.* De quibus Apostolus 2. Tim. 3. 1. *In nouissimis diebus erunt homines, seipso amantes, elati, superbi, blasphemici, superioribus non obedientes, ingrati, scelesti, sine pace, criminatores.* Et infra: *Quemadmodum Iannes & Mambres restiterunt Mosi, ita & hi resistunt veritati.*

5. Catholici non vtuntur hoc Priuilegio, sed obtem-

H 3 perant

perant suis Magistratibus, tam Ecclesiasticis, quàm sæcularibus, quia scriptum est Deut. 17. 12. *Qui superbie-rit, nolens obedire Sacerdotis imperio, ex decreto iudicis morietur.* Et Matth. 18. 17. *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* Et Lucæ 10. 16. *Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit.* Et Rom. 13. 1. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Non enim est potestas, nisi à Deo. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit.* Et Hebr. 13. 17. *Obedite Prepositis vestris, & subiaccete eis.* De hac re plura alibi separatim.

Epilogus.

Hæc sufficiant hoc loco de Priuilegiis Caluinistarum. Ex quibus obiter constat, qui & quales sint Caluinistæ. 1. Sancti sunt ab vtero materno. 2. Sacerdotes Dei. 3. Certi de sua salute & vita æterna. 4. Norunt discernere inter Scripturas canonicas & non canonicas. 5. Nunquam errant. 6. Habent peculiarem doctrinam è cælo delapsam. 7. Ad eam tamen non astringuntur. 8. Habent etiam peculiare Purgatorium. Alij infernum vocant. 9. Impunè peccant. 10. Impunè mentiuntur & calumniantur. 11. Impune conuitia & maledicta in alios iaciunt. 12. Possunt suos Reges & Principes interficere. 13. Liberi sunt ab omni lege. Quid superest? Nempe, vt onusti tot Priuilegiis, non curent cælum.

FINIS OPUSCVLI III.

OPVS

OPUSCULUM IV.

QVÆSTIONES

BATAVICÆ IN

Batauum Calvinistam.

VDI Bataue. Putabam te, cùm nupero cõgressu profligatus esses, non facilè ad pugnam rediturum. Redis tamen, sed aliis instructus armis, præsertim furore, iracundia, conuitiis. Hoc patet ex tua Apologia, quam nuper occultè sparsisti inter paucos, cum hac inscriptione: *Apologia pro Christiano Batauo, non Calvinista, contra Martini Bècani Iesuitæ, Antichristiani Syluaducensis, Quæstiones Miscellaneæ, de fide hæreticis seruanda.* Cuius quidem Apologiæ, cum diebus superioribus, Vir nobilis exemplar mihi in manum traderet, hoc encomium de te adiecit: *Verè, inquit, Batauus ille, mulier ebria & iracûda est.* Nec errauit. Nam in tota Apologia, instar furentis & insanientis mulierculæ, nihil aliud, præter conuitia, calumnias, rabiem & iracûdiam in me exspuis. Et vbi que quasi plenis faucibus, eructas *lupanaria, lenones, meretrices, scortatores, spurios, stupra, adulteria, incestus, veneficia, cloacas, perfidias, proditiones, sicarios, incēdiarios, plagiarios, raptores, detractores, ardeliones, archiscurras, Antichristos, lupos, apostatas, impostores, viperas, fœdisfragos, obtretractores, susurriones, canillatores, sycophantas, sophistas, & sexcenta similia phlegmata, quibus cor tuū plenū esse necesse est, iuxta illud Christi, Matth. 12. 34. Ex abun-*

H 4

dantia

dantia cordis os loquitur. Et ibidem: Malus homo de malo thesauro profert mala.

2. An putas, Bataue, me simili armorum genere velle tecum decertare? Valde erras. Non assueui his cestibus. Nec mihi conuitiorum ac phlegmatum tam fœcundum pectus est, quàm tibi. Itaque si hoc modo pergis furere & insanire; lubens tibi cessero victoriam. Sin, deposita rabie, ad mentem redis, & sobrius, vt Christianum militem decet, pugnare vis, paratus in certamen adsum. Et, si lubet, iam incipio.

3. In Apologia tua, quã opponis Quæstionibus meis miscellaneis, *De fide hæreticis seruanda*, tria potissimùm facis. 1. Obiter defendis Calvinistas & Lutheranos, tãquam Euangelicos. 2. Prolixè exagitas Pontificem & Iesuitas. 3. Perfunctoriè agis de fide hæreticis seruanda, quod tamen præcipuè tractandum erat. Hæc tria puncta discutiam per sequentes quæstiones hoc ordine:

I. *An Calvinistæ sint Euangelici?*

II. *An etiam Lutherani sint Euangelici?*

III. *An & Batauus noster sit Euangelicus?*

IV. *An sit Calvinista?*

V. *Cur nomen suum non expresserit?*

VI. *Cur tam iracundè agat?*

VII. *An Pontifex sit Antichristus?*

VIII. *An Iesuitæ sint Regicidæ?*

IX. *An sint proditores?*

X. *An perduelles?*

XI. *An ingrati in Regem Gallia?*

XII. *Quid Rex Gallia sentiat de Iesuitis?*

XIII. *An Rex Gallia fuerit verè Catholicus?*

XIV. *An Catholici in Concilio Tridentino decernant, hæreticis non esse seruandam fidem?*

XV. *An hoc ipsum decernant in Concilio Constantiensi?*

XVI. *An etiam in Lateranensi?*

XVII. *An decreta Pontificum hoc statuunt?*

XVIII. *An Catholici passim ita scribant & sentiant?*

XIX. *An Catholici reipsa non seruent hæreticis fidem?*

Has posteriores quæstiones, *De fide hæreticis seruanda*, reponã hic iisdẽ verbis, quibus positæ sunt in *Quæstionibus meis miscellaneis*, quas tu oppugnas. Et vnicuiq; earum subiiciam breuem annotatiũculam, in qua notabo, si quid in tua Apologia allatum est in contrariũ.

Q V Æ S T I O I.

An Calvinista sint Evangelici?

1. **T**V identidem affirmas Bataue. Sed velim, duos scrupulos mihi eximas. Vnus est, cur dicantur Evangelici? an quia Euangelium recipiunt? Rectè quidem. Sed recipiunt etiã Epistolas D. Pauli, Apocalypsin Ioãnis, vaticinia Prophetarũ, & vt semel dicam, totum Bibliorum codicem. Cur ergo non similiter Epistolici, Apocalyplici, Prophetici, aut Bibliaci appellantur?
2. Alter scrupulus magis me premit. Est autem hic. Illi non possunt verè dici Evangelici, quorum neque doctrina, neque mores, neque priuilegia, Euangelio conformia sunt; sed neque doctrina, neque mores, neque priuilegia Calvinistarum, Euangelio conformia sunt. Ergo Calvinistæ non possunt verè dici Evangelici. Minor habet tres partes, quæ singulæ probandæ sunt.

Doctrina Calvinistarum.

3. Primam, de doctrina, sic probo. Calvinistæ docent hæc dogmata, quæ Euangelio conformia non sunt.

Primum. Deus non est infinitus. Ita Conradus Vorstius in Tractatu de attributis diuinis, cum ait: *Deus non est actu simpliciter infinitus, neque essendo, neque operando.* Et iterum: *Est quidem Deus purus actus, sed hoc non vetat, quin simul sit in sese finitus.*

Secundum. Deus nō est ubiq; præsens, sed tantum in cœlo. Ita idem Vorstius in Tractatu citato, cum ait: *In scripturis affirmari omnino videtur, Deum ratione substantiæ suæ tantū esse in cœlo.* Et post citata aliquot Scripturæ testimonia, sic concludit: *Simpliciter igitur credamus, quod sacra scripturæ toties inculcāt, Deum sua substantia in cœlo habitare: in terra verò, virtute & sapientia sua nobis adesse.*

Tertium. Substantia Dei est diuisibilis, ac proinde nō est tota in re qualibet minima, sed secundum aliquam sui partem. Ita Vorstius ibidem: *Videtur, inquit, esse paradoxum, Deum sic omnis quantitatis expertem esse, ut totus substantialiter sit in re qualibet, etiam minima.* Eodem modo loquitur de anima rationali, quam ait esse corpoream, & vera quantitate præditam.

Quartum. Deus prædestinat homines ad æternam damnationem, sine vlla ipsorum culpa, solum, quia ipsi ita placet. Ita Calvinus lib. 3. Institut. cap. 23. §. 2. *Homines nudo Dei arbitrio, citra proprium meritum, in æternam mortem prædestinantur.*

Quintum. Deus est author peccati. Ita Calvinus lib. 1. Institut. c. 18. §. 3. *Iam satis apertè ostendi, Deū vocari eorū omnium auctorem, quæ isti censores volunt otioso tantū eius permissu contingere.* Et infra §. 4. *Homo Dei impulsu agit, quod sibi non licet, id est, homo impellitur à Deo ad peccandum.*

Sextum. Deus miserè illudit hominibus, simulans se velle illos iuuare, cum tamen nihil minus velit. Ita Calvinus lib. 3. c. 24. §. 13. *Ecce, vocem ad eos dirigit, sed ut magis obsurdescant: lumen accendit, sed qua magis obstupescant: remedium adhibet, sed ne sanentur.*

Septimum. Christus non est in Eucharistia, sed tantū in cœlo. Ita Calvinus in consensione cum Tigurinis in re Sacramentaria: *Christus, quatenus homo, nō alibi, quam in cœlo querendus est. Proinde qui in solennibus Cœnæ ver-*
bis,

bis, Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus, literalē sensum urgent, eos tāquam præposteros interpretes repudiamus.

Octavum. Imago Christi crucifixi nullo modo in Templis toleranda est, omnesque, qui eam tolerant, sunt idololatræ, non minus, quàm gentiles, qui imagines bestiarum colunt. Ita David Paræus in Commentario c. 1. Epistolæ ad Romanos. Mutant, inquit. gloriã Dei, & idololatræ sunt, non soli gentiles, qui vel homines, boves, volucres, serpentes, Solem, Lunam, stellas, herbas, fortunam, vel harum rerum imagines pro Deo colunt; sed etiam inter Christianos, omnes illi, qui imaginem Christi crucifixi in templis, ad præsentandum Christum, & ad docendum rudiores de Christo tuentur.

Nonum. Sancti, qui dicuntur cum Christo regnare, sunt larvæ, bestię, carnifices. Ita Calvinus lib. 3. c. 20. §. 27. Inde colligimus, nihil eos Christo reliquum facere, qui pro nihilo ducunt eius intercessionem, nisi accedant Georgius, & Hippolytus, aut similes larvæ. Et in libro de ratione reformandæ Ecclesiæ: Omitto Dominicum, & similes carnifices. Omitto Medardum, Lubinum, & similes bestias.

Decimum. Peccatum originale non tollitur per Baptismum, sed in nobis manet, quamdiu vivimus. Ita Calvinus lib. 4. c. 15. §. 10. Iam perspicuum est, quàm falsum sit, per Baptismum solvi nos, & eximi ab originali peccato. Et in Antidoto Concilij Tridentini, sess. 5. Manet verè peccatum in nobis, neque per Baptismum extinguitur.

Undecimum. Omnia iustorum opera sunt sordes, inquinamenta, & peccata mortalia; neque vitam promerentur, sed æternam damnationem. Ita Calvinus lib. 3. c. 12. §. 4. Omnia hominum opera nihil sunt, nisi inquinamenta & sordes; & quæ iustitia vulgò habetur, ea apud Deum mera est iniquitas. Et c. 14. §. 9. Habemus, ne unum à sanctis exire opus, quod non mereatur iustam opprobrij mercedem. Et §. 12. Duobus his fortiter insistendum, nullum unquam

quam extitisse pij hominis opus, quod si seверо Dei iudicio examinetur, non esset damnabile. Et in Antidoto Concilij Tridentini, sess. 6. c. 22. *Inde conficitur, non esse tantopere exagitandos, qui dixerunt, quamlibet bona opera, si exacto rigore censeantur, aeterna potius damnatione, quam vite premio digna esse.*

Duodecimum. Lex Dei est omninò impossibilis observatu, nec ab vlllo, quantumvis sancto, hactenus servata est, aut deinceps servari poterit. Ita Calvinus lib. 2. cap. 7. §. 5. *Quod autem impossibilem legis observationem diximus, id explicandum & confirmandum est.* Et in Antidoto Concilij Tridentini sess. 6. cap. 12. *Mihi abundè sufficit, neminem extitisse unquam, qui legi Dei satisfecerit, nec vllum posse inueniri.* Et ibidem addit: *Prophetas, Patriarchas & pios Reges, utcunque spiritu Dei adiuvarentur, ferendo legis iugo pares non fuisse.*

Decimumtertium. Fides ac sanctitas est propria Electorum, & semel habita amitti non potest. Ita Calvinus lib. 3. c. 2. §. 11. *Ergo, ut solos electos semine incorruptibili Deus in perpetuū regenerat, ut nūquam dispereat semen vite, eorū cordibus insitū, ita solidè in ipsis obsignat adoptionis sue gratiā, ut stabilis ac rata sit.* Et §. 12. *Hoc interim tenendū est, quantumvis exigua ac debilis sit in electis fides, nunquam ex eorum cordibus deleri posse eius sculpturā.* Et c. 21. §. 6. *Iam neque dubiū est, cū orat Christus pro omnibus electis, quin idē illis precetur, quod Petro, ut nunquam deficiat fides illorum.* Ex quo elicimus, extra periculū defectionis esse.

Decimumquartum. Omnes filij fidelium ex utero materno nascuntur sancti & hæredes vitæ æternæ; ac proinde saluari possunt sine Baptismo. Ita Calvinus lib. 4. cap. 6. §. 24. *Infans à matris utero in fœdere, id est, promissione vitæ æternæ, continetur.* Et in Antidoto Concilij Tridentini sess. 6. cap. 5. *Verum infantes à regno Dei arcere libuit: qui ante erepti sunt ex hac vita, quam offerri*

offerri ad baptismum potuerint. Quasi verò de nihilo dictum sit, eos nasci sanctos, qui ex fidelibus nascuntur.

Decimumquintum. Omnes filij illegitimi æternæ dānatiōni obnoxij sunt, nec ad baptismum admittendi. Ita Calvinistæ in Synodo Vilmensi, anno 1589. die 11. Martij, vbi decretum est, ne quis paruulos illegitimè natos baptizare audeat, vt refert Adrianus Iungius lib.3. de doct̃r. & moribus Euangelicorum, c.17. Et in Palatinatu, anno 1587. articali quidam Calvinisticæ reformationis disseminati sunt, quorum secundus habebat hæc verba: *Infantes, qui ex illegitimo thoro nascuntur, æternæ perditioni ac damnationi obnoxij sunt, nec per Baptismum iuuari possunt.*

Decimumsextum. Peccata Prædestinatorum nunquam imputantur; reproborum nunquam remittuntur. Ita Calvinus: & quidem priorem partem tradit lib.3. c.4. §.28. *Fidelium peccata venialia sunt, non quia mortem non mereantur, sed quia non imputantur.* Posteriorem verò, lib.4. cap.1. §.20. & 21. vbi docet, nullum peccatum remitti, nisi in Ecclesia. At reprobi, secundum Calvinum, in Ecclesia non sunt. Nullum ergo peccatum illis remitti potest.

Hæc & similia Calvinistarum dogmata non potes mihi ostendere in Euangelio. Concludo igitur, doctrinam Calvinistarū Euangelio conformē esse non posse.

Mores Calvinistarum.

4. Venio ad mores Calvinistarum. An illi conformes sint Euangelio, videndum est. Eos luculenter describit serenissimus Britanniaæ Rex Iacobus, cuius tu auctoritatem respuere non debes, quippe cum asseras, *Principem esse, qui pietatis, doctrinae, omnisque virtutis laude, nulli secundus sit.* Is igitur in sua præfatione monitoria ad Imperatorem, Reges & Principes, ita sentit de Calvinistis.

nistis. *Primò*, esse homines furiosos & incendiarios. *Secundò*, plus se fidei reperisse in efferis latronibus, quàm in Calvinistis. *Tertiò*, se non solùm à natiuitate continuò vexatum fuisse à Calvinistis, sed etiam in utero materno propemodum extinctum, antequam nasceretur. *Quartò*, se in suo libro ad Filium, multo acrius ac vehementius in Calvinistas, quàm in Pontificios inuectum esse. Denique, se eidem libro prolixam in odium Calvinistarum Præfationem apologeticam præfixisse.

5. Et, ne dubites, Bataue, verba Regis integrè hic ascribã. Sic igitur habet: *Exclusis Puritanis, nouitiis incendiariis.* Et iterum: *Præclara sane laus, præclarum incommium, quo Puritanos ornavi, cum me plus fidei, vel in illis efferis, cum môtanis, tum limitaneis latronibus, quàm in hoc genere hominũ inuenisse professus sim.* Et rursus: *Ego à Puritanis, non solum à natiuitate continuò vexatus fui; verùm etiam in ipso matris utero propemodum extinctus, antequam in lucem editus essem.* Et ibidem: *Ego in meo ad Filiũ libro, multo acrius ac vehementius in Puritanos, quàm in Pontificios inuectus sum. Cui etiam, cum secũdo ederetur, prolixam in odium Puritanorum præfationem Apologeticam præposui.* Et denique: *Mihi præcipuus labor fuit, deiectos Episcopos restituere, & Puritanorum Anarchiam expugnare.*

6. Hæc & similia habet Rex de Calvinistis, quos ipse Puritanos vocat. An tu putas Bataue, Euangelicis ea conuenire? Et, vt clarius dicam, an putas verè Euangelicos esse, quos Rex Britannia, qui pietatis, doctrine, omnisque virtutis laude, nulli secundus est, tam grauitè insecratur? quos latronibus deteriores esse affirmat? quos maiori odio, quàm Pontificios, quos tu Antichristianos vocas, persequitur? quos tentati regicidij reos agit? quorum Anarchiam expugnauit? Non est verisimile. Alterutrum igitur necesse est, aut te toto cælo errare, qui Calvinistas ais esse verè Euangelicos; aut Regem Britannia

Britanniæ mendacem esse, qui tam enormia crimina Calvinistis obiicit. Nam vtrunque simul consistere non potest; vt & verè Euangelici sint, & præterea iis flagitiis obnoxij, de quibus à Rege accusantur. Si tu erras, Bataue, agnosce errorem. Si Rex mendax est, non minus tu mendax es, qui dicis in omni virtute, nulli secundum esse. Hic non effugies.

Præuilegia Calvinistarum.

7. Iam Præuilegia Calvinistarum, quæ nuper in libello quodam seorsim à me edita & explicata sunt, non magis conformia sunt Euangelio, quàm mores ipsorum. Repetam ea breuissimè. Sic igitur habent. 1. Omnes Calvinistæ ex vtero materno nascuntur sancti, & hæredes vitæ æternæ; ideóque nec Baptismo, nec aliis sacramentis indigent. 2. Omnes sunt Sacerdotes, & quotidie offerunt Deo mundam & acceptabilem hostiam in odorem suauitatis. 3. Omnes certi ac securi sunt de sua iustitia, sanctitate, perseuerantia, prædestinatione, & vita æterna: ideóque certi ac securi, quicquid tandem eueniat, perire se non posse. 4. Omnes per internam Spiritus sancti suggestionem, norunt discernere inter Scripturas canonicas & non canonicas. 5. Tametsi omnes antiqui Patres errauerint, Calvinistæ tamen non errant: quia non ab hominibus, sed à Deo docti sunt, qui errare nõ potest. 6. Habent propriam ac peculiarem doctrinam è cælo missam, quam alij Christiani hoc tempore non habent. 7. In ea defendenda possunt contrarias ac pugnantes sententias sequi, cum lubet: & eandem nunc affirmare, mox negare. 8. Habent etiam proprium ac peculiare Purgatorium post hanc vitam. 9. Etiam si quotidie enormiter peccent, & flagitiosè viuant; tamen peccata ipsis non imputantur. 10. Possunt igitur impunè mentiri & calumniari;

lumniari; suumque Euāgelium hoc modo propagare, & Catholicorum vitam ac doctrinam traducere. 11. Possunt etiam, non modo aduersarios, sed se mutuò quoque cōuitiis ac maledictis infectari, sine vlllo salutis aut sanctitatis dispendio. 12. Possunt denique suos Reges ac Principes sæculares deponere, expellere, occidere, cum ipsis visum est. 13. Et quod omnium maximum est, nulla lege, nec diuina, nec humana, obligati sunt; sed ab omni iugo & subiectione liberi ac immunes.

8. Hæc sunt Priuilegia Calvinistarum. Quod autem Euangelio conformia non sint, clare à me demonstratum est in libello iam citato. Igitur ex dictis sic concludo; Qui eos dicit verè Euangelicos, quorum neque doctrina, neque mores, neque priuilegia, Euangelio conformia sunt, is multum aberrat à veritate: sed tu, Bataue, Calvinistas dicis verè Euangelicos, cum tamen neque doctrina, neque mores, neque priuilegia eorum sint conformia Euangelio: Ergo multum aberras à veritate.

QVÆSTIO II.

An etiam Lutherani sint Euangelici?

1. **T**V similiter affirmas: Et vtrosque, tam Lutheranos, quàm Calvinistas, Euangelicorum nomine cenferi vis. Sed vnum dilemma tibi obiicio, quod & alias obiecisse me memini. Est autem hoc. Vel ab eodem Euangelio dicuntur Euangelici, vel à diuersis. Ab eodem dici non possunt, quia Lutherani ex suo Euangelio docent, Christum realiter præsentem esse in Eucharistia, quod Calvinistæ negant. At in vno eodemque Euangelio id non affirmatur & negatur.

Non

Non ergo ab vno Euangelio Lutherani & Calvinistæ dicti sunt Euangelici. Si autem à duobus, necesse est duo contraria esse Euangelia, quorum altero asseratur præsentia Christi in Eucharistia, altero negetur. Si contraria sunt, vtrumque à Deo esse non potest. Vel ergo Lutherani, vel certè Calvinistæ à Deo non sunt.

I. Responsum Bataui.

2. Tria respondes ad hoc dilemma. Primum dicis, me astutè & nequiter committere inter se Lutheranos & Calvinistas, eo fine, vt ipsi se mutuò conficiant, nobis interim iucundè spectantibus. Non ita est, Bataue. Ipsi iam pridem, antequam natus essem, mutuis odiis ac iniuriis laceffiti, bellum inter se conciuerunt. Neque tu hoc ignoras. An non Lutherus in colloquiis mensalibus, cùm de concordia inter Lutheranos & Sacramentarios (seu Calvinistas) sermo incidisset, ingenuè fassus est; non aliam, quàm quæ inter Christum & Iudam intercessit, sperari posse? Et, si quæ tandem ineunda esset, non in Dei, sed in omnium diabolorum nomine iniri oportere? An non ibidem disertè dixit, Sacramentarios esse diabolos incorporatos, quorum studium ac conatus eò potissimum spectet, vt nocere aliis possint? Scis, quæ postea secuta sunt. In Conuentu Maulbrunensi, anno 1564. auctæ sunt inimicitia inter Lutheranos & Calvinistas. Claudiopoli, anno 1586. in mutua odia iuratum est. In celeberrimo Mompelgardensi Colloquio, cui Principes sectarum, Iacobus Andreæ & Theodorus Beza interfuerunt, penitus de concordia desperatum. Nec quicquam crebrius ibi, quàm hæ, vel similes voces auditæ sunt: *Perturbarentur conscientia nostra, si vobis assentiremur. Item: Pacem non possumus cum perturbatione conscientiarum redimere. Item: Inter partes conuenire non potest.* Item: *Tam acerbè vtrin-*

que hæcenus pugnatum est, ut facile appareat, animos ex utraque parte valde exulceratos esse. Item: Non possumus per omnia consentire. Denique, ut multa talia præteream, finis Colloquij fuit hic: *Quia, inquit Beza, dexteram fraternitatis nobis porrigere recusatis, & nos pro fratribus agnoscere non vultis; amicitiam dexteram etiam nolo.* Cui Iacobus; *Ergo intermittatur.* Et sanè intermissum est. Imò creuerunt odia. Nam interea Philippus Nicolai, Thilmanus Heshusius, Conradus Schluffenburgius, & multi alij Lutherani, præsertim Gifenses & Tubingenses, palam testati sunt, Calvinistas esse hæreticos, & eorum doctrinam esse sacrilegam, execrandam, abominandam, diabolicam.

3. Vides, Bataue, quàm antiquum & pertinax sit odiù inter Lutheranos & Calvinistas. Ergo dupliciter hîc peccas. Primò, quòd utrosque verè Euangelicos esse affirmes. An verè Euangelici sunt, qui se mutuo ut hæreticos & blasphemos detestantur? *Non est dissensionis Deus, sed pacis.* Secundò, quod me, quasi authorem aut incentorem dissidij, quod inter ipsos est, insimules. Ego nec author, nec incentor sum, sed spiritus diffidentia, qui in ipsis operatur. Malim utrosque ad vnitatem Ecclesiae, ex qua egressi sunt, pariter redire. Et illud Apostoli ex animo illis opto, Ephes. 4. 5. *Vnus Dominus, una fides, unum baptisma.* Et 1. Cor. 10. *Obsecro vos fratres, ut id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata.* Sed videamus reliqua tua responsa.

II. Responsum Batani.

4. Secundò igitur respondes, Lutheranos & Calvinistas ideò esse verè Euangelicos, quia utrique unum idemq; Christi Euangelium pro integro salutaris doctrinae fundamento habent. Et hoc confirmas ab effectu, quia

Papa

Papa Romæ & alibi, utrosque, propter idem Euangelium, eodem ligno ustulari facit. Acute sanè. Sed dic obsecro, quid per vnum idemque Christi Euangelium intelligis? an vnam eandemque litteram Euangelij? an vnum eundemque sensum Euangelij? Si hoc solum dicis, utrosque habere vnam eandemque litteram, seu externum corticem Euangelij; nihil ad rem dicis. Nam sic etiam Ariani, Macedoniani, Pelagiani, Donatistæ, & alij hæretici habent idem Euangelium. Omnes enim agnoscunt eandem litteram Euangelij. Si autem vis, Lutheranos & Calvinistas habere eundem sensum Euangelij, aperte erras. Nam alio sensu Lutherani, alio Calvinistæ, explicant illud in Euangelio; *Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus*. Itemque illud; *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest intrare in regnum Dei*. Non ergo utrique vocari possunt Evangelici, ab eodem sensu Euangelij. Quare, si Lutherani sunt veri Evangelici, quoad sensum; necesse est, Calvinistas esse falsos Evangelicos, quoad sensum: Aut si hi veri sunt, illos falsos esse, necesse est. Utrique simul veri esse non possunt.

Quod addis, utrosque propter idem Euangelium eodem ligno ustulari, seu, eodem modo puniri apud Catholicos, partim verum, partim falsum est. Utrique puniuntur, non propter Euangelium, sed propter hæresin: Et eodem modo puniuntur, quia tametsi non eandem sectentur hæresin, ab eadem tamen fide & Ecclesia defecerunt. Neque hoc novum videri debet. An nescis Principes sæculares eodem sæpè patibulo suffigere eos, qui diuersa flagitia perpetrarunt? An nescis Arianos, Donatistas, Manichæos, Pelagianos, qui per diuersas semitas ab eadem Ecclesia digressi sunt, eodem igne ustulari apud inferos? Nihil certius.

III. Responsum Batavi.

6. Tertio respondes, Lutheranos & Calvinistas, tametsi in quibusdam minoris momenti quaestionibus, vel, ut Rex Angliæ loquitur, in quibusdam apicibus dissentiant; tamen in *fundamentalibus*, ut tu loqueris, minime discrepare. Hoc sine dubio vis dicere, tametsi dissentiant in rebus quibusdam adiaphoris, quæ parum vel nihil ad rem faciunt; convenire tamen in iis fidei Christianæ capitibus, ex quibus salus nostra dependet. Falsum est. Nec ipsi Lutherani, de quibus agitur, hoc fatebuntur. Si enim putarent Calvinistas in rebus tantum adiaphoris à se discrepare, cur hæctenus tam acerbo & pertinaci odio eos persecuti essent? cur in Colloquio Mompelgardeni dixissent palam, se non posse *sine perturbatione conscientiarum* cum Calvinistis consentire? cur in eodem Colloquio appellassent eos *blasphemos, impios, Samosatenos, Nestorianos, & Nestorianis deteriores*? cur ibidem obiecissent, Calvinistarum doctrinam alicubi eandem planè esse cum Turcico Alcorano? Hæc perpende, Bataue. Et ut punctim tecum agam, an tu putas, res adiaphoras & parvi momenti esse, cum disputatur de auctore peccati, de prædestinatione ad vitam & mortem, de necessitate baptismi, de Sacramento Eucharistiæ, de Persona Christi Salvatoris, & similibus fidei Christianæ capitibus? Et tamen in his dissentiunt Lutherani & Calvinistæ.

7. Dicam clarè. An putas parvi momenti esse, quod Calvinistæ aiunt, infantes fidelium saluari sine baptismo; spurios seu illegitimos, etiam post baptismum, daminari; certos homines, & quidem plerosque, citra ullam suam culpam, ita prædestinatos esse ad mortem, ut nulla ope, vel propria vel aliena, iuvantur queant? Certè, de summa rerum, hîc agitur. Et tamen hîc dissentiunt ab
illis

illis Lutherani. Negant infantes saluari sine baptismo; negant spurios damnari post baptismum; negant certos homines ita prædestinatos esse ad interitum, vt, velint nolint, perire debeant. I nunc, & persuade populo, res adiaphoras esse, de quibus illi contendunt.

8. Sic igitur concludo; Illi non possunt simul esse Euangelici, qui in grauiſſimis Euangelij dogmatibus dissentiunt, & quorum alij alios vocant hæreticos, blasphemos, impios, Samofatenos, Nestorianos, Nestorianis deteriores, & Turcici Alcorani sectatores: Atqui Lutherani & Calvinistæ dissentiunt in grauiſſimis Euangelij dogmatibus, & Lutherani Calvinistas vocant hæreticos, blasphemos, impios, Samofatenos, Nestorianos, Nestorianis deteriores, & Alcorani Turcici sectatores: Ergo Lutherani & Calvinistæ non possunt simul esse Euangelici.

QVÆSTIO III.

An Batauus noster sit Euangelicus?

1. **N**unc de te agitur, Bataue. Et quæstio est, *An Euangelicus sis, necne?* Tu non modo affirmas, sed etiam sic probas; Ille est Euangelicus, cuius & doctrina & mores Euangelio conformes sunt; sed doctrina & mores Bataui Euangelio conformes sunt: Ergo Batauus Euangelicus est. Verba tua sunt hæc: *Ex dictis facile concludes Batauum, cum & doctrina & mores, secundum gratiam Dei in Christo, Euangelio conformes sint, merito Euangelicum esse.*

2. Sed duo obstant in contrarium. Alterum est, quod alibi dicas, neminem, nisi amentem, de seipso testimonium perhibere posse. Sic enim scribis pag. 43. *Denique*

cum vosmetipsi vos Catholicos appelletis, omnes facile videt, vos turpiter vosmetipsos & alios fallere: Quis enim ita amens est, quin sciat satis, quod nemo de seipso testimonium perhibere possit? Quasi dicas; Quicumque perhibet testimonium de seipso, non modo amens est, sed etiam turpiter seipsum & alios fallit: At Pontificij, cum se Catholicos appellant, perhibent testimonium de seipsum: Ergo non modo amentes sunt, sed etiam turpiter seipsos & alios fallunt. Non vides, in tuum caput retorqueri hoc posse? Audi. Quicumque perhibet testimonium de seipso, non modo amens est, sed etiam turpiter seipsum & alios fallit: At tu, Bataue, cum dicis te doctrina & moribus Evangelicum esse, perhibes testimonium de teipso: Ergo non modo amens es, sed etiam turpiter teipsum & alios fallis. En, tuo te gladio iugulasti. Et illud ex Evangelio in te quadrat, Lucae 29. 22. *De ore tuo iudico te, serue nequam.*

3. Alterum est, quod nihil in tua doctrina & moribus reperiri possit, quod Evangelio conformis sit; multa, quae difformia sint. Capita tuae doctrinae, quae hactenus videre potui, sic habent. 1. Pontificij sunt Antichristiani. 2. Rex Hispaniae est notorius haereticus. 3. Hollandi non debent inire pacem cum Rege Hispaniae. 4. In Concilio Tridentino, Lateranensi & Constantiensi expressè definitum est, fidem Haereticis seruandam non esse. 5. Catholici sunt Turcis deteriores. 6. Non seruant fidem datam. 7. Lutherani & Calvinistae sunt Evangelici. 8. Nec inter se dissentiunt, nisi in rebus adiaphoris. 9. Non peccat contra Euangeliū, qui inimico suo dicit, *Fatue.* 10. Augustinus, Bellarminus & multi alij Catholici consentiunt cum Caluino in materia de praedestinatione ad mortem. Haec & similia puncta, quae passim occurrunt in tuis libellis, non facilè ostendes in Evangelio.

4. Porro,

4. Porrò, mores tui tantum distant ab Euangelio, quantum à cælo terra. Perpetuò eructas mendacia, conuitia, lupanaria, meretricia, quæ parum Euangelica sunt. Et cum in Euangelio scriptum sit, *Diligite inimicos vestros*; tu contra facis. Vbique iracundè ac furiosè debaccharis in alios. Romanum Pontificem appellas *Draconem, Antichristum, scoriatorem*; Reges & Principes Catholicos, *Antichristianos, & idololatrias*: Regem Hispaniæ, *raptorem & notorium hereticum*: Archiduces Austriæ, *perfidios*: Ducem Sabaudiæ: *crudelem & perfidum*: Sigismundum Poloniæ Regem, *non dissimilem*: Cardinalem Bellarminum, cuius modestia & integritas etiam hosti nota est, *ardelionem & archiscurram*. Sùntne hæc, Bataue, conformia Euangelio? Non opinor. Euangelium dicit; *Qui dixerit fratri suo, fatue, reus erit gehennæ ignis*. Et tu vis esse Euangelicus, qui multo atrociora conuitia in alios despumas? Aliter Apostolus, Rom. 12. 14. *Benedicite persecuentibus vos: benedicite, & nolite maledicere. Nulli malum pro malo red dentes. Et infra; Si esurierit inimicus tuus, ciba illum.*

QVÆSTIO I V.

An Batauus sit Calvinista.

1. **H**Actenus Calvinistam te appellauit, vt scis, Bataue. Nec sine causa. Sic enim mecum ratiocinabar; Batauus nec Iudæus est, nec Turca, nec gentilis, sed Christianus. Porrò, inter Christianos, quatuor ferè hominum genera sunt. 1. Catholici seu Pontificij. 2. Lutherani. 3. Calvinistæ. 4. Anabaptistæ. At Batauus, nec Pontificius est, nec Lutheranus, nec Anabaptista: Ergo Calvinistam esse, verisimile est. Nec alij aliter sentiunt. Nam & assiduè versaris inter Caluini-

stas; & eos verè Euangelicos esse contendis; & non ita pridem, eorum doctrinam & Aphorismos defendere conatus es.

2. Nihilominus, quod valde miror, ægrè fers, quòd Calvinistam te esse dixerim. Imò, calumniam & mendacium interpretaris. Sic enim scribis pag. 16. *Inter prima calumniarum tuarum, Becane, capita referam, quod fœderatorum defensorem, Calvinistam appellites. Et paulò post: Initio ergo hic, Becane, cum Batauum Calvinistam dicis, te primi parentis tui spiritu ductum, impudentissimè mentiri, ipse vides. Quis non suspicetur, si hæc legat, te extremè Calvinistas execrari? te probri & ignominia loco ducere, inter Calvinistas recenseri? Quid hoc rei est? Tunc probrum putas, recenseri inter Euangelicos, inter reformatos, inter viros bonos, qui ab vtero materno sancti sunt? Non capio hoc mysterium.*

3. Dic paucis. Vel idem sectaris in doctrina & moribus, quod Calvinistæ, vel diuersum. Si idem, Calvinista es. Si diuersum, Euangelicus non es. Priorem sequelam sic probo. Ille, & doctrina & moribus, Calvinista est, qui in doctrina & moribus sectatur idem, quod Calvinistæ: Ergo si tu in doctrina & moribus sectaris idem, quod Calvinistæ; sine dubio, & doctrina & moribus Calvinista es. Posteriolem sic probo; Ille, nec doctrina, nec moribus Euangelicus est, qui in doctrina & moribus sectatur diuersum ab Euangelicis: Ergo si tu in doctrina & moribus sectaris diuersum à Calvinistis, qui tuo iudicio Euangelici sunt; nec doctrina, nec moribus, Euangelicus esse potes.

4. Hic planè constrictus es. Et quomodo in hanc foueam incidisti? Facile coniciam. Scripserat quidam author Regem Angliæ Calvinistam, seu Puritanum esse. Ægerrimè id tulit Rex. Tu Regem imitari voluisti. At non pari prudentia. Nam Rex, non modo Calvinistam

uiniſtam ſe eſſe, negauit, ſed & cauſam attulit, cur Caluiniſta eſſe non velit. Nimirum, quia Caluiniſtæ, vitæ ac ſanguini Regum inſidiantur, & latronibus deteriores ſunt. Tu longè aliter. Ais Caluiniſtas eſſe verè Euāgelicos. Et tamen calumniā interpretaris, quod te Caluiniſtam, id eſt, verè Euangelicū appellarim. Quis non ſtupeat? Conferamus nunc Regis prudentiam cum tua. Rex ſic argumentatur; Ille perperam facit, qui virum bonum recenſet inter eos, qui latronibus deteriores ſunt: At quidam author recenſet Regem Angliæ inter Caluiniſtas, qui latronibus deteriores ſunt: Ergo perperam facit. Tu ſic, Bataue; Ille calumniator eſt, qui bonum virum recenſet inter eos, qui verè Euangelici ſunt: At Becanus recenſet Batauū inter Caluiniſtas, qui verè Euangelici ſunt: Ergo Becanus calumniator eſt. Iudicet orbis Chriſtianus.

Q V Æ S T I O V.

Cur Batauus nomen ſuum non expreſſerit?

1. **A**liquot iam libellos ſcripſiſti, Bataue, qui annis ſuperioribus, non palam, ſed occultè inter Euangelicos tuos ſparſi ſunt. In iis, aut *Batauū Chriſtianum & Euangelicum*, aut *ſœderatorum inferioris Germaniæ deſenſorem* te appellas. At aliud tibi nomen eſt, quod vbique diſſimulas. Quid cauſæ? Hic aliud ego, aliud Bataui tui ſentiunt. Mea ſententia eſt, ideò te id facere, vt ſecurius mentiri & calumniari poſſis. Non fruſtra dictum eſt in Euangelio, Ioan 3.20. *Qui malè agit, odit lucem, vt non arguatur opera eius.* Et apud Apoſtolam 1. Theſ. 5. 7. *Qui ebrij ſunt, nocte ebrij ſunt.* Et ſanè, ſi vir bonus eſſes, non puderet te tui nominis. Candidè ac rotundè fatereris te eſſe, qui es. Nunc, cum ſe-

cus facias, quis te meritò suspectum non habeat? cùm lucem fugias, quis tenebrionem non interpretetur?

2. Sic ego sentio. At aliter tui Bataui, vt dixi. Aiunt, de nomine familiae, pridem tibi litem intentatam esse. Verum id, an falsum sit, non disputo. Nec mea interest, iure, an iniuria, ex illustri familia titulū tibi vendices, spurius, an legitimus sis. Hoc suadeo, si dolo irrepsisti; caue, ne Scioppius aduertat. Alias, idem tibi euenturum est, quod Burdoni accidit. Si spurius es, Calvinistae id nesciāt. Nam illi, suo decreto, quotquot illegitimo thoro nati sunt, aeternae damnationi transcribunt. Facile intelligis, quid velim. Quod tamen secretò inter nos dictum sit.

QVÆSTIO VI.

Cur Batauus tam iracundè agat?

1. **Q**UAM iracundè & furiosè te geras in tua Apologia, facile constat ex iis, quae initio à me allata sunt. Et clariùs constabit Lectori, si contextum Apologiae tuae inspiciat. Sed, quae huius furoris ac insaniae causa? Non difficilis coniectura est. Scripseram in meis Quaestionibus Miscellaneis, de fide haereticis seruanda, in hunc modum; *Batauus ex bello Belgico, quod inter Catholicum Regem Hispania, & Fœderatos Ordines, tot annis geritur, nō exiguum quæstum facit. Et quia nunc de pace agitur, omnibus modis eam turbare vult, ne quæstum, cessante bello, mox amittat: Ergo passim inculcat, pacem cum Catholicis nullo modo iniri posse, eo quod ipsi Fœderatos habeant pro haereticis, & dicant, fidem haereticis datam minimè seruandam esse. Futurum ergo, vt ipsi eam non seruent. Potius igitur in bello persistendum, vt venter Bataui huius sustentari possit.*

2. Nimi

2. Nimirum, hæc verba pupugerunt te, Bataue. Sed tamen vera fuisse, euentus docet. Nam paulò post, ini-ta pace inter Regem Hispaniæ & Fœderatos Ordines, cum iam pabulum, quod ex bello dabatur, subtractum tibi esset; cœpisti esurire, & instar famelici canis, cui ossa erepta est, insanos latratus edere. Hinc illi furiosi & iracundi iambi, quibus me & alios Pontificios, in tota Apologia, tam potenter insectaris. Et valdè me-tuo, ne quotidie maior rabies te inuadat. Quid enim speres subsidij, cessante bello? *Fodere non vales, mendica-re erubescis.* Et quod bellum sperare potes, ex quo quæ-stum facias? Nisi fortè Mauris persuadeas, vt reductis copiis, Hispaniæ regna, ex quibus nuper eiecti sunt, re-cuperatum eant, aut Afris, vt firmissimum Hollando-rum perfugium, quod in potestatem Philippi Regis re-dactum est, nouo bello adoriantur: aut certè Moschis, vt Moschouiam suam, quæ à Sigismundo Poloniæ Re-ge occupata est, suo iure restituant. Sed sinamus hæc, ne lachrymas tibi excutiant.

Q V Æ S T I O VII.

An Pontifex sit Antichristus?

1. **P**Rimum, pro tua modestia, ais Pontificem esse Meretricem Babyloniam, Draconem Roma-num, Depastorem Catholicum, Iouem Capitolinum, scortatorem, hæreticum, blasphemum, tyrannum, & quæ eius generis similia sunt. Deinde, duplici syllogis-mo probas Antichristum esse. Prior est; *Ille est verus Antichristus, quem sacra litteræ talem esse demonstrant: atqui sacra litteræ demonstrant Pontificem Romanum esse verum Antichristum: Ergo Pontifex Romanus est verus Antichristus.* Minorẽ probas altero syllogismo, qui est talis:

talibus: Cuicumque competunt omnes notæ essentialis, quibus verus Antichristus in sacris litteris designatur, is verus Antichristus est: Atqui notæ omnes essentialis, quibus verus Antichristus in sacris litteris designatur, competunt Pontifici Romano: Ergo Pontifex Romanus est Antichristus. In sacris autem litteris hæ notæ Antichristo tribuuntur, nimirum, quod sit mysterium iniquitatis, homo peccati, filius perditionis, Pastor, & Rex vniuersalis, regnum exercens, sese opponens & efferens aduersus quicquid dicitur Deus, habens regnum super Reges, sedens in templo Dei super septem montes, præ se ferens se esse Deum: cuius iniquitatis mysterium quidem tempore D. Pauli agi captum, sed aperte dominatum suum exercere cepit collabente Romani Imperij dignitate: spirituale & civile gladium usurpans, (omitto similia, quæ sequuntur) Atqui hæ omnes & singulæ notæ competunt Pontifici Romano. Ergo Pontifex Romanus verus Antichristus est.

2. Hi tui syllogismi sunt, Bataue. Sed quid tuos dico? Tui non sunt. Nam posteriorem, quantus quantus est, propè ad verbū suffuratus es ex Gabriele Pouelo, Baccalauero Oxoniensi. Vnde priorem habeas, nescio. Verisimile est, ab aliquo Professore Heidelbergensi dictatum esse. Tu certè, quia neutrius vim percipis, vtrumque coniunxisti, vt chartam impleres. Alioqui, si rem spectes, alter ab altero nihil differt. Nam prior sic habet; *Ille est verus Antichristus, quem sacra littera talem esse demonstrant.* Posterior sic; *Ille est verus Antichristus, cui competunt notæ, quibus sacra littera designant verum Antichristum.* Planè, idem vtriusque sensus est; tamen verba non nihil discrepent. Tu tamen, quod alter in Germania, alter in Anglia proCUSUS sit, vtrique seorsim peculiarem vim inesse, pueriliter arbitratus es. Sed facilè condono tibi hunc lapsum, quia causidicum, non Theologum agis.

3. Ad

3. Ad maiora venio. In posteriori syllogismo, duo præstanda tibi sunt. Alterum, vt doceas, illis notis, quas ex Pouelo transcripsisti, Antichristum in Scriptura designari. Alterum, quod rei caput est, vt easdem notas Pontifici Romano ostendas conuenire. Vtrumque facturum te promittis: neutrum præstas. Nam de priori sic scribis: *Hæ notæ ad calcem huius libelli, in synopsis, collatione cum veris notis Christi, & testimoniis Scriptorum Pontificiorum facta, demonstrabuntur.* At synopsis illa non reperitur ad calcem libelli. Suspico, nondum confectam esse ab eo, cui commiseras. Virge hominem, vt fidem tuam liberet. De posteriori, quod maximè in controuersiam venit, sic oscitanter subnectis: *Quod autem hæc ita sint (id est, quod omnes hæ notæ conueniant Pontifici) res ipsa, & quamplurimi probatissimi authores Christiani & orthodoxi, tam perspicuè demonstrarunt, vt nullus, nisi qui amorem veritatis non receperunt, & ceca obedientia, vt baculi vel cadauera feruntur, de iis dubitare possit.* Quid hoc est, Bataue? Initio promittebas te (te, inquam, non alios) id demonstraturum. Nunc, cum ad rem venitur, in fugam te coniicis. Alij, inquis, probatissimi authores demonstrarunt. At tuum erat demonstrare. Cur fidem non seruas? Nimitum aduertis, quæ à probatissimis illis authoribus allata sunt, pridem à nostris refutata esse: Et plerosque mendacij conuictos. Nec tamen aliud occurrit, quo rem tam difficilem perficias. Gaudeo sanè, & tuo, & meo nomine. Tuo, quod tam dextrè, scilicet, pugnam declinaueris. Meo, quod non necesse sit, hîc hære. Nihil enim à te allatum est, quod responsione indigeat.

4. Sed tamen, duo te monitum velim. Vnum, vt posthac non plus oneris suscipias, quàm ferre possis. Alterum, vt in scribendo sis cautior. Nam parum consideratè scripsisti, neminem posse dubitare, quin Papa sit

fit Antichristus, nisi qui amorem veritatis non receperunt, & cæca obedientia, ut baculi vel cadauera feruntur. Hoc addo, propter Serenissimos Reges & Principes, qui vel negant, Papam esse Antichristum, vel certè dubitant. Negat Imperator Rodolphus, Reges Gallia, Hispania, Polonia, Hungaria, Archiduces Austria, Duces Lotharingia & Bauaria, Principes Electores, Moguntinus, Treuirensis, Coloniensis, & plurimi alij. Dubitat Rex Anglia in sua Monitoria Præfatione. An tu ergo censes, hos Reges & Principes non recepisse amorem veritatis? aut esse, velut baculos & cadauera, qui nihil iudicij ac rationis habeant? Nimis proteruus es, si hoc dicis.

QVÆSTIO VIII.

An Iesuitæ sint regicidæ?

1. **P**Ræter multa conuitia, quibus ex more & priuilegio Caluinistarum, proscindis Iesuitas, conaris probare hæc puncta. 1. Iesuitas esse regicidas. 2. esse proditores. 3. perduelles. 4. ingratos in Regem Gallia, benefactorem suum. Quæ singula seorsum examinanda sunt. Ac primum, ut probes Regicidas esse, præmittis duo principia. Vnum est, quòd Pontifex sit Antichristus. Alterum, quòd Iesuitæ singulari voto ac iuramento obstricti sint Pontifici. Hinc inferis; *Proclive nunc fuerit demonstrare, Iesuitas, primarios Regum & Principum Christianorum parricidas esse.* Igitur, hoc est argumentum tuum; Pontifex est Antichristus: Iesuitæ sunt obstricti Pontifici: Ergo Iesuitæ sunt parricidæ Regum & Principum Christianorum.

2. In breui argumento tria peccata. Nam & maior propo

propositio falsa est; & minor malè intellecta; & conclusio, vi formæ, non sequitur. Nego Pontificem esse Antichristum. Negant mecum Reges & Principes, quos supra enumeravi. Negat maior pars orbis Christiani. Tu nec probas, nec probare potes. Imò, quod ante monui, defectu probationis, datam fidem violasti. Quod assumis, Iesuitas Pontifici obstrictos esse, non sanè intelligis. Fateor obstrictos esse, in hæreticorum & Gentilium conuersione procuranda: Nego, in parricidiis Regum perpetrandis. Et de hoc tamen agitur. Vide ergo, quid aptè inferre possis. Aut, si adhuc videre non potes, accipe hunc similem syllogismum; Rex Angliæ est Antipontificius: subditi Anglicani singulari iuramento obstricti sunt Regi Angliæ: Ergo subditi Anglicani sunt parricidæ Regum & Principum Pontificiorum. Rectene id sequitur, Bataue, an secus? Confer cum tuis Heidelbergensibus.

3. Ergo, si huius loci esset, multo facilius probarem Calvinistas esse Regicidas. Sed nuper id feci in libello, *De priuilegiis Calvinistarum*. Vfus sum autem triplici potissimum argumento. Primò, ex testimonio Serenissimi Regis Angliæ, qui in sua Monitoria Præfatione ad Reges & Principes, ingenuè fatetur, Calvinistas vitæ ac sanguini Regum insidiari, & Latronibus deteriores esse. Altero, ex testimonio ipsorum Calvinistarum, præsertim Caluini, Bezæ, Paræi & Bataui, qui disertè scribunt, Reges & Principes, ob varias causas, à subditis deponi, expelli & interfici posse. Tertiò, ex fundamentis doctrinæ Calvinisticæ, ex quibus euidenter sequitur, Regicidia Calvinistis licita esse. Nolo ista hic repetere. Remitto te, Bataue, ad priuilegia Calvinistarum.

QVÆ

QVÆSTIO IX.

An Iesuitæ sint Proditores?

1. **D**uplici argumento probas, proditores esse. Primum sic, *Proditor est, qui secreta alicuius Principis alteri prodit & reuelat, uti qui mittunt litteras vel nuncios ad hostes* (De pœnit. dist. 6. c. Sacerdos, De pœna & remiss. can. Omnis. Cardinal. in Clement. 1. §. quia res. de statu Monach.) *At Iesuitæ secreta Regum & Principum, non modo Evangelicorum, sed etiam Pontificiorum, reuelant suo Generali, & Generalis Pontifici: Ergo Iesuitæ sunt proditores Regum & Principum, non modo Evangelicorum, sed etiam Pontificiorum.*

2. Hic primum miror, te ex iure canonico citare tres canones, cum primus nihil ad rem faciat, reliqui duo non reperiantur in locis à te allegatis. Primus sic habet; *Sacerdos ante omnia caueat, ne de his, qui ei confitentur peccata, alicui recitet, non propinquis, non extraneis. Nam si hoc fecerit, deponatur, & omnibus diebus vitæ suæ ignominiosus peregrinando pergat.* Iam vide, quàm aptè citaueris hunc canonem. Canon dicit, Confessarium non debere alteri reuelare peccata, quæ audiuit in confessione, nec amico, nec inimico. Et ita est. An ergo dicit proditores esse, qui secreta Principum consilia reuelant hosti? Nihil minus. Non nego, proditores esse, qui id faciant: sed nego, in isto canone hoc definiri. In canone fit solum mētio de peccatis, quæ in sacramentali confessione audita sunt, non de consiliis Principum, quæ contra hostem agitantur. Reliqui duo canones, ut dixi, perperam à te citati sunt.

3. Sed relinquamus canones, quos nec legisti, nec intelligis. Ad rem veniamus. Tria igitur ex te quæro.

Pri

Primum, unde sciant Iesuitæ secreta Regum & Principum Evangelicorum, quæ reuelant suo Generali, ut tu obiicis? An immediatè ab ipsis Regibus & Principibus Evangelicis? At sic ipsi Evangelici culpandi sunt, quòd ea effutiant apud Iesuitas, quæ secreta esse cupiunt. An verò à Consiliariis Regum & Principum Evangelicorum? At sic, non Iesuitæ, sed Consiliarij essent proditores, quia secreta suorum Regum & Principum reuelarent aliis. *Alterum*, an Generalis & Pontifex sint hostes Regum & Principum Pontificiorum? Neutiquam. Amici sunt, non hostes. Cur ergo dicis, Iesuitas esse proditores, quando secreta Regum & Principum Pontificiorum reuelant, non hostibus, sed amicis? *Tertium*, unde constet Iesuitas secreta Regum & Principum reuelare Generali, & Generalem Pontifici? Ex ipsorum, inquis, Cōstitutionibus. Nam *singulis mensibus, vi suarum Constitutionum, tenentur scribere Generali.* Benè habet. Sed, an vi suarum Constitutionum tenentur scribere secreta Regum & Principum? Hoc nusquam inuenies, nisi fortè in tuo cerebello. Rectores tenentur scribere de statu suorum Collegiorum; non de secretis Regum & Principum.

4. Secundò, sic argumentaris; *Proditor etiam is est, qui scit, & non reuelat, qualis Garnetus vester fuit in Britània, quem vos tamen in numerum sanctorum Martyrum cooptastis.* Mira res. Quod antea ædificasti, nunc destruis. Antea dicebas, proditorem esse, qui scit secreta alterius & reuelat. Nunc contra dicis, proditorem esse, qui scit, & non reuelat. Ibi citabas canonem, qui decernit, Sacerdotem non debere reuelare peccata in confessione audita. Hic, contra eundem canonem, decernis, Garnetum debuisse reuelare peccata in confessione audita: & quia id non fecerit, proditorem esse. Nimirum, hic spiritus nouorum Evangelicorum est. Modo aiunt,

mox negant, ut calumniari possint. Sed dic, Bataue, quid tu ageres, si ex officio exciperes peccata confitentium in Anglia? Reuelares ea Regi? At si peccares in canonem, quem citasti, & omnibus diebus vitæ tuæ ignominiosus esses. An potius non reuelares? Rectè quidem; sed cur igitur Garnetum proditorem vocas, quod non fecerit, quod nec tu facturum esses? An ille proditor est, tu non esses, in eadem causa? Nimis apertè hallucinaris.

QVÆSTIO X.

An Iesuitæ sint perduelles?

1. **D**E hac re ita scribis, Bataue: *Nunc probabo, Iesuitas Regum & Principum perduelles esse. Primò, cum uti supra ostensum est, Iesuitæ Antichristi, rebellium Principis, præcipua corporis pars sint, an non ex vi argumenti à toto ad partes, positionis veritas consequitur? Item, Constitutione Ludouici Bauari Imperatoris statutum reperitur, quod quicumque diceret, Imperium dependere à Papa, reus esset criminis læsæ maiestatis. Atqui Iesuitæ non tantum imperia & regna, sed etiam ipsos Imperatores & Reges à Pontifice dependere scribunt & docent; Ergo Iesuitæ sunt rebelles, & rei læsæ maiestatis.*

2. His verbis duo argumenta complexus es. *Vnum sumitur à toto ad partes hoc modo; Pontifex est Princeps Rebellium: Ergo singulæ partes, quæ adhærent corpori seu Ecclesiæ Pontificiæ, rebelles sunt. At Iesuitæ sunt præcipua pars illius corporis: Ergo Iesuitæ sunt maximè rebelles. Itane, Bataue? Non vides hinc confici, etiam Imperatorem, Reges Galliæ, Hispaniæ, Poloniæ, Hungariæ, Archiduces Austriæ, Duces Bauariæ & Lotharingiæ, in rebellium numero à te censeri? Sunt enim*

enim partes Ecclesiæ Pontificiæ. Si ergo à toto ad partes valet argumentum, vt tu asseris, necessariò efficitur, si Pontifex est Princeps & caput rebellium, omnes Reges & Principes Pontificios rebelles esse. Absit, mi homo. Sic potius accipe. Nemo propriè rebellis est, nisi respectu superioris potestatis: Ergo si Reges & Principes Pontificij sunt rebelles, debet in terris dari aliqua potestas superior, cui rebelles sint: At nulla in terris potestas est, quæ superior sit Regibus & Principibus Pontificiis, cui rebelles sint: Non ergo rebelles à te censerì debent. Fateor quidem Pontificem esse superiorem; sed quis Regum aut Principum Pontificiorum illi rebellis est?

3. *Alterum est*; Quicumque dicit Imperium dependere à Papa, est rebellis, & reus læsæ maiestatis, vt decernit Ludouicus Imperator in sua Constitutione, apud Albericum: sed Iesuitæ dicent Imperium & Imperatores dependere à Papa: Ergo Iesuitæ sunt rebelles, & rei læsæ maiestatis. *Respondeo.* Circa maiorem propositionem tripliciter deficis. Primò, quia non satis eam explicas, cum vno sensu vera, altero falsa esse possit, vt paulò post dicam. Secundò, quia non aliter eam confirmas, quàm ex constitutione Ludouici Imperatoris, qui fuit schismaticus, & ab Imperio depositus. Tertiò, quia Constitutionem dicti Imperatoris allegas ex Alberico; nec addis, quem Albericum intelligas: illúmne, qui vixit tempore Ludouici Imperatoris? an alterum, qui adhuc putatur in Anglia superstes esse? Suspicox te ipsum nescire.

4. Similiter deficis in minori propositione. Nam Iesuitæ non aliud docent in hoc puncto, quàm alij Catholici seu Pontificij. Vel ergo omnes Catholicos damnare debes rebellionis & criminis læsæ maiestatis; vel, si solos Iesuitas damnare vis, iniquè cum illis agis.

Porrò, vt præstem, quod promisi, sic res habet. Imperator in confirmatione & coronatione dependet à Pontifice: in communi regimine, non dependet.

QVÆSTIO XI.

*An Iesuitæ sint ingrati in Regem Gallia,
Henricum IV.*

1. **I**D tu affirmas his verbis; *Hunc Augustissimū Principem (Henricum IV.) postquam lenociniis, veneficiorumque & sicarum vestrarum terrore, in retia venatoris Romani compulisti, ipseque vos maioribus beneficiis, opibus, & prerogatiuis cumulauit, quàm ab ullo Regum in vniuerso terrarum orbe hætenus factum est, ad perpetuam turpissima vestra ingratitude memoriam, cum antiquissimo iure & honore denudatis, nimirum Ecclesie primogenitura, quam ipsi raptam vel fraude subductam. Hispaniarum Regi vendidisti, eum quasi natu primū diligere, & filium Ecclesie quasi natu maximum, per vniuersum orbem proclamantes, vt videre est apud Richeomum in Apologetica Expostulatione, cap. 17. & 18.*

2. Tria hic dicis, Bataue. 1. Regem Gallia plurima beneficia contulisse in Iesuitas. 2. Iesuitas per summam ingratitude, eripuisse Regi Gallia benefactori suo, debitum titulum ac honorem, & Regi Hispania vendidisse. 3. Eundem Regem, timore sicarum & veneficiorum à Iesuitis compulsū esse, fieri Catholicum. Primum punctum verissimum est. Fatentur Iesuitæ, multis beneficiis se auctos & ornatos esse à Christianissimo Rege. De tertio, paulo post seorsim videbimus. Secundum, de quo hic agitur, omnino falsum est. Nego Iesuitas ingratos fuisse in Regem Gallia. Et quomodo tu id probas? Ita obscure, vt dubium sit, quid

quid velis. Potest enim dupliciter intelligi tua probatio. *Primò* sic; Cùm Rex Gallia antiquissimo iure vocetur *Primogenitus Ecclesie*, Richeomus Iesuita abstulit illi hunc titulum, & dedit Regi Hispaniarum. Si hic sensus tuus est, (quem sanè verba tua præ se ferunt) apertè mendax es. Nam Richeomus in sua Apologetica Expostulatione, quam citas, disertis verbis alloquitur Regem Gallia, eumque *Primogenitum Ecclesie* filium appellat, nulla facta mentione Regis Hispaniarum. *Secundò* sic; Cum Rex Gallia antiquissimo iure vocetur *Primogenitus Ecclesie*, Richeomus Iesuita non dignatur illum hoc titulo in solidum, sed cum diminutione. Non enim absolutè appellat illum *Primogenitum Ecclesie*, sed *quasi primogenitum*: Ergo insinuat Regem Hispaniarum esse verè *Primogenitum*; Regem autem Gallia, non verè, sed *quasi Primogenitum*. Si hic sensus tuus est, (qui sine dubio esse debet) tripliciter peccas.

3. *Primò*, quia falsum narras. Non enim Richeomus vocat illum *quasi Primogenitum*, sed absolutè *Primogenitum*. Verba eius sunt hæc, c. 17. *Parce qu'il voyoit qu'il n'estoit pas asseuré de parler ouvertement & en general comme les Centuriateurs, contre la puissance du saint Siege, deuant vostre Maiesté, qui aime & honore le saint Siege, & en est aimé & honoré, comme fils aîné de l'Eglise. Quæ latine sic sonant; Cùm videret tutum sibi non esse loqui apertè, & generatim, ut Centuriatores fecerunt, contra potestatem Sanctæ Sedis coram vestra Maiestate, quæ amat & honorat Sanctam Sedem, & ab ea amatur atque honoratur, ut Filius Primogenitus Ecclesie. Et rursum cap. 19. sic scribit; Sire, ie me asseure que ceste response sans en dire davantage suffit à vostre Maiesté, qui estes fils aîné de l'Eglise. Quod Latinè sic redditur; Domine, certum mihi est, hoc respõsum, etsi nihil aliud addatur, suffecturũ vestræ Maiestati, quæ estis Filius Primogenitus Ecclesie.*

Vides, Bataue, Richeomum absolutè, & sine vlla restrictione, Regem Galliaë vocare Filium Primogenitum Ecclesiaë; nec verbum addere de Rege Hispaniarum. Quæ ergo tua impudentia est, vt palã afferas, Richeomum rapuisse Regi Henrico Primogenituram Ecclesiaë, & eam Regi Philippo vendidisse? Videris narrare tua somnia.

4. *Secundò* peccas, quia etiã si Richeomus dixisset, Regem Galliaë honorari & amari à Põtifice, *quasi Primogenitum Ecclesiaë* (vt Latinus interpres aliquando vertit) non ideò negasset, *verè* Primogenitum esse. Nam & Scriptura sacra disertè ait, Christum esse *quasi Unigenitum* Dei Patris (Ioan. I. 14.) & tamen non negasset esse *verè Unigenitum*. Nam, vt rectè notat D. Augustinus in Psal. 125. & alij plerique Patres, illæ particulae, *Quasi, Tanquam, Sicut*, non semper similitudinem, sed aliquãdo veritatem significant. Quod multis exemplis confirmat ibidem Augustinus. Itaque non plus roboris est in tuo argumento, quàm in hoc simili; Qui vocat Christum *quasi Unigenitum* Dei filium, rapit illi suum titulum, & ingratus est: Atqui Ioannes Euangelista vocat illum *quasi Unigenitum* Dei filium: Ergo, rapit illi suum ritulum & ingratus est, quid ineptius? & tamen hæc forma differendi tua est, Bataue.

5. *Tertiò* peccas, cùm facis hanc elumbem consequentiam; Richeomus negat Regem Galliaë esse verè Primogenitum Ecclesiaë. Ergo affirmat, Regem Hispaniaë esse. Perinde, ac si diceres; Becanus negat, Regem Angliaë esse Primate[m] Ecclesiaë: Ergo affirmat, Regem Daniaë esse. Omninò ridiculè. Poteras eadem facilitate sic concludere: Richeomus negat, Regem Galliaë esse Primogenitum Ecclesiaë: Ergo affirmat, Regem Hungariaë esse. Vis dicam, Bataue? Vbique impingis, Iesuitæ non sunt tibi similes, vt vni blandiantur, alteri

alteri detractum aliquid velint. Vnicuique tribuunt, quod illi debetur. Regem Hispaniæ vocant *Catholicum*: Regem Galliæ *Christianissimum, gloriosissimum, excellentissimum, Primogenitum Ecclesiæ*. Nam his titulis pridem ab aliis ornatus est, vt videre poteris apud Gregorium Magnum lib. 5. Epist. 6. Indict. 14. & apud Gratianum 3. q. 6. can. *hæc quippe*: & 11. q. 3. can. *excellentissimus*: & apud Ioannem Azorium tom. 2. Instit. moral. lib. 11. cap. 5. & alibi.

6. Audisti peccata tua, Bataue. Audi & duo dilemmata. *Prins est*; Vel Rex Galliæ intellexit Expostulationem Apologeticam Richeomi, quando illi dedicata & oblata est, vel non intellexit. Si intellexit, mirum est, non aduertisse, quod tu aduertisti, se spoliari Primogenitura Ecclesiæ. Si non intellexit, mirum est, te intellexisse, qui vix vllū authorem benè intelligis. *Posterius*; Vel Rex Galliæ, tuo iudicio, est Primogenitus Ecclesiæ Pontificiæ, vel reformatæ. Si Pontificiæ, magna ignominia eum afficis, cum Ecclesiam Pontificiam vocas *Ecclesiam rebellium*. Quid enim hoc aliud est, quàm Regem Galliæ esse primogenitū rebellium? Si reformatæ, mendax es, cum ais, Iesuitas primogenituram Ecclesiæ rapuisse Regi Galliæ, & vendidisse Regi Hispaniæ. Nam neque isti Reges, neque Iesuitæ solliciti sunt de primogenitura Ecclesiæ reformatæ. Eam lubenter vobis concesserint.

Q V Æ S T I O XII.

Quid Rex Gallie sentiat de Iesuitis?

1. **P**lanè diuersum à te sentit. Tu ais Regicidas, proditores, perduelles esse; Rex, innocentes & bonos viros. Hoc primum patet ex oratione ipsius Regis, quam habuit coram Senatu Parisiensi, in qua

refutat omnes calumnias, quæ Iesuitis obiici solent. Eam paulò post, in tui gratiam, integrè huc transcribam. Secundò, ex factis eiusdè Regis, quæ orbi Christiano nota sunt. Nam primò, reuocauit Iesuitas in suum regnum, ex quo erant expulsi. 2. Post reuocationem, voluit illorum esse patronus ac parens. 3. Flexiæ, vbi natus est, collegium illis instituit ac dota- uit. Imò, proprium palatium pro collegio esse voluit. 4. In aliis quoque locis, noua collegia erigi & fundari passus est. 5. Ex Iesuitarum numero P. Cottonum ele- git, qui ipsi à cõfessione & concionibus esset. 6. Ipsius studio ac impensis missi sunt Constantinopolim Ie- suitæ, vt ibi conuertendis infidelibus operam darent. 7. Insigni eleemosyna collegium Romanum in neces- sitate subleuauit. 8. Famofam illam Pyramidem, quæ Parisiis in Iesuitarum ignominiam erecta stabat, pe- nitus disturbauit. 9. Cor suum non alibi, quàm Flexiæ in Templo Iesuitarum, sepeliri voluit. Quis credat Regem sagacissimum hæc facturum fuisse, si putasset Iesuitas esse Regicidas?

2. Accedat testimonium Serenissimi Principis Lu- douici, quem Rex hæredem ac successorem reliquit. Is in suo diplomate sic habet: *Cum Henricus Magnus, Dominus & Pater noster, in obsequij sui bonum, subdito- rumque suorum commodum utile ac valdè necessarium fore iudicasset, Iesuitas in regnum suum, terras & dominia in- troducere ac statuere, habito cum Principibus consanguineis nostris, præcipuisque regni ministris maturo consilio, ex ipsorum iudicio, ac suo proprio motu, certa scientia, plena potestate, & auctoritate regia eisdem Iesuitis, Edicto lato mense Septembri anni 1603. facultatem concessit redeundi & habitandi in locis ac partibus præfato edicto contentis, aliisque postmodum, literis suis, concedendis. Quod edicto in Regio nostro Parlamento Parisiensi registrato, 2. Ianuarij, anni*

anni 1604. prefatus Dominus & Pater noster, eisdem Iesuitis, plurimas regni huius ciuitates inhabitandi potestatem facit; quod quidem summa cum subditorum nostrorum voluptate factum, & executioni mandatum est, qui in educatione filiorum suorum ad pietatem, iuncto bonarum literarum studio, quicquid optari potuissent, assecuti sunt; ac dicta Domino & Patri nostro deo probati sunt, ut in ipsorum manus proprium cor deponere statuerit. Quod quidem post eius obitum, ipsis traditum, & in Flexianum Templum delatum fuit. Ideo ne quis voluntatem nostram in dubium reuocare possit, ex certa scientia nostra, plena potestate, proprio motu, & authoritate Regia, ob easdem causas, quae praedictum Dominum & Patrem nostrum permouerunt, quaeque adhuc perseuerant, presentibus manu nostra subscriptis, ex iudicio dilectissima & honoratissima Regina regentis Matris nostrae, consanguineorum nostrorum Principum, laudauimus, confirmauimus, approbauimus, & ratam habuimus, laudamus, confirmamus, approbamus, & ratam habemus prefatorum Iesuitarum in hoc regnum nostrum admissionem.

3. Quid amplius vis, Bataue? Habes testimonia duorum Regum, parentis & filij, quibus contra te, & tui similes calumniatores, probitas & innocentia Iesuitarum defenditur. Quaeso, quis vnquam Rex de Calvinistis tam honorifice sensit aut locutus est? Nemo Hercule, nemo. Rex Angliae, habet eos pro latronibus & Regicidis. Quid speres à reliquis? I nunc, & vende diplomata, resolutiones, processus, extracta, relata, quibus tuam Apologiam (nescio, qua fide) ad nauseam infarciuisti: Et caue, ne tibi eueniat, quod Iouiliano Parisiis accidit. Nosti historiam: sin minus, vide priuilegia Calvinistarum. Ibi inuenies.

QVÆSTIO XIII.

*An Rex Gallia fuerit verè Catholicus
& Pontificius?*

1. **T**V insinuas, non fuisse animo Catholicum & Pontificium, sed sicis & veneficiis Iesuitarum compulsum esse, vt simularet se esse, qui non erat. Verba tua sunt hæc: *Hunc Augustissimum Principem veneficiorum & sicarum vestrarum terrore, in retia venatoris Romani compulstis.* Hic prodis naturam & morem Calvinistarum, quibus solenne est, aliud interius sentire, aliud exterius simulare. Putas, Regem Gallia fecisse, quod Calvinistæ in simili casu facerent; nempe, exteriori ritu, professum esse religionem Pontificiam: Interiori tamen affectu, fuisse verè Calvinistam.
2. Aliud tibi narrabo, Bataue, Rex Gallia, in præcipuis fidei capitibus nunquam animo Calvinianus, sed semper Catholicus fuit. Nec temerè hoc dico, vt tu soles. Ipsemet coram quatuor Episcopis, Bituricensi, Cenomanensi, Nannetensi, & Ebroicensi, id professus est. Cum enim eos ad se accersivisset, vt de Catholica religione plenius instrueretur, palam dixit, se in duobus punctis, nempe, *De presentia corporis Christi in Eucharistia: & de Romana Ecclesia,* instructione non indigere; eo quòd semper cum Catholicis credidisset, corpus Christi esse verè præsens in Eucharistia: Et, Romanam Ecclesiam esse veram Christi Ecclesiam.
3. Nec dubita. Episcopi testes sũt. E. Ludouicus Richeomus rem totã narrat in præfatione ad ipsum Regem, quæ præfixa est libro de Missa, contra Plessæum. Ibi Regem sic alloquitur: *Accersitis tuo iussu Episcopis Bituricensi, Cenomanensi, Nannetensi, & Ebroicensi, qui te de Catholica religione erudirent, negasti opus eo tibi esse de*
præsen

praesentia reali corporis Salvatoris in Eucharistia, quòd eam semper credidisses; neque de Ecclesia Romana, quam etiam sensisses esse Dei Ecclesiam.

4. Illud porrò ridiculum est, quod dicis de beneficiis & sicis Iesuitarum, quibus Rex compulsus sit ad retia venatoris Romani: (Sic tu Pontificem appellas.) An Rex tam potens, tam magnanimus & cordatus, tot victoriis gloriosus, timeret sibi à Iesuitis, qui pauci tunc erant in regno Galliae? Aut non putabat vires & munitiones Gallicanas sibi sufficere, ut pauculis, qui in regno erant, ab aditu prohiberet?

QVÆSTIO XIV.

An Catholici in Concilio Tridentino doceant, Hæreticis non esse servandam fidem?

1. **I**D tu affirmas in utroque tuo libello. Et quidem in posteriori, quem contra me scribis, multis verbis & ambagibus conaris id persuadere; quod valde miror. Nam in toto Concilio ne apicem quidem inuenias, qui tecum sentiat. Imò multa sunt, quæ te mendacem arguunt. Hoc, ut omnes clarè videant, ponam ipsa verba Concilij, quæ in tribus diuersis sessionibus, ubi agitur de saluo conductu, seu publica fide & securitate, difertè habentur. Igitur sess. 13. in fine, sic habet: *Sacrosancta generalis Tridentina Synodus, omnibus & singulis, siue clericis, siue secularibus personis vniuersæ Germaniæ, cuiuscunque gradus, status, conditionis & qualitatis sint, quæ ad œcumenicum hoc & generale conciliū accedere voluerint, ut de iis rebus, quæ in ipsa synodo tractari debent omni libertate cōferre, proponere & tractare, ac ad ipsum œcumenicum conciliū liberè & tuto venire, & in eo manere & commorari ac articulos, quos illis videbitur, tã scripto quã verbo offerre*

offerre proponere, & cū Patribus, siue iis, qui ab ipsa sancta synodo delecti fuerint, cōferre, & absque vllis cōuitiis & cōtumeliis disputare, necnō quādo illis placuerit, recedere possint, & valeant, publicā fidem & plenā securitatem, quam saluum conductū appellant, cum omnibus & singulis clausulis, & decretis necessariis & opportunis, etiāsi specialiter, & nō per verba generalia exprimi deberēt, quæ pro expressis haberi voluit, quantū ad ipsam sanctā synodum spectat, concedit. Placuit præterea sancta synodo, ut si pro maiori libertate ac securitate eorum, certos tam pro commissis, quàm pro committendis per eos delictis, iudices eis deputari cupiant, illos sibi beneuolos nominent, etiāsi delicta ipsa quantumcunque enormia, ac heresim sapientia fuerint.

2. Et rursus sess. 15. in fine; Sacrosancta generalis Tridentina synodus, inherendo saluo conductui in penultima sessione dato, & illum iuxta tenorem infrascriptū, ampliando, vniuersis fidem facit, quod omnibus & singulis Sacerdotibus, Electoribus, Principibus, Ducibus, Marchionibus, Comitibus, Baronibus, Nobilibus, militaribus, popularibus, & aliis quibuscunque viris, cuiuscunque status & conditionis, aut qualitatis existāt, Germanica prouincia & nationis ciuitatibus, & aliis locis eiusdem, & omnibus aliis Ecclesiasticis & secularibus, præsertim Augustanae confessionis personis, qui, aut quæ, vnā cum ipsis ad hoc generale Tridentinum Concilium venient aut mittentur, ac profecturi sunt, aut huc vsque venerunt, quocunque nomine censeantur, aut valeant nuncupari, tenore presentium publicam fidem & plenissimam verissimāque securitatem, quam saluum conductum appellant, liberè ad hanc ciuitatem Tridentinā veniendi ibidemque manendi, standi, morandi, proponendi, loquēdi, vna cum ipsa synodo de quibuscunque negotiis tractandi, examinandi, discutiendi, & omnia quacunque ipsis hibuerit, ac articulos quoslibet, tam scripto quam verbo libenter offerendi, propalandi, eòsque Scripturis sacris, & beatorum

torum Patrum verbis, sententiis & rationibus declarandi, astruēdi & persuadēdi, & si opus fuerit, etiā ad obiecta Concilij generalis respondendi, & cum eis qui à Concilio delecti fuerint disputandi Christianè, aut charitatiuè, absque omni impedimento conferendi, opprobriis, conuitiis, ac contumeliis penitus semotis; & signanter, quòd causa controuersæ secundum sacram scripturam, & Apostolorum traditiones, probata Concilia Catholica Ecclesiæ consensus & sanctorum Patrum authoritates in prædicto Concilio Tridentino tractentur; Illo etiam addito, ut religionis prætextu, aut delictorum circa eam commissorum, aut committendorum, minimè puniantur; impartitur ac omnino concedit sic etiam, ut propter illorum præsentiam, neque in itinere aut quocunque locorum eundo, manendo aut redeundo, nec in ipsa ciuitate Tridentina à diuinis officiis quouis modo cessetur. Et ut his peractis, vel non peractis, quandocunque ipsis libuerit, aut maiorum suorum mādato & assensu ad propria reuerti optabunt, aut aliquis eorum optabit; mox absque vlla renitentia, & occasione, aut mora saluis rebus eorum & suorum pariter honore, & personis vice versa, possint iuxta beneplacitū liberè & securè redire; de scientia tamen ab eadem synodo deputandorum, ut tunc oportunè eorum securitati, absque dolo & fraude prouideatur. Vult etiam sancta synodus, in hac publica fide, saluòque conductu, omnes quascunque clausulas includi ac contineri, ac pro inclusis haberi, quæ pro plena, efficaci & sufficiēti securitate, in eundo, stando & redeundo, necessarie & opportune fuerint. Illud etiam, ad maiorem securitatem & pacis ac conciliationis bonum, exprimens, quod quispiam, aut illorum aliqui, siue in itinere Tridentum veniendo, siue ibidem morando, aut redeundo, aliquod enorme, quod absit, egerint aut commiserint, quo posset huius fidei publicæ & assurationis beneficium eis concessum annullari, aut cassari; vult & cōcedit, ut in huiusmodi facinore deprehensi, ab ipsis duntaxat, & non ab aliis, condigna animaduersione, cum

emenda

emenda sufficienti, per partem ipsius Synodi merito approbanda & laudanda, mox puniantur; illorum asssecurationis forma, conditionibus & modis omnino manentibus illibatis. Pariformiter etiam vult, ut si quisquam, vel aliqui ex ipsa Synodo, siue in itinere, aut manendo, aut redeundo, aliquod enorme, quod absit, egerint aut commiserint, quo posset huius fidei publica & asssecurationis beneficium violari, aut quoquo modo tolli; in huiusmodi facinore deprehensi ab ipsa Synodo duntaxat, & non ab aliis, condigna animaduersione & emenda sufficiente, per partem Dominorum Germanorum Augustana Confessionis tunc hic presentium, merito laudanda & approbanda, mox puniantur; presenti asssecurationis forma, conditionibus & modis omnibus manentibus illibatis. Vult præterea ipsa Synodus, quod liceat ipsis Ambassiatoribus, omnibus & singulis, toties, quotiescunque opportunum fuerit seu necessarium, ad auram capiendam exire de ciuitate Tridentina, & reuerti ad eandem, nec non nuntium vel nuntios suos ad quæcunque loca pro suis necessariis negotiis ordinandis liberè mittere, seu destinare, ac ipsos missos seu destinatos, seu missum & destinatum suscipere toties quoties eis videbitur expedire; ita quod aliqui vel aliquis per deputandos Concilij socientur, qui eorum securitati provideant vel provideat. Qui quidem saluus conductus & securitas stare ac durare debeat, à tempore, & per tempus, quo in ipsius Synodi & suorum tuitiois curam ipsos suscipi contigerit, & vsque ad Tridentum perduci, ac toto tempore mansionis eorum ibidem, & rursus, post sufficientem audientiam habitam, spatio viginti dierum præmisso, cum ipsi petierint aut Concilium, habita huiusmodi audientia, ipsis recessum indixerit, à Tridento vsque in quem quisque elegerit sibi locum tutum, Deo fauente, restituet, dolo & fraude prorsus exclusis. Quæ quidem omnia pro vninersis & singulis Christi fidelibus, pro omnibus Principibus, tã Ecclesiasticis, quam secularibus quibuscũque, atque omnibus aliis clericis & secularibus

perfo

personis, cuiuscunque status & conditionis existant, aut quocunque nomine censeantur, inuiolabiliter observanda promittit, & bona fide spōdet. Insuper omni fraude & dolo exclusis, vera & bona fide promittit, ipsam synodū nullam vel manifestè, vel occultè occasionē quæsituram, aut aliqua authoritate, potentia, iure vel statuto, privilegio legū vel canonum, aut quorumcunque Conciliorum, præsertim Constātiensis & Senensis, quacunque forma verborum expressa, in aliquod huius fidei publicæ; & plenissima asssecurationis, ac publicæ & liberæ audientia, ipsis per ipsam Synodum concessæ; præiudiciū quocunque modo usuram, aut quenquam uti permissuram: quibus in hac parte pro hac vice derogat. Quod si sancta Synodus, aut aliquis ex ea, vel suis, cuiuscunque conditionis, vel status, aut præeminentiæ existēs, præscriptæ asssecurationis & salui conductus formam & modum in quocunque puncto vel clausula violauerit (quod tamen auertere dignetur Omnipotens,) & sufficiens emenda non fuerit mox subsequuta, & ipsorum arbitrio merito approbanda & laudanda; habeant ipsam Synodum, & habere poterunt incidisse in eas pœnas, quas iure divino & humano, aut consuetudine, huiusmodi saluorum conductuum violatores incurrere possunt, absque omni excusatione, aut quavis in hac parte contraditione.

3. Hæc omnia totidem verbis repetuntur sess. 18. in fine; & postea sic subditur: Eadem sacrosancta Synodus, in Spiritu sancto legitimè congregata, omnibus, & singulis aliis, qui nobiscum in iis, quæ sunt fidei, communionem non habent, ex quibuscunque regnis, nationibus, provinciis, ciuitatibus ac locis, in quibus publicè & impunè prædicatur, vel & docetur, sine creditur contrarium eius, quod sancta Romana sentit Ecclesia, dat fidem publicam siue saluum conductum sub eadem forma & eisdem verbis, quibus datur Germanis.

4. Hactenus citavi ipsa verba Concilij, in quibus fit mentio publicæ fidei, seu salui conductus. Ex iis

omni

omnibus, si potes, Bataue, extunde mihi hanc vocem: *Hereticis non est seruanda fides*: Nec tu, nec quisquam alius id poterit. Quid ergo molestus mihi es? Cur contra conscientiam tuam clamas, in Concilio Tridentino decretum esse, *Hereticis non esse seruandam fidem*? Imò apertè contrarium decretum est. Nam si verba & sensum Concilij atterdas, inuenies hæc duo statui ac decerni. *Vnum est*, vt omnibus Catholicis ac hæreticis, cuiuscunque status aut conditionis sint, liceat publica fide & securitate venire ad ciuitatem Tridentinam, ibidem manere, stare, proponere, disputare, domum redire. *Alterum est*, vt nemini liceat hanc publicam fidem ac securitatem omnibus promissam, vllomodo violare: Et si quis, siue Catholicus, siue hæreticus, eam violauerit, legitimè puniatur, subeundo illas pœnas, quæ iure diuino & humano in violatores fidei constitutæ sunt. Hæc est summa decreti. Ex quo duo colligo, quæ ad rem faciunt. *Primò*, Concilium velle ac seriò mandare, vt fides publica, quæ hæreticis promissa est, omnino seruetur. *Secundò*, Concilium sentire, eum, qui promissam hæreticis fidem violauerit, non solum humano, sed etiam diuino iure puniri posse. Quid clariùs dici aut definiri potest? & tu in tam clara luce latebras quæris & ambages?

5. Ne tamen nihil videaris agere, multa obiicis, quæ vel apertè falsa sunt, vel ad rem non faciunt. Ponam obiectiones tuis verbis. Primum ergo sic ait; *Sed cum delinquentibus & peccaturis fides publica, plenissima & verissima securitas, huius Concilij decretis, vestra fidei sociis promittatur, pique interim vndique omni perfidia genere inuoluti atrocissimè opprimantur; an nõ verè istiusmodi decreta & oracula ex latronum antro, qui aliqua mente præditus est, edita esse dicet?* Audi Bataue. An non potius, qui aliqua mente præditus est, dicet, te calumniari? fides
publica

publica, & securitas plenissima, non tantum nostræ, sed etiam vestræ fidei sociis promissa est. Consule verba Concilij paulò ante citata. Deinde, qui sunt illi pij viri, qui atrocissimè oppressi sunt contra publicam fidem à Concilio datam? Si potes eos nominare, fatebor decreta Concilij ex latronum antro prodiisse. Si non potes, dicam te ex eodem antro eructare mendacia. An satis tibi est, calumniam istam in chartã coniicere, vt imponas simplicioribus? Hoc bonũ virum nõ decet.

6. Sed pergis: *Et adeò tamen, locusta effrons es, vt illo saluo conductu, per illos coniuratos Patres (quorum maiori parti nulla erat fides) Euangelicis, quos tu hæreticos mentiris, fidem datam seruandam esse, decretum fuisse, ostentare audeas, cum ne vlla quidem in illo hæreticorum fiat mentio, sed è contra, instinctu Pontificum, indefessoq; Cardinalium & Episcoporum conatu, ne Regibus & Principibus quidẽ, licet Catholico-Romanis, maiestas & fides integra seruarentur, imò iisdem ipsis, vt omni alio bello inter ipsos suspẽso, fœdera inter se mutua ad extirpandos Euangelicos, suaderetur, cõciliarẽt. Interim dum cõiurati illi Patres ipsos Reges & Principes, meretricum more, regia & principali potestate in præmium opera sibi fortiter nauata, penitus exuere nituntur! Et Pontifex per Italiam, Cesar per Hispaniam, Germaniam & Belgium, & Franciscus II. & Carolus IX. per Galliã, re ipsa ad opprimendos Euãgelicos Principes & populos, & Tridento quidem procul in unum conspirabant; & Tridenti, in ipso viperarum & latronũ antro, Christianis Euangelicis orthodoxis fidem publicam & tutam securitatem ad vitam tantum suam ab igne, ferro & veneno liberandam, profuturã, locusta cantas? Multa hîc dicis Bataue, 1. me effrontem locustam esse. Condone hoc tibi. 2. Patres Concilij fuisse coniuratos. Nihil absurdi, si in bono coniurarunt. 3. maiori illorum parti nullam fuisse fidem. Tantundem probas, ac si dicam, tibi nullam esse fidem. 4. me men-*

tiri, asserendo Euangelicos esse hæreticos. At nunquam ego asserui, Euangelicos, sed Calvinistas esse hæreticos. Nègo autem Calvinistas esse Euangelicos. 5. In Concilio nullam fieri mentionem hæreticorum. Ergo tu mendax es, qui dicis, in Concilio definiri, nullam hæreticis seruandam esse fidem. 6. omni conatu laboratum esse à Cardinalibus & Episcopis, ne fides integra seruaretur Regibus & Principibus, etiam Romanocatholicis. Hoc dicis, non probas. Et putidum mendacium est. 7. suatum esse iisdem Regibus & Principibus, ut inter se fœdera inirent, ad extirpandos Euangelicos. Volebas dicere, hæreticos. Nam Euangelici extirpandi non sunt. 8. Patres Concilij conatos esse, penitus exuere Reges & Principes Romanocatholicos regia & principali potestate. Aut fabulam, aut somnium narras. Quis genius tibi hoc inspirauit? 9. Pontificem, Imperatorem, & duos Reges Gallia, Carolum & Franciscum, re ipsa conspirasse ad opprimendos Euangelicos. Semper hîc erras. Calvinistæ non sunt Euangelici. Et iniuriam facis Imperatori, & Gallia Regibus, quòd eos in malo cõspirasse interpretaris. Itane Imperatorũ & Regum famam publicè tu traducis? 10. Tridentum, tempore Concilij, fuisse antrum viperarum & latronum. Ergone Legati Imperatorũ, Regum, & Principum, viperæ & latrones tibi sunt? Parum Euangelicè loqueris, Bataue.

7. Iterum pergis: Tu fidem publicam plenissimamq; securitatem Tridenti in ipsis venabulis venatores & lupos & depastores, misellis ouiculis Christianis & orthodoxis, ad demonstrandos Pontificum & sequacium eorum, in doctrina & moribus errores, in medium prodeuntibus promissam seruandam esse decantare audes; ubi Catholicorum Regum & Principum Legatis Pontificiis, de morum tantum, aut præcipuè reformatione agentibus, vix tutis esse licebat? ubi

ipsis

ipsis Regibus & Principibus Catholico-Romanis ad libitum Iouis Capitolini excommunicatis, Imperia & regna perfidè auferri posse decretum fuit? vitam qui cui non seruant, annos ita fungos esse putas, Becane, vt fidem illi eosdem seruatuos credamus? Illos, inquam, qui lingua iurant, & promittunt, & mentem iniuratam tenent? qui Euangelicos communem omnium Catholico-Romanorum hostem esse iniustum docetis & scribitis, & consequenter talem, cum quo nec fides, nec iusiurandum commune esse debet? Hic primum nihil aliud video, quàm inermem & calumniosam exclamationem. Deinde, neſtuntur putida aliquot mendacia. Primum est, Legatos Regum & Principum Catholicorum vix fuisse tutos Tridenti. Vnde hoc habes? Alterum decretum fuisse, vt Reges & Principes Catholici ad libitum Pontificis excommunicati, regnis & imperiis suis perfidè exuerentur. In qua sessione decretum id est? Putas Pontificem tui similem esse, qui audes publicè decernere, Regem Hispaniæ suo regno exturbandum esse? Tertium, Pontificios lingua iurare & promittere, & mentem iniuratam tenere. Quid si regeram, Calvinistas lingua iurare, & mentem iniuratam tenere? Plures hoc credent, quàm illud. Quartum, nos scribere & docere. Euangelicos esse tales hostes, cum quibus nec fides nec iusiurandum commune esse debet. Absit, vt hoc dicamus de Euangelicis. Imò nec de hæreticis ita sentimus. Ostendi tibi paulò ante, Patres Concilij Tridentini non solùm publicam fidem obtulisse & promississe hæreticis, sed etiam pœnam statuisse in eos, qui fidem hæreticis promissam violarent.

8. Pergis porro: Expressim, vt dictum est, ad Constantiensem synagogam venienti à Sigismūdo Imperatore saluus cōductus Hussio datus est, & tamē ille, & Hieronymus Pra-

gensis, orthodoxias causa, iuxta coniuuratorum illorum Patrum sententiam, viui exusti fuerunt; hoccine tu fidem datam non violare appellas? Quid itaq; de Concilij Tridentini saluis conductibus tenendum aut timendum putas, in quibus nulla hæreticorum expressa mentio facta est? Et tamen tu Beccane, tali securitate Evangelicos à cruentissimis suppliciis & laniensis vestris tutos, atque fidem ipsis datam seruandam fore, dulce canendo, ut aucep, docere conaris? O fraudem & perfidiam plusquam Grecam, plusquam Punicam! Videris sic argumentari: In Constantiensi Concilio fides Hussio & Hieronymo Pragensi violata est: Ergo etiam in Tridentino fuisset violata Evangelicis. Nimirum ex mendacio somnium colligis. Nego, fidem violatam esse Hussio. Hussius Imperatori fidem violauit, ut ostendi in disputatione *de fide hæreticis seruanda*. Et infra suo loco iterum ostendam. Porrò, cùm ais, nullam hæreticorum fieri mentionem in saluis conductibus Concilij Tridentini; apertè repugnas tibi ipsi. Nam alibi contendis, in eodem Concilio definitum esse, *Hæreticis non esse seruandam fidem*. Vnde sic regero: Qui nullam facit mentionem hæreticorum, ille non decernit, hæreticis non esse seruandam fidem: Atqui Concilium Tridentinum in suis saluis conductibus nullam facit mentionem hæreticorum, ut tu fateris: Ergo non decernit, hæreticis non esse seruandam fidem. Quid ergo tu nobis obii-cis? Cætera, quæ sequuntur, *O fraudem! ô perfidiam!* verba sunt, quæ strepitum faciunt, & nihil probant.

9. Deinde quasi ab exordio, incipis scrutari mentem Concilij Tridentini per multas pagellas, cùm ais: *Non abs re futurum esse viri boni crediderunt, citra ambagem, Tridentini Concilij partem, quæ fidem & securitatem publicam Evangelicis datam spectat, paulo propius examinare*. His & sequentibus verbis, quæ propter fastidium omitto, nihil aliud facis, quàm falsis suspicionibus & inter-
 preta

pretationibus, mentem Concilij Tridentini pervertere, & in alium sensum trahere. Sed frustra. Nam mens Concilij, ex verbis ipsius supra citatis, clara & aperta est. Et sanè, ideò integra ipsius verba huc transcripsi, ut quiuis videat & intelligat, quàm tu malitiosè & impudenter ea interpreteris. Et tamen audes polliceri, te citra ambagem, Concilij decreta examinaturum? Imò nihil aliud, quàm ambagem, ubi minimè opus est, sectaris. Hoc solum à te postulo, & vrgeo, ut ex verbis Concilij colligas hanc sententiam, *hereticis non est servanda fides*. Quamdiu hoc nō facis, nihil ad rem facis. Semper tibi occinā; *Heus Batave, dic de tribus capellis*. 10. Tandem tamen videris dicere aliquid ad rem; sed planè ex desperatione. Cum enim ex salvis cōductibus Concilij Tridentini, non posses extundere hanc vocem, *hereticis non est servanda fides*, cœpisti omnes angulos totius Cōcilij excutere, & tandem sess. 25. c. 20. de reformatione, reperisti hæc verba: *Decernit & precipit (sancta Synodus) sacros Canones & Concilia generalia omnia, necnon alias Apostolicas sanctiones in favorem Ecclesiasticarum personarū, libertatis Ecclesiasticae, & cōtra eius violatores editas, quæ omnia præsentis etiam decreto innovat, exactè ab omnibus observari debere*. Ex quibus verbis potest fieri tale argumentum pro te: Quæcunque in Canonibus sacris, Conciliis generalibus, & Apostolicis sanctionibus decreta sunt, ea in Cōcilio Tridentino renouantur, & exactè observari iubentur. Atqui in Canonibus sacris, Conciliis generalibus, & Apostolicis sanctionibus decretum est, non esse hæreticis servandam fidem. Ergo hoc etiam in Concilio Tridentino renouatur, & exactè observari iubetur. Hæc, opinor, est vis argumenti tui. Sed audi Batave, effugium quæris, & latebras. Cum enim in salvis conductibus Concilij Tridentini non reperias, quod ostensurum

te promifisti ; abducis nos aliò. Sed hoc etiam frustra. Nam apertè falſum eſt, quod aſſumis in argumēto, definitum eſſe in ſacris Canonibus , in Conciliis generalibus, & ſanctionibus Apoſtolicis, quòd hæreticis non ſit fides ſeruanda , vt ex ſequentibus patebit. Accedit, quòd nunquã Patribus Cõcilij Tridentini in mentem venerit, eo loco definire aut renouare, quod tu vis. Nã ſupra oſtendi, Patres in ſuis ſaluis conductibus diſertè ſtatuiſſe, vt fides & ſecuritas publica, quę hæreticis promiſſa & oblata erat, integrè ſeruaretur ; & ſi quis eam violaret, ſubeundæ pœnæ eſſet obnoxius. Non ergo, vt tu vis, contrarium hic ſtatuertunt. Denique, Patres loco citato non renouãt omnia ſimpliciter & abſolutè, quæ in ſacris Canonibus, Conciliis generalibus, & ſanctionibus Apoſtolicis decreta ſunt ; ſed ea tantum, quæ in fauorem perſonarum & libertatis Eccleſiaſticę decreta ſunt , vt ex verbis Concilij patet. Iam verò decretum de non ſeruanda fide hæreticis (ſi quod tale eſſet, quod tamen non eſt) non magis eſſet in fauorem Eccleſiaſticorum, quàm laicorum. Sicut enim ex vi illius decreti, Eccleſiaſtici liberi eſſent à ſeruanda hæreticis fide , ſic etiam Laici. Eſt enim vtrobique par ratio.

A N N O T A T I O.

1. Circa hanc quæſtionem nihil noui adfers in tua Apologia, præter vnum dilemma, quod putas eſſe inſolubile. Eſt autem hoc : Quando vos Catholici promittitis hæreticis ſecuritatem de ipsis non puniendis, vel ſimulatè id facitis, vel verè. Si ſimulatè, vtimini interna æquiuatione. Si verè , peccatis contra Canones , in quibus decernitur, hæreticos puniendos eſſe. Sed quorſum Bataue, hoc dilemma ? Planè extra chorum vagaris. Hic ſolùm quæritur , an Concilium Tridentinum definiat, *hæreticis non eſſe ſeruandam fidẽ*. Tu
affir

affirmas. Hoc ergo probandum tibi est. Id non facis tuo dilemmate. Nisi fortè sic velis argumentari: Catholici in promittenda securitate, vel vtuntur æquiuocatione, vel peccant contra Canones: Ergo in Concilio Tridentino definitum est, hæreticis non esse seruandam fidem. Si hoc inferas, planè ineptus es. Si aliud, nihil ad rem dicis.

2. Quid si retorqueam dilemma? Accipe igitur: Quando vos Calvinistæ promittitis securitatem Pontificiis, quos habetis pro hæreticis & Antichristianis, vel simulatè promittitis, vel verè. Si simulatè, vtimini interna æquiuocatione. Si verè, peccatis contra leges Imperatorias, in quibus decernitur, hæreticos puniendos esse. Quid dicis, Bataue?

3. Addo Concilium Tridentinum, quando promissit hæreticis securitatem de ipsis non puniendis, non simulatè, sed verè promississe. Nec tamè peccasse contra Canones. Primò, quia Conciliū generale, cum repræsentet totam Ecclesiã, est supra Canones. Secundò, quia nõ promissit perpetuam & absolutã securitatem, sed solùm pro eo tempore, quo duraturum erat Concilium, & cum hac conditione, vt illi omnes, qui vellet Tridentum venire, & ibi de rebus ad fidem & religionem spectantibus, modestè conferre vel disputare, securi essent Tridenti & in itinere, tū eundo, tum redeundo. Talis securitas nõ prohibetur in Canonibus.

4. Sed duo obiicis. *Vnum est*, quod durante, Concilio Tridentino multi mactati sint in Hispania, Gallia, Anglia, Belgio. *Respondeo*: Nemo mactatus est contra promissam securitatem. Nam, vt dixi, securitas iis promissa est, qui vellet venire Tridentum, & ibi de controuersis disputare. Hoc nemo hæreticorum fecit. Nemo ibi comparuit. Nemo ad iter se accinxit. Nemo igitur mactari potuit contra promissam securitatem.

Hoc poterās intelligere ex verbis Concilij supra citatis, quæ sic habent, *Tridentina Synodus omnibus & singulis, qui ad generale Concilium accedere voluerint, ut de iis rebus, quæ in ipsa Synodo tractari debent, omni libertate conferre, proponere & tractare, ac ad ipsum Concilium liberè & tuto venire, necnon quando ipsis placuerit, recedere possint, publicam fidem & plenam securitatem concedit.* Igitur promissio Concilij est hæc; Omnes illi, qui venient Tridentum & ibi disputabunt, securi ac salvi erunt Tridenti, & in itinere. Non autem hæc, quam tu imaginaris; Omnes illi, qui turbabūt Hispaniam, Galliam, Angliam, Belgium & contemnent Concilium Tridentinum, erunt securi & salvi, ubicunque fuerint. Iam intelligis, opinor, Bataue.

5. *Secundo obiicis, Legatos Regum & Principum Catholicorum vix fuisse tutos Tridenti.* Iam supra respondi, putidum mendacium id esse. Tu tamen sic probas; Quia Legatus Henrici I I. Galliarum Regis, dixit Tridentinis Patribus, *Regem suum non posse ad Concilium Episcopos sui regni mittere, quando aditus ipsis, nec liber, nec tutus esset.* Respondeo. Nec probas, quod probandum est, nec bona fide agis. Probandum est, Legatos Regum Catholicorum vix Tridenti fuisse tutos. Hoc non probas exemplo iam allato. Nam Legatus Regis Galliarum erat tutus Tridenti. Solùm excusabat suum Regem, quòd Episcopos non misisset ad Concilium, eo quod in itinere non fuissent futuri sine periculo: non quidem ex ea parte, ut tu mala fide interpretaris, quòd metuerent sibi à Concilio Tridentino, sed quia gliscente bello inter Gallos & Hispanos, itinera omnia erant periculosa propter milites aduersæ partis.

QVÆ

Q V Æ S T I O X V.

*An Catholici in Constantiensi Concilio doceant,
Hæreticis non esse seruandam fidem?*

1. **H**Oc etiam affirmas in vtroq; tuo libello. Ego, & aliàs negauit, & nunc iterum nego. Expendamus ergo verba Concilij sess. 19. quæ sic habent; *Præsens sancta synodus ex quouis saluo cõductu per Imperatorem, Reges & alios sæculi Principes, hæreticis vel de hæresi diffamatis, cõcesso, nullũ fidei Catholicae vel iurisdictioni Ecclesiasticae præiudiciũ generari, vel impedimentũ præstari posse seu debere declarat, quominus, dicto saluo conductu nõ obstante, liceat Iudici competenti & Ecclesiastico, de huiusmodi personarum erroribus inquirere, & aliàs contra eos debite procedere, eosdẽmque punire, quantum iustitia suadebit, si suos errores reuocare pertinaciter recusauerint, etiamsi de saluo conductu confisi, ad locum venerint iudicij, aliàs non venturi: Nec sic promittentem, cum fecerit, quod in ipso est, ex hoc in aliquo remansisse obligatum.*

2. His verbis, vt vides, duo decernuntur. Vnum est, quod sæcularis potestas nullo modo possit impedire Ecclesiasticam potestatem à suo legitimo exercitio; ac proinde si quis sæcularis Princeps det alicui hæretico saluum conductum, hoc nõ debeat obstare, quominus liceat Ecclesiastico iudici suum officium exercere, id est, examinare reum, & secundum allegata & probata procedere. Et ratio est, quia quando sunt duo Principes, qui habent distincta iudicia & tribunalia, quorum alterum altero maius ac superius est; tunc inferior Princeps non potest impedire superiorem ab executione suæ iurisdictionis, ac proinde securitas, quam promittit alicui, non extendit se ad tribunal

superioris Principis, quia *superior legibus ac pactis inferioris non ligatur.* (cap. *cum inferior*, extra de maiori-
tate & obedientia) Atqui Princeps saecularis, & Prin-
ceps Ecclesiasticus habent distincta tribunalia; & Ec-
clesiasticum tribunal superius. (cap. *solite*, titulo cita-
to.) Ergo Princeps saecularis, quando dat alicui sub-
dito saluum conductum, non potest illum extendere
ad tribunal superius, sine ipsius consensu; nec per da-
tam à se securitatem, impedire iurisdictionem supe-
rioris Principis. Quid certiùs? Hoc ipsum disertè do-
cent Iurisperiti. Euerardus Spechan Iuris Professor
Helmestadij, cēturia prima quaestionum iuris, quaest. 1.
de eadem re sic habet; *Iudex superior talem fidentiam à
Iudice inferiore factam, ratam habere non cogitur: tum quòd
Reipublica intersit, delicta puniri; tum etiam quòd supe-
rior legibus, aut pactis inferioris non ligatur.*

3. *Alterum est;* quòd saecularis Princeps, qui promit-
tit alicui securitatem, cum fecerit, quod in ipso est, nō
maneat in aliquo obligatus. Et ratio est, quia qui pro-
mittit securitatem, non censetur maiorem promittere,
quàm praeſtare possit. Si ergo facit, quod in se est, non
peccat cōtra fidem promissionis. Quid autem hoc sit,
Principē facere, quòd in ipso est, paulò post explicabo.
Tu enim & tui similes sinistre hoc interpretamini.

4. Atque hęc sunt duo decreta Concilij Constan-
tienti, quibus non decernitur, *fidem hereticis non esse
seruandam*, ut tu malitiosè obiicis; sed instruuntur Prin-
cipes saeculares, quid in saluis conductibus seruare de-
beant, & quousque extendat se illorum potestas & iu-
risdictio in promittenda & praeſtanda securitate.

5. Quid tu nunc contra adfers, vel adferre potes?
Primum, arrodas illud, quod in explicatione prioris
decreti dixi, *saluum conductum inferioris*, id est, Impera-
toris, Regis & Principis, *non impedire superiorem Eccle-
siastico*

fiasticorum iurisdictionē. Atque hinc tria absurda colligis. Vnum, quòd debitā Principibus, Regibus & Imperatoribus fidem ac obedientiam denegemus. Alterum, quòd publicā eorundem fidem cum summo probro conuellamus, & subditos ad rebellionē concitemus. Tertium, quòd Principatum Ecclesiasticū, nefando periurio, supra omnes Reges & Imperatores efferamus. Singula videamus. Primum absurdum nō potes inferre, nisi hoc modo: Quicumque dicit, saluū conductum Imperatorū, Regum & Principum non impedire superiorem Ecclesiasticorū iurisdictionem, is dicit, Imperatoribus, Regibus & Principibus nō esse debitam fidem & obedientiā præstandā: sed Catholici dicunt prius: Ergo & posterius. Maior falsa est. Vt hoc videas, repono tibi similem hunc syllogismum: Quicumque dicit saluum conductum inferioris Iudicis non impedire iurisdictionem superioris Iudicis, is dicit, inferiori Iudici non esse debitā fidem & obedientiam præstandam: sed Iureconsulti dicunt prius: Ergo & posterius. Certè, si maior propositio huius syllogismi falsa est, vt reuera est, in altero quoque falsam fuisse necesse est. Nihil ergo, Bataue, concludis.

6. Alterum absurdum debes simili syllogismo deducere: Qui dicit saluum conductum Imperatorum, Regum & Principum non impedire superiorem Ecclesiasticorum iurisdictionem, is publicam fidem Imperatorum, Regum & Principum conuellit, & subditos eorum ad rebellionem concitat; sed Catholici faciunt prius: Ergo & posterius. Regero tibi hoc modo: Qui dicit, saluum conductum inferioris Iudicis non impedire iurisdictionem superioris Iudicis, is publicā fidem inferioris Iudicis conuellit, & subditos illius ad rebellionem concitat; sed Iureconsulti faciunt prius: Ergo & posterius. Vides in vtroque syllogismo maiorem falsam esse. Ergo iterum nihil efficis.

7. Ter

7. Tertium absurdum sic potest inferri; Qui dicit saluum conductum Imperatorum, Regum & Principum, non impedire superiorē Ecclesiasticorum potestatem, is principatum Ecclesiasticum, nefando periurio, effert supra Imperatores, Reges & Principes. Catholici faciūt prius: Ergo & posterius. In hoc syllogismo cōcedo maiorem, si omittas illam particulam, *nefando periurio*. Fateor enim Ecclesiasticam iurisdictionē esse superiorem & præstantiorem iurisdictione temporali seu politica. Nego, hīc vllum esse periuriū. Et ratio est evidens, quia illa iurisdictione est præstantior & eminentior, quæ versatur circa obiectum præstantius, & ad præstantiorem finē ordinatur: At iurisdictione Ecclesiastica versatur circa obiectum præstantius, & ad finem præstantiorem ordinatur: Ergo est eminentior & præstantior. Minor patet, quia iurisdictione Ecclesiastica versatur circa res sacras & spirituales; & ordinatur ad finem supernaturalem, nempe ad æternæ gloriæ consecutionem. Iurisdictione autem temporalis seu politica versatur circa res ciuiles & temporales; & ordinatur ad finē naturalem, nempe ad quietem & pacē reipublicæ conseruandam. Ergo Ecclesiastica, ratione obiecti & finis, præstantior est, quā politica. Quid tu hīc absurdi vides? An tu pluris æstimas negotia politica, quàm sacramenta & verbum Dei? Principum sæculariū est, tractare causas politicas. Prælatorum Ecclesiæ est, pascere & gubernare populum Christianum Sacramentis & verbo Dei.

8. Nec ego solus sic sentio. Mecum Episcopi, Pontifices, Imperatores, alij. E multis paucos accipe. Gelasius I. Epistola 10. ad Anastasium Imperatorem; *Nosti, inquit, fili clementissime; quod licet præsideas humano generi dignitate rerum terrenarum; tamen præsulibus diuinarum rerum, deuotus colla submittis*. Et Greg. VII. lib. 8. Epist. 21. ad Hermanum Metensem Episcopum; *Quis dubitat*
Sacerdo

Sacerdotes Christi, Regum & Principum, omniumque fidelium Patres & Magistros censerit? Nonne mirabilis insania esse cognoscitur, si filius Patrem, discipulus Magistrum sibi conetur subiugare, & iniquis obligationibus illum potestati suæ subiicere, à quo credit, non in terra solum, sed etiam in cœlis se posse ligari & solui? Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 17. Ad hodiernum usque diem cernimus mundanos Principes regi & instrui ab Ecclesiasticis. Gregor. Nazianzenus orat. 17. quæ est ad ciues Naziâzenos, & irascentem Præfectum; *Quid igitur dicitis? an me liberè loquentem a quo animo feretis? Nam vos quoque imperio meo, lex Christi subiecit. Imperium enim nos quoque gerimus; addo etiam præstantius & perfectius. Nisi verò equum est, spiritum carni fasces submittere, & cœlestia terrenis cedere.* Ioannes Chrysostomus hom. 83. in Matth. alloquens Diaconum; *Si dux quispiam, si Consul ipse, si is qui diademate ornatur, indignè adeat; cohibe & coërce; maiorem tu illo habes potestatem.* S. Ignatius, Ioannis Euangelistæ discipulus, in Epist. ad Smyrnenses: *Episcopum oportet honorare, tãquam principem Sacerdotum; post hunc honorare oportet etiam Regem.* Et in Epist. ad Philadelphienfes: *Omnis Clerus, & omnis Populus, milites, Principes, atque Cæsares obediant Episcopo: Episcopus verò Christo.* Hosius Episcopus in Epistola ad Constantium Imperatorem; *Ne te misceas Ecclesiasticis, neque nobis in hoc genere præcipe, sed potius ea à nobis disce.* Ambrosius Epist. 32. ad Valentinianum Imperatorem; *Quando audisti clementissime Imperator, in causa fidei laicos de Episcopo iudicasse? Et Epist. 33. Noli te gravare Imperator, ut putes te in ea, quæ diuina sũt, imperiale aliquod ius habere. Noli te extollere: Sed si vis diutius imperare, esto Dei subditus.*

9. Audi & Imperatores. Basilus Imperator in oratione, quam habuit in 8. synodo; *Quantacunque, inquit, religione ac sapiëntia laicus existat, vel etiam si uniuersa virtute interius polleat, donec laicus est, omis vocari non desinet.* Rur-

sus, Episcopus quantacunque sit irreuerentia plenus, & nudus omni virtute, donec Antistes est, & veritatis verbum prædicauerit, Pastoris vocationis & dignitatis damna non patietur. Quæ ergo nobis ratio est in ordine ouium constitutis? Pastores, verborum subtilitatē discutiendi, & ea, quæ super nos sunt, quærendi & ambiendi habent. Oportet nos ergo cum timore & fide sincera hos audire, & facies eorum vereri (cum sint ministri Dei omnipotentis) & nihil amplius, quàm ea, quæ nostri ordinis sanè, requirere. Theodosius & Valentinianus in Epist. ad Synodum Ephesinam: Candidianum Comitem ad sacram vestram Synodum abire iussimus, sed ea lege & conditione, vt cum quæstionibus & controuersis, quæ circa fidei dogmata incidunt, nihil quicquam commune habeat. Nefas est enim, qui sanctissimorum Episcoporum catalogo ascriptus non est, illum Ecclesiasticis negotiis & consultationibus immiscere. Honorius in Epist. ad Arcadium Orientis Principem; Ad illos (id est, Episcopos) diuinarum rerum interpretatio; ad nos, religionis spectat obsequium. Iustinianus in Authentica constit. 123. Si Ecclesiasticum negotium sit, nullam communionem habent cum ciuilibus Magistratus cum ea disceptatione; sed religiosissimi Episcopi secundum sacros Canones, negotio finem imponunt. Refert Sozomenus lib. 1. cap. 8. Constātinum Imperatorem scripsisse, tum ad Episcopos, tum ad præsides cuiuscunque Prouinciæ, ad illos quidem, vt quæ vellent, imperarēt; ad hos autem, vt morem gererent Episcopis, eorumque imperata studiosè facerent.

10. Vides, Bataue, Prælatos Ecclesiæ Pastores esse, Reges & Imperatores, ouium numero censeris: illos cœlestium, hos terrenarum rerum administratores esse; illos præcipere, hos obtemperare. Et tu contra tot Pontificum, Patrum & Imperatorum testimonia, contra ipsam rationem & veritatem, ex peruersa contradicendi libidine, audes hunc ordinem turbare, & sæcularem magistratum

stratum Ecclesiastico anteferre: Saltē Caluinum tuum audire debueras, qui ingenuè fatetur, quòd nos asserimus. Sic enim loquitur lib. 4. inst. c. 11. §. 4. *Magistratus, si pius est, non uolet se eximere communi filiorum Dei subiectione, cuius non postrema pars est; Ecclesia ex verbo Dei iudicanti se subiicere; tantum abest; ut iudicium illud tollere debeat. Quid enim honoriscentius (inquit Ambrosius) quàm ut Ecclesie filius dicatur Imperator? Imperator enim bonus, intra Ecclesiam, non supra Ecclesiam est. Quare illi, qui ut magistratum ornent; Ecclesiam spoliant hac potestate, non modo falsa interpretatione corrumpunt Christi sententiam (nempe quicquid ligaueritis super terram, erit ligatum & in cœlis, &c.) sed sanctos omnes Episcopos, qui tam multi à tempore Apostolorum extiterunt, non leuiter damnant, quòd honorem officiumque magistratus falso prætextu sibi usurpauerint. Hæc Caluinus ex quo tria disce. Primò, pium magistratum sponte se subiicere iudicio & iurisdictioni Ecclesiasticæ. Impius ergo, qui id non facit. Secundò, Imperatorem bonum, esse membrum Ecclesie, non caput; filium, non patrem. Tu ergo non bonum, sed malum Imperatorem effers supra Ecclesiasticam iurisdictionem. Tertiò, eos, qui magistratum sæcularem præponunt Ecclesiastico, corrumpere sententiam Christi, & damnare sanctos Episcopos, qui à tempore Apostolorum extiterunt. Hoc tu facis, Bataue.*

11. Atque hæc dicta sint de priori Concilij Constantiensis decreto, quod tu frustra oppugnare ausus es. Ostendi enim non rectè ex eo inferri tria illa absurda, quæ tu malitiosè inferebas. Circa posterius decretum habes etiam, quod reprehendas, præsertim illud, quod dixi, *Principem sæcularem, qui promittit alicui securitatem, cum fecerit quod in ipso est, non manere in aliquo obligatum. Hoc tu interpretaris, quasi dicerem. Esse quidem in pote-*
state

state Principis vel Imperatoris, Euāgelicis ad Cōcilia coniu-
 ratorum Patrum abeuntibus securitatē dare, non autem da-
 tam seruare. Semper hīc erras Bataue. Nihil dixi de Euā-
 gelicis. Nec vos Euāgelici, sed hæretici estis. Porrò ver-
 borum meorum non est ille sensus, quem tu fingis, sed
 longè alius. Affero in Imperatoris potestate esse, nō so-
 lum dare securitatē, sed etiam datam seruare. Cur ergo
 non præstat, inquis, vt is, cui securitatem dedit eūdi ad
 Concilium, securus inde exeat? Hussium proculdubio
 intelligis, qui accepta à Sigismūdo Imperatore securi-
 tate eundi ad Concilium Constantiense, non exiuit se-
 curus, sed exustus est. Hic scopulus est, in quem semper
 impingitis. Hīc tu & alius è Batavia Caluinianus, Da-
 niel Plancius, multa otiosè disputatis. Et quidem Plan-
 cio facilè ignoscam, quia cum Grammaticus sit, suo iu-
 re potuit Grammaticè & pueriliter, conquisitis hinc
 inde aliquot phrasibus, litigare. At te, qui Iure consul-
 tus haberi vis, non melius ea, quæ communi iure fan-
 cita sunt, intelligere & interpretari, valde equidem mi-
 ror. Audi ergo, quid Iurecōsulti dicant. Illorum regula
 hæc est: *Quando datur alicui saluus conductus, vel securi-
 tas iure communi, solum datur contra vim iniustam, non au-
 tem contra iuris executionem.* Vnde in omni saluo condu-
 ctu seu securitate, quæ iure communi data est, exprimi
 vel intelligi debet hæc clausula; *Salua semper iustitia.* Et
 quidem Saxones ex Carolina institutione eam expri-
 munt sub hac formula: *Damus tibi fidem publicam, cau-
 sam dicendi in iudicio, cōtra vim, non tamen contra iuris exe-
 cutionem.* Idem fecerunt Patres Concilij Constantien-
 sis sess. 6. cū aiunt: *Ad quod à violentia, iustitia semper
 salua, omnem saluum conductum nostrum, quantum in nobis
 est, præsentiu tenore offerimus.* Plura de hac re videri pos-
 sunt apud Mynsingerum in obseruationibus Iudicij
 Imperialis Camerae, obseruatione 82. Euerardum Spe-
 chan

chan centuria 1. quæstionum iuris, quæst. 1. §. 18. & alios, quibus consentit clarissimus & cōsultissimus vir Dominus Matthæus Boys, vtriusque Iuris Doctor & Professor Coloniensis, quem etiam consului.

12. Ex hac regula, quam negare non potes, facile jam percipis, quid si Principem sæcularem, qui dat alicui saluum conductum seu securitatem, non manere amplius obligatū, si facit, quod in se est. Tantūdem enim est, ac si dicas, non manere obligatum, si præstat, quod promisit. Quid autem promisit? Nihil aliud, quàm securitatem contra vim iniustam, salua semper iustitia & iuris executione. Si ergo efficit, vt is, cui securitatem dedit, nō patiatur aliquā vim iniustam, omnino censeatur seruare securitatem à se datam. Et hoc est facere, quod in se est. Nūc sic applica: Sigismundus Imperator dedit Hussio securitatem eundi Constantiam & inde redeundi, contra vim iniustam, salua semper iustitia. Hanc autē præstitit. Nihil enim iniuste passus est Hussius. Si quid passus est, iuste & legitime passus est. Hoc infra q. 19. clariùs tibi demonstrabo. Nam ibi iterū de Hussio agendum erit. Hoc loco satis est, quod aliquādo cum tuo Plancio intelligas, quid sit, Imperatorem seu Principem sæcularem, dato saluo conductu, facere quod in se est, Est enim, defendere contra vim iniustā.

13. Ex dictis, concludo, te in Concilio Constantiensi, nec disertè potuisse reperire hanc sententiam: *Hæreticis non est seruanda fides: nec vllum apicem, ex quo illam vel obscure colligeres.* Hoc solūm te egisse, vt decreta Concilij, peruersa & odiosa interpretatione, posses quocunque modo traducere. Ego potius contrarium tibi ostendam; nempe Patres Concilij sensisse, *omniñō seruandam esse hæreticis fidem.* Cū enim definiant, Principem sæcularem, qui promittit hæretico saluum conductum seu publicam securitatem, & facit quod

in se est, non manere in aliquo obligatum; planè insinuant, talem Principem seruasse fidem, quam promiserat, & boni Principis officio functum esse. Quod si putassent, Hæretico non esse seruandam fidem, non fuisset opus eò confugere: sed rotundè dixissent, Principem sæcularem non debere esse sollicitum de seruanda hæreticis fide; nec ullam obligationem oriri ex fide illis promissa. Hoc autem non dixerunt; sed potius Principem, qui obligatus est ad seruandam fidem hæreticis promissam, satisfecisse suæ obligationi, si fecit, quod in se fuit, id est, si præstitit securitatem contra vim iniustam.

A N N O T A T I O.

1. Multas pagellas consumis in Apologia tua circa hanc quæstionem, & tamen ipsum punctum, de quo agitur, planè dissimulas. Agitur de Concilio Constantiensi, an in eo definitum sit, Hæreticis non esse seruandam fidem? Ego ostendi, nō esse hoc definitū. Tu quia contrarium probare non potes, nullū de hac re verbū facis. Quid ergo? Primū, agrè fers, quòd dixerim Ecclesiasticā iurisdictionem esse superiorem iurisdictione ciuili. 2. Excurris in laudē Regis Angliæ, quod scripserit monitoriā Præfationē ad Reges & Principes. 3. Exagitas Bozium & Bellarminū, quod defendant auctoritatē Pontificis. 4. In ipsum Pontificem multa cōtumeliosè effundis. Nimirū hi sunt loci cōmunes, qui vobis seruiunt in necessitate, quando aliud nō habetis. 2. Et quidem de Pontifice, Bellarmino & Bozio, nihil dicam. Quorsum enim? Quid sentiam de monitoria Præfatione Regis Angliæ, iam pridem intellexisti. Porro, quòd iurisdictionem Ecclesiasticam ciuili superiorem esse dixerim, non diffiteor. Nec dixi solūm, sed etiam probaui. Argumenta, quæ tu in contrarium adfers,

fers, planè futilia sunt. *Primum*, sic obiicis: Nusquam in Scriptura legitur, quod Prælati Ecclesiæ in omnibus sint supra Reges & Principes. *Respondeo*. Nec ego dixi, *in omnibus*. Hanc particulam tu affingis. Alioqui, quod in iurisdictione Ecclesiastica sint supra Reges & Principes, satis fusè ostendi in Libello contra Primatum Regis Angliæ. Eum consue, si lubet. *Secundò* obiicis illud Rom. 13.1. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit*. Et illud ex Euangelio: *Reges gentiũ dominantur eorum: vos autem non sic*. *Respondeo*. Hæc testimonia in eodem libello clarè à me explicata sunt. Quid necesse est repetere, cum nihil noui adferas?

3. *Tertiò* sic obiicis: *Cum D. Paulus Ecclesiæ primitivæ formam describit, non B. Petrum primo loco, tanquam caput nominat, sed dicit Ecclesias veras esse mēbra Christi, nullum autem eorum esse caput, sed solum Christum*. Quare etiã non unum Apostolum tanquã Vicarium Christi nominat, sed inter mēbra Christi, primum collocat omnes Apostolos; deinde Prophetas; tertiò Doctores, &c. *Respondeo*. Ex tuis verbis te conuincam, Bataue. Dicis, inter membra Christi, primo loco collocari omnes Apostolos, secūdò Prophetas, tertiò Doctores. Si ita est, necessariò sequitur, Reges esse infra Apostolos, Prophetas & Doctores. Non enim sunt caput Ecclesiæ, vt concedis, sed membra. At inter membra, primum locum tenent Apostoli: Ergo sunt supra Reges: Ergo iurisdictione ecclesiastica est supra ciuilem. Quid clariùs?

4. *Quartò* obiicis; D. Paulus vocat Christum *magnum omniũ Pastore*. Et mox addis; *Tu nunc, Becane, ex sacris litteris Batavũ doce, vel Christũ, vel Apostolos aliud corporis mystici Christi caput ministeriale & visibile constituisse, & eris ipsi magnus Apollo*. *Respondeo*. Si solus Christus est caput Ecclesiæ, & nullus alius est caput ministeriale & visibile; quomodo verum est, quod toties repetis,

Reges esse Vicarios Christi in Ecclesia? Nihil enim aliud est, esse Vicarium Christi in Ecclesia, quàm esse caput ministeriale in Ecclesia. Tu igitur doce me Bataue, vel Christum vel Apostolos constituisse Vicarium Christi in Ecclesia, & ego docebo te, constituisse caput ministeriale in Ecclesia.

5. *Postremò obiicis: Fidem Christianam haud dubiè nosti circa invisibilia versari: aliud enim est videre, aliud credere.*

At cum doceamur credere sanctam Ecclesiam Catholicam, statuimus, eam esse invisibilem. Invisibili autem Ecclesiae duo capita affingere, mysticum & visibile, monstrum esset, nec villo modo aut proportione constaret. Hoc vis dicere; Corpus invisibile non potest habere caput visibile, alioqui non esset proportio. At Ecclesia est corpus invisibile. Ergo non habet caput visibile. Minorem sic probas; Quod fide credimus, hoc non est visibile. Ecclesiam fide credimus, ergo non est visibilis.

6. *Respondeo. Non intelligis, quæ dicis. Quæro ex te, an Christus in hac vita existens, non fuerit visibilis? Sine dubio. An tunc non fuerit caput Ecclesiae? Nihil certius. An Ecclesia fuerit tunc monstrosa? Absit. Quid ergo vrges, caput Ecclesiae debere esse invisibile? Iterum quæro, An & tu visibilis sis? An membrum Ecclesiae? An Ecclesia, cuius membrum es, visibilis sit, an invisibilis? Quid hæres? Dic aliquid.*

7. *Audi Bataue. Res sic habet. Non repugnat, rem aliquam & visibilem esse, & tamen cadere sub fidem; sed diuerso respectu. Huius rei varia sunt exempla. Apostoli in Christo videbant humanitatem; credebant diuinitatem. In Baptismo, videmus externam aquam & ablutionem; credimus internam vim regenerandi, & peccata remittendi. In Codice Bibliorum videmus chartam, scripturam & codicem ipsum; credimus, quòd in ea legitur, Verbum Dei esse. Idem ergo*

iudicium

iudicium est de Ecclesia. Est aliquid in ea, quod videmus; est aliquid, quod credimus. Videmus homines, ex quibus conflatur Ecclesia: credimus, veram doctrinam apud eos tradi & conseruari. Eodem modo, videmus Christum, qui est caput Ecclesiæ, & Pontificem, qui est Vicarius Christi: credimus, Christum habere supremam iurisdictionem in Ecclesia, & Pontificem habere vicariam seu delegatam.

Q V Æ S T I O X V I.

An in Concilio Lateranensi definitum sit, Hæreticis non esse seruandam fidem?

1. **A** Is in duobus Conciliis Lateranensibus id definitum esse: quorū alterum sub Gregorio VII. alterum sub Innocentio III. celebratum sit. Vtrumque autem fuisse generale, seu œcumenicum. Ex priori producis hæc verba Gregorij VII. *Nos sanctorum prædecessorum nostrorum statuta tenentes, eos qui excommunicatis fidelitate aut Sacramento constricti sunt, Apostolica auctoritate à sacramento absolvimus, & ne sibi fidelitatē obseruent, omnibus modis prohibemus quousque ipsi ad satisfactionem veniant.* Addis, hūc Gregoriū antea dictū fuisse Hildebrandū, & de eo sic scribere Abbatem Ursbergensem: *Certum est, quod Hildebrandus non fuit electus à Deo, quod fraude & sordibus semetipsum intrusit, ordinē Ecclesiasticū euertit, Imperiū Christianum turbauit, Regis pacifici mortē machinatus est, periuros defendit, lites, bella & dissidia fouit, discordiarum semina sparsit, scandala suscitauit, diuortia fecit, denique omnia, quæ videbantur inter eos, qui sanctè vivebant, ritè ordinata, cōmouit & euertit. Non itaque mirum est, si à tali spiritu, huiusmodi impia decreta, quibus orbis Christiani tranquillitas perturbabatur, Italia & Germania*

M 3 flammis

flammis bellorum civilium accendebantur, subditi, ut contra Reges & Principes suos rebellarent, à sacramento fidelitatis & obedientia ipsis debita soluerentur, &c.

2. Ex posteriori Concilio Lateranensi citas hæc verba Innocentij III. Si verò Dominus temporalis, requisitus & monitus ab Ecclesia, suam terram purgare negligeret ab heretica fœditate, excommunicationis vinculo innodetur; & si satisfacere contempserit infra annum, significetur hoc summo Pontifici, ut ex tunc ipse Vasallos ab eius fidelitate denunciaret absolutos, & terram exponat Catholicis occupandam, qui eam exterminatis hereticis absque ulla contradictione possideant.

3. Expendamus singula. Ac primùm, ut vera à falsis separentur, notanda, sunt tria mendacia, quæ hic admittes. Primum est, quod ais vtrumque Concilium fuisse generale: solum posterius generale fuit, non prius. Alterum, quod addis Abbatem Ursbergensem supradicta verba scripsisse de Hildebrando, qui postea Gregorius VII. fuit appellatus. Audi Bataue. Abbas in suo Chronico, circa annum Domini 1080. refert quidem similia verba, non tamen sua, sed quorundam æmulorum, qui aduersabantur Gregorio. Et postea subdit verba Anselmi Lucensis Episcopi, quibus defenditur & laudatur Gregorius, in hunc modum; *Vt ergo de B. Gregorio Fratrem nostro dicam, quod de Cornelio scripsit beatus Cyprianus, factus est Episcopus, de Dei & Christi eius iudicio, de Clericorum penè omnium, & ut verius dicam, omninò omnium testimonio de plebis, quæ tunc aderat, suffragio, de sacerdotum antiquorum & bonorum virorum collegio, cum locus Petri & gradus sacerdotalis cathedra vacaret, &c.* His recitatis, subiūxit Abbas Ursbergensis; *Hæc priori sententiæ valde cōtraria scripsit Anselmus Episcopus, vir litteris apprime eruditus, ingenio acutissimus, faciūdia precipuus & quod omnibus maius est, in Dei timore & sancta cōsuetudine*

nomi

nominatissimus, adeò ut tam in vita, quàm post mortem refe-
 ratur miraculis clarus. Vides, quid scribat Abbas de An-
 selmo & quid Anselmus de Gregorio. Nec solus Ansel-
 mus, sed alij plerique Gregoriũ insigniter cõmendant.
 Platina de eo sic habet; *Gregorius septimus, Hildebrandus*
antea vocatus, natione Hetruscus, Patria Soanēsis, Patre Bo-
nicio, omniũ bonorũ consensu Põtifex creatur, Ipsius autho-
ritate electionis verba ita annotata sunt. Nos sanēta Roma-
næ Ecclesiæ Cardinales, Clerici, Acolythi, Subdiaconi, Pres-
byteri, præsetibus Episcopis, Abbatibus, multisque tũ Eccle-
siastici; tum laici ordinis, eligimus hodie X. Calēdas Maij, in
Basilica S. Petri ad vincula, anno salutis 1072. in verum
Christi Vicariũ, Hildebrandũ Archidiaconũ, virum multa
doctrinæ, magnæ pietatis, prudētiæ, iustitiæ, constatiæ, religio-
nis, modestũ, sobriũ, continentē. Lãbertus Schaffnaburgen-
sis eundem Gregorium vocat virum sacris litteris erudi-
tissimum, & in tota Ecclesia, tempore quoque priorum Põtifi-
cum, virtutum genere celeberrimum. Marianus Scotus ait
fuisse virum venerabilem, & ipsius decreta recēset ac lau-
dat. Otto Frisingensis Episcopus de eo sic scribit; For-
ma gregis factus, quod verbo docuit, exemplo demonstrauit, ac
fortis per omnia athleta, se pro muro Domini Israel ponere
non timuit. Cur hæc omnia, Bataue, dissimulas? Cur reli-
ctis probatissimis testibus, qui Gregorium commēdant,
quorũdam improborum hominum maledictis fidem
habes? Cur falso Abbatē Ursbergēsem contra me citas?
 4. Superest tertium mendacium. Ais Gregorium in
 suo decreto expressè loqui de hereticis. Nõ ita est. Expres-
 sè loquitur de *Excommunicatis*. Qui autem erant illi ex-
 communicati? Pleriq; Catholici; tametsi mali & con-
 tumaces. Sic enim legimus in Concilio Romano 4. sub
 Gregorio; *Statuimus, ut nulla vnquã persona alicuius potē-*
tiæ, siue Rex, aut Archiepiscopus, Episcopus, Dux, Comes,
Marchio, siue miles, aliqua presumptione, temerariõne ausu,
M 4 fraude

fraude dolone, seu aliqua perturbatione legatis nostris obsistere & cōtraire, ne iustitiam & finē componant pertētet, Quicumque autē temerario ausu, huius nostra constitutionis violator extiterit, legatisque nostris ad hāc pacem cōponendam euntibus fraudē opponere tētauerit, vinculo eum anathematis alligamus. Et paulò post; Rainerio Vgizzoni filio, inducias triū hebdomadarū damus, Quod si in spacio isto coram presētia nostra iustitiam facere noluerit, eo quod fratrem suum manu sua interemit, & multa periuria, ut scelestus, incurrere non abhorruit; anathemate eum percutimus. Et filium comitis N. datis induciis usque in palmas, simili excommunicatione innodamus eo quod Lucensem Ecclesiam quietē manere, sua diripiendo, minimē permittit. Et iterum? Excommunicamus omnes Normannos, qui inuadere terram S. Petri laborant, & eos qui Beneuentum obsident, & qui tentant Urbem Romanam confundere. Hic aperte constat, excommunicari à Gregorio Catholicos Reges, Episcopos, Comites, Marchiones, Milites, & alios, qui vel obsistunt Legatis Pontificiis, vel homicidia & periuria committunt, vel Ecclesiarum bona diripiunt, vel ciuitates Pontifici subiectas, vi obsident. De his ergo & similibus excommunicatis, paulò post additur; Nos sanctorum predecessorum nostrorum statuta tenentes, eos qui excommunicatis fidelitate aut sacramento constricti sunt, Apostolica auctoritate à sacramento absoluiimus.

5. Hæc de mendaciis. Nunc ad rem. Quæstio nostra est, an Gregorius VII. definiat, Hæreticis non esse seruandam fidem? Tu affirmas; & probas ex verbis ipsius supra citatis. Ego nego, & probabo ex iisdem verbis, & eorum sensu ac circumstantiis. Non enim loquitur Gregor. præcisè de hæreticis, sed de Excommunicatis, & potissimum, ut iam ostendi, de Catholicis excommunicatis. Nec generatim definit, non esse eis seruandam

dam fidem in publicis vel priuatis cōtractibus, de quo nostra quæstio est, sed solūm, non esse præstandam illis obedientiam à subditis. Quare? quia priuauerat eos vsu suæ iurisdictionis. Id autem rectè fieri posse sic ostēdo; Quicumque legitimè priuatur iurisdictione sua, vel vsu iurisdictionis, ei nulla debetur obedientia à subditis: sed qui propter scelera & flagitia sua excommunicantur, possunt legitimè priuari sua iurisdictione, vel saltem vsu iurisdictionis: Ergo tunc nulla eis debetur à subditis obedientia. Quid hic culpæ est? aut quomodo tu id trahis ad hæreticos, quod æquè intelligi potest ac debet de Catholicis? Duo hic ex te quæram. Vnum est, an non Calvinistæ in Belgio, quoties vi vel astu occupant Catholicam ciuitatem, soliti sint Prætores & Consules Catholicos, prætextu Romanæ religionis, priuare sua iurisdictione, & Calvinistas substituere? Non potes negare. An hoc modo non eximant subditos ab obedientia priorum Consulū & Prætorum, qui depositi sunt? Omnino. An hinc licebit mihi concludere, Calvinistas in Belgio definire, non esse seruandam fidem Catholicis? id negabis. Cur ergo tibi liceat ex facto Pontificum inferre similem conclusionem? Alterum est, An non Imperator legitima de causa posset aliquem Principem imperiali banno subiicere, vel quod idem est, proscribere? Potest vtrique. An subditi illius principis eximantur ab obedientia, quamdiu durat proscripcio? Certum est. An hinc liceat inferre, Imperatorem sancire, non esse Principibus seruandam fidem? Tu videris.

6. Vt hoc clariùs intelligas, distinguendæ sunt hæ-propositiones. Vna, Hæreticis ex eo præcisè, quia hæretici sunt, non est seruanda fides in vllō contractu, aut pactione. Altera, tam Catholici, quàm Hæretici in pœnam alicuius magni delicti, possunt pro-

scribi, & priuari iurisdictione, vel vsu iurisdictionis circa subditos. Prior falsa est; posterior vera. Nostra quæstio est de priori; tu ad posteriorem relaberis. Itaque nihil efficis. Fatemur, tam Catholicos, quam hæreticos, propter enormia flagitia priuari posse temporalis Dominio & iurisdictione, vel saltem vsu illius; & consequenter subditos eorum legitimè liberari ab obedientia & fidelitate illis præstanda. Negamus. Hæreticis, qua hæretici sunt, in nullo contractu aut pactio-
ne fidem seruandam esse. Et tu Bataue, velis nolis fateri nobiscum id debes. An non scripsisti in priori tuo libello, Philippum Regem Hispaniæ, propter duo notoria crimina (quæ tu falso illi impingis) suo regno priuandum esse, & consequenter subditos ab obedientia & fidelitate illi præstanda eximi oportere? Non potes inficiari. An ideò censes. Catholicis Regibus non esse seruandam fidem in vilo contractu aut pactio-
Attende, quid dicas.

7. Hæc sufficiant de Concilio Romano (quod tu Lateranense vocas) sub Gregorio VII. celebrato. Ex quo, vt vides, nihil ad rem attulisti, præter tua mendacia. Nam in eo non agitur præcisè de hæreticis, qua hæretici sunt; sed de excommunicatis, siue illi hæretici, siue Catholici sint. Nec generatim de fide seruanda in quouis contractu vel pactio-
ne; sed speciatim de fidelitate, seu obedientia subditorum erga suos Principes & Magistratus. Quod verò adfers ex Concilio Lateranensi sub Innocentio tertio, eiusdem momèti est. Nam Innocentius in verbis à te citatis non loquitur de Hæreticis, de quibus inter nos controuersia est; sed de Principibus & prælatis Catholicis, quibus mandat sub pœna excommunicationis, vt purgent suas prouincias ab hæresi; & si id facere negligat, minatur illis priuationem vsus Dominij ac iurisdictionis in subditos,

Hoc

Hoc patet ex verbis præcedētibus, quæ tu omifisti, forte, vt lectorem deciperes. Ea sic habent; *Moneantur autem & inducantur, & si necesse fuerit, per censuram Ecclesiasticã compellantur seculares potestates, quibuscurque fungantur officiis, vt sicut reputari cupiunt & haberi fideles; ita pro defensione fidei præstent publicè iuramētum quod de terris sue iurisdictioni subiectis, vniuersos hæreticos ab Ecclesia denotatos bona fide pro viribus exterminare studebunt, ita quodammodo, quandocunque quis fuerit in potestatem siue spiritualem, siue temporalem assumptus, hoc teneatur capitulum iuramento firmare. Quis non videt Innocentium loqui de magistratu fideli seu Catholico, tam Ecclesiastico, quàm temporali? Et quidem de temporali, immediatè subiungit verba à te superius citata; Si verò Dominus temporalis requisitus & monitus ab Ecclesia, suam terram purgare negligeret, &c.*

8. Concludo, falsò te scripsisse, in tribus Conciliis, Tridentino, Constantiensi & Lateranensi, expressè decretum esse, quod hæreticis non sit fides seruanda. Nusquã id, nõ dico, expressè; sed nec implicite inuenire potuisti. Ego verò ex Tridentino expressè; ex Constantiensi, implicite, cõtrarium ostendi. Lateranense nihil habet de hæreticis, qua hæretici sunt; sed de Excommunicatis, siue illi Catholici, siue hæretici sint. Hæc omniã ex dictis patent. Nunc relictis Conciliis, transeamus ad decreta Pontificum, quæ à te citantur.

ANNOTATIO.

1. Multa garris in hanc quæstionem, quæ vel mendacia, vel cõuitia, vel inania verba sunt, vel certè ad rem non faciunt. Percurram obiter. Primùm ergo sic incipis; *Quod Batavum falsitatis in allegatione Abbatis Ursbergensis accusas, vitiligini est, & in te retorqueri potest, qui vni, quàm pluribus testibus, plus fidei haberi velis.* Iudicet

LECTOR

Lector ex iis, quæ dicta sunt, an nō meritō falsitatis te accusauerim: Et nunc iterum accuso. Dicis, me plus fidei haberi vel vni, quàm pluribus. Falsum est. Non vnum ego, sed plures citavi authores, qui commendant Gregorium VII. quem tu malitiosè reprehendis. Citavi Anselmum, Platinam, Lambertum Schaffnaburgensem, Marianum Scotum, Ottonem Frisingensem. Et eorum verba fideliter transcripsi, quod negare non potes.

2. Pergis; *Et tu Becane, Acta Concilij Moguntini, cuius almæ Urbis vberibus lactaris, arrodere potius, quàm tueri cupis, dum eorum fidem, ut impium illum Pontificem vindices, indubium vocas. O ingratum ventrem.* Nescio, vigilans, an somnians hæc scripseris. Nam ego sanè, in tota hac quæstione, nullum verbum feci de vlllo Consilio Moguntino: multò minùs arrosi. Nec tam ingratus sum in hanc Almam, Catholicam & Archiepiscopalem urbem, Moguntiam, in qua multos iam annos viuo, ut ipsius honori vel existimationi quicquam detractum velim. Illud porrò: *O ingratum ventrem*, dabo operam, ut in me locum non habeat. Tu interim de tuo ventre sollicitus sis.

3. Iterum pergis; *Nugas fallacis cumulas, Becane, cum in canone, Nos excommunicamus, negas expressè hereticos excommunicari.* Manes tui similis, Bataue, Nihil dixi de canone, *Nos excommunicamus.* Nec tu facilè reperias illum in iure canonico. Hoc dixi, Gregorium VII. in suo decreto, quod incipit, *Nos sanctorum*, non loqui expressè de hæreticis, ut tu falsò affirmabas, sed de excommunicatis, Et hoc puto me satis confirmasse. Nec tu contrarium probas.

4. Addis; *Sed audi, queso, an non omnes, qui Pontifici Romano non obediunt, hereticos esse dicatis, licet de cætero sint Pontificij?* Audio, Bataue; sed nihil præter mendacium.

Eos dicimus hæreticos, qui aliquid pertinaciter defendunt contra veram fidem, qualis tu es. Eos verò, qui Pontifici nõ obediunt, si de cætero Pontificij sint, non hæreticos, sed Schismaticos appellamus. Vide D. Tho. in 2.2.q.39. & alios Theologos, qui distinguunt inter hæresin & schisma: Hæresin dicunt esse contra fidem; schisma contra charitatem. Hæc tu non intelligis.

5. Imples adhuc aliquot pagellas, in quibus nihil occurrit notatione dignum, præter mendacia & calumnias: Et tandẽ ita cõcludis, *Redi itaque Impostor in abyssum, unde non ita pridem exiliisti.* Nimirum, sic decet novos Euangelicos loqui. Porro, ex mendaciis vnum est, quod dissimulare non possum. Ais Vincentiũ in Speculo Historiali. lib. 15. c. 84. accusare Gregorium VII. de hæresi, rebellionẽ & periurio. At in toto illo libro, nullã eius mentionem facit. Persequitur ibi historiam, quæ contigit sub Imperatoribus, Constantino, Constante & Valente. Greg. VII. multis sæculis post vixit. Facit quidem mentionem illius lib. 26. c. 44. 45. & 51. sed nihil dicit de hæresi, rebellionẽ, vel periurio. Ait illum damnasse Simoniacos. An hoc malum est?

QVÆSTIO XVII.

*An Pontifices decernant, non esse fidem
Hæreticis seruandam?*

1. **E**X antiquioribus duos adducis, qui id decernãt, nempe Urbanum II. & Gregorium IX. Ex recentioribus tres, Sixtum V. Gregorium XIV. & Paulum V. qui nunc præest Romanæ Ecclesiæ. De singulis dicam ordine, ac seorsim. Igitur ex Urbano II. in Epistola ad Episcopum Vapicensẽ transcribis hæc verba: *Iuratos milites Hugoni Comiti, ne ipsi, quãdiu excommunicatus est, seruiant,*

seruiāt, prohibeto. Qui si sacramenta prætenderint, moneantur oportere Deo magis seruire, quàm hominibus. Fidelitatē enim, quàm Christiano Principi iurarunt, Deo eiusque Sanctis aduersanti, & eorum præcepta calcanti, nulla cohibentur auctoritate persolvere. Addis hunc Urbanum II. in Gregorij VII. sacrilegia & impietates successisse, ideòque à Bennone Cardinali appellatum esse Turbanum, schismaticum, hæreticum, Arianum, & hypocritam. Addis deinde, ab Hugone Comite, cuius mentio facta est, Evangelicos in Gallia, forte Hugonotas appellari.

2. Respondebo tibi ad singula. Ac primò, decretum Urbani nihil ad rem facit. Nam Hugo Comes, qui vi illius decreti priuatus est subiectione & fidelitate militum, non fuit hæreticus, sed Catholicus. Nostra autem quæstio de hæreticis est. Deinde nihil à te reprehendi potest in illo decreto. Hoc ostēdam in simili exemplo. Si Mauritius Comes, qui nunc pro Fœderatis ordinibus Hollandiæ Dux belli est, apertam defectionem moliretur, aut ordinum iudicio, iniustum bellum susciperet: an non Fœderati ordines legitimè putarent se facturos, si illum proscriberent, & iuratos illi milites, sacramento fidelitatis, quo illi obstricti sunt, absoluerent? Omnino, inquires. At similis fuit causa Hugonis Comitis. Nam iudicio Urbani Papæ, iniquum bellum moliebatur contra sedem Apostolicam; ideòque simili modo puniri potuit. Res clara est. Omnes Reges & Imperatores, quicūque talem belli Ducem nacti sunt, hac pœna dignum esse censent. Et hic valet illud pro militibus; *Iuramentum non est vinculum iniquitatis.*

3. Quòd addis Urbanum II. in Gregorij VII. sacrilegia & impietates successisse, ideòque à Bennone appellatum esse Turbanum, schismaticum, hæreticum; non eget longa responsione. Ostendi supra, Gregorium non fuisse sacrilegum & impium; sed doctum, pium; pruden

prudentem, iustum, constantem, religiosum, modestum, sobrium, continentem. Si in has virtutes successit Urbanus, bene factum est. Successisse autem, testantur probati authores. Platina de eo sic scribit, *Urbanus II. Otto antea vocatus, post mortem Victoris, Pontifex creatur, ac meritò quidē. Doctrina enim & sanctitate vita, quouis grandi magistratu dignus erat.* Plura vide apud Baronium tomo xi. Annalium Ecclesiasticorum. Porrò Benno ille, quem tu citas contra Urbanum, homo fuit mendacissimus, vt clarè & copiosè ostendit idem Baronius tomo citato. Et mirum est, vos Calvinistas, quando testibus agendum est, semper suffragia petere ab iis, qui propter mentiendi libidinem in omnibus historiis infames sunt. Talis est tuus Benno.

4. Quòd deinde subdis, fortè ab Hugone illo Comite Euāgelicos in Gallia dictos esse *Hugonotas*, bene est, quod dicis, fortè. Nam Florimundus Remondus in libro de Antichristo, cap. 3. longè aliam illius nominis originem esse demonstrat. Ait milites Calvinianos, qui in cōiuratione Ambianensi, in mortem Regis totiusque familiæ Regiæ conspirauerant, habuisse hanc tesseram, vt obuios quosque alloquerentur his verbis, *Allez vous à Nantes?* Et, si rogati respōderent, *Huc nos*, intelligerentur esse conscij & socij conspiracy. Hinc factum esse, vt ex illa voce, *Huc nos*, frequenter repetita & vsurpata, socij omnes *Hugonotæ* nuncuparentur. Sed esto sane; dicti fuerint Hugonotæ ab Hugone Comite. Non magna laus est. Nam Hugo iste fuit homo improbus & rebellis, qui iniusto bello sedem Apostolicā, cuius tamen fidem & religionē profitebatur, opprimebat. An tu illis similes vis esse Hugonotas?

DE GREGORIO IX.

Ex Gregorio IX. in Epistola ad Archiepiscopum
Medio

Mediolanensem adducis hæc verba: *Absolutos se noverint à debito fidelitatis & totius obsequij, quicumque lapsis manifestè in hæresin, aliquo pacto, quacunque firmitate valdato, tenebantur obstricti.* Nunc videris aliquid ad rem dicere. Nam quæ hætenus à te allata sunt, nullius momenti fuisse, iam ostensum est. Videamus ergo de hoc Gregorij testimonio. Dico breuiter, nihil obesse nostræ causæ. Hoc sic ostēdo: Nostra quæstio est, an hæreticis, ex eo præcisè, quia hæretici sunt, non debeat seruari fides? Nos id negamus. Et ratio est, quia nec ex natura rei, nec iure diuino, alterū alteri cōnexum est. Si enim natura hæresis id exigeret, vt ei, qui hæresi infectus esset, non seruaretur fides; iam contra ius naturæ peccarent, quicumque seruarent hæreticis fidem, etiam in rebus minimis. Hoc autem falsum est. Non ergo ex natura rei connexa sunt hæc duo, *Hæreticum esse, & non seruare illi fidem.* Sed neque iure diuino connexa sunt. Nusquam enim in scriptura legimus; *Hæreticis non esse seruandam fidem.* Imò contrarium ex ea ostendi in Disputat. de fide hæreticis seruanda, cap. 7. §. 10. & seqq. 6. Quomodo ergo Gregorius dicit: Hæreticis non deberi fidelitatem & obedientiam à subditis? Dicam. Gregorius nouam pœnam constituit in hæreticos sui temporis, quæ nec natura rei, nec iure diuino constituta & determinata erat. Hæc autem pœna fuit legitimè constituta pro illo tempore. Ostendo in simili exemplo. Sicut hæresis peccatum est, ita furtum, adulterium, homicidium, periurium & blasphemia, peccata sunt. Nunc quæro, An homicidio, ex natura rei, vel iure diuino, hæc pœna annexa sit, vt homicidis, ex eo præcisè, quia homicide sunt, nō præstetur obedientia à subditis? Minimè. An Rex non posset hanc pœnam statuere in homicidas? Omnino. Faciamus ergo Regem in suo regno sancire hanc legem: *Absolutos se*

nouerint à debito fidelitatis & totius obsequij, quicumque lapsis manifestè in homicidium, aliquo pacto, quacunq[ue] firmitate vallato, tenebantur obstricti. An hæc lex erit iniqua? Nullo modo. An ex hac lege licebit inferre, homicidis, ex eo præcisè, quia homicidæ sunt, non esse seruandam fidem? Nequaquam. Ergo nec lex Pontificis iniqua est. Nec ex ea licet inferre, Hæreticis, ex eo præcisè, quia hæretici sunt, non esse seruandam fidem. Credo, Batave, te hoc satis percipere. Addam tamen aliud exemplum, vt res fiat clarior. Fœderati in Hollandia statuunt hanc legem: *Si quis Capitaneus tēpore excubiæ repertus fuerit ebrius, nouerint omnes milites, se absolutos esse ab omni fidelitate, deinceps illi præstanda.* Quid ais, iusta, an iniusta lex est? Iusta, inquis. Rectè. An ergo mihi liceat concludere, Fœderatos docere, nulli ebrio, ex eo præcisè, quia ebrius est, seruandam esse fidem? Negabis. Et hoc rectè. Quòd ergo in Fœderatis laudabile esse fateris, cur reprehendis in Pontificibus? Et si ex lege Fœderatorum non sequitur vllum absurdum; cur ex simili lege Pontificum absurdum colligis?

7. Sed accipe aliud exemplum à Iureconsultis. Imperator *L. Nullus, C. de summa Trinitate & fide Catholica*, sancit hanc legem: *Nullus hæreticis ministeriorum sit locus. Et l. quicumque, C. de hæreticis: Ultimo etiam supplicio coërceantur, qui illicita docere tentauerint.* Hic etiam quæro, sintne iustæ hæc leges Imperatorum, necne? Omnino iustæ sunt, & laudatæ ab Augustino Epist. 48. ad Vincentium, & Epist. 50. ad Bonifacium. An inde liceat inferre, Imperatores decernere, Hæreticis, ex eo præcisè, quia hæretici sunt, nec locum, nec vitam concedi posse? Absit. Quid ergo? Imperatores statuisse certam pœnam in hæreticos sui temporis, quæ ex natura rei, nec iure diuino definita & statuta erat.

8. Hæc sufficerent tibi abundè. Sed addo, leges pœ-

nales, siue sint Imperatoriæ, siue Ecclesiasticæ, non obligare ad executionem pœnæ, nisi post sententiam iudicis, vt docet D. Thomas in 2.2. quæst. 62. artic. 3. ad 3. Et colligitur ex cap. *cum secundum leges*, de Hæreticis in 6. Hinc infero, etiamsi Gregorius decernat, *absolutos esse à debito fidelitatis, qui aliquo pacto obstricti sunt manifestis hæreticis*; non tamen vi illius decreti, re ipsa hæreticos priuari vsu suæ iurisdictionis, sed solùm post latam à iudice sententiam: Et quamdiu sententia lata non est, manere in possessione dominij & iurisdictionis. Nunc autem à tempore Concilij Constantienſis non fertur sententia, nisi in paucissimos, & quidem rarissimè. Vide, quæ in simili casu dixi de pœna amissionis bonorum temporalium, in disput. de fide hæreticis seruanda, c. 8. 9. Nescio, quid amplius à me requiras: Nisi fortè summi velis exemplum à te ipso. Ergo accipe. Tu scripsisti, Regem Philippum, propter notoriam hæresin, priuandum esse suo regno. Sanxisti ergo hanc legem: *Absolutos se nouerint à debito fidelitatis & totius obsequij, quicumque Philippo Regi in hæresin lapsos, aliquo pacto, quacunque firmitate vallato, tenebantur obstricti*. Hæc tua lex, si verba, si sensum spectes, planè similis est legi, quam Gregorius Pontifex sanciuit. Dic ergo sodes, iustam an iniustam sanciuisti? Hoc posterius negabis. Iustam igitur esse vis. An ergo Batauus definiuit, *Nulli Regi hæretico, ex eo præcisè, quia hæreticus est, seruandam esse fidem*? Hoc quidem semel aut iterum tibi proposui; sed repetendum sæpe est, vt tuo exemplo discas, quomodo de aliis iudicandum tibi sit. Si te excusatum vis, cur alios in simili causa accusas? Si agnoscis crimen, prius in te corripere; ac deinde curam in alios transferre.

De Sixto V. & Gregorio X IV.

10. Ais, Sixtum V. de Henrico Rege Nauarræ, &
Prin

Principe Condeo, propter Euangelij professionem excommunicatis, tanquam hæreticis, sic rescripsisse: *Proceres, feudatarios, vasallos, & populos regnorum, ducatum, principatum, & aliorum Dominiorum, etiam alium superiorem non recognoscentium, ac ceteros omnes, qui illis quomodocunque iurauerint, ab omni prorsus fidelitatis & obsequij debito absolutos esse, &c.*

II. Quid hinc inferis? An hanc tuam cantilenam, *Ergo hæreticis, ex eo præcisè, quia hæretici sunt, non est servanda fides?* Iam sæpe dixi, frustra id esse. Sixtus duos tantum Principes, & eos quidè nominatim; affecit hac pœna. An tu illam omnibus communem esse vis? Si Fœderati Hollandiæ, nominatim duos Prætores Petrum & Cornelium, propter crimen defectionis priuarent usu iurisdictionis; an tu hanc pœnã in omnes extēderes, quotquot sunt aut erunt eiusdè criminis socij? *Pœnæ restringenda, fauores ampliandi sunt:* inquiunt Iureconsulti.

12. Quòd addis, duos illos Principes propter Euangelij professionem excōmunicatos esse, falsum est. Propter Calvinismum excommunicati sunt. Calvinistæ nō sunt Euangelici, sed hæretici. Nec Henricus, qui tunc Nauarræ, nunc potentissimus Galliarū Rex est, id differtur. Calvinismum deseruit. Pontificiam religionem amplexus est. An tu contendis, ex Euangelico hæreticum factum esse? Dic verbo. Aut tunc hæreticus erat, aut nunc est. Caue dicas, nunc esse. Fuit ergo; iam non est. An agrè tulit illam pœnam à Sixto V. impositam? Imò, accepit, tanquam medicinam, & sanatus est. Utinã tu Regem illum imitareris. Amat Pontificē, amat Cardinales, amat Iesuitas, amat omnes Catholicos. Regina illi Catholica est. Filij & filia Catholicè educantur. Quid vis amplius? aut quid vrges?

13. Sed fortè malis ipsum Regem de se loquentem audire, quàm me de ipso. Bene est. Audi ergo, quæ Pa-

rifiis in ipsa Regia Lupara coram Senatu Parisiensi, pridie natiuitatis Christi, anno 1603. dixerit pro Iesuitis, & de suo erga eos affectu, apud illos, qui multa dixerant & consultauerant de Iesuitis in Gallia non restituendis. Verba eius hæc sunt:

Quod viris è Societate Iesu Poissiacum obiicitis, conuen- tum; utinam reliqui ita sese in eo gessissent, atq; vnus duove ex iis, qui per oportune eidem interfuerunt; sanè res multò melius Catholicis cessissent. Quamobrem & tunc, non eorum ambitio, sed virtus enituit. Et sanè obstupesco, dum dispicio, vndenam illis vitium ambitionis affingitis, iis inquam, qui dignitates atque sacerdotia, quæcunque ipsis offeruntur, respiciunt; quiq; vouent, se ad eadem nunquam aspiraturos, nec verò aliud in hoc mundo cupiunt, quam omnibus suam gratis prestare operam, qui ea velint uti.

At displicet hoc nomen Iesuitarum. Cur igitur non displiceant, qui se religiosos Trinitatis nominant? Quod si istos eiusdem esse probitatis, quales sunt Iesuitæ, arbitramini; cur item filias vestras eodem nomine & virtute non estimatis, quali Parisiis extant, quæ filia Dei nominatur? Quin etiam, cur vos non iactatis, non minus esse Ordinis Spiritus sancti, quàm sunt iidem, qui Ordinis S. Spiritus sunt equites mei? Sanè malim dici Iesuita, quàm alio nomine Religiosus.

Sed additis, Sorbona eos damnauit. Sanè quidem; sed eos non nouerat. Qui si ab antiqua Sorbona passi sunt repulsam; iam re melius perspecta, qui sunt nouæ Sorbonæ, ab iisdem Iesuitis excoluntur, quos & ideò magnopere commendant.

Quod autem hætenus permissu, & ut dicitis, per modum prouisionis in Gallia vixere; hanc mihi gloriam Deus reseruabat (quàm quidem, ut gratiam cœlestem, agnosco) nempe, ut eos statuam atque omninò stabiliam. Itaque posthac Edicto & Decreto apud nos erunt. Reges mei prædecessores voluerunt eos admittere. Volo ego eosdem statuere.

De Academia Parisiensi, quæ iis fuerit aduersata, id inde

acci

accidit, quod aliis diligentiores fuere, atque aptiores, (Testabatur hoc frequentia studentium, quæ ad illorum Collegium confluebat) quodq; in eam nondum erant admissi. At nunc eos non respuet. Iubebo enim, ut admittantur; quod cogemini à me petere, ut efficiam.

Obiicitis; doctiores, qui sunt in vestro Senatu, nil didicisse à Iesuitis. Si doctiores sint seniores, id ipsum fateor: ij enim, antequam Iesuitæ Gallis inrescerent, disciplinis alibi operam dederunt. Sed enim non me latet, alios secus de iis loqui, eosq; adeò, qui vestri sunt ordinis. Et verò ipsis oculis cernimus, eorum absentia relictam esse desertam Academiam vestram, ad eosq; etiam extra regnum nostrum accurrere, Decreta nihil curantes, & pœnas, quas aduersus eiusmodi homines promulgastis.

Quod Fœderatis adhaerint, id temporum iniuria, non autem ipsis est adscribendum. Certè minore culpa quàm alij, id fecere. Ac certus sum eandem illorum conscientiam cum iis beneficiis iunctam, quæ erga illos conferam, mihi magis, quàm Fœderatis eos esse deuincturam.

Bona indolis adolescentes (dicitis) ad se alliciunt. Ego verò eo magis hoc nomine istos æstimo. Nonne nos fortiorum militum delectum habemus? Quod si studiis & commendationibus inter vos locus non esset, anne aliquem vestro cœtu indignum cooptaretis in Senatum? Si Iesuitæ suos vobis præceptores aut Concionatores traderent ignaros, eos sine dubio irrideretis. At cum ingenio valeant, eos arguitis? Quod sint ad rem attentiores, calumnia est. In uniuerso regno, quâta cunq; collegia obtinuerant, redditus annui eorum omnium non excedebant duodecim siue quindecim aureorum millia. Non ignoro, cum Biturigis & Lugduni septem siue octo in uno quoque collegio Præceptores eorum viuerent, triginta etiam siue quadraginta unumquodque istorum operarios aluisse. Ceterùm si quid erit hac in re animaduertendum, iam id Edicto meo est præcautum.

Voto autem obedientia, quo se Pontifici maximo obstringunt, non adigentur, ut externis propius adhaereant, quam fiet fidelitatis iuramento, quod mihi prestabunt. Quare nec aliquid, quod suo Principi naturali aduersetur, attentabunt. Porro votum illud Pontificum eò tantum spectat, cum eorū opera is, qui Pater est Ecclesia, & Pontifex Maximus, uti velit ad conuertendos infideles. Ac planè liquet, ingentes Indiarum tractus, totque hereticorum regiones ad Catholicam fidem per eosdem accessisse, Idque est, quod saepe dixi, si Hispania suis Iesuitis usa est, cur Gallia Gallis Iesuitis non utetur? An alius deteriores sumus? Hispaniane Gallis est amabilior? Quod si Hispania suis est amabilis, cur Gallia non erit Gallis?

Additis, Iesuita ingrediuntur, ut possunt. Ita verò & alij faciunt. Quin & ipse, ut potui, in meum regnum ingressus sum. Sed & credere & fateri debemus, magnam eorum esse patientiam, quam certè admiror. Hac enim, & ipsa vitæ probitate perficiunt omnia.

Neque verò eos minoris aestimo, quod suum egregiè colant institutum. Propterea enim stabit illorum societas. Quae causa fuit, cur nulla in re leges eorum immutauerim. Quod si quid nonnullarum conditionum imminui, quae non probarentur externis; satius est, ut exteri leges à nobis accipiāt, quam ut ab iis accipiamus. Ac quicquid huius rei sit, mei mecum subditi iam conueniunt.

Quòd nonnulli Ecclesiastici Iesuitis aduersantur; scientiam semper odio habuit imperitia. Obseruavi autem, cum de iis restituendis loqui cœpi, duo inprimis genera hominū restitisse, hereticos & improbos Ecclesiasticos. Quod quidem acriorem mihi stimulum ad eos reuocandos addidit.

Quòd de Pontifice maximo optimè sentiant, eumque reuerentur, id quoque ipse facio. Ac tamen non sum nescius, nil ab iis amplius de Summi Pontificis potestate dici, doceriue, quam reliqui, Theologi, Catholicáque doceat Ecclesia.

Neque

Neque verò aliquid docent, quo Ecclesiastici mihi non tribuant, quòd est tribuendum. Nec vnquam inuentus est, qui ab iis necem Regum didicerit. Quare totum hoc, quod illis obiicitur; nihil est. Triginta & amplius anni effluxere, cum in Gallia iuuentutem excolunt, centùmque Scholasticorum millia ex eorum Collegiis, aut studia absoluerunt, aut ad ea, quæ iurisprudentia, siue medicina sunt, accesserunt. An re istorum aliquis id se didicisse, vel audiuisse à Iesuitis fassus est? Addo. Ministri extant hereticorum, qui plures annos apud Iesuitas vixerunt: Interrogate eos, quid de vita Iesuitarum sentiant. Profectò censendum est, eos quam pessimè de iis locuturos, nisi aliam ob causam, certè vt suam de iis emigrationem excusent. Iam verò mihi liquido constat, id fuisse ab iis quaesitum; respondisse autem, de moribus Iesuitarum nihil esse, quod obloqui quisquam possit. Quòd verò ad doctrinam attinet, neminem latere, quid doceant. Sanè pauci huic examini se subiicerent; & conscientiam eius opus est esse securam, quid aduersarij sententia stare velit.

De Barerio, qui me voluit interficere tantum abest, vt Iesuita eius confessionem (quemadmodum dicitis) exceperit, vt à Iesuita præmonitus de tota re fuerim: Bareriumque alter Iesuita monuerit, damnationem eternam incursum, si id vnquam attentasset.

De Castello nil vnquam cruciatibus & tormentis extorqueri potuit aduersus Varadaum, neque contra alium quemlibet Iesuitam. Quod nisi ita res habet, cur eis pepercistis, nec supplicium de eis sumpsistis, qui & in vestra potestate, & adeò erant in vinculis.

Sed demus (non tamen concedentes) aliquem ipsorum id ausum fuisse. Anne omnes Apostoli ob vnum Iudã plectendi fuerint? aut ego satisfaciã pro latrociniis, criminibusque omnibus, quæ posthac commiserint, qui sub me militarunt? Tunc me Deus reddere & humilem, & saluum voluit: quare ei gratias ago. Ipse me docet, vt illatas condonem iniurias,

quod propter eum facio lubens. Quin & quotidie pro meis hostibus oro. Tantum abest ut hæc meminisse velim, ad quæ parum Christianè me hortamini. Quod quidem mihi accidit à vobis in actum. Omnes egemus gratia Dei: Hanc eam bono emam pretio, ut meæ erga alios gratiæ non parcam.

De sororis nostræ matrimonij dispensatione, iam eius Sanctitas eã concessit: ac scimus Patres Iesuitas negotio istî non fuisse aduersatos. Quòd si Hispanus, & Iesuita, & Cardinalis operam mihi sua præstitit, qua benedictionem à nostro Sancto Patre Summo Pontifice consequeretur, cum fidem Catholicã sum amplexus; cur meos naturales subditos in suspicionem vocatis? Ex eis noscã, quæ noscẽda indicauero, neque illis aliud, quam quod mihi libuerit, cõmunicabo. Sinite, ut tractem & ducam ipse hanc societate. Difficiliores & minus aptos ad mentem adduxi. Itaque meæ volũtati obtemperate.

14. Credo iam satisfactum tibi esse, Baraue. Audisti Regis verba, mentem, sententiam. Pontificem vocat Patrem Ecclesiæ. Iesuitarum patrocinium suscipit contra aduersarios. Caluinistas pro hæreticis: Pontificios pro Catholicis agnoscit. Sibi à Deo factam esse gratiã fatetur, quòd ex hæretico Catholicus effectus sit. Quid vis amplius? Quòd adfers ex Gregorio XIV. nihil discrepat à dictis. Pergo igitur.

DE PAULO V.

15. De Paulo V. sic scribis; An non & Breuia illa duo Pauli V. Põtificis nuper contra Clementissimũ & erga ipsos Pontificios moderatissimũ Principem, Iacobum I. magnum Britaniæ Regem, crudeli ingratitude, & immoderate tyrannidis appetitu emissa, ad subditorum in optimum suum Principem rebelliones ciendas, idem apertissimè testentur?

16. Primùm, quòd ais Iacobũ Regem esse clementissimum & moderatissimum in Pontificios: nescio, quomodo intelligi velis. Hoc scio, nõ solùm parentes
 ipsius

ipsius fuisse Pontificios, sed etiã totam Guisianam familiam, ex qua Serenissima mater eius originem duxit, Pontificiæ religioni esse addictissimã. Addo, Serenissimam matrem, optimam Scotiæ Reginam, iniquissimo iudicio à Calvinistis Angliæ, morte damnatam esse. Causam ergo Rex habet, cur in Pontificios, ex quorũ profapia est, merito sit moderatissimus. Imò causam nõ habet, cur ipse Põtificius nõ sit. Nisi fortè Calvinistarũ vi & importunitate impeditus, præstare id nõ potest.

17. Sed ad rem. Ais duo Breuia Pauli Põtificis contra hunc Regem esse emissa, quibus subditorum erga optimũ Principem rebellio excitatur. Prudenter autẽ facis (vel potius astutè) quòd Breuia illa nõ transcribas, ne ex verbis ipsius Pontificis, impudẽtia tua argui possit. Vt ergo res tota clara sit, ponam hìc, non modo Breuia Apostolica, sed etiã causam, ob quam concepta & emissa sunt. Rex Angliæ anno 1606. coëgit omnes Catholicos, qui in Anglia versantur, vt conceptis verbis præstarent hoc iuramentum, quod sequitur; *Ego A. B. verè & sincerè agnosco, profiteor, testificor, & declaro in conscientia mea, coram Deo & mundo, quod supremus Dominus noster Rex Iacobus, est legitimus & verus Rex huius regni, & omniũ aliorum maiestatis suæ Dominiorum & terrarũ. Et quod Papa nec per seipsum, nec per vllã aliã authoritatẽ Ecclesie vel sedis Romanæ, vel per vlla media, cum quibuscunque aliis, aliquam potestatem, nec authoritatem habeat Regem deponendi, &c. Item, iuro ex corde, quod non obstante aliqua declaratione, vel sententia excommunicationis facta per Papam, contra dictum Regem fidelitatem & obedientiã ipsi præstabo, &c. Præterea, iuro, quod ex corde abhorreo, detestor & abiuro tanquam impiam & hereticam hanc damnabilem doctrinam & propositionem, quod Principes per Papam excommunicati vel deprivati, possint per suos subditos, vel aliquos alios quoscunque deponi aut*

N S occidi.

occidi. Et ulterius credo & in conscientia mea resolvor, quod nec Papa, nec alius quicumque potestatem habet, me ab hoc iuramento, aut aliqua eius parte absoluendi: quod iuramentum agnosco recta ac plena auctoritate esse mihi legitime ministratum; omnibusque indulgentiis ac dispensationibus in contrarium renuncio, &c. Sic me Deus adiuuet.

18. Catholici, quia videbant hoc iuramentum sine præiudicio fidei Catholicæ à se præstari nõ posse, fuerunt valde perplexi, quid agendũ sibi esset. Nam si iurarent, agebatur de cõscientia; sin minus, de carcere & morte. Intellexit hoc Pontifex, & eodem anno 1606. mense Septembri, misit illis Breue Apostolicũ in hæc verba: *Dilecti filij, salutem & Apostolicam benedictionem, magno animi mœrore nos semper affecerũt tribulationes & calamitates, quas pro retinẽda Catholica fide iugiter sustinistis. Sed cum intelligamus, omnia hoc tempore magis exacerbari, afflictio nostra mirum in modum aucta est. Accipimus namque cõpelli vos, grauissimis pœnis propositis, tẽpla hereticorũ adire, cœtus eorũ frequentare, concionibus illorum interesse. Profectò credimus proculdubio eos, qui tãta constantia atque fortitudine, atrocissimas persecutiones, infinitas propemodũ miserias hætenus perpeffi sunt, ut immaculatè ambularent in lege Domini, nunquã cõmissuros esse, ut coinquentur cõmunionem desertorũ diuinæ legis. Nihilominus Zelo pastoralis officij nostri impulsus, & pro paterna sollicitudine, qua de salute animarũ vestrarũ assiduè laboramus, cogimur monere vos atque obtestari, ut nullo pacto ad hereticorũ tẽpla accedatis, aut eorũ conciones audiatis, vel cum ipsis in ritibus cõmunicetis, ne Dei iram incurratis. Nõ enim licet vobis hæc facere sine detrimento diuini cultus, ac vestra salutis. Quemadmodũ etiã non potestis, absque euidentiissima grauissimãq; diuini honoris iniuria, obligare vos iuramento, quod similiter maximo cum cordis nostri dolore audiimus propositum vobis fuisse præstandum, infra scripti tenoris*

tenoris videlicet; Ego A. B. vere & sincerè agnosco, &c. vt supra. Post iuramenti formam recitatam, pergît Pontifex: *Quæ cum ita sint, vobis eis verbis ipsis perspicuum esse debet, quod huiusmodi iuramentum, salua fide catholica & salute animarum vestrarum, præstari non potest, cum multa contineat, quæ fidei ac saluti apertè aduersantur. Propterea admonemus vos vt ab hoc & similibus iuramentis præstandis omninò caueatis, &c.*

19.º Ex his verbis Pauli Pontificis, facilè aduertis, non esse mentem illius, vt Catholici in Anglia non præstent Regi ciuilem obedientiam & fidelitatem in rebus politicis & sæcularibus, vt tu falsò criminaris; sed ne contra conscientiam suam, & contra professionem fidei Catholicæ, coniungant se hæreticis, & Ecclesiæ Romanæ potestatem, iurisdictionem & obediētiam abiurent. An tu hoc reprehendas, Bataue? Si Imperator Rodolphus cogeret omnes, qui sub Imperio viuunt, iurare in professionem fidei Romanæ & Catholicæ; an tu hoc iuramentum præstares? Non opinor. An ideò rebellis esses Imperatori, te Iudice, An Fæderati Hollandiæ, si te per litteras hortarentur, ne tali iuramento te obstringeres rebellionem cierent contra Imperatorem? in causa tua, iudex esto. Accipe, si vis; aliud exemplum. Multi Calvinistæ viuunt Constantinopoli, & ciuilem obedientiam Turcarum Imperatori præstant. Quid putas, Si Imperator eos cogeret ad iurandum Mahometismum, an rebelles censerentur, si nollent? Imò, impij essent, si iurent. Intelligis, quid velim.

20.º Sequitur alterum Breue Apostolicum, quod sic habet; *Dilecti filij, salutem & Apostolicam benedictionem. Renuntiatum est nobis, reperiri nonnullos apud vos, qui cum satis declarauerimus per litteras nostras, anno superiore X. Calēd. Octob. in forma breuis datas, vos tuta consciētia præstare non posse iuramentum, quod à vobis tunc exigebatur, & præterea*
strictè

strictè perceperamus, ne ullo modo id præstaretis; nunc dicere audent, huiusmodi litteras de prohibitione iuramenti, non ex animi nostri sententia, nostraque propria voluntate scriptas fuisse, sed potius aliorum intuitu atque industria: eaque de causa iidem persuadere enituntur, mandata nostra dictis litteris non esse attendenda. Perturbavit sanè nos hic nuncius, eoque magis, quia experti obedientiam vestram (filij nostri unice dilecti) qui ut huic sanctæ sedi obediretis, opes, facultates, dignitatem, libertatem, vitam denique ipsam piè ac generosè nihili fecistis; nunquam suspicati essemus, potuisse vocari apud vos in dubium fidem litterarum nostrarum Apostolicarum, ut hoc pretextu vos ex mandatis nostris eximeretis. Verùm agnoscimus versutiam atque fraudem aduersarij humane salutis, eique potius, quàm vestra voluntati tribuimus hanc renitentiam. Ea propter iterum ad vos scribere decreuimus, ac denuò vobis significare, litteras nostras Apostolicas anno præterito X. Calend. Octob. datas de prohibitione iuramenti, non solum motu proprio, & ex certa nostra scientia, verum etiam post longam & grauem deliberationem de omnibus, quæ in illis continètur, adhibitam, fuisse scriptas, & ob id teneri vos illas omninò obseruare, omni interpretatione secus suadente, reiecta, &c.

21. Hoc Breue, ut vides, nihil aliud continet, quam confirmationem prioris. Vnde sicut prius illud reprehendi non potest; ita neque hoc posterius. Plura de his duobus Breuibus Pauli V. videri possunt apud Matthæum Tortum, Theologum Papiensem, in libello, qui inscribitur; *Responso Matthæi Torti presbyteri & Theologi Papiensis, ad librum inscriptum, Triplici nodo triplex cuneus*. Concludo ex dictis, apud nullum Pontificem extare hoc decretum; *Hæreticis non est seruanda fides*.

A N N O T A T I O.

1. In hac quæstione ostendi, Pontifices, qui à te citati erant, nunquam docuisse, fidem hæreticis seruandam
non

non esse: Et quia multa dixeras de Rege Gallie, ascripsi orationem, quam ipse coram Senatu Parisiensi recitauit. Quid tu ad hæc, Bataue? Primò repetis, quod supra refutaui, eos, qui Pontifici non obediunt, etiam si de cætero Pontificij sint, hæreticos à nobis censerì. Falsum est. Secundò, dicis, inquam, comparationem me instituisse inter Pontificem & ordines Fœderatos; eo quòd Pontifex sit Antichristus, Raptor, Tyrannus: Ordines autem Fæderati, sint legum diuinarum ac humanarum defensores. Nimirum, quia tu dicis, credendum est. Tertiò, multa infers ex eo, quòd posuisti, Pontificem esse Antichristum. Sed, vt hoc falsum; sic illa vana sunt: Quartò, orationem, quam dixi à Rege Gallie prolataam esse, non liberè ab eo prolataam, sed per fidas Iesuitarum extortam esse ais; & multis mendaciis refertam. Sic duplici calumnia oneras Christianissimum Regem: & quòd timidus fuerit, & quòd mendax. Quintò, multa in laudem Regis Angliæ, multa in contemptum Pontificis & Bellarmini adfers, quæ nihil ad rem faciunt.

2. Hæc obiter attigi. Est aliud, quod vrges. Dixeram Sixtum V. duos tatum Principes, Nauarræum & Condæum ea pœna affecisse, vt eis non præstaretur obediẽtia à subditis. Tu obiicis Bellarminum, quasi is contrarium sentiat. Sic autem ille habet; *Iam supra docuimus, supremum vniuersæ Ecclesiæ Rectorem id iuris habere, vt si princeps ab Ecclesiæ vnitatem per hæresim vel schisma deficiat, possit eum excommunicare, vel excommunicatum declarare, & subditos eius à fide & obedientia liberare.* Audi, Bataue. Non satis præsens tibi es. Bellarminus idem dicit, quòd ego dixi, nempe, Pontificem posse excommunicare Principes, & eorum subditos à fide & obedientia liberare. An tu hinc colligas, Sixtum V. quando duos Principes Nauarræum & Condæum, excommunicauit, non eos

eos solos, sed eorum quoque subditos eadem pœna affecisse? Ad te redi. Liberare subditos, non est, pœna afficere.

QVÆSTIO XVI.

An Catholici scribant & sentiant, non esse hæreticis seruandam fidem?

1. **A** Is multos ita scribere, & sentire, nominatim Theologos Sorbonistas, Curiam Parlamenti Parisiensis, Curias aliorum parlamētorum, Philippum Regem Hispaniæ, & Iacobum Simancam Episcopum Pacensem. Videamus, an ita sit. Et quidem de Theologis Sorbonistis, de Parisiensi & aliis Parliamentis, ita scribis; *Sic quoque fidem Henrico III. Galliarum Regi Romano Catholico, tanquã hæreticorum fautori, à subditis seruari non debere; facultatum Theologicarum consultationibus constitutum reperitur, in hunc modum; Quod populus huius regni solutus & liberatus est à sacramento fidelitatis, & obedientia regi præstita. Quam Theologorum insaniam deinceps curia parlamēti Parisiensis, aliaque perfido Iesuitarum furore fascinata comprobarunt. Postquam autem, iuterfecto per emissarium vestrum Iacobum Clemētem parricidam inclementissimum, Henrico III. ad Regni Gallici gubernacula, iure successionis, Henricus IV. venit, Sorbonianum Collegiū, multò rigidius in eum eandem sententiam repetiuit. Multa hic dicis. 1. Theologos statuisse, populum regni Galliani solutum & liberatum esse à sacramento fidelitatis, & obedientia regi præstita. Id verum est, post latam iudicis sententiam, vt supra dixi. Et vestri Theologi Calviniani idem decernerent, si quis prætor propter legitimam causam à Fœderatis proscriptus esset. Imò tu id decerpis de Philippo Rege, antequam sententia lata sit. Nisi*

tu fortè hanc authoritatem ferendæ sententiæ tibi vsurpas. 2. ais hanc *Theologorum insaniam* à curia Parlamenti Parisiensis, & aliis curiis fuisse comprobata. Vide, an tu sanus sis, qui & Theologos, & tot prudentissimos ac consultissimos viros & præsides, qui in illis Parlamenti sunt, insanos vocas. 3. addis, Curias illas *perfido Iesuitarum furore* fuisse fascinatas. Nec perfidi, nec furiosi sunt Iesuitæ vt tu cianas, non probas. Nec prudentissimi & constantissimi viri, qui in curiis sunt, patiuntur se à perfidis & furiosis fascinari. 4. Iacobum Clemētem vocas *parricidam & emissarium* Iesuitarum. An parricida sit, non disputo. Nego Iesuitarum emissarium fuisse. Henricus IV. qui nunc Christianissimus Galliaæ Rex est, ab ea infamia nos purgavit, vt supra audisti. Is & optimus, & potentissimus nostræ causæ patronus est. An tu eum ad tribunal tuum vocare vis? 5. Sorbonum Collegium multo rigidiorē sententiam dedisse ais in Henricum IV. Henrici III. successorem. Non repeto, quæ de hac re dixi superiùs. Tu consule. Interim Christianissimus ac Clementissimus Rex contentus est. Utinam & tu sis.

2. De Philippo Hispaniæ Rege sic habes; *Quia tamen tu conuitiis & calumniis & cornibus tuis, Becane, fœderatos insectari nō desinis, etiam pactum illud, quod Rex vester Catholicus, Pius ille, scilicet, cūctarum gentium Parens, Philippus II. Hispaniarū, in translatione Belgicarū Prouinciæ Archiducibus facta, apposuit, si libet, introspecte, vt quæ supra vos docere & decernere probatū est, non antiquis tantū exemplis, quorum infinitus est numerus, sed recentibus rerū testimoniis confirmētur. Et si, inquit Philippus II. quòd Deus prohibeat, aliquis ex suis descendētibus ab hac fide (scilicet Romana) discederet, & incideret in aliquam heresin, postquam à Pōtifice pro tali declaratus erit, dictarum prouinciarū administratione, possessione & proprietate priuati erunt,*
earum

earumque subditi & vasalli non amplius illis tenebuntur obire. Quid nunc blaterabis, Becane, ulterius? nimirum hos fidem (quæ relicta abominanda vestra idolomania, & expulsis vestris erroribus, Evangelij lucem amplexi sunt) Deo fregisse, itaque eam ipsis non deberi, & multò minus frangi posse? Dignum patella operculum. Et hîc multa garris. Primò, affirmas me conuitis, calumniis & cornibus Fœderatos infectari. Non ita est. Nihil aliud de Fœderatis in tota appendice scripsi, quàm hæc pauca verba; *Sanè aut Fœderatos periuros, aut te mendacem esse, necesse est.* Hoc cum scripsi, supponebam illos periuros non esse, sed te mendacem. Nam ad veritatem propositionis disiunctivæ (qualis illa mea est) sufficit alteram partem veram esse, etiamsi altera falsa sit. Consule præcepta Logicæ. Secundò, Philippum, per ironiam, vocas *pium cunctarum gentium Parentem*. Ausim dicere, magis pium fuisse, quàm vllus sit Calvinista Batauus, qui illi, tanquam legitimo Domino, rebellis est. Tertiò, Decretum Philippi arrodis, quasi Evangelicis Regibus & Principibus infaustum. At certè iniustum non est. Faciamus Fœderatos Hollandiæ conferre alicui viro nobili, eiusque posteris, Præfecturam Frisiæ, cum hac moderatone; *Si aliquis ex suis descenditibus, ab hac fide, scilicet Calvinistica, discederet, & incideret in aliquam hæresin, postquam à Superintendente pro tali declaratus erit, supra dicta Frisia præfectura priuabitur, & subditi Frisia non amplius illi tenebuntur obedire.* Quid censes de hoc decreto? Iustum est, inquis: At planè simile est decretum Philippi. Vel ergo vtrumque, vel neutrum iustum sit, necesse est. Nisi tu putas Fœderatos rebelles plus iuris habere in Frisiam, quàm Regem Philippum in Provinciis Belgicas, quas patrimonij loco accepit à parente suo, Carolo V. Imperatore. Quintò ex decreto Philippi vis probare, Catholicos docere, Non esse hæreticis

reticis seruandam fidem. Ergo similiter ex Fœderatorum decreto colligi poterit, Calvinistas docere, Non esse Catholicis seruandam fidem. Vtrinque par ratio est. Sextò, fidem Pontificiam vocas *abominandam idolomaniam*: Calvinistas verò, *Euangelij lucem amplexos esse*, ais. At mi homo, Lux Euangelij per totum orbem diffusa est; Calvinistæ vix in vno vel altero Europeꝝ angulo cogniti sunt.

3. Ex Iacobo Simanca, in Instit. Catholica cap. 46. n. 52. transcribis hæc verba; *Ad hæreticorum pœnam & odiũ pertinet, quod fides illis data seruanda non sit (vt in Concilio Constantiensi factum) non obstante iuramento. Item; cum hæreticis nullum commercium, pacem nullam, esse posse; ideoq; fidem illis datam, etiam iuramento firmatam, nullo modo seruandam esse. Vis dicam, Bataue. Vbique mala fide agis. Iacobus Simanca multo aliter loquitur & sentit, quã tu illi imponis. Disputat eo loco, an fides hæreticis seruanda sit? Respondet, seruandam esse in rebus licitis & honestis; alias non idem. Priorem partem tradit his verbis; *Si fides hæreticis data esset à Principe, vel publica potestate, exactè seruanda esset; si modo, quod addixisset, non sit de illo genere rerum, quas lex aut inspirata, aut naturalis vetat præstare. Non enim videtur esse vetitum, eorum, quæ ad naturæ aut gentium ius attinent, habere cum hæretico commercium. Quid clarius dici potuit? Posteriores tradit his verbis; *Accedit, quod cum hæreticis nullum cõmercium, nec pax vlla Catholicis esse debeat. Quamobrem fides illi data, etiam iuramento firmata, contra publicum bonum, contra salutem animarũ, contra iura diuina & humana, nullo modo seruanda est. In malis promissis, inquit Isidorus, rescinde fidẽ: Et iuramentum esse non debet vinculum iniquitatis. Hic iã apparet tua fraus & impostura. Priori loco dicit Simanca, in rebus licitis, exactè seruandam esse hæreticis fidẽ. Hoc tu dissimulasti. Posteriori dicit, nõ esse seruandam***

contra publicum bonum, contra salutem animarum, contra iura diuina & humana. Hanc limitationem tu omifisti. Et adhuc disputas de fide seruanda, qui in citandis authorum sententiis, omnem fidem abiicere ausus es?

A N N O T A T I O.

Quæ in hanc quæstionem scribis, Bataue, mera conuicia sunt in Theologos Parisienses, in Curias & Parla-
menta Gallicana, in Regem Hispaniarum, & alios Re-
ges Pontifici adhærentes. Quid tecum hîc agam? Si re-
gero conuicia, tui similis sum: si dissimulo, triumphum
canis. Hoc malim. Addis, Simancam & Molanum pro
te esse. Iudicet Lector. Batauorum pietatem, iustitiam,
& prudentiam mirè extollis. Non inuideo. Quid præ-
terea? Nihil ad rem.

Q V Æ S T I O X I X.

An Catholici re ipsa non seruent hæreticis fidem?

1. **D**isputavi hætenus de doctrina; nûc de facto Ca-
tholicorum disputandum est. Ais ergo Catholi-
cos re ipsa frangere seu violare fidem hæreticis datam.
Id probas aliquot exemplis. Primum est, quia Ioanni
Hussio datus est saluus conductus ab Imperatore Si-
gismundo, & tamen saluo conductu non obstante,
combustus est in Concilio Constantiensi, ac proinde
publica fides illi violata est. Multa de Hussio dixi in
disputatione, *de fide hæreticis seruanda*, cap. 12. Sed quia
importunus esse non desinis, paucis repetam.

2. Igitur duobus argumentis probo, Ioanni Hussio
non esse violatam fidem. *Vnum est*; Qui dat saluum cõ-
ductum iure communi, nihil aliud dat, quàm securita-

tem

tem contra violentiam iniustam, *salva semper iustitia & iuris executione*, vt supra q. 15. §. II. ostensum est. Atqui Sigismundus Imperator dedit Ioanni Hussio saluum conductum iure communi, quod etiam non negas: Ergo nihil aliud dedit, quàm securitatem contra violentiam iniustam. Hanc autem præstitit, quia nihil iniuste passus est Hussius. Ergo fidem illi seruauit. Imò combustus est, inquis. Fateor combustum esse; sed non iniuste. Primò, quia Imperator, cùm daret illi saluum conductum, sub pœna capitis prohibuit illi fugam. At Hussius contra hanc prohibitionem fuga elapsus est. Iuste igitur puniri potuit. Secundò, quia retractus à fuga, noluit hæresim abiurare. At leges Imperatoriæ pœnam capitis decernunt in hæreticos pertinaces, *l. quicumque, C. de hæreticis*. Nulla ergo iniustitia intercessit.

3. Quid hîc dicis, Bataue, pro tuo Hussio? De hæresi files, & silendo consentis. De fuga, negas. At probi auctores affirmant, Campianus Martyr in rationibus Academicis, Nauclerus generat. 48. Cochleus lib. 2. historiæ Hussitarum, & alij plures. Imò, ex tuis Caluinistis, Laurentius Humfredus in suo volumine, quod contra Campianum scripsit. Is, inquam, non solum fatetur fugam Hussij; sed etiam conatur excusare dupliciter. Primò, quia Hussius, inquit, videbat se obseruari à Patribus, & suspectum haberi; ideòque cœpit de fuga meditari. Secundò, fugerunt eodem tempore tres Pontifices, Ioannes, Benedictus, & Eugenius. Non ergo culpandus Hussius, si & ipse fugerit. Sanè, si Humfredus putasset, Hussium non fugisse; quid opus erat hac duplici excusatione? Neutra tamen sufficit. Non prior, quia Patres meritò obseruabant illum, quem sciebant palam professum esse hæresim in Bohemia; ne fortè & Constantiæ virus suum profemi-

naret. An ideò contra fidem datam fugiendum erat? Nec posterior, quia culpa vnus non potest parrocinari culpæ alterius. Fugerint sanè Pontifices (de quo iam non disputo) an propterea licuit Hussio contra conuenta pacta impunè fugere? Non sic, mi homo.

4. At, inquires, in formula Concilij Constantiensis non legitur damnatus esse Hussius propter fugam, sed propter hæresim. Quid tum? Poterat vtroque titulo damnari. Patres Concilij iudicabant sufficere crimen hæresis. Vnde, quicquid sit de fuga, iterum concludo, legitimè damnatum esse Hussium, saluo conductu non obstante. Is enim legitimè damnari potest, non obstante saluo conductu, qui legitimè conuincitur de hæresi, quam abiurare non vult, quia saluus conductus, qui communi iure datur, non impedit iustitiã & iuris executionē. Atqui Hussius fuit legitimè conuictus de hæresi, quam abiurare non voluit: Ergo Hussius potuit legitimè damnari, non obstante saluo cōductu. Hic veritate, quo vis, non saluabis Hussium. An negas pertinaces hæreticos puniri posse? At hoc decernunt leges Imperatoriæ. An Hussium negas fuisse pertinacem hæreticū? At pertinaciter docuit multas hæreses, vt ostendi in citata disputatione. An prætendis saluum conductum illi datum? At is via ordinaria, non solet dari, nisi *salua iustitia & iuris executione*, vt fatentur Iureconsulti. Nullam ergo rimam inuenies, qua elabaris.

5. *Alterum argumentum est*; Si Hussio fides violata esset, procul dubio, vel ipse aliquando, vel Hiéronymus Pragensis, vel certè Bohemi de hac re fuissent questi. At nemo questus est vnquam. Quis ergo credat, fidem illi esse violatam? Sane, Hussius, cùm ad mortem duce-retur, multa liberrimè dixit in Ecclesiam Romanam, & ad Christum supremum Iudicem appellauit, vt acta eius, quæ à diuersis scripta sunt, testantur. At de fide viola

viola

violata, ne verbum quidem fecisse legitur. Similiter Hieronymus Pragensis, qui aliquot diebus post Hussium exustus est, publicè quidem testabatur, Hussium fuisse virum bonum, iustum, sanctum, & tali morte indignum; sed contra fidem datam aliquid passum esse, nunquam meminit. Denique Bohemi Nobiles, qui impensè fauebant Hussio, & eius dogmata tuebantur; cùm postea ad Conciliū Basileense, oblato saluo conductu, vocati essent; missa insigni legatione comparuerunt. Quis credat hoc facturos fuisse, si de fide Hussio violata, Catholicos suspectos habuissent?

6. Possum idem confirmare ex Luthero, qui particularem articulum scripsit de Ioanne Hussio, à Leone X. inter cæteros damnatū; in quo, tametsi mirificè laudet Hussium à sanctitate & doctrina, nihil tamen attingit de saluo conductu violato. Ex his omnibus ita concludo; si vel Imperator Catholicus, vel Patres Cōcilij Cōstantiensis contra fidem publicam egissent, aliquis saltem ex aduersariis hoc probrum illis obiecisset. Atqui nec Hussius ipse, nec Hieronymus Pragensis, nec Bohemi Nobiles, nec Lutherus, qui omnes fuerūt hostes Catholicorum, quicquam illis obiecit. Ergo euidēs signū est, nihil tale accidisse. Quid hīc respōdes Bataue?

7. De Hussio fatis. *Alterum* exemplum est de Hieronymo Pragensi, quem etiam ais contra fidem datam combustum esse. Sed audi paulisper. Cōsulamus historias. Ex iis hæc certa sunt. Primò, Hieronymum non accepisse saluum conductum ab Imperatore Sigismūdo. Ita Cochleus lib. 2. historię Hussitarum, Molanus lib. 3. de fide hæreticis seruanda cap. 2. & alij. Secundò, citatum tamen esse à Concilio Constantiensi, oblato saluo conductu, cum hac expressa clausula; *salua semper iustitia*, vt habetur in eodem Concilio, sess. 6. & passim apud alios authores. Tertiò, citatum comparuisse,

disputasse, conuictum esse, hæresim abiurasse. Patet ex eodem Concilio sess. 19. vbi ponitur formula abiurationis. Quartò, in hæresim relapsum esse, fugisse, reductum esse, exustum esse, ibidem sess. 21. & apud Cochleum, Molanum, Campianum, & alios. Hinc concludo, non esse illi fidem violatam. Primò, quia datus est illi saluus conductus cum hac clausula: *salua semper iustitia*. Secundò, quia per fugam expirauit saluus conductus. Tertiò, quia in hæresim, quam abiurauerat relapsus est. Hæc tu Bataue, omnia dissimulas.

8. *Tertium* exemplum est de Archiducibus Austriae, quos ais contra pacta conuenta & iurata Missam restituisse, & eiectionis Euangelicis, id est, Lutheranis & Calvinistis, Iesuitas admisisse. Sic enim ais in priori tuo libello; *in Gallia, Missa Romana per omnes omnino vrbes & pagos remissa & restituta est; quod & per Hungaria & Polonia regna, etiã contra pacta conuenta & iurata, à pace inita, tentatum fuit; in Austria verò superiore, cum tali successu, vt Archiduces pro Baronibus, Nobilibus & aliis subditis Euangelicis obedientibus, qui expulsi sunt, Iesuitas & Nuncios Romanos receperint*. Posui verba tua, vt intelligas te tui immemorem fuisse, quando in posteriori libello scripsisti, me illam particulam, *iurata*, falsò addidisse. Non addidi falsò, sed ex tuo libello transcripsi. Sed ad rem. Vnde scis, Archiduces Austriae contra pacta iurata id fecisse? Hic hæres & tergiuersaris. Hoc tandem responsi das, nobis Iesuitis satis constare de hac perfidia, nec opus esse, vt à te instruamur. Sed si hoc satis est; simili modo dicam te millies contra datam fidem egisse. Si quæras, vnde sciam? Eludã simili responso; tibi ipsi satis constare de tua perfidia, nec opus esse, vt à me instituaris. Quanquam adhuc dispar ratio est. Nam tu, cùm homo priuatus sis, audes Archiducibus, qui ex Imperatoria familia sunt, tale probrũ, sine teste,

publico scripto obiicere? Et quidem in ipso Imperio, vbi illi domestici sunt, tu extraneus & peregrinus? Sed hic Caluinistarum mos & morbus est.

A N N O T A T I O.

Hic agitur potissimum de Ioanne Hussio & Hieronymo Pragensi. Tu planè de illis files. Et prudenter; quia vides te nihil effecturum. Interim, more tuo, debaccharis in Iesuitas, eosque appellas *impios, regicidas, proditores, veneficos, incendiarios, calumniatores, perfidos, rebelles progeniem viperarum*. Nimirum, Ergo vicit Batauus.

E P I L O G V S.

1. **O** Stendi hactenus, quid de tuis libellis sentiendum sit, Bataue. Et vt compendio repetam, quæ dicta sunt, de his punctis accusari potes. 1. Quòd suspectum te reddas, quia tui nominis te pudet. 2. Quòd instar litigantis mulierculæ, vbique iracundè te geras. 3. Quòd multis conuitiis oneres Regem Hispaniæ, Archiduces Austriæ, & alios Catholicos Principes. 4. Quòd petulantissimè debaccheris in Pontificè & Iesuitas. 5. Quòd multum verborum habeas, parum rei, in quo genere imitaris forenses rabulas, quorum dux esse potes. 6. Quòd falsò alleges Canones & auctores, quos nunquam legisti. 7. Quòd dixeris, in tribus Conciliis, Tridentino, Constantiensi & Lateranensi, expressè definitum esse, quòd fides hæreticis seruanda non sit: Et hoc nunquam probare potueris; & quod amplius est, in vltimo libello, totum hoc punctum penè dissimulaueris. Hæc & similia, Bataue, si emendes, non tuæ solùm, sed & omnium Batauorum famæ & existimationi consules, qui vnus ob culpam, omnes in suspensionem veniunt. Et tamen inter illos multi viri boni sunt.

2. Illud præterea à te peto, si posthac in me scriptu-

rus es, vt libelli tui palam prodeant in lucem, cum nomine authoris, Typographi & loci. Sic enim maiori confidentia tecum agam; & vterque totius orbis Christiani arbitrio subiacebit. Et sanè videmini causæ vestræ diffidere, quando suppresso nomine; clam spargitis libellos vestros inter eiusdem tantum factionis homines; & accuratè cauetis, ne in manus Catholicorum deueniant. Idem faciunt Nouatores Angli, qui iam aliquot opuscula dicuntur in me scripsisse, quæ nec vidi hætenus, nec videre potui. Nimirum metuunt, ne si in lucem veniant, ipsorum opera arguantur, quia mala sunt.

OPUSCULUM V.

DISSIDIUM

ANGLICANVM DE
PRIMATV REGIS,

Ad Catholicos in Anglia.

ALVETE illustrissimi Domini, inuictissimi Athleta. Ad vos venio, interpellandi causa. Si molestum non est, audite me paucis, non diu vos tenebo. Ante biennium scripsi duos libellos de

PRIMATV REGIO: Alterum contra Apologiam & Monitoriam Prefationem Serenissimi & Potentissimi Iacobi, Magnæ Britannia Regis: Alterum contra Torturam Torti, seu, contra Sacellatum Regis. Egrè hoc tulerunt Academici vestri; & confestim, in causa Regia, bellum mihi indixerunt. Hi præsertim, Guilielmus Tooker, Richardus Thomsonius, Robertus Burbillus, Henricus Salcolbrigiensis. Nec defugio, Quin multa sunt, quæ me red-
dant

dant alacriorem. Primum, cause equitas: Tum, vestra fides & constantia. Denique, Aduersariorum inter se dissidia, & intestina dissensiones. De causa, quam defensurus sum, equitate, quid attinet, dicere? Pugnaturus sum pro Ecclesia Christi, pro honore & obedientia Præsulum, pro Maiorum exemplo & consuetudine. Et hic, quenquam extimescam? Iam, vestra fides & constantia, quam quotidiani carceres, vincula, supplicia, mortes pro Christo obita, toti orbi testatissimam faciunt, cui torporem non excutiat? cui calcar & animum non addat. Verè de vobis usurpare possum illud ex Apostolo: Spectaculum facti estis Deo, Angelis & hominibus. Deo, qui intuetur vestra certamina; qui vires suppeditat ad victoriam, & coronam preparat ad triumphum. Angelis, qui mirantur, vos in carne fragili, potentissimos inferorum Principatus non formidare: & simul gaudent, tam gloriosos pugiles, sua custodia commissos esse, Homnibus, qui toto orbe diffusi, vestro exemplo, vestra virtute & patientia, ad similia certamina, pro Christo subeunda, vehementer accenduntur. Porro, dissidia Aduersariorum inter se tanta sunt, tamque distracta ac dissipata eorū vires, ut magnoperè metuendos esse non putem. Si nescitis, hūc Libellum vobis offero dedicoque in quo, quibus in capitibus ipsi dissentiant, sigillatim explicatum est. Eum, si vacat, legite, & bene de euentu sperate. Interea ad pugnam me parabo: & cum tempus aduenerit, Spectatores vos esse cupio. Valete, & meam interpellationem æqui bonique consulite.

DISSIDIUM ANGLICANVM.

De

PRIMATV REGIO.

P R I M A T V S Regius in Ecclesia Anglicana, res noua est. Ortum habuit sub Henrico Octauo; floruit sub Edouardo Sexto & Eli-

O s

saberha;

sabetha; nunc, sub Iacobo, tot diffidiis domesticis laceratur & discerpitur, vt diu stare non possit. Rectè Christus in Euangelio: *Omne regnum in se diuisum, desolabitur.* Porrò, quæ & quanta sint illa diffidia, in his paucis quæstionibus demonstrandum est:

I. An Rex Angliæ habeat aliquem Primatū in Ecclesia?

II. An Primatus ille sit Ecclesiasticus & spiritualis?

III. An Rex ab eo Primatu possit vocari Primas Ecclesiæ?

IV. An ab eodem vocari possit supremum caput Ecclesiæ?

V. An Primatus ille consistat in aliqua potestate, vel iurisdictione Ecclesiastica?

VI. An Rex, ratione sui Primatus possit indicere Concilia, & in iis præsidere?

VII. An possit leges Ecclesiasticas condere?

VIII. An beneficia Ecclesiastica conferre?

IX. An Episcopos creare & deponere?

X. An contumaces excommunicare?

XI. An iudicem controuersiarum agere?

XII. Vnde Rex habeat suum Primatum?

XIII. An subditos possit cogere ad iuramentū Primatus?

In his quæstionibus extremè dissentiunt Aduersarij. Sunt autem hi ferè: Sacellanus in *Tortura Torti*, Guilielmus Tooker Decanus Lichefeldensis in *Duello, seu singulari certamine cum Martino Becano*. Richardus Thomsonius in *Elencho refutationis Tortura Torti*. Robertus Burhillus in *responsione pro Tortura Torti*. Henricus Salcolbrigiensis in *refutatione examinis Becanici*. Præter hos citabo etiam Nicolaum Sanderum de *schismate Anglicano*, Genebrardum in *Chronologia*, Polydorum Virgilium in *historia Anglicana*. Iacobum Augustum Thuanum in *libris historiarum sui temporis*. Caluinum in *Commentario supra Prophetam Amos*. Et si qui alij sint.

QVÆSTIO I.

*An Rex Angliæ habeat aliquem Primatum
in Ecclesia?*

1. **P**rimum dissidium est de nomine *Primatus*. Plerique admittunt hoc nomen. At Richardus Thomsonius malit *Suprematū*, quàm *Primatum* appellare. Ratio ipsius est, quia *Primatus* significat potestatem eiusdem ordinis; at Rex in Ecclesia Anglicana non habet potestatem eiusdem ordinis cum Episcopis & Pastoribus, sed altioris ac diuersi ordinis. Ergo non habet *Primatum*, sed *Suprematum*. Verba Thomsonij p. 3. sunt hæc: *Nos in Anglico nostro idiomate belliores longè sumus, quàm per inopiam Latini sermonis nobis Latinè esse licuit. Non enim dicimus, The Kings Primacie, Regis Primatum, sed, The Kings Supremacie, Regis Suprematum. Quo vocabulo nos quoque deinceps utemur. Multum enim differunt Primatus & Suprematus. Illud enim potestatem eiusdem ordinis videtur significare, hoc non item.*

2. Hinc duo colligimus. *Vnum est, omnes Anglos, qui utuntur nomine Primatus, vel errare, vel improprie loqui, si Thomsonio credimus. Nam si proprie significet potestatem eiusdem ordinis, planè sentiunt, Regem habere potestatem eiusdem ordinis cum Episcopis & Prælatibus Ecclesiæ. At hic, iuxta Thomsonium, error est. Vel igitur errant, vel improprie loquuntur.*

3. *Alterum est, de re significata coniecturam sumi posse ex voce significante. Vox Suprematus, noua, nuper inuenta est; incognita antiquis Patribus; inusitata in Scripturis; orbi Christiano inaudita. Quid porrò significat? Supremam potestatem Regis in Ecclesia. Et hæc igitur noua est. Sanè, si antiqui Patres, tam*
Latini,

Latini, quàm Græci, agnouissent hanc potestatem, reperissent aliquod saltem vocabulum, quo eam propriè expressissent. Id verò à nemine factum est.

Q V Æ S T I O I I.

An Primatus ille, quem Rex habet in Ecclesia, sit Ecclesiasticus & spiritualis?

1. **H**Oc alterum dissidium est. Sub Henrico & Edouardo semper appellatus est Primatus Ecclesiasticus & spiritualis, vt patet ex Sanderò, qui sic habet: *Caluinus Henrici Primatum Ecclesiasticum oppugnauit. Item: Episcopus Rossensis, quod Henrici Primatum Ecclesiasticum nollet confiteri, ad mortem producitur. Item: Multi in custodiis propter negatum Ecclesiasticum Regis Primatum detenti. Item: Henricus mandauit, vt filius in fide Catholica educaretur, excepto Primatus Ecclesiastici titulo, què ei reliquit. Item: Stephanus Vintonensis, Edmundus Londinensis, Cuthbertus Dunelmësis, Nicolaus Vigorniensis, & Datus Cicestrensis Episcopi, timidè restiterunt pueri Regis Primatui spiritali, imò simpliciter subscripserat.*

2. Sub Maria, quæ Edouardo fratri successit, sublatus est hic titulus in Comitibus Londinensibus, vt testatur Iacobus Thuanus lib. 9. historiarum sui temporis, his verbis: *Antiquatus iisdem Comitibus, Primatus Ecclesiastici titulus.* At sub Elisabetha iterum restitutus est, vt refert idem author lib. 15.

3. Hoc tempore, sub Iacobo, in controuersiam vocatur. Aliqui non audent appellare Primatum Ecclesiasticum & spiritalem, sed Primatū quoad Ecclesiastica & spiritalia. Inter quos est Sacellanus Regis in Tortura Torti, pag. 90. vbi sic habet: *Neque verò quoad spiritalia, alium nos Regi Primatū tribuimus, neque quoad temporalia,*

poralia alium Pontifici detrahimus, quam debemus. Prior ille Regibus omni iure; posterior hic Pontifici, nullo iure debetur. Ego, cum primùm legerem hæc verba Sacellani, putabam illum pro eodem vsurpare hæc duo, *Primatus spiritualis, & Primatus quoad spiritualia*. Et similiter hæc duo, *Primatus temporalis, & Primatus quoad temporalia*. At defensores & interpretes Sacellani, Thomsonius & Burhillus, aliter sentiunt. Sic enim de hac re scribit Burhillus, pag. 55. *Non dicit (Sacellanus) Primatum spiritualem, sed Primatum quoad spiritualia, deberi Regibus omni iure. Et pag. 133 in fine: Et si enim Regi tribuimus Primatum in Ecclesiam, non tamen Primatum spiritualem aut Ecclesiasticum ei tribuimus, sed potius Primatum quoad res & personas spirituales & Ecclesiasticas. Et Thomsonius pag. 31. Non dixit (Sacellanus) Primatum Ecclesiasticum aut spiritualem, quasi formaliter intelligat; sed quoad spiritualia, id est, obiectivè & materialiter. quo sensu idem author, pag. 95, ait: Diximus Regem gubernare quidem Ecclesiastica, sed non Ecclesiasticè.*

4. Igitur, si quæras in Anglia, an Rex habeat Primatum Ecclesiasticum, nec ne? Respondebitur hoc modo: Henricus, Edouardus & Elisabetha habuerunt Primatum Ecclesiasticum; Iacobus non habet Ecclesiasticum, sed solùm quoad Ecclesiastica. Ergone minùs hic habet, quàm illi habuerunt? Sic apparet. Ergone tam brevi intervallo accisus & imminutus est Primatus Regis in Anglia? Ita aiunt. Ergone prope interitum est? Non dubito. Quid causæ? Audi ex triuio: *Quod citò fit, citò perit. Audi ex sacro codice: Si est ex hominibus consilium hoc aut opus, dissoluetur, Actor. 5. 38.*

Q V Æ

QVÆSTIO III.

An Rex ab hoc Primatu possit vocari Primas Ecclesiæ?

1. **H**ENRICUS Salcolbrigiensis simpliciter affirmat. Sic enim scribit p. 140. *Dico Regem Angliæ, Ecclesiæ Anglicanæ Primatem esse.* Imò, tam certum ac indubitatum hoc esse vult, ut putet peccare contra publicam professionem Anglicanam, qui id neget. Nam pag. 177. sic habet: *Angliæ Regem, Anglicanæ Ecclesiæ Primatem esse, in professione publica Anglicana veritatis sacris literis nixæ ponitur.*

2. Tookerus & Burhillus simpliciter negant. Sic enim habet Tookerus pag. 3. *Olere autem malitiam, ac clamitare audaciam tuam illud videtur, cum Regem caput Ecclesiæ, Primatemque confingas.* Et Burhillus pag. 133. *Nec Primatem quidem omninò Regem nostrum dicimus; multò verò minùs Primatem Ecclesiasticum.*

3. Hinc formo duplex argumentum: *Alterum* ex Tookero, in hunc modum: Qui dicit, Regem esse Primatem Ecclesiæ, audax & malitiosus est. At Hæricus Salcolbrigiensis dicit, Regem esse Primatè Ecclesiæ. Ergo audax & malitiosus est. *Alterum* ex Henrico, hoc modo: Qui negat Regem esse Primatem Ecclesiæ, peccat contra publicam professionem veritatis in Angliæ receptæ. At Tookerus negat, Regem esse Primatem Ecclesiæ. Ergo peccat contra publicam professionem veritatis in Angliæ receptæ. Nimirum, sic mulus mulum scabit.

4. Sed quæri potest, vter rectius sentiat in hac re, Salcolbrigiensis, qui affirmat, Regem esse Primatem Ecclesiæ; an Tookerus, qui negat? Hæc lis pendet ex alia quæstione, an scilicet hæc duo nomina, *Primas*, &
Pri

Primatus, sint necessariò connexa seu coniugata? Salcolbrigienſis putat, necessariò cõnexa eſſe. Igitur; quia ſemel dixit, Regem habere Primatum Eccleſiæ, confequenter affirmat, Regem eſſe Primatem Eccleſiæ. Valet enim apud ipſum hoc argumentum à coniugatis: *Rex habet Primatum. Ergo: Rex Primas eſt.* Sicut & iſtud: *Sacellanus habet Episcopatum. Ergo Episcopus eſt.*

ſ. Tookerus contra ſentit. Nam pagina 6. diſertè ait, Regem habere quidem Primatum Eccleſiæ, non tamen eſſe Primatem Eccleſiæ. Et è contrario, Archiepiſcopum Cantuarienſem non habere Primatum Eccleſiæ; ſed tamen eſſe Primatē Eccleſiæ. Igitur negat has duas confequentias à coniugatis. 1. *Rex habet Primatum. Ergo Primas eſt.* 2. *Archiepiſcopus eſt Primas. Ergo Primatum habet.* Fortè & has negaret. 1. *Sacellanus habet Episcopatum. Ergo Episcopus eſt.* 2. *Tookerus Decanus eſt. Ergo Decanatum habet.*

Q V Æ S T I O. I V.

An Rex à ſuo primatu poſſit vocari ſupremum Caput Eccleſiæ.

1. **H**ic titulus primùm uſurpari cœpit ab Henrico Octauo, vt teſtantur paſſim authores, tam aduerſarij, quàm noſtri. Sic enim ſcribit Iacobus Thuanus lib. 1. hiftoriarum ſui temporis: *Henricus, poſt diuortium, ſe caput Eccleſiæ conſtituit.* Et Polydorus Virgilius lib. 27. hiftoriæ Anglicanæ: *Interea, poſt diuortium, habetur Conciliū Londini, in quo Eccleſia Anglicana formã poteſtatis nullis ante temporibus viſam induit. Henricus enim Rex, Caput ipſius Eccleſiæ conſtituitur.* Et Genebrardus lib. 4. Chronologiæ: *Henricus anno 1534. in publicis Comitibus, ſe caput Eccleſiæ Anglicanæ appellauit.* Et Nicol. Sād. in ſchifmate

mate Anglicano: Ex qua dicendi formula primam occasionem sumptam aiunt, ut Rex supremum caput Ecclesie Anglicanae diceretur. Item: Proponebatur eis nova Comitiorum decreta, & iubebantur iureiurando affirmare, Regem supremum Ecclesie esse caput. Et Calvinus in c. 7. Amos Prophetæ: Qui tantopere extulerunt Henricum Regem Angliæ, certè fuerunt homines inconsiderati. Dederunt enim illi summam rerum omnium potestatem; & hoc me grauius semper vulnerauit. Erant enim blasphemæ, cum vocarent eum summum caput Ecclesie sub Christo.

2. Eodem titulo usus est Edouardus Henrici filius & successor, ut patet ex Rescripto illius ad Thomam Crammerum, Archiepiscopum Cantuariensem, quod sic incipit: Edouardus, Dei gratia, Angliæ, Franciæ, & Hyberniæ Rex, supremum in terris Ecclesie Anglicanæ & Hybernicæ, tam in causis spiritualibus, quàm temporalibus, Caput, Reuerendo Thomæ Cantuariensi Archiepiscopo salutem. Eundem titulum tribuit illi Crammerus in Rescripto ad Episcopos sibi subiectos, ubi sic habet: Thomas, permissione diuina, Cantuariensis Archiepiscopus, per Illustrissimum in Christo Principem Edouardum Regem Sextum, supremum in terris Caput Ecclesie Anglicanæ & Hybernicæ, sufficienter & legitime authorizatus, tibi Edmundo Londinensi Episcopo, & omnibus fratribus Coepiscopis, vice & nomine Regiæ Maiestatis, quibus in hac parte fungimur, mandamus, ut imagines ex Ecclesiis, cuiusque Diocesis, tollantur. Et Nicolaus Sanderus in schismate Anglicano: Quàm primum visum est, Henrici Octauæ mortem diuulgare, statim Edouardus Henrici filius, nonum ætatis annum agens, Rex Angliæ proclamatur, & summum Ecclesie Anglicanæ in terris Caput, proximè secundum Christum constituitur.

3. Elisabetha, tametsi fœmina esset, non tamen putauit, inferiorem se esse patri & fratri, in hac re. Itaque

&

& ipsa supremum Ecclesiæ Anglicanæ Caput appellata est. Sic enim de ea scribit Iacobus Thuanus lib. 15. historiarum sui temporis: *Elisabetha, recepto à patre & fratre titulo, Ecclesiæ caput per Angliam cœpit appellari.*

4. At hoc tempore, sub Iacobo, periclitatur hic titulus. Admittit quidē illum Sacellanus in Tortura Torti; sed Tookerus & Burhillus repudiant. Verba Tookeri, quæ paulò ante citaui, sunt hæc: *Olere autem malitiam, & clamitare audaciam tuam videtur illud, cum Regem Caput Ecclesiæ Primatemq̄, confingas.* Similiter Burhillus, pag. 133. reprehendit quendam, tanquam *Petulcum, & Audaculum*, quod dixisset, Regem esse *Caput, Pastorem & Primatem Episcoporum.*

5. In hoc dissidio, quid agat Rex? Si admittit titulum *supremi Capitis Ecclesiæ in Anglia*, murmurabunt Tookerus & Burhillus: si respuit, quid dicet Sacellanus? Forte sopiri hæc lis poterit, si Rex, vt Sacellano dedit Episcopatum Eliensem, ita Tookero & Burhillo duos similes largiatur. Tunc facilè, ne ingrati videantur, concedent Regi hunc titulum, & multò ampliorem.

QVÆSTIO V.

An Primatus Regis consistat in aliqua potestate vel iurisdictione Ecclesiastica.

1. **H**ic magnum inter Anglos dissidium est. Nec facile intelligetur, nisi præmissa distinctione. Igitur potestas Ecclesiastica triplex est, vt docent Theologi. Vna ordinis; altera iurisdictionis interioris; tertia iurisdictionis exterioris. Ad primam spectat, Sacramenta conficere & ministrare: ad secundam, regere Ecclesiam in foro conscientia: ad tertiam, regere eandem in foro externo. Certum est, Regem, ratione Primatus,

non habere potestatem ordinis. Hoc fatetur Tooke-
rus pag. 14. cum ait: *Reges non habent potestatem admini-
strandæ Sacramenta.* Certum quoque, non habere iuris-
dictionem fori conscientiæ. Et hoc fatetur, pag. 63. *Om-
nis, inquit, iurisdictio in foro interiori, Sacerdotum est, nul-
la Regum.*

2. Tota controuersia est an habeat Rex iurisdictio-
nem Ecclesiasticam in foro exteriori. Hic litigant An-
gli. Aliqui affirmant; alij negant; alij distinguunt. Affir-
mat Tookeus pag. 305. his verbis: *Qui habet plenissimam
& amplissimam iurisditionem in foro exteriori, potest ean-
dem dare & auferre. Rex eam habet. Ergo potest eandem da-
re & auferre. Totum hoc liquet ex veteri & nouo Testamen-
to.* Et Henricus Salcolbrigiensis, pag. 140. *Reges sacro
oleo uncti; capaces sunt iurisditionis spiritualis.* Et ibidem
ex legibus Anglicanis: *Rex est persona mixta, utpote, qui
& Ecclesiasticam & temporalem iurisditionem habet, & qui-
dem supremam.* Et pag. 144. *Per leges Ecclesiasticas in hoc
regno approbatas, unus Sacerdos duo beneficia habere non
potest, nec Bastardus sacris initiari. Verum Rex Ecclesiasti-
ca potestate & iurisditione, quam habet, in utroque dispen-
sare potest.*

3. Negat Thomsonius & Burhillus. Et quidem Thom-
sonius, pag. 80. sic scribit: *Primatus Ecclesiæ non est defi-
niendus per iurisditionem Ecclesiasticam, sed per governa-
tionem supremam.* Et pag. 95. *Diximus Regem gubernare
quidem Ecclesiasticam, sed non Ecclesiasticè, quia scilicet non
habet iurisditionem Ecclesiasticam, sed duntaxat tem-
poralem.* Burhillus verò, pag. 234. concedit hanc pro-
positionem negatiuam: *Rex nullam habet iurisditionem
Ecclesiasticam, nec in foro interiori, nec in exteriori.*

4. Distinguit Episcopus Eliensis, apud Tookeum
pag. 305. his verbis: *Habet Rex omnem iurisditionem spi-
ritualem in foro exteriori, exceptis quibusdam cæsuris.* Igitur

ad

ad hanc quæstionem, an Rex, quatenus est Primas seu caput Ecclesiæ, habeat aliquam iurisdictionem Ecclesiasticam seu spirituales fori exterioris, sic respondendum est. Primò, cum Tookero & Salcolbrigienfi: *Habet amplissimam, plenissimam, supremam.* Secundò, cum Episcopo Eliensi: *Habet aliquam, non omnem.* Tertiò, cū Burhillo & Thomsonio: *Nullam, nullam penitus habet.*

Q V Æ S T I O V I.

An Rex propria auctoritate possit Synodos inducere

1. **S** Equitur dissidium de officiis Primatus Regij. Sūt autem sex officia, de quibus disputari potest. Primum, Indictio Synodorum. Secundum, sanctio legum Ecclesiasticarum. Tertium, collatio beneficiorū. Quartum, creatio & depositio Episcoporum. Quintum, excommunicatio. Sextum, controuersiarum decisio. Est ergo quæstio, an hæc officia pertineant ad Primatum Regis? Dicam de singulis ordine.

2. Primò quæritur, An Rex, ratione sui Primatus, possit propria auctoritate conuocare Synodos, & in iis præsidere? Hoc certò persuasum fuit tempore Hærici, Edouardi, & Elisabethæ. Nam sub Iacobo controuertitur. Affirmat Salcolbrigienfis, pag. 121. his verbis: *Christiani principes in regnis suis cum laude, propria auctoritate Synodos conuocarunt, Constitutiones condiderunt, causas audierunt & cognouerunt.* Et pag. 146. *Rex Angliæ potest Synodos indicere omnium Ordinum œcumenicas; & in iisdem præsidere.* Et pag. 155. *Reges Angliæ suprema sua auctoritate, de iure, Synodos conuocarunt.*

3. Tookerus in hoc puncto varius est, & nunc sibi

ipsi, nunc aliis contradicit. Hoc patet ex variis eius testimoniis. *Primum* habetur, pag. 37. ubi sic ait: *A quibus magis equum est indici Concilia, quam ab illis, penes quos semper fuit authoritas ea congregandi? Cum autem communiter triplex poni soleat Conciliū, Generale, Prouinciale, & Diocesanicum; Concilium generale solius Papæ iussu celebrari uultis. Sed neq; illud, nisi ab Imperatoribus & Regibus simul consentientibus hodie indici debet: Prouinciale à Metropolitanano, cum suis Suffraganeis: Diocesanicum ab Episcopo, cum Curatis, Rectoribus & Clericis Dioceseos.* Ex hoc testimonio colligitur, Regem Angliæ nullum Concilium propria authoritate posse indicere. Nō Generale, quia hoc pertinet ad communem consensum Regum & Imperatorum. Nec Prouinciale, quia hoc pertinet ad Metropolitanum. Nec Diocesanicum, quia hoc pertinet ad Episcopum. Quid ergo reliquum est Regi?

4. *Alterum* habetur pag. 41. his verbis: *Abundè liquet ex Conciliis ipsis & historia Ecclesiastica, Prouincialia Concilia & Nationalia ab Imperatoribus ac Regibus fuisse congregata.* Hoc planè pugnat cum præcedente. Ibi asseritur, Concilia Prouincialia indici à Metropolitanis: hîc, à Regibus & Imperatoribus. Ibi, distinguitur triplex tantum Concilium, Generale, Prouinciale, Diocesanicum: hîc additur quartum, Nationale.

5. *Tertium* habetur pagina 42. ubi proponit hanc quæstionem: *Quo igitur iure tantam sibi potestatem arrogat Pontifex solus? Nū diuino?* Et paulò post subdit: *Erat Apostolorum omnium, non unius tantummodo, & indicere Concilium, & statuere cum verborum solennitate; Visum est Spiritui sancto, & nobis.* Quasi dicat; iure diuino, non solus Petrus, sed omnes Apostoli, pari potestate, indixerunt Concilium Hierosolymitanum, & sancierunt legem de sanguine & suffocato: Ergo similiter, iure diuino, non solus Pontifex, sed omnes Episcopi, pari potestate, debent

debent indicere Concilium, & sancire leges Ecclesiasticas. Sanè, si ita est, omninò sequitur, potestatem indicendi Concilia, non ad Reges & Principes sæculares; sed ad Apostolos & eorum successores, iure diuino pertinere.

6. *Quartum* habetur, pag. 63. vbi ait: *Mixtum autem ius, & resultans ex utroque, & iure Regio & Episcopali, est legum sanctio, & Synodorum indiçtio, & presidendi in iis prerogatiua, & controuersiarum decisio, aliorumq; actuum, qui his finitimi sunt, exercitiũ: quæ ferè ab origine Primatus Regij descendunt, & communicantur Sacerdotibus.* Hoc iterum pugnat cum præcedente. Ibi dicitur, indiçtionem Synodorum, iure diuino, ad Apostolos pertinere; Hic dicitur primariò pertinere ad Reges, & ab illis ad Episcopos deriuari. Hæc non cohærent.

QVÆSTIO VII.

An Rex possit leges Ecclesiasticas condere?

1. **C**onstat, Henricum Octauum, tum per se, tum per Vicarium suum generalem, id fecisse. De Henrico sic scribit Sanderus in schismate Anglicano: *His diebus, vigilantissimus hic Ecclesie Pastor Henricus, quo in posterum sciretur, quæ cui ritè nupta esset, legem ediderat perpetuam de nuptiis, Comitiorum etiam auctoritate firmatam, qua statuebatur, ut si quæ persona in Leuitico non prohibita, solo consensu, per verba de presenti, matrimonium, nulla carnis copula subsecuta, contraxerint; eæ verò ambæ postea, vel earum altera, nuptiis cum altera persona in Leuitico non prohibita contractis, carnali copula easdem consummauerint; hæc posteriores, quas firmasset copula, non priores illæ, quas solus consensus statuisset, rata atque legitime haberentur: adeò, ut cum olim iuris gentium fuisset regula, Nuptias non concubitus, sed consensus*

P 3 facit;

facit; iam deinceps Henrici regula esse cœperit, Nuptias non consensus, sed concubitus facit. Et tamen ipse legislator, contra suam ipsius regulam, uxore Annam Cliuensem, cuius nuptias, non solo consensu, sed septem etiam mensium concubitu firmauerat, eo solum pretextu reiecit, ipsa q̄, viuente aliã superinduxit, quod alteri, nescio cui, cōsensum antea præbuisse fingeretur. Huius ergo legis tantopere postea puduit ipsos Protestantes, ut mortuo Henrico, eam ipsi reuocauerint, atq̄ irritam fecerint.

2. De Vicario autem generali, sic habet: Septembri mense, auctoritate sua Vicaria, Canones quosdam Ecclesiasticos, quos Iniunctiones vocabat, sigillo Vicariatus sui munitos, Archiepiscopis, Episcopis, Abbatibus, & reliquo Clero præscripsit, in quibus, præter cætera, iuebantur Parochi sub grauissimis pœnis, ut orationẽ Dominicam cum salutatione Angelica, Symbolũ item fidei, & decem Decalogi præcepta, aliaq̄ huiusmodi, Anglicè in posterum in Ecclesiis docerent.

3. Angli, qui hoc tempore scribunt de Primatu Regio, non consentiunt in hoc puncto. Nam aliqui dicunt, sanctionem legum Ecclesiasticarum, iure diuino, pertinere ad Episcopos; alij ad Reges & Imperatores. Priorem partem docet Tookerus, pag. 42. vbi ait, Apostolos in Concilio Hierosolymitano sanciuisse hanc legem Ecclesiasticam: *Visum est Spiritui Sancto & nobis, nihil ultra imponere vobis oneris, nisi hæc necessaria, ut abstinereatis vos ab immolatis simulachrorum, & sanguine, & suffocato.* Et hoc fecisse eos iure diuino. Posteriores docet Thomsonius, pag. 80. vbi dicit, Episcopos & Concilia non posse condere vllam legem Ecclesiasticam, quæ habeat vim legis, nisi accedente auctoritate Regis vel Imperatoris. Verba eius sunt hæc: *Decreta Conciliorum & Patrum Ecclesiasticis censuris, & iuribus tantum stetissent, nisi legum vim Casarea astra ipsis afflasset.*

4. Hic

4 Hic iam patet dissidium. Nam illa lex Ecclesiastica, quam Apostoli condiderunt, habuit sine dubio vim legis. Hoc enim colligitur ex illis verbis: *Visum est, nihil ultra imponere vobis oneris, nisi hæc necessaria.* Hanc autem vim non habuit ab afflatu auræ Cæsareæ, quia neque Tiberius, neque Pilatus, neque Herodes, neque ullus alius Princeps sæcularis, qui tunc vixerit, afflauit illi vim legis; sed habuit ab ipsis Apostolis. Ipsi enim autoritate & potestate Apostolica, quam à Christo acceperant, legem illam sanxerunt & promulgarunt. Eandem potestatem nunc habent Episcopi, non Reges aut Imperatores.

QVÆSTIO VIII.

An Rex propria autoritate possit conferre beneficia Ecclesiastica?

1. **A**ffirmat Henricus Salcolbrigienſis, pag. 121. his verbis: *Christiani Principes in suis regnis, cū laude, propria autoritate, beneficia cōtulerunt.* Et pag. 150. *Audin Iesuita, non modò collationes beneficiorum ad Angliæ Reges spectare, sed ad eosdem illos spectare, uti Ecclesiæ Anglicanæ Primateſ, vel supremos Ordinarios?* Et pag. 142. *Rex ratione supremæ suæ Ecclesiasticæ iurisdictionis, presentabit ad liberæ Capellas.*
2. Negat Tookerus, pag. 36. vbi de Regibus Angliæ sic loquitur: *Beneficia autē curata, vel nō curata, nō conferunt omnino in quempiã, maiora minorãve: multò minus dignitates Ecclesiasticas, siue Episcopatus, siue Archiepiscopatus, per vniuersum ambitū regni sui. Eorū certè collatio vel institutio est, quorū est destitutio, id est, Episcoporū cōprouincialium, qui potestatem habēt personas ipsas sacradi. Hoc habet iuris Regia Maiestas, quod minor & subordinata potestas habet; ius, inquam, nominandi & presentadi apud nos.*

3. En triplex dissidium inter hos duos authores, & quidem in re quotidiana & vulgari. Primum est; Henricus dicit, collationem beneficiorum spectare ad Reges Angliæ, quatenus sunt Primates Ecclesiæ Anglicanæ: Tookerus contra, non ad Reges, sed ad Episcopos pertinere. Alterum: Henricus dicit, Reges propria auctoritate sepè contulisse beneficia: Tookerus, nunquã conferre aut contulisse. Tertium; Henricus dicit, Reges, ratione supremæ iurisdictionis Ecclesiasticæ, præsentare ad beneficia: Tookerus, Reges in hac re non habere plus iuris, quàm subditos & inferiores. *Hoc, inquit, iuris habet Regia maiestas, quod minor & subordinata potestas habet. Vtri credat Rex Iacobus, si pingue beneficium, aut Archiepiscopatus conferendus sit?*

QVÆSTIO IX.

An Rex possit Episcopos creare & deponere?

1. **A**ffirmat Henricus Salcolbrigiensis, pag. 121. *Christiani, inquit, Principes in suis regnis, cum laude, propria auctoritate Episcopos crearunt & deposuerunt. Et pag. 144. Rex Angliæ Archidiacono Richmundia Episcopalem cõcessit iurisdictionem. Et pag. 155. Reges Angliæ, suprema sua auctoritate, de iure, atque cum laude omnium ordinum, Episcopos elegerunt, ac proinde deponere potuerunt. Et pag. 167. Constat Christianos Principes cum laude Episcopos elegisse & deposuisse etiam Romanos.*
2. Negat Tookerus, loco citato. Ibi enim duo requirit, ad constituendũ seu creandum Episcopũ. 1. Consecrationem personæ. 2. Episcopatum. Addit, Regem neutrum præstare posse. Nec enim posse conferre vlla beneficia, multò minus Episcopatum aut Archiepiscopatum: nec habere potestatem sacrandi personas. Vnde

Vnde etiam alibi fatetur, tantum abesse, vt Rex Iacobus possit Episcopos creare & deponere; vt potius agnoscat se illorum alumnus & discipulus. Sic enim scribit pag. 311. *Serenissimus ac piencissimus Rex noster Iacobus non habet quicquam antiquius & honorificentius, quam vt cum Valentiniano filium se Ecclesia profiteatur, & cum Theodorico Italia Reg. se alumnus Ecclesia, & discipulus Archiepiscoporum suorum & Episcoporum, libenter recognoscat.*

3. Hoc dissidium magni momenti est. Nam si Rex non potest creare seu constituere Episcopos, vt ait Tookerus; planè sequitur, Thomam Crammerù, qui à Rege creatus est Archiepiscopus Cantuariensis, non fuisse verum, sed falsum Episcopum: non Pastorem, sed prædonem: nō per ostium intrasse in ouile ouium, sed aliunde ascendisse. Ex quo rursus tria sequuntur. I. Omnes alios Episcopos, qui postea, vel à Crammero, vel à Rege creati sunt, fuisse similes Crammero. II. Quidquid ab iis autoritate & iurisdictione Episcopali factum est, nullius roboris & momenti esse. III. Eisdem teneri ad restitutionem omnium proventuum, quos ratione Episcopatum acceperunt. Quid hic consilij capiendum? Videant Academici.

Q V Æ S T I O X.

*An Rex possit subditos contumaces
excommunicare?*

1. **H**ic Angli redigunt Regem suum ad communem ordinem: Et quæ prius illi concesserant, videntur hîc reuocare. Aiunt, Regem nō posse quemquam suorum subditorum excommunicare; posse tamen ab iis excommunicari, & ex Ecclesia Anglicana,

P 5 cuius

cuius supremum caput est, expelli. Priorem partē tradit Tookerus, pag. 15. his verbis: *Rex non habet potestatem distringendi gladium spiritualem, vel quempiam excommunicandi.* Et Sacellanus, pag. 151. *Nos Principi censuræ potestatem nō facimus.* Et Thomsonius, pag. 83. *Excommunicare nullo modo ad Suprematum Ecclesiæ pertinet.* Et pag. 84. *Omnes fitemur, Regem excommunicandi potestatem nullam habere.*

2. Posteriores tradit Burhillus, pag. 137. cum ait: *Quod Ambrosio licuit in Theodosium, idem & aliis in Regem, simili de causa, liceat, id est, sicut Ambrosio Episcopo licuit excōmunicare Theodosiū Imperatorem, ita & nostris Episcopis licet excōmunicare Iacobū Regē, si similiter peccet.* Et pag. 242. *Supremus Ecclesiæ gubernator, nempe Rex, potest eiici ex Ecclesia.* Et pag. 267. *Rex, etsi iustissimè excōmunicatus, non amittit Primatum.*

3. Non video, quomodo hæc cohæreāt cum iis, quæ hactenus tributa sunt Regi. Tributum illi est, quòd sit Primas, & supremum caput Ecclesiæ Anglicanæ; quòd sit supra omnes personas, tam Ecclesiasticas, quàm laicas, in suo regno; quod habeat supremā, amplissimam & plenissimam iurisdictionem Ecclesiasticam, nō minus quàm politicam & temporalem. Et tamen cum tantus sit, non potest quenquam suorum subditorum, nec laicum, nec Ecclesiasticum, quantumvis rebellem & contumacem, excommunicare? Imò, cum tantus sit, potest à suis subditis excommunicari, & eiici ex Ecclesia Anglicana, cuius supremum caput est? Non capio hoc mysterium.

4. Addam tria argumenta, quæ augebunt difficultatem. *Primum est;* Qui habet supremam, amplissimam & plenissimam iurisdictionem Ecclesiasticam in aliquo regno, potest exercere omnes actus, qui pertinent ad iurisdictionem Ecclesiasticam illius regni; sed Rex

habet

habet supremam, amplissimam & plenissimam iurisdictionem Ecclesiasticam in regno Angliæ, vt fatentur Tookerus & Salcolbrigienfis. Ergo potest exercere omnes actus pertinentes ad iurisdictionem Ecclesiasticam regni Angliæ. Ergo etiam potest excommunicare. Nam excommunicatio, quæ per sententiam fit, Ecclesiasticæ iurisdictionis actus est. Vel contra, si vis: Qui non potest exercere omnes actus Ecclesiasticæ iurisdictionis in aliquo regno, non habet supremam, amplissimam & plenissimam iurisdictionem Ecclesiasticam in illo regno; sed Rex Angliæ non potest exercere omnes actus Ecclesiasticæ iurisdictionis in suo regno, quia non potest quenquam excommunicare. Ergo non habet supremam, amplissimam & plenissimam iurisdictionem Ecclesiasticam in suo regno.

5. *Alterum est;* Qui alteri dat potestatem excommunicandi, is sine dubio habet potestatem excommunicandi, quia nemo potest alteri dare, quod ipse non habet: sed Rex Angliæ dat Episcopis potestatem excommunicandi. Ergo ipse habet potestatem excommunicandi. Minor probatur ex Tookero, pag. 304. vbi fatetur, Episcopos omnem iurisdictionem Ecclesiasticam fori exterioris accipere à Rege. At potestas excommunicandi pertinet ad iurisdictionem fori exterioris, vt expressè docet Sacellanus, pag. 41. & Tookerus, pag. 305. cum ait: *Rex habet omnem iurisdictionem spiritualem in foro exteriori, exceptis quibusdam censuris.* Excipit autem excommunicationem. Vbi iterum notanda est contradictio Tookeri. Nam censuras, inter quas est excommunicatio, refert ad iurisdictionem fori exterioris. Rectè quidem. Sed duo addit, quæ pugnant. 1. Regem dare Episcopis omnem iurisdictionem fori exterioris. 2. Regem non habere omnem iurisdictionem fori exterioris.

6. *Tertium est;* Qui alicui alteri subiectus est in iurisdictione

risdictione Ecclesiastica fori exterioris, non habet supremam, plenissimam, & amplissimam iurisdictionem Ecclesiasticam fori exterioris, sed Rex alicui alteri, nempe Episcopo subiectus est in iurisdictione Ecclesiastica fori exterioris, quia potest ab eo per sententiam excommunicari, & ex Ecclesia eiici, vt fatetur Burchillus: Ergo non habet supremam, plenissimam & amplissimam iurisdictionem Ecclesiasticam fori exterioris. Vel, si mauis, contra. Qui nulli alteri subiectus est in iurisdictione Ecclesiastica, non potest ab vlllo per sententiam excommunicari: sed Rex, si habet supremam iurisdictionem Ecclesiasticam, nulli alteri subiectus est in iurisdictione Ecclesiastica: Ergo non potest ab vlllo per sententiam excommunicari. Aduertis, opinor, hæc non cohærere.

QVÆSTIO XI.

*An Rex sit Iudex omnium controuersiarum
in Ecclesia?*

I. **C**ontrouersia, quæ oriuntur in Ecclesia, sunt duplices: aliæ circa fidem & religionem; aliæ circa res alias Ecclesiasticas. Est ergo prior quæstio, an Rex, ratione sui Primatus, sit supremus iudex omnium controuersiarum, quæ pertinent ad fidem & religionem? Affirmat Henricus Salcolbrigiensis, p. 163. his verbis: *Si luce clarius est, Christianos Principes, cum laude, controuersias fidei diiudicasse & diremisse, etiam in vniuersalibus octo Conciliis, id est, Niceno I. Constantinopolitano I. Ephesino, Chalcedonensi, Constantinopolitano II. Constantinopolitano III. Niceno II. Constantinopolitano IV. in quibus varia controuersia fidei diiudicata & direpta sunt; præsertim de diuinitate Christi, contra Arrium; de diuinitate Spiritus sancti, contra Macedonium;*

donium ; de vna Christi persona , contra Nestorium ; de duabus in Christo naturis, cōtra Eutychem & Dioscorum : & sic deinceps. Has omnes controuersias , ait Salcolbrigiensis , ab Imperatoribus & principibus sæcularibus diiudicatas ac diremptas esse.

2. Contrarium asserit Tookerus, qui nullo modo vult Reges aut Imperatores esse iudices controuersiarum fidei. Sic enim habet p. 3. *Oleret autem malitiam ac clamitare audaciam tuam illud videtur, cum Regem caput Ecclesie Primatemque confingas , omniumque causarum & controuersiarum , quæ ad eam & religionem pertinent , Iudicem tribuas. Et p. 50. Rex in suo regno, omnibus superior sit, nulli subditus: Fidei iudex ne appelletur quidem. Et p. 3. 13. Reges Christiani non sunt fidei ac religionis iudices.*

3. Igitur, si in Anglia oriretur dissensio de aliquo puncto fidei ac religionis, vt v. g. de reali præsentia Christi in Eucharistia ; quid facerent Academici ? quid ciues, quid reliqui subditi ? An adirent Regē tanquā iudicem, & ab eo sententiā peterent ? Non faceret Tookerus. An alium iudicem postularēt ? An alium non ferret Salcolbrigiensis. Quid ergo futurum esset ? Id planè, quod hætenus factū est in dissensione de Primatu Regio. Semper litigāt Angli de hoc Primatu: nūquam finiri lis potest. Quid causæ ? quia diuersi diuersa sentiūt, & certum iudicem, qui litem dirimat , reperire non possunt ; vel potius, non volunt. Hæc hæreticorum proprietas est.

4. *Posterior quæstio ; An Rex sit iudex omnium controuersiarum, quæ alias res Ecclesiasticas concernunt ?* Affirmat Salcolbrigiensis, p. 165. cum ait: *Audin controuersias Episcopales ab Imperatore diremptas ?* Quid sentiat Tookerus, non satis constat. Aliquando videtur affirmare, vt p. 24. *Nemini, inquit, dubium est, quin in primitiua Ecclesia, de rebus & personis Ecclesiasticis, ius dicerent Imperatores. At p. 23. videtur negare: Non est princeps, inquit,*

quit, *supra res, sed supra personas*. Et pag. 49. *Rex in suo regno supremus est, non supra res, sed supra homines*. Ubique *diffidium*.

Q V Æ S T I O XII.

Vnde, & quo titulo Rex habeat Primatum in Ecclesia?

1. **S**ensus est, an Rex ex eo præcisè, quia Rex est, an ex eo potius, quia Rex Christianus est, habeat Primatum Ecclesiæ? Priorem partem videtur amplecti Thomsonius, p. 78. cum ait: *Omnes Principes, etiam Paganis, obiectivè habent supremam potestatem in omnes omnino personas suorum subditorum, & generatim in res ipsas, siue civiles sint, siue sacra, ut in cultu diuino & religione procuranda, saltem quoad modum & exercitium*. Et p. 94. *Primatus est Regium bonum, quo censura tolli non potest. Nec est absurdum, Regem velut ethnicum, esse Primatem Ecclesiæ*. Et ibidem: *Rex ethnicus, cum Christo initiatur, non acquirit Primatum de nouo*. Cui consentit Burhillus, p. 251. *Rex, inquit, titulo Regis temporalis, potest sibi vindicare & assumere Primatum Ecclesiæ*. Et p. 267. *Rex, etsi iustissimè excommunicatus, non amittit Primatum in rebus Ecclesiasticis*.

2. Contrarium docet Sacellanus in Tortura Torti, p. 39. ubi asserit, Primatum Ecclesiæ conuenire Regi, non quia Rex, sed quia Rex Christianus est; ideòque Reges ethnicos non habere Primatum Ecclesiæ, quamdiu ethnici sunt, sed eum accipere, quando fiunt Christiani; & rursum amittere, quando excommunicantur. Verba eius sunt hæc: *An non Regi ethnico præstare fidem fas? Imò nefas non præstare. In ethnico enim est vera potestas temporalis, idque sine ordine ad potestatem Ecclesiasticam*. Et paulò post: *Rex quiuis, cum de ethnico, Christianus fit, non perdit*
terre

terrenum ius, sed acquirit ius nouum. Itidem, cum de Christiano fit sicut ethnicus, vigore sententiæ amittit nouum ius, quod acquisiuerat, sed retinet terrenum ius in temporalibus, quod fuerat illi proprium, priusquam Christianus fieret.

3. Ex sententiâ Thomsonij & Burhilli sequitur, omnes Reges, siue Christiani, siue Ethnici, siue cuiuscunque sectæ ac religionis sint, habere Primatum Ecclesiæ in suis regnis. Igitur, omnes Anglos & Scotos, qui viuunt Constantinopoli, subiectos esse Imperatori Turcarum in rebus Ecclesiasticis; qui in Hispania, subiectos esse Philippo Regi; qui Romæ, Pontifici; & sic deinceps. Quid ergo facient, si Turcarum Imperator iubeat eos faciunt Alcoranum sequi; si Rex Hispaniæ, ad Missam audiendam adigat; si Pontifex ad orandum pro defunctis hortetur; si Rex gentilis ad idololatriam impellat? An parebunt imperio? At contra conscientiam. An non parebunt? Sic actum est de Primatu Ecclesiæ. Dicent fortè, se parituros, vbi visum est. Ergone subditi erunt iudices suorum Regum? Ergone Catholici in Anglia poterunt vsurpare hanc vocem: *Audi Rex, in hoc puncto visum est parere tuo imperio, in isto non est?*

Q V Æ S T I O XIII.

An Rex possit cogere suos subditos ad iuramentum Primatus?

1. **H**Actenus actum est de dissidio Anglorum circa naturam, officia, & originem Primatus Regij. Nunc superest quæstio practica, quæ proximè conscientiam attingit, an scilicet Rex possit cogere suos subditos, vt sub iuramento affirment, se agnoscere Primatum Regium, de quo dictum est? Vel, se agnoscere Regem, tanquam Primatem & supremum caput

caput Ecclesiæ Anglicanæ, cui tanquam Primati & supremo capiti velint fidelitatem polliceri, non minus in rebus Ecclesiasticis & spiritualibus, quàm in politicis & temporalibus. Habet autem duo puncta hæc quaestio. *Vnum est, an Rex Angliæ de facto exigat, vel exegerit tale iuramentum à subditis? Alterum, an si exigat, subditi in conscientia reneantur illud præstare? De utroque seorsim dicam.*

P R I V S P U N C T U M.

2. Igitur prius punctum est, an Rex Angliæ exigat vel aliquando exegerit tale iuramentum à suis subditis? Constat, Henricum Octauum exegisse. Sic enim scribit Nicolaus Sâderus in Schismate Anglicano: *Laurentius Cochus, Prior Cœnobij Dancastrensis, unà cum tribus Monachis, & duobus Laicis, Aegidio Horno, & Clemēte Philippotto, quod nolent Ecclesiasticum terreni Regis Primatum iurato confiteri, exclusi è terris, ad cœlestem aeterni Regis gloriam transmissi sunt. Et iterum: Proponebantur eis nova Comitiorum decreta & iubebantur iureiurando affirmare, Regem Ecclesiæ supremum esse caput.*

3. Henricum imitata est Elisabetha; parentem filia. Et quidem formula iuramenti, quod exegit, est huiusmodi: *Ego A. B. prorsus testificor & declaro in conscientia mea, Reginam esse solam supremam gubernatricem, & istius Regni Angliæ, & aliorum omnium suæ Maiestatis dominiorum & regionum, non minùs in omnibus spiritualibus atque Ecclesiasticis rebus vel causis, quàm temporalibus, & quod nemo externus Princeps, persona, Prælatus, status, vel Potentatus, aut factò aut iure habet aliquam iurisdictionem, potestatem, superioritatem, præeminentiam, vel auctoritatem Ecclesiasticam aut spiritualem in hoc regno. Ideòque planè renuntio & repudio omnes forinsecas iurisdictiones, potestates, superioritates atque auctoritates.*

4. Idem nunc facit Iacobus Rex; qui non vno tantum,

tum, sed duplici iuramento obstringit suos subditos: altero Primatus; altero fidelitatis. Prius sic incipit: *Ego A. B. palam testor, & ex conscientia mea declaro, quod Maiestas Regia, unicus est supremus Gubernator huius Regni, omniumque aliorum suae Maiestatis dominiorum & territoriorum, tam in omnibus spiritualibus siue Ecclesiasticis rebus & causis, quam in temporalibus. Et quod nullus extraneus Princeps, persona, Prelatus, status aut potentatus, habet aut habere debet ullam iurisdictionem, potestatem, superioritatem, praeminentiam vel auctoritatem Ecclesiasticam siue spirituales intra hoc regnum, &c.* Posterius sic incipit: *Ego A. B. verè & sincerè agnosco, profiteor, testificor, & declaro in conscientia mea, coram Deo & Mundo, quod supremus Dominus noster Rex Iacobus, &c.*

5. Hoc utrumque iuramentum integrè habetur in Apologia Regis: Et in utroque exigitur à subditis, ut palam profiteantur & agnoscant, Regem Iacobum esse supremum gubernatorem ac Dominum totius Angliæ, non solum in rebus politicis ac temporalibus, sed etiã in ecclesiasticis & spiritualibus: Et quod nec Papa, nec quivis alius extraneus habeat ullam potestatem, aut iurisdictionem in Ecclesia Anglicana. Porro prius iuramentum primò introductum est ab Hærico Octavo, ut fatetur Iacobus in Apologia, his verbis: *Sub Henrico Octavo primò introductum est iuramentum Primatus, sub eoque Thomas Morus & Roffensis supplicio affecti; idque partim ob eam causam, quod iuramentum illud recusarēt. Ab eo deinceps omnes mei prædecessores, quotquot sunt hanc religionem amplexi, idem sibi, aut non multò secus asseruerunt. Posterius à Iacobo excogitatum est.*

A L T E R V M P V N C T V M.

6. Est ergo quæstio, an omnes subditi, qui in Anglia sunt, teneantur in conscientia præstare utrumque hoc iuramentum, quotiescunque Rex illud exigit? an

potius debeant carceres, tormenta, & mortem ipsam sustinere, quàm id præstent? Catholici nihil dubitant de priori. Certum fixumque illis est, vitam potius amittere cum gloriosissimis Martyribus i. Thoma Moro & Episcopo Roffensi, quàm Primatum Regium astruere, & Pontificium abiurare. De posteriori, ante paucos annos, nonnihil dubitatum est. Nam aliqui ex Catholicis, quia non satis videbant vim & scopum illius iuramenti, aliquantisper hæsitant, an salua conscientia iurare possent, nec ne. Quæ tamen dubitatio non diu duravit, sed confestim à Paulo V. Pontifice Maximo, & Cardinali Bellarmino sublata est. Nam Pontifex misit duo Breuia Apostolica ad Catholicos in Angliam; & Bellaminus scripsit Epistolam ad Blacuellum Archipresbyterum de hac ipsa re. Uterque negat, salua consciëntia, id fieri posse. Et ratio illorum est, quia nemo salua conscientia, potest abnegare fidem Catholicam: sed qui præstaret iuramentum à Rege propositum, abnegaret fidem Catholicam, non quidem generatim, sed tamè quoad aliquem eius articulum; Ergo nemo, salua conscientia, præstare potest hoc iuramentum.

7. Hanc rationem, quæ sanè optima est, admittunt Catholici; non idem Aduersarij, Ego, in gratiam Catholicorum, qui in Anglia sunt, statui duas alias adferre, præsertim contra iuramentum Primatus, quæ ne ab aduersariis quidem repudiari poterunt. Prima est hæc; Nemo in conscientia tenetur affirmare sub iuramento, quod vel apertè falsum, vel certè dubium est: At, quod Rex, sit Primas & supremum Caput Ecclesiæ, cui non solum in temporalibus, sed etiam in ecclesiasticis parendum sit, vel apertè falsum, vel certè dubium est. Ergo nemo in conscientia tenetur hoc affirmare sub iuramento. Maior per se nota est, quia ne affirmare quidem licet, quod vel falsum, vel dubium est;

est; multò minus, sub iuramento affirmare. Minor probatur, quia tam apud Calvinistas, quàm apud Catholicos, apertè falsum censetur, quod Rex sit Primas & supremum caput Ecclesiæ. Apud Anglos verò, qui Regi adhærent, in dubium vocatur. Nam ex illis, alij affirmant, alij negant hæc puncta, quæ sequuntur. 1. Rex est Primas Ecclesiæ. 2. Rex est supremum Caput Ecclesiæ. 3. Rex habet Primatum Ecclesiasticum. 4. Rex habet potestatem & iurisdictionem ecclesiasticam. 5. Rex potest propria auctoritate conuocare Synodos, & in iis præsidere. 6. Potest conferre beneficia ecclesiastica. 7. Potest creare & deponere Episcopos. 8. Est index cõtrouersiarum fidei. Sanè, si hæc & similia puncta, apud ipsos Anglos, qui Regi fauent, incerta sunt, cum ab aliis negentur, ab illis affirmantur; totum Primatum incertum esse, necesse est. Quæ ergo temeritas & imprudentia est, obligare velle Catholicos in conscientia, vt iurati affirment id, quod ipsi falsum, alij dubium esse censent?

8. Articulatiùs dicam, quod dixi. Iuramentum Primatus Regij continet tot partes, quot sunt, vel putantur esse officia Primatus Regij. Sunt autem, vel putantur esse varia officia, vt supra visum est, nempe, conuocare Synodos, sancire leges Ecclesiasticas, conferre beneficia, creare Episcopos, fidei cõtrouersias dirimere. Igitur, variæ sunt partes iuramenti Primatus Regij. Ex illis, hanc vnã seorsim accipiamus: *Ego A. B. in conscientia mea iuro, me fidelem & obsequentem fore Regi, quotiescũque propria auctoritate creabit Episcopos, quos vult, & deponet ab officio, quos vult. Si hæc pars exigatur ab omnibus, qui in Anglia sunt, quid futurum putamus? An omnes, etiam illi, qui Regi adhærent, iurati sunt? Faciant, qui volent; Tookerus certè, si vir constans est, facturus non est. Negat enim creationem & depositionem Episcoporum ad Regem perti-*

nere. Etsi is factus non est, qui alioqui agnoscit Primatum Regiū (saltē verbo) quomodo Catholici compellentur, ut faciant, qui illum penitus ignorāt? Quod dixi de hac parte, de reliquis similiter dicendum est.

9. Altera ratio est hæc: Iacobus Rex sæpe protestatur. se non plus iuris vēdicare sibi in Ecclesiam, quam olim fecerunt Reges in veteri Testamento; ac proinde Primatum suū iisdem terminis definiri, quibus olim in veteri Testamēto definiebatur. Atqui Reges in veteri Testamento non poterant subditos suos cogere ad huiusmodi iuramentum: *Ego A. B. palā testor, & ex conscientia mea declaro, quod Ieroboā est unicus supremus Gubernator huius regni Israëlitici, tã in spiritualibus, quã in tēporalibus: Et quod nullus extraneus habet aut habere debet ullã iurisdictionem, potestatem, superioritatem, præeminentiã, vel auctoritatē in hoc regno.* Ergo nec Iacobus Rex potest cogere subditos suos ad simile iuramentum. Maior patet ex Apologia Regis. Minorem sic declaro. Post mortē Salomonis, regnum in duas partes, Deo disponente, diuisum est: quarū altera decem tribus, altera duas cōpletebatur. Igitur duo deinceps erāt regna distincta; duo Reges, quorū alter ab altero non pēdebat in regimine temporalis. Alter vocabatur Rex Israël; alter Rex Iuda. Vterque habebat suos successores. Primi post diuisionem factam, fuerunt Ieroboam Rex Israël, & Roboam Rex Iuda. In vtroque regno erāt Leuitæ & Sacerdotes. At summus Pontifex non poterat simul in vtroque commorari, sed in altero tantum, ac potissimum in regno Iuda. Nihilominus præerat omnibus Leuitis ac Sacerdotibus, qui in vtroque regno versabantur. Nec Ieroboam poterat legitimè dicere suis Leuitis ac Sacerdotibus: *Nolite obtemperare summo Pontifici, qui habitat in regno Iuda; mihi soli obedite; ab illius iurisdictione & potestate exēpti estis.* Et si dixisset, sine dubio peccasset.

set. Si ergo Ieroboã Rex nõ potuit Leuitas & Sacerdotes sui regni eximere à iurisdictione & potestate extranei Pontificis ; quo iure id facit Iacobus Rex Angliæ præsertim cū asserat, se non plus iuris vindicare sibi in Ecclesiã, quàm Reges veteris Testamēti sibi vēdicarūt.

EPILOGVS.

1. **Q**uæ hæctenus dicta sunt, ad tria capita possunt reuocari. Primum est, Primatum Regis in Ecclesia, rem esse nouam, quæ ab Henrico Octauo primum introducta est, nec alibi hæctenus, quàm in regno Angliæ vsurpata. Alterum, tot esse dissensiones Anglorum circa hunc Primatum, vt, quid sit, & quam vim habeat, certò inter ipsos constare non possit. Tertium, iuramentum huius Primatus, nec exigi à Rege, nec à subditis præstari posse.

2. Hinc aliæ tres quæstiones, quæ circa subditos moueri poterant, facile dissoluentur. Sunt enim tria subditorum genera in Anglia. 1. Henriciani, (vt aliqui eos vocant) qui & agnoscunt, & iurant Primatum Regium. 2. Puritani, seu puri Calvinistæ, qui non quidem agnoscunt, sed tamen iurant. 3. Catholici, qui nec agnoscunt, nec iurant.

3. Est ergo *prima quæstio*, quid dicendum sit de Henricianis, qui & agnoscunt, & iurant Primatum Regis: *Respondeo*: Illi stultè & inconsideratè agunt. Ratio est, quia, vt supra dixi, stultum ac temerarium est, rem dubiam & incertam iuramento confirmare. At Primatus Regis, res planè dubia & incerta est apud Henricianos, vt patet ex illorum dissidiis, quæ hæctenus explicata sunt. Ergo eiusmodi Primatum iuramento confirmare, stultum ac temerarium est.

4. *Alterà quæstio*, quid dicendum de Puritanis seu

Q 3 puris

puris Calvinistis, qui quidem non agnoscunt Primatum Regis, sed tamen, si iubeantur, iurant? *Respondeo*: Sunt periuri & politici. Ratio est, quia aliud sentiunt, aliud iuramento affirmant. Sentiunt cum Caluino, Reges & Principes sæculares non habere Primatum in rebus spiritualibus & Ecclesiasticis, sed solum in temporalibus; & tamen cum Henricianis, Regi, tanquam Primati & supremo Capiti Ecclesiæ Anglicanæ, sub iuramento fidelitatem promittunt; Hoc autem faciunt ad externam pacem & politiam conseruandam, quæ pluris ab illis, quàm fides & religio æstimatur; Ideoque Politici potius, quam Christiani appellandi sunt. De quibus verè dixit Iacobus Rex, se plus fidei in efferis latronibus, quam in isto hominum genere reperisse.

5. *Tertia questio*, quid dicendum de Catholicis, qui nec agnoscunt Primatum Regis, nec iuramento confirmant? *Respondeo*: Sunt homines recti, qui coram Deo ambulant in veritate: simplices, qui, quod corde sentiunt, ore profitentur: cordati, qui cum Eleazaro mortalint, quàm vel externo signo in rem illicitam consentire: similes Apostolis, qui Deo magis, quàm hominibus obedire satagunt: similes Martyribus Ecclesiæ primitiuæ, qui liberè coram persecutoribus profitentur, se esse, quod sunt.

6. At miseri sunt, inquires; Si enim recusent iuramentum, coguntur subire carceres, tormenta, supplicia. Sanè, non ideò miseri, sed beati. Sic enim docuit nos Christus in Euangelio, Matth. 5. 10. *Beati, qui persecutionem patiuntur propter iustitiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum. At durum est, pati. Quomodo durum, quod cum gaudio & delectatione fit? Audi, quid de Apostolis dictum sit, Actor. 5. 41. Ibant gaudentes à conspectu Concilij, quoniam digni habiti sunt pro nomine Iesu contumeliã pati. Audi, quid Apostolus de seipso dicat,*

2. Cor.

2. Cor. 4. Superabundo gaudio in omni tribulatione nostra.

7. Vnde hoc gaudium? Ex duplici dono Spiritus sancti, spe & charitate. Spes futuræ gloriæ facit nos lætos & erectos in aduersitatibus. Rom. 8. 18. Non sunt condigna passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Et Roman. 12. 12. Spe gaudentes, in tribulatione patientes. Et Hebr. 10. 34. Rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes, vos habere meliorem & manentem substantiam. Nolite itaque amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem. Patientia enim vobis necessaria est, vt voluntatem Dei facientes reportetis promissionem.

8. Nec minor vis charitatis. Rom. 8. 35. Quis nos separabit à Charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? Sed in his omnibus superamus propter eum, qui dilexit nos. Certus sum enim, quia neque mors, neque vita neque Angeli, neque Principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.

9. Accedunt exempla Christi & aliorum Sanctorum, quæ etiam magnam vim habent ad excitandos & corroborandos Catholicorum animos, vt libenter patientur in hac vita carceres, vincula, tormenta, mortem ipsam. 1. Pet. 2. 20. Si benè facientes, patienter sustinetis; hæc est gratia apud Deum. In hoc enim vocati estis, quia & Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius; qui peccatum non fecit, nec inuentus est dolus in ore eius: qui cum malediceretur, non maledicebat: cum pateretur, non comminabatur: tradebat autem iudicanti se iniuste.

10. Et Hebr. 11. 36. Alij ludibria & verbera experti, insuper & vincula & carceres: lapidati sunt, secti sunt, tentati

sunt, in occisione gladij mortui sunt: circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti: quibus dignus non erat mundus: in solitudinibus errantes in montibus & speluncis, & in cauernis terra.

11. Et iterum c. 12. 1. Ideoque & nos per patientiam curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in authorem fidei & consummatorem Iesum, qui proposito sibi gaudio, sustinuit crucem, confusione contempta, atque in dextra sedis Dei sedet. Recogitate enim eum, qui talem sustinuit à peccatoribus aduersum semetipsum contradictionem, ut ne fatigemini, animis vestris deficientes. Nondum enim vsque ad sanguinem restitistis.

12. Et 2. Corinth. 11. 23. In laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. A Iudæis quinquies, quadragenas una minus accepi. Ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, nocte & die in profundo maris fui, in itineribus saepe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in ciuitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus, in labore & erumna, in vigiliis multis, in fame & siti, in ieiuniis multis, in frigore & nuditate.

13. Et rursus c. 12. 9. Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi. Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo. Cum enim infirmior, tum potens sum.

14. His & similibus sacrarum litterarum testimoniis muniti fuerunt Thomas Morus & Episcopus Roffensis, quando potius mortem oppetere, quam impio iuramento se obstringere voluerunt: His alij, qui eos in glorioso certamine secuti sunt: His denique, qui nunc in Anglia carceres occupant, catenis alligantur, possessionibus exuuntur, suo sanguine purpurantur.

SANCTVS

SANCTVS CYPRIANVS

Epistola 9.

Pretiosa mors hæc est, quæ emit immortalitatem precio sanguinis sui.

Et in fine Epistolæ.

O beatam Ecclesiam nostram, quàm temporibus nostris gloriosus Martyrum sanguis illustrat. Erat antea in operibus fratrum candida: nunc facta est in Martyrum cruore purpurea.

Et Epistola 24.

Quid gloriosius aut fœlicius ulli hominum poterit ex divina dignatione contingere, quam inter ipsos carnifices interritum confiteri Dominum Deum? quam inter sævientia secularis potestatis tormenta, etiam extorto, & excruciato, & excarnificato corpore, Christum Dei Filium, etsi recedente, sed tamen libero spiritu confiteri? quam relicto Mundo cælum petisse? quàm desertis hominibus, inter Angelos stare? quàm collegam passionis cum Christo, in Christi nomine factum esse?

Q 5 OPV

O P V S C V L V M V I.

D V E L L V M

M A R T I N I B E C A N I,

C V M G V I L L I E L M O T O O K E R O,

De Primatu Regis Angliæ.

ROVOCATUS me ad Duellum, Tookere, in causa Regia: & Primatum Serenissimi Regis Iacobi, quem exiguo libello nuper oppugnaui, singulari certamine contra me tueri ac propugnare vis. Non defugio. Video autem triplici armorum genere instructum te esse, fastu, conuitiis, eloquentia. Fastum & arrogantiam in eo maxime ostendis, quòd magnificè de teipso sentias ac loquaris; de me contemptim. In qua re imitaris Daretem Virgilianum, qui cum Entello cestibus depugnaturus, mirè iactabat se in omnem partem. Sic planè tu facis: *Mea, inquis, partes sunt, ut districto gladio stem in acie hac argumentationis, & mucrone petam latera ac transuerberem. Et iterum: Neque video, cur in isto certamine, Theologus Mateologum, Orthodoxus Iesuitam, Decanus Becanum perbellè possit pertundere. Benè habet Tookere; pertunde me, si potes; & districto gladio pete hoc latus. Non fugiam.*

2. Conuitia, quibus me proscindis, obuia sunt. Vocas me *Terra filium, Emisarium Satana, incendiarium, sanguinarium, nihil nisi maetationem ac cadem Principum meditantem ac impiè docentem, garrulum, rusticum, importunum, inaerecundum, iracundum in oculis, asperum in voce, ranunculum in luto & cæno procreatum, curiosum stolidum.*

dum. Videris de industria, hæc verborum emblemata comportasse, vt disertus appareres. Sed ego ista contemno. Nec me feris, sed aërem verberas.

3. Eloquentiam tuam non culpo, sed laudo. Vtiram cum pari modestia & eruditione coniuncta esset. Nec tamen nego, quin alicubi modestus & eruditus sis. Hic certè, vbi malæ causæ patronus es, eloquens esse potes, eruditus esse non potes. Si quid tamen adferes, quòd laude dignum iudicabitur, non dissimulabo.

4. Hæc igitur, Tookere, tua arma sunt. Ego istis pugnare non didici. Soleo abstinere à fastu, conuitiis, grandiloquentia; & rem, de qua disceptatio est, modestè, breuiter ac nudè proponere & examinare. Et sic tecum nunc agam. Audi igitur. Disceptamus de Primatu Regis in Ecclesia Anglicana. Ego in meo libello, quem de hac re scripsi ante biennium, conatus sum ostendere, eiusmodi Primatum nullo iure ac titulo deberi Regi. Tu, in tuo Duello, contrarium statuis: & quæ à me dicta sunt, putas refutari abs te posse. An ita sit, disquirendum nunc est. Nec commodius id fieri potest, quàm si repetam singula libelli mei capita; & singulis seorsim subiiciam breuem Commentarium, in quo discutiantur ea, quæ à te in contrarium adferuntur. Igitur libellus meus sic incipit.

LIBEL

LIBELLVS

MARTINI BECANI,

De Primatu Regis Angliæ.

ERENISSIMVS ac Potentissimus Rex Angliæ *Iacobus* in sua *Apologia pro iuramento fidelitatis, & in monitoria Prefatione ad Imperatorem, Reges & Principes*, conatur ostendere, se in Anglia, & vnumquęque Regem in suo regno, esse caput seu Primatem Ecclesiæ; Episcopos & Pontificem non modo in temporalibus, sed etiam in Ecclesiasticis rebus, inferiores esse Rege ac Principe sæculari. Hunc Regis Primatum confirmat Sacellanus ipsius in libro, qui inscribitur *Tortuna Torti*, iure, an iniuria, deinceps inquirendum est.

2. Sed ne confusio oriatur, status controuersiæ prius explicandus, & certa ab incertis secernenda sunt. Ac primò, non disceptamus de Primatu in temporalibus. Illum quisque Rex in suo regno legitimè habeat. De Primatu Ecclesiæ, seu de potestate Ecclesiastica, totalis est. Solet autem distingui triplex potestas Ecclesiastica. Vna ordinis; altera iurisdictionis interioris; tertia iurisdictionis exterioris. Prima refertur ad Sacramenta conficienda & ministranda. Secunda, ad regendum populum Christianum in foro conscientiæ. Tertia, ad eundem populum regendum in foro exteriori. Igitur ad potestatem ordinis spectat, Baptismum & sacros Ordines conferre, Eucharistiam conficere & ministrare, Chrisma & oleum infirmorum benedicere. Ad potestatem iurisdictionis interioris, ius dicere in foro conscientiæ, id est, absol-
uere

uere vel ligare. Ad potestatem iurisdictionis exterioris Synodum conuocare, & in ea præsidere, constitutiones condere, causas audire & cognoscere, contro- uersias dirimere, beneficia conferre, ministros Eccle- siæ constituere, delinquentes excommunicare. Vno verbo, omnium causarum & controuersiarum, quæ ad fidem & religionem pertinent, Iudicem agere.

3. Quando ergo quæritur, an Rex Angliæ in suo re- gno habeat Primatum Ecclesiæ, debet sic intelligi, an habeat triplicem illam potestatem excellentiori mo- do, quàm Episcopi & Pontifex? Vel, quòd idem est, an in triplici illa potestate, supra Episcopos & Pontifi- cem collocandus sit?

4. Duo certa sunt; vnum in controuersia. Primò, certum est, Regem non vindicare sibi potestatem or- dinis; & multo minus in ea superiorem esse Episcopis & Pontifice, Non enim ordinatus & consecratus est ad Sacramenta conficienda & ministranda, vt per se constat. Nec in hoc genere supra Episcopos & Ponti- ficem collocari vult. Nouit enim, quid in simili causa dictum sit Oziæ Regi, 2. Paralip. 26. 18. *Non est tui officij Ozia, vt adoleas incensum Domino, sed Sacerdotũ, qui con- secrati sunt ad huiuscemodi ministerium.*

5. Secundò, æquè certum est, non habere potesta- tem iurisdictionis interioris, quæ in absoluendo & li- gando consistit. Non enim Regibus, sed Apostolis & Sacerdotibus dictum est: *Accipite Spiritum sanctum, quo- rum remiseritis peccata, remissa sunt eis, & quorum retinue- ritis, retenta sunt.*

6. Tota ergo controuersia versatur circa potestatem iurisdictionis exterioris, an eam Rex habeat in suo re- gno, & quidem supra Episcopos & Pontificem? id est, an Rex sit supremus iudex Ecclesiasticus, qui sua au- thoritate à nullo alio in terris dependente, possit con- uocare

uocare Synodos, iis præsidere, controuersias circa fidem & religionem dirimere, beneficia conferre, Episcopos constituere & deponere, & similes actus religionis exercere? Hoc enim est, habere Primatum in Ecclesia, quoad gubernationem exteriorem. Ut autem distinctè examinetur hæc quæstio, hoc ordine procedendum est.

I. An Rex iure naturali habeat Primatum Ecclesie?

II. An iure diuino veteris Testamenti?

III. An iure diuino noui Testamenti?

IV. An iure ciuili vel canonico?

V. An consensu doctorum hominum?

VI. An titulo prescriptionis?

VII. An secundum principia sue doctrine?

VIII. Si Rex non habet Primatum Ecclesie, quodnam illius officium circa Ecclesiam sit?

COMMENTARIUS.

1. **I**N primo aditu, hæc mihi obiicis, Tookere; quòd nec Regem Angliæ, nec Sacellanum eius, appellem eo nomine, quo debui; quòd indignis modis lacessam Regem; quòd solitus sim Regibus maledicere, & Pontifici adulari, quòd sim curiosus in aliena Republica & Ecclesia; quòd non intelligam statum quæstionis de Primatu Regis; quòd nullum seruem ordinem ac methodum; quòd multa dicam, nihil probem. Singula expendamus.

2. *Primum ergo obiicis, quòd Regem Angliæ non appellẽ eo nomine, quo debui. Sic enim scribis in Duello tuo, pagina 2. Quem (Regem Iacobum) utinam honoris causa, & virtutum suarum admirabilitate, nominasses, sicut debuisses. Respondeo. Ego plus honoris illi tribui, quàm tu. Vocauì illum Serenissimũ & Potentissimum Regem,*

Regem, tu: *Clarissimum* appellas. Nisi plus sit in Anglia, *Clarissimum* vocari, quàm *Serenissimũ* & *Potentissimum*: quòd sanè vix credam. Sed fortè hoc te malè habet, quòd *Anglia*, non *Britannia* Regem appellarim. At, si hoc peccatum est, nō ego dūtaxat, sed vos Angli quoque culpādi estis. Nam vester Henricus Salcolbrigien-
 sis in suo libello, qui inscribitur, *Refutatio examinis Be-*
canici: rarò Britannia, sæpè Anglia Regem vocat. Dein-
 de, nescis Tookere, quòd Philosophis notum & vsita-
 tum est, sæpè à principali parte sumi denominationē?
 Britānia vestra tres partes complectitur, Angliam, Sco-
 tiam, Hyberniam. Inter eas præcipua est Anglia. Igitur
 Regē vestrum, qui & Angliæ, & Scotiæ, & Hyberniam,
 vno verbo, totius Britanniam Rex est, non malè Angliæ
 Regem appellavi. An non Rex Philippus, multorum
 regnorum Dominus est? Plurium sanè, quàm vester
 Rex. Et tamen non ægré fert, Hispaniæ Regem se ap-
 pellari. Quid tu ergo vitio mihi vertis, quòd, vt alterū
 Hispaniæ, sic alterum Angliæ Regem nominarim? Vtus
 sic obtinet. Nec tamen velim esse tam pertinax, quin
 alium tibi nomen illi tribuam, si ita visum illi sit.

3. *Secundò obiicis*, quòd nec Sacellanum debito hono-
 re profecutus sim. Sic enim habes pagina 3. *Quem tu*
vocas Sacellanum, nos omni laude dignissimum, Episcopum
Eliensem dicimus: At quem virum? doctissimũ fortissimum-
que Ecclesiæ Heroem, omni literatura abundantissimum, qui
propter multiplicem ac reconditiore Theologia cognitionem,
apud nos πενταγλωττης, utpote, qui literis Latinis, Græcis,
Hebrais, Chaldaicis, ac Arabicis instructissimus sit, iure me-
rito appellatur. Respondeo. Non sciui esse Episcopum
 Eliensem. Nec tunc erat, cū scripsi. Si interea Episco-
 patum adeptus est, non inuideo. Possum tamen du-
 bitare, an ideò Episcopus vocari debeat. Et sanè, tu
 me facis dubitare. Scribis enim pag. 6. non semper
 valere

valere argumentum à coniugatis ; & negas hanc consequentiam: *Rex Angliæ habet Primatum Ecclesiæ Anglicanæ, Ergo est Primas Ecclesiæ Anglicanæ.* Igitur scrupulum mihi iniicis, quid de hac simili consequentia dicturus esses, *Sacellanus habet Episcopatum Eliensem: Ergo est Episcopus Eliensis.* Itemque de hac, *Tookerus habet Decanatum Ecclesiæ Lichefeldensis: Ergo est Decanus Ecclesiæ Lichefeldensis.* Quòd addis, Sacellanum esse virum magnæ eruditionis, & quinque linguarum peritissimum, non video, quid ad rem faciat. Nisi fortè adulandi gratia, id dictum à te sit. Sed tamen, qui tot linguas callet, utinam vel vna verum loqueretur. Et cum Græcè instructissimus sit, cur & te, & Typographum non monuit ut pro barbara voce $\pi\alpha\upsilon\tau\epsilon\gamma\lambda\acute{o}\tau\iota\varsigma$, veram ac germanam $\pi\epsilon\upsilon\tau\acute{\epsilon}\gamma\lambda\omega\tau\iota\varsigma$, substitueretis?

4. Tertiò obiicis, quòd indignis modis laceſſam Regem Angliæ. Sic enim scribis in dedicatoria Epistola? *Audax negotium, hominem priuatum, personam publicam & sacrosanctam; terræ filium, eundemque Iesuitam & emissarium Satanae, clarissimum, doctissimumque Regem, unctum Domini indignis modis laceſſere. Quid est indignius, quam plurimas contumelias iniuriasque imponere optimo Regi, perinde ac si ageret cum Iuliano Atheo, & Constantio Ariano?* Respondeo. Quòd me terræ filium & Emissarium Satanae appellas, lubens tibi ignosco. Facis, ut Calvinistæ solent. Hoc miror, quod dicas, me indignis modis Regem laceſſere, & plurimas contumelias ac iniurias illi imponere. Ab hoc vitio puto me esse alienissimum. Et, si vnquam alias, maximè in hoc libello, quem tu oppugnas, modestiam sectatus sum. Nec opus est longa probatione. Lector, quisquis est, iudicet. Fateor, in Præfatione libelli me scripsisse; sicut olim Iuliano & constantio Imperatoribus in causa fidei opposuerunt se Patres; ita nunc
Iacobo

Iacobo Regi in simili casu resistere nos posse. Sed hæc contumelia aut iniuria non est. Vera contumelia est. cum vos scribitis, Pontifici, tanquam Antichristo, resistendum esse.

5, *Quarto obiicis*, quod solitus sim maledicere Regibus, & Pontifici adulari. Sic enim ais in epistola dedicatoria: *Adduco ad excellentiã vestram hoc meum Duel- lum, siue singulare certamen, cum Martino Becano Iesuita, Professore Moguntino, Regibus obtrectare ac maledicere, Pontificibus verò Romanis assentari, eorumque tribunalia adulari, & lambere solito.* Respondeo: Vtrumque falsum est. Imò, si modum loquendi spectes, plus honoris Regi Angliæ, quàm Pontifici videar tribuere. Regem, vt dixi, voco *Serenissimum & Potentissimum.* Pontificem, non nisi *Pontificem* aut *Papam* appello, sine alio verborum splendore. Tu potius in hoc genere pecas. Nam si Pontifici calumniosè maledicis, & filio Regis immodicè assentaris. Illum vocas *Antichristum* hunc, *Decus & delitias humani generis, Principem orbis terrarum maximum, Catholicæ religionis propugnato- rem acerrimum.*

6, *Quinto obiicis*, quòd sim curiosus in aliena Republica & Ecclesia, Sic enim habes in eadem Epistola: *Iesuita hic Primatui Regio derepente factus est inimicus: curiosus in aliena Republica & Ecclesia.* Respondeo. Si ideò curiosum me dicis in aliena Ecclesia, quia oppugno Primatum Anglicanum, cum in Anglia natus non sim; tu certè non minus curiosus es, qui oppugnas Primatum Romanum, cum Romæ natus non sis. An & Regem tuum curiosum esse dixeris; Nam & ille Primatum Romanū oppugnare, & Imperatorem nostrū, aliosque Reges & Principes, ad eū deserendum hortari ausus est. Sed audi Tookere. Non curiosi, sed Christiani hominis officiū est, oppugnare hæreses &

errores, in quacumque Rempublicam vel Ecclesiam irreperint. Hoc Apostoli, hoc antiqui Patres, hoc moderni scriptores faciunt. Cur mihi idem non liceat?

7, *Sexto obiicis*, quod disputem de primatu Regis, & tamen non intelligam, quid sit Primatus. Sic enim habet in Epistola dedicatoria: *Iesuita hic nescit, de quibus affirmat, ius & fas, legemque Primatus in regno Britannia penitus ignorat, nec in singulis magis sapit, quam beta.* Respondeo: Primatus Ecclesiae duplex est: alter verus, qui iure diuino debetur Pōtifici, non solum in regno Britanniae, sed etiam in toto orbe Christiano: alter fictus, qui humana praesumptione tribuitur vestro Regi. Prior primatus est antiquissimus, cuius ignorantiam obiicere mihi non potes. Consistit enim, ut dixi, in suprema potestate & iurisdictione, qua Pōtifex gubernat Ecclesiam in foro exteriori: & officia eius sunt, quae supra recitavi. Huiusmodi autem Primatum non conuenire vestro Regi, in hoc libello demonstratum à me est. Posterior Primatus, res planè noua, & nuper sub Henrico Octa-uo excogitata primùm est: nec vsquam ferè, nisi in Anglia vsurpatur. Huius vim ac naturam, si ignotem, mirum non est. Vos ipsi, qui in Anglia estis, ignoratis. Hoc apertè patet ex vestro dissidio. Dissidetis enim in his punctis. 1. An Primatus vestri Regis sit Ecclesiasticus & spiritualis? Thomsonius & Burhillus negant; alij affirmant. 2. An Rex ab hoc Primatu vocari possit Primas Ecclesiae? Tu negas; Henricus Salcolbrigiensis affirmat. 3. An ab eodem Primatu vocari possit supremum Caput Ecclesiae Anglicanae? Tu iterum negas; multi alij affirmant. 4. An Primatus Regis consistat in aliqua iurisdictione Ecclesiastica? Tu affirmas cum Henrico; Thomsonius & Burhillus negant. 5. An ad Primatum Regis pertineat, conuocare Synodos, sancire leges Ecclesiasticas, con-

ferre

ferre beneficia, creare & deponere Episcopos contro-
uersias dirimere. Hic, quot capita apud vos; tot sensus.
Hæc omnia fusius explicati in alio libello, qui inscri-
bitur, *Dissidium Anglicanum, de Primatu Regis*, Cum
ergo inter vos non possit certò constare, quam vim
habeat Primatus Regis in Anglia, vbi educati estis;
qua fronte audes mihi obiicere, quòd ignorem illius
vim & energiam? *Medice cura te ipsum,*

8, *Septimò obiicis*, quòd nullum seruem ordinem
ac methodum. Sic enim habes in *Duello*, pag. 35. *Ve-
runtamen vt ad ea, quæ abs te proposita, nullo tamen ordine,
nulla methodo disposita vel disquisita sunt, reuertamur, &c.*
Respondeo. Duo à me proposita sunt in hoc libello. i.
Hæc quæstio, an Rex Angliæ legitimè habeat Prima-
tum in Ecclesia? In ea tractanda seruaui hunc ordinem.
1. an habeat Primatum iure naturali. 2. an iure diuino
veteris Testamenti. 3. an iure diuino noui Testamen-
ti. 4. an iure ciuili vel canonico. 5. an consensu docto-
rum hominum. 6. an titulo præscriptionis. 7. an se-
cundum principia suæ doctrinæ. Quid tibi nunc di-
splicet in hoc ordine? Deinde proposita sunt à me of-
ficia Primatus Ecclesiastici, nimirum hæc; conuocare
Synodos, in iis præsidere, constitutiones condere, cau-
sas audire & cognoscere, controuersias dirimere,
beneficia conferre, ministros Ecclesiæ constituere, de-
linquentes excommunicare. Et quid hic culpæ est?
An debebam de singulis seorsim disputare? Fuisset su-
peruacaneū. Satis erat ostēdere, hæc officia nec iure na-
turali, nec iure diuino, aut humano, nec titulo præscri-
ptionis, nec alio modo, cōuenire Regi Angliæ; quod
etiã à me factū est. Si tamē desideras peculiarē Tractatū
de his omnibus & singulis poteris videre *Dissidiū An-
glicanū de Primatu Regis*: ibi inuenies & erubesces.

9. *Octauo obiicis*, quòd multa dicam, nihil probem.

Sic enim ais in Epistola dedicatoria : *Iesuita hic multa allegat, nihil probat: varia argumentorum, ut armorum, genera colligit ac cōportat, Syllogismos, Enthymemata, Dilemmata, quibus oppugnat clarissimi Regis nostri ius Primatus in Ecclesia. Veruntamen in arcem causa non inuadit nullum locum expugnat, ne proficit hylum.* Respondeo. Videris mihi declamare, Tookere : tot genera Phrasium colligis & cōportas. An ego aliquid effecerim vel expugnauerim meis argumentis, paulò post, cum ad singula libelli mei capita venerimus, facilè apparebit. Sed tamè, si nihil effeci vel expugnaui, vt tu quidè obiicis, quid necesse fuit tantum virum, quantus tu in oculis tuis es, in me refutando tātoperè desudare? quid opus erat, districto gladio, vt tu loqueris, stare in hac acie argumentationis?

C A P V T I.

An Rex iure naturali habeat Primatum Ecclesie?

1. **N**E ipse quidem ausit hoc affirmare. Et ratio est euidens. Nam status politicus seu ciuilis ex natura rei distinctus est ab Ecclesiastico seu spiritali: Ergo ex natura rei habet distinctum tribunal & iudicium: Ergo iure naturali necesse non est, vt qui præest vni, præsit etiam alteri. Ergo Rex ex eo præcisè, quia iurisdictionem habet in tribunali politico, non habet etiã ex natura rei in Ecclesiastico. Sicut vicissim, Episcopus, qui habet iurisdictionem in foro Ecclesiastico, nō habet ex natura rei in tēporali. Nihil certius. Vt tamè res melius explicetur, adiungendæ sunt duæ cōclusiones.
2. *Prior conclusio.* In Republica Christiana duplex est potestas publica. Vna temporalis seu politica, altera spiritalis, seu Ecclesiastica. Ratio est, quia duplex finis Christiano homini propositus est, ad quem debet pertingere. Vnus naturalis, qui est pax & tranquillitas Reipub.

Reipub. alter supernaturalis, qui est æterna beatitudo. Ad hos fines debet peruenire per diuersa media, quæ sint illis proportionata. Huiusmodi autem media inuenire & præscribere communitati, non est cuiusuis, sed eius, qui supra alios potestatem habet. Itaque duplex debet esse potestas publica, vna tēporalis seu politica, quæ præscribat media necessaria ad finem naturalē: altera Ecclesiastica seu spiritualis, quæ præscribat media necessaria ad finem supernaturalē. Loquor autem de potestate publica, vt excludam priuatam, qualis est parentum in filios; virorum in vxores, & dominorum in seruos.

3. *Posterior Conclusio.* Hæ duæ potestates publicæ in multis differunt, vt facilè ex dictis colligi potest. Primò, ex parte finis & mediorum; quia politica respicit finem & media naturalia; Ecclesiastica verò, supernaturalia. Secundò, ex parte causæ efficientis, quia politica potest alicui tribui, vel immediatè à Deo, quo pacto tributa est Mosi, Iosué, Saùli, Dauidi: vel à communitate, quo pacto tribuitur Regi Poloniæ, qui eligitur à Senatu: vel iure successionis, quo pacto in Hispania, Gallia, Anglia, filij succedunt parentibus in regimine: vel iure belli, quo pacto Rex vnus regni, lacesitus à Rege alterius regni, potest iusto bello se vindicare, & regnum illius inuadere. Secus est de potestate Ecclesiastica. Cum enim supernaturalis sit, non potest tribui, nisi à solo Deo, præsertim si sermo sit de suprema, de qua hic agimus. Tertiò, differunt ratione dignitatis. Nam Ecclesiastica nobilior & excellentior est, quàm politica. Vnde Innocētius 3. c. *Solite, de Maiorit. & obedientia*, comparat has duas potestates duobus luminaribus firmamenti, Soli & Lunæ, Et dicit, Ecclesiasticam esse luminare maius, quod præest diei spiritualium; politicam, luminare minus, quod præest nocti temporalium. Et hoc indicat Christus, cum

ait: *Regnum meum non est de hoc mundo.* quasi dicat Potestas seu iurisdictio tēporalis est de hoc mūdo: at spiritalis seu Ecclesiastica est de cœlo. Ergo nobilior est. Et Chrysoft. hom. 4. de verbis Isaia: *Hoc regnum illo maius est. Regi ea, quæ hic sunt, commissa sunt: Sacerdoti cœlestia.*

4. *Ex dictis duo colligimus. Vnum est, quòd hæ duæ potestates ex natura rei distinctæ sint, & ab inuicē separari possint.* Nulla enim potest esse naturalis connexio inter potestatem naturalem & supernaturalem. Vnde si homo creatus esset à Deo in statu puræ naturæ, & ad solùm finem naturalem (quod fieri potuit) nulla fuisset potestas supernaturalis seu Ecclesiastica, qualis nūc est: ac proinde ciuilis seu politica fuisset re ipsa separata ab Ecclesiastica. Nunc etiam in statu gratiæ, in quo vtraq; potestas locū habet, vna fuit in Christo sine alia. Nam Christus habuit Primatū in Ecclesia, non tamen in Republica ciuili & temporali, saltem quo ad vsum.

5. *Alterum est, quòd hæ duæ potestates, cum ex natura rei distinctæ & separatæ sint, non nisi iure diuino, vel humano cōiungi possint.* Igitur deinceps inquirendum est, an Rex Angliæ, qui titulo successionis habet supremam potestatem politicam in suo regno, habeat simul coniunctam potestatem Ecclesiasticam aliquo iure positiuo, siue diuino, siue humano.

COMMENTARIUS

1. **H**ic, vt tuis verbis vtar, Toockere, partim *emimus*, partim *cominus* aggredi me vis. Adsum, vt excipiam tuos ictus. Quid ergo *eminus*? Primum ex Isidoro & D. Thoma, transcribis definitionem iuris naturalis, gentium & ciuilis. Nihil me lædis. Poteras plura alia transcribere. Deinde, prolixè probas ex Aristotele, Platone, S. Augustino, & Ioanne Diredeno, consen

consentaneum esse iuri naturali, seu rectæ rationi, ut vxor marito, filius parenti, subditus superiori honorem deferat. Quis hoc nescit? Mox subdis; *Sed ista eminus, iam cominus congredivar.* Benè est, congredivere cominus: nam eminus non successit.

2. Cominus sic pugnas, ut pleraque probes, quæ à me dicta sunt; pauca improbes; quædam otiosa, & nonnulla etiam pugnantiã adferas. Singula persequar. Ac primum, fateris verum esse, quod initio capitis dixi, statum politicum ex natura rei distinctum esse ab Ecclesiastico, & habere distinctum iudicem ac tribunal; nec Regem ex eo præcisè, quia iurisdictionem habet in tribunali politico, habere etiam in Ecclesiastico. Sic enim scribis pag. 56. *Cum syllabatim ista dixeris (nempe quæ iam posui) habes ex nostris neminem tibi contradicentem.* Gaudeo sanè. Nec hoc duelli, sed pacis symbolum est. Et, si ita pergis, nõ feries me, sed iuvabis.

3. Secundò, fateris verum esse, quod in prima conclusione dixi de duplici potestate publica; vna civili, altera Ecclesiastica: & similiter, quòd in secunda dixi, Ecclesiasticam civili nobiliorem esse: denique, quòd in fine capitis dixi, alteram ab altera separari posse. Verba tua sunt hæc, pag. 56. *Dua sunt potestates publicæ; altera civilis, altera spiritalis: duo sunt tribunalia, alterũ status politici, alterum Ecclesiastica politia.* Et pag. 66. *Potestas Ecclesiastica, ratione regiminis animarum, ædificationis Ecclesie, consummationis Sanctorum, omnibus numeris solatij & perfectionis absolutior est quacunque potestate civili,* Et pag. 78. *Ille ambæ potestates aliquando coniunctæ, aliquando separate fuerunt, quod ex pluribus exemplis liquet,*

4. Præterea, vltro concedis, diueria esse officia Sacerdotum & Regum. Nam Sacerdotum est, inquis, fundare, plantare, irrigare & stabilire Ecclesias; Regum est, easdem ditare & gladio defendere. Illi, curam

animarum habent; hi corporum. Illi gladium spiritua-
lem distringunt; hi corporalem.

5. Haftenus mecum sentis, Tookere, & pacificus es. Nunc arma corripis. Sed ioco an seriò? Videamus. Dixi in secunda conclusione, duas illas potestates differre ex parte causæ efficientis: Et quidem Ecclesiasticam, præsertim supremam, immediatè esse à solo Deo; ciuilem verò, vel à Deo, vel à communitate, vel ex iure successionis, vel aliunde. Hic videris à me dissentire. Nam pag. 57. sic scribis: *Ex quo autem principio tam regalis, quam sacerdotalis potestas, tanquam à suo fonte deriuetur ac dimanet, breuiter perpendendum est. Potestates, quæ sunt, à Deo sunt; & non est potestas, nisi à Deo. Si his verbis me oppugnas, facilè tibi occurram. Fatebor omnem potestatem esse à Deo, vel mediatè, vel immediatè. Nec habebis, quòd obiicias. Nam eodem modo respondes ad similem obiectionem, cap. 7. pag. 304.*

6. Dixi ibidem, easdem duas potestates differre ex parte finis; eo quòd ciuilis respiciat finem naturalem, Ecclesiastica supernaturalem. Et hoc videris improbare. pag. 65. cum ais: *An non summa potestas Ecclesiastica, quæ est Sacerdotum in foro interiore, & suprema potestas Regum in foro exteriori, salutem animarum potissimum intuetur?* Audi Tookere. Si potestas ciuilis spectetur præcisè secundum se, non extendit se, nisi ad finem naturalem. Et hoc efficaciter conuinci potest ex eo, quòd sub finem capitis notauit. Nam si homo creatus esset in statu puræ naturæ, quod fieri potuit, non fuisset ordinatus ad finem supernaturalem, qui consistit in clara Dei visione, qua nunc perfruuntur Sancti in cælo; sed ad finem naturalem, qui consistit in naturali contemplatione Dei, quatenus author naturæ est. Neque hoc potes negare, si Theologus es. Nosti enim distingui solere duplicem beatitudinem: alteram naturalem, de qua

qua disputat Aristoteles in Ethicis; alteram supernaturalem, de qua passim agunt Scholastici. Similiter, Deum dupliciter spectari posse. Primò, vt est author naturæ; & sic esse finem naturalem, ad quem homo tendit in statu puræ naturæ. Secundò, vt est author gratiæ; & sic esse finem supernaturalē, ad quem homo tendit in statu gratiæ, in quo iam sumus.

7. Hinc facilè diluitur tua obiectio. Cum enim dicis, potestatem ciuilem spectare salutē animarū, id dupliciter intelligi potest. Primò, de naturali salute animarū; & sic verum est. Secundò, de supernaturali salute animarū; & sic distinguendum est. Si enim ciuilis potestas spectetur præcisè in se, non attingit supernaturalē salutem animarū: potest tamen attingere, quatenus potestati Ecclesiasticæ, in hoc statu gratiæ, subordinata est.

8. Puto satisfactū tibi nunc esse. Imò, iam sponte arma deponis; & quasi ex prælio fatigatus, incipis otiosè te oblectare, & coram Spectatoribus, ne dilabantur, ludicra quædam spectacula exhibere. Quæ illa? Ex Aristotele proponis duo schemata Dialectica, quæ singula constant quatuor propositionibus, in hunc modum:

Omnis potestas est à Deo.

Nulla potestas est à Deo.

Aliqua potestas est à Deo.

Aliqua potestas non est à Deo.

Omnis potestas in foro exteriori Ecclesiæ est à Deo.

Nulla potestas in foro exteriori Ecclesiæ est à Deo.

Aliqua potestas in foro exteriori Ecclesiæ est à Deo.

Aliqua potestas in foro exteriori Ecclesiæ non est à Deo.

R § 9. In

9. In utroque schemate mirè te recreas. Sed quorsum? An putas Spectatoribus hoc modo te satisfacturum? Erras Toockere. Venerunt spectare robustum pugilem, non morionem, & sanè, res ipsa, de qua agimus, non ludicra, sed seria est. Alioqui, si ludendū esset, reponerē tibi vicissim vel Arborē Porphyrianam, vel certè schema aliquod ex Modalibus. Quid verò existimas dicturum Regem, cum intelliget te, qui defensor ipsius esse vis, relicta causa regia, his lusibus occupari?

10. Sed vide obsecro, quid fiat. Dū ita securus es, implicas te aliquot contradictionibus. Ex iis paucas accipe. Ais pag. 63. indictionē Synodorū, sanctionē legum, & similia, esse iuris mixti id est resultātis ex iure Regio & Episcopali, habere tamē suam originē à Primatu Regio, & ab eo cōmunicari Episcopis & sacerdotibus. Verba tua sunt hæc: *Mixtum autē ius & resultās ex utroq; & iure regio & Episcopali, est legū sanctio, & synodorū indictio, & præsidendi in iis prerogativa, & controuersiarū decisio, & beneficiorum collatio, & Episcoporum constitutio & depositio, quæ ferè ab origine Primatus regij descendunt & communicantur Sacerdotibus.*

11. At alibi negas hæc omnia. Nam pag. 42. doces, indictionem Synodorum, & sanctionem legum ecclesiasticarum, iure diuino, pertinere ad Apostolos. Rursum pag. 313. de iudice controuersiarum sic scribis: *Reges Christiani non sunt fidei ac religionis iudices. Similiter, de collatione beneficiorum, pag. 36. Beneficia autem curata vel non curata, non conferunt Reges omnino in quempiam: multò minus dignitates ecclesiasticas, siue Episcopatus siue Archiepiscopatus. Eorum certè collatio vel institutio est, quorum est destitutio, id est, Episcoporum comprovincialium, qui potestatem habent personas ipsas sacrandi. Hæc vna contradictio est. Audi alteram.*

12. Ais pag. 66. potestatem ecclesiasticam perfectio-

rem

rem esse quacunque ciuili. Paulò ante citauit tua verba. At mox contrarium affirmas, cum subdis: *Potestas ecclesiastica non præfulget ciuili, potestatis eminentia, Quasi dicas; Ciuilis eminentior est, quàm Ecclesiastica. At quomodo eminentior? an perfectione? Hoc iam negasti. An amplitudine? Hoc falsum est. Nam suprema potestas ecclesiastica extēdit se ad omnes homines, etiam ad Reges & Imperatores. Omnes ei subiecti sunt.*

13. Ut verbo repetam, quæ dicta sunt, sic accipe Tookere. Eminus pugnando, nihil effecisti. Cominus, primùm quidem fuisti pacificus; tùm frigide luctatus es; deinde, otiosè te oblectasti; postremò, contradictionibus te implicuisti. Et sic finis duelli circa hoc caput.

CAPVT II.

An Rex Habeat Primatum Ecclesie, iure diuino veteris Testamenti?

1. **H**Oc ipse omninò videtur velle. Sic enim habet in sua Apologia, pag. 155. *Sub veteri Testamento Reges haud dubio gubernatores erant Ecclesie infra fines suos: corruptelas purgauerunt: abusus sustulere: arcam ad constitutum quietis locum perduxerunt: arca deportada ipsi præfultauerunt: Tēplū edificauerunt: edificatū dedicauerunt: & sua præsentia opus consecrationis cohonestarunt: librū legis, tenebris erutum populo recitari fecerunt: foedus inter Deū populumq; redintegrarunt: confregere serpentē aneum, quamuis & diserto Dei mandato erectū & Christū Dominum suo modo figurātem: idola omnia Deosque falsos exterminauerunt, reformationes publicas instituerunt, conuocatis eo fine & congregatis promiscuè sacerdotibus & laicis: ex auctorauerunt summum Pontificem, aliūque in eius locū subrogauerunt. In summa, cuncta moderati sunt, quæ ad ecclesiasticum regimen quoquo modo pertine-*
runt

runt. Nec verò tituli & nota, quibus insigniuntur, honorarie, ab his eorum actionibus discordant. Vocantur enim filij Altissimi, imò Dij, & Vncti Domini, in Dei solio sedentes. Famuli Dei, imò Angeli Dei, facti iuxta cor Dei, Lumina Israëlis, Nutritij Ecclesie. Hucusque Rex.

2. Ex quibus verbis construi potest hoc argumentum; Reges veteris Testamenti, iure diuino habebant Primatum Ecclesie: ergo & Reges noui Testamenti. Vel sic potius; Reges veteris Testamenti, iure diuino habebant Primatum Ecclesie: at hoc ius non est abrogatum, sed adhuc manet. Ergo eodè iure gaudent Reges noui Testamèti. At duplex peccatum in hoc syllogismo committitur. Nã & maior, & minor propositio falsa est. Negamus, in veteri Testamèto fuisse ius diuinum de Primatu Regis in Ecclesia. Et, si fuisset, negamus adhuc durare, & non abrogatum esse. Vtrumque breuiter explicandum est per sequentes conclusiones.

3. *Prima Conclusio.* Ius diuinum veteris Testamenti continetur lege Mosaica. Sunt autem triplicia præcepta legis Mosaicæ, moralia, ceremonialia, iudicialia, vt docet D. Tho. in 1. 2. q. 99. art. 2. & seqq. Et colligitur ex illo Deut. 5. 31. *Loquar tibi omnia mandata mea, & ceremonias, atque iudicia.* Et Deut. 6. 1. *Hæc sunt præcepta & ceremonia, atq; iudicia, quæ mandauit Dominus Deus vester, vt docerem vos.* Et Rom. 7. 12. *Lex quidem sancta, & mandatum sanctum, & iustum, & bonum.* Vbi Apostolus mandatum legis vocat sanctum, propter ceremonialia: iustum, propter iudicialia: bonum, propter moralia, vt explicat D. Tho. loco citato, art. 4. Ratio huius conclusionis est, quia omnis Respublica benè instituta, continet tria præceptorum genera: quorum alia ad priuatos singulorum ciuium mores: alia ad publicam religionem, & cultum Dei: alia ad communem politiam, & temporalem gubernationem pertinent.

4. *Secunda*

4. *Secunda Conclusio.* Præcepta moralia summam continentur in decem præceptis Decalogi, ut docet D. Tho. in 1. 2. q. 100. art. 3. Et quidem tria priora respiciunt cultum diuinum; reliqua, iustitiam cum proximo seruandam. Deus enim colitur tribus modis. 1. per fidelitatem, adhærendo soli vero Deo, & non habendo Deos alienos. 2. per reuerentiam, non assumendo nomen Dei in vanum. 3. per famulatum, colendo sabbathum. Et ita constituuntur tria prima præcepta Decalogi. Cum proximo autem seruatur iustitia, si & parentes honoremus, & alios non lædamus, neque ore, neque opere, neque corde. Et hæc est summa reliquorum præceptorum Decalogi. *Dices,* in Decalogo habetur præceptum de sabbatho sanctificando, quod non est morale, sed ceremoniale. *Respondeo.* Est morale, quoad substantiam; ceremoniale, quoad determinationem certi temporis. Nam ratio naturalis dicitur, Deo deberi aliquem famulatum, cum ipse sit Dominus omnium. Quando autem præstandus sit illi famulatus, pendet ex libera ipsius determinatione.

5. *Tertia Conclusio.* Præcepta ceremonialia, quæ præscribunt certas ceremonias pertinentes ad religionem, nihil aliud sunt, quam quædam determinationes eorum præceptorum Decalogi, quæ ad diuinum cultum referuntur, ut docet D. Tho. q. 101. ar. 1. Vnde sequitur, tot esse genera præceptorum ceremonialium, quot sunt genera eorum, quæ ad cultum diuinum pertinent. Hæc autem sunt quatuor. 1. sacrificia, ut holocaustum, hostia, pacifica, & hostia pro peccato. 2. Sacramenta, partim communia omnibus, ut Circumcisio, esus Agni Paschalis, Purificationes à quibusdam exterioribus immunditiis, expiationes à peccatis partim propria Sacerdotibus, ut consecratio Sacerdotum, Esus panum propositionis & aliorum, quæ erant vsibus Sacerdotum deputata, ablutio manuum ac pedum, & rasio pilorum. 3. Instrumenta diuini cultus, ut

Tabernaculū, Templū, Arca fœderis, propitiatorium, candelabrū, mēsa, duplex altare; vasa, vestes sacerdotales, & similia. 4. obseruant, legales, quibus ex decreto Dei, populus Iudæorum discernebatur ab aliis gentibus, vt certus vsus ciborū & vestiū, ac solēnitates festorū. Circa hæc 4. rerū genera versantur præcepta ceremonialia.

6. *Quarta Conclusio.* Præcepta iudicialia, quæ præscribunt certā formam conseruādi iustitiam inter homines, nihil aliud sunt, quā determinationes quædam eorū præceptorū Decalogi, quæ ad iustitiā & politiam humanam conseruandam spectant, vt docet D. Tho. q. 104. ar. 1. Vnde etiā sequitur, tot esse genera præceptorum iudicialiū, quot sunt genera hominum, inter quos iustitia seruari debet. Ea autem sunt quadruplicia. Nam quædā præscribunt certum ordinē iustitiæ inter Principem & populū: quædam inter ipsos populares inter se: quædam inter populum & extraneos: quædam deniq; inter domesticos eiusdē familiæ, vt inter Parentes & filios; inter maritum & vxorem; inter seruum & Dominum v.g. Pro Principe datur præcepta, quomodo creandus sit, & se gerere debeat in officio. Pro popularibus, præcepta emptionis, venditionis, & aliorum contractuum. Circa extraneos, de bello gerendo, de susceptione peregrinorum & aduenarum. Denique circa domesticos, de seruis, de vxoribus, de filiis.

5. *Quinta Conclusio.* Inter hæc triplicia præcepta, triplex potissimūm discrimen est. Primum, quod moralia per se contineantur in Decalogo; reliqua extra Decalogum. Alterum, quod moralia sint iuris naturalis; reliqua positiui. Tertium, quod moralia non sint abrogata à Christo, sed melius explicata, Matt. 5. At reliqua abrogata sunt, iuxta illud Luc. 16. 16. *Lex & Prophete vsque ad Ioannē.* Et Gal. 3. 24. *Lex pedagogus noster fuit in Christo, vt ex fide iustificemur: at ubi venit fides, iam non sumus*

sumus sub pedagogo. Et Heb. 7. 12. Translato sacerdotio, necesse est, ut & legis translatio fiat. Et infra v. 18. Reprobatio fit precedentis mandati, propter infirmitatem eius & inutilitatem: nihil enim ad perfectum adduxit lex. Et ratio est, quia lex Mosaica fuit umbra legis Evangelicæ, teste Apostolo, Col. 2. 16. & Heb. 10. 1. At umbra cessat, accedente lumine: Ergo veniente lege Evangelica, necesse fuit abrogari Mosaicam.

8. *Ex dictis sic concludo: Si Rex Angliæ, iure diuino veteris Testamenti habet Primatum Ecclesiæ; vel illud ius diuinum continetur in lege morali, vel in ceremoniali, vel in iudiciali. Certum est non contineri in morali. Nam moralis lex generatim comprehenditur decem præceptis Decalogi, ut dictum est. At in toto Decalogo nulla fit mentio Primatus Regis in Ecclesia. Ergo ius diuinum de primatu Ecclesiæ non potest fundari in lege morali. Sed neque in ceremoniali vel iudiciali fundari potest, duplici de causa. Primò, quia utraq; lex per Christum abrogata est: Ergo tametsi Reges in veteri Testamento, iure diuino habuissent Primatum Ecclesiæ; non tamen sequeretur, Reges in nouo Testamento gaudere eodem iure, cum iam penitus abrogatum sit. Et hoc patet in similibus exemplis. Nam in veteri Testamento iure diuino statutum erat, ut esset vnum templum, in quo omnes adorarent, ut omnes sacerdotes & ministri Ecclesiæ assumerentur ex sola tribu Leui, ut eorum sacrificia essent cruenta ex animalibus: ut Iudices & Reges eligerentur à Deo, non à populo. At hæc omnia iam abrogata sunt. Ergo quæ iure diuino statuta erant in veteri Testamento, non amplius eodem iure debent censi statuta in nouo Testamento. Vnde sicut hæc consequentia non valet: Omnes ministri Ecclesiæ erant olim in eadem tribu: Ergo & nunc ita fieri debet. Sic neque valet ista: Omnes Reges habebant olim primatum Ecclesiæ. Ergo etiam nunc habent.*

9. *Addo,*

9. *Addo, nunquam in veteri Testamento, diuino iure concessum fuisse Regibus primatum Ecclesiæ. Hoc si probauero, corruit totū fundamentū Regalis Hierarchiæ. Probo autem efficaciter tribus rationibus. Prima est, quia totum Ius, quod Deus disposuit circa Reges veteris Testamenti, habetur Deut. 17. 14. his verbis: Cū ingressus fueris terrā, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, & possederis eā & dixeris, Constituam super me Regem sicut habent omnes per circuitum nationes, eum constitues, quem Dominus Deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum. Non poteris alterius gentis hominem Regem facere, qui non sit frater tuus. Cumq̄ fuerit constitutus, nō multiplicabit sibi equos, nec reducet populum in Ægyptum equitatus numero subleuatus, præsertim cū Dominus præceperit vobis, ut nequaquā amplius per eandem viam reuertamini. Nō habebit uxores plurimas, quæ alliciant animam eius, neq̄ argenti & auri immensa pondera. Postquā autem sederit in solio regni sui, describet sibi Deuterono. legis huius in volumine, accipiens exemplar à sacerdotibus Leuiticæ tribus, & habebit secum, legetq̄ illud omnibus diebus vitæ suæ, ut discat timere Dominum Deum suum, & custodire verba & ceremonias eius, quæ in lege præcepta sunt. Nec eleuetur cor eius in superbiam super fratres suos, neq̄ declinet in partem dexterā vel sinistrā, ut longo tēpore regnet ipse & filius eius super Israël. Habes hic totam dispositionē iuris diuini circa Reges veteris Testamenti. Atqui nulla fit mentio Primatus Ecclesiæ. Solūm explicantur hæ paucae conditiones. Prima, ut Rex eligatur à Deo. Secunda, ut ex populo Iudæorum, non ex gentibus assumatur. Tertia, ut non multiplicet equos, nec reducat populum in Ægyptū. Quarta, ut nō habeat plurimas uxores, præsertim alienigenas, quæ alliciant illum ad idololatriam, sicut accidit Salomoni. Quinta, ut nō colligat immensas diuitias, quia ex illarū cupiditate solent Reges ad tyrannidem decli*

declinare, & iustitiam derelinquere. Sexta, vt à Sacerdotibus accipiat præcepta legis Mosaicæ; eaque describat, & diligenter obseruet. Cur autem à Sacerdotibus? quia illorum est iudicare, quæ circa legem & religionem sunt. Septima, vt moderatè se gerat erga alios, & non eleuetur cor eius in superbiam super fratres suos. Multò minus supra Sacerdotes, Episcopos & Pontifices. Octaua, vt sectetur iustitiam, & non declinet ad dextram vel sinistram; quòd solet euenire, vel ex fauore & acceptione personarum, vel ex spe lucri, & utilitatis, vel ex odio seu alia peruersa affectione.

10. Ex his omnibus ita cõcludo: Quicquid de Regiæ electione, officio & potestate statutum est iure diuino veteris Testamenti, hoc continetur in supradictis conditionib. Atqui in illis nihil habetur de Primatu Regis in rebus Ecclesiasticis: Ergo Primatus Regis in rebus Ecclesiasticis non est de iure diuino veteris Testamēti.

11. Loquor autem de Iure diuino, quia constat in veteri Testamēto fuisse duplex ius Regium, Alterum diuinum, quod iam explicatū est, & de quo solo hîc agimus: alterum vsurpatum seu tyrannicum, quod describitur 1. Reg. 8. 10. his verbis: *Dixit itaque Samuel omnia verba Domini ad populum, qui petierat à se Regem, & ait: Hoc erit ius Regis qui imperaturus est vobis. Filios vestros tollet, & ponet in curribus suis, facietq; sibi equites & præcursores quadrigarum suarum, & constituet sibi tribunos & centuriones, & aratores agrorum suorum, & messorum segetum, & fabros armorum & curruum suorum. Filias quoque vestras faciet sibi unguētarias, & focarias, & panificas. Agros quoque vestros, & vineas, & oliueta optima tollet, & dabit seruis suis. Sed & segetes vestras, & vinearum redditus addecimabit, vt det Eunuchis & famulis suis. Seruos etiã vestros & ancillas, & iuuenes optimos, & asinos auferet, & ponet in opere suo. Greges quoque vestros addecimabit, vosq; eritis ei*

serui. Et clamabitis in die illa à facie Regis vestri, quem elegistis vobis: & non exaudiet vos Dominus in die illa, quia petistis vobis Regem. His, inquam, verbis non describitur ius Regis, quod à Deo concessum est, sed quod à tyrannis solet vsurpari, vt rectè docet D. Thom. in 2. q. 105. ar. 1. ad 5. & fatetur Caluinus lib. 4. inst. c. vlt. §. 26. Et de hoc iure loquitur Christus Matth. 20. 25. & Luc. 22. 25. Reges gentium dominantur eorum: vos autem non sic.

12. Hinc etiã patet, quare Samuel ægrè tulerit, quod Iudæi petiuerint sibi Regē dari; quia nimirum petebāt Regem, qui more gētilium, nō qui iure diuino, eos gubernaret, vt apertè colligitur ex illo 1. Reg. 8. 4. *Congregati ergo vniuersi maiores natu Israël, venerūt ad Samuelem in Ramatha. Dixeruntq; ei: Ecce, tu senuisti, & filij tui non ambulāt in viis tuis: cōstitue nobis Regem, vt iudicet nos, sicut & vniuersæ habent nationes, &c.* Hactenus prima ratio.

13. Secunda est, Ipsimet Reges veteris Testamenti ingenuè fassi sunt, se non habere Primatū Ecclesiæ, sed sacerdotes: Ergo manifestum est, non ipsos, sed sacerdotes habuisse. Antecedens patet, quia Iosaphat Rex, qui sanè fuit optimus, & officij sui minimè ignarus, de Regis & sacerdotis potestate sic ait, 2. Paral. 19. 11. *Amarias sacerdos & pōtifex vester, in his, quæ ad Deū pertinent, præsidebit. Porro Zabadias filius Ismaël, qui est dux in domo Iuda, super ea opera erit, quæ ad Regis officium pertinet.* Quid clarius? Hęc duo hīc opponūtur; Præsidere in his, quæ ad Deū pertinet: Et, præsidere his, quæ ad officiū Regis pertinet. Illud prius conuenit Sacerdoti seu Pōtifici; hoc posterius, Vicario Regis. Atqui Primatū habere in Ecclesia, est vnum ex iis, quæ ad Deū pertinet. Ergo conuenit Pontifici, non Regi, aut Vicario Regis.

14. Tertia ratio: Ille censetur habere Primatum Ecclesiæ à Deo, qui in rebus ad legem diuinam, & eius interpretationem pertinentibus, constitutus est supremus iudex,

iudex, cui oporteat obedire, vt supra explicatum est: Atqui non Rex, sed Sacerdos cōstitutus est talis iudex à Deo: Ergo non Rex, sed Sacerdos habet primatū Ecclēsiæ à Deo. Minor patet ex illo Deut. 17. 8. *Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & leprā. Et iudicū intra portas tuas videris verba variari: surge, & ascēde ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus: Veniesq; ad sacerdotes Leuitici generis, & ad Iudicē, qui fuerit illo tēpore: queresq; ab eis, qui indicabūt tibi iudicij veritatē. Et facies quodcunq; dixerint, qui præsunt loco, quē elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legem eius, sequerisq; sententiā eorum, nec declinabis ad dextram, neq; ad sinistra. Qui autē superbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tempore ministrat Domino Deo tuo, & decreto iudicis, morietur homo ille.* Hic tria notanda sunt. Primū, quòd sermo sit de cōtrouersis legalibus, quæ difficultatē habent, & in vtrāque partem ab inferioribus Iudicibus trahuntur. Alterum, quòd huiusmodi cōtrouersia nō ad Regem, sed ad summum Sacerdotem, tanquam ad legitimum Iudicem deferendæ sint. Tertium, quòd sub pœna mortis oporteat acquiescere sententiæ Sacerdotis. At si Rex esset supra Sacerdotem à Deo constitutus, non opus esset stare iudicio Sacerdotis, sed liceret ad Regem, tāquam ad superiorem iudicem prouocare. At hoc non licet. Non ergo Rex, sed Sacerdos est supremus iudex cōtrouersiarum legalium à Deo constitutus.

15. Huc spectat illud Aggæi, 2. 12. *Hæc dicit Dominus: Interroga Sacerdotes legem: Nō Regē. Et Malach. 2. 7. Labia Sacerdotis custodient scientiam, & legē requirēt ex ore eius: Non ex ore Regis, sed Sacerdotis.* Et quare? Causa mox additur; quia *Angelus Domini exercitūū est*, quasi dicat, Sacerdos est nuntius seu interpret diuinæ voluntatis. Igitur à Sacerdote petendum est, quid Deus fieri à no-

bis, vel circa nos velit. Quod clariùs explicatur Num. 27. 21. *Pro Iosue, si quid agendum erit. Eleazar sacerdos cōsulat Dominum. Ad verbum eius egredietur & ingredietur ipse, & omnes filij Israël cum eo, & cetera multitudo. Eodē pertinet illud Leuit. 10. 8. Dixit quoque Dominus ad Aanon: Vinum, & omne, quod inebriare potest, non bibetis tu, & filij tui, quando intratis in tabernaculum testimonij, vt habeatis scientiam discernendi inter sanctum & prophanum, inter pollutum & mundum; doceatisq; filios Israël omnia legitima mea. Hic vides, non Regum, sed Sacerdotum esse, discernere inter sanctum & prophanum, & legem Dei docere ac interpretari. Vnde sicut Azarias Pontifex ad Oziam Regem dixit 2. Paral. 26. 18. *Non est tui officij Ozia, vt adoleas incensum Domino, sed Sacerdotum, qui consecrati sunt ad huiuscemodi ministerium: sic etiam potuisset dicere: Non est tui officij Ozia, vt discernas inter sanctum & prophanum, sed Sacerdotum, qui ad hoc ministerium à Deo constituti sunt. Et consequenter; Non est tui officij Rex, vt gubernes Ecclesiam, sed Sacerdotū, quibus iure diuino id commissum est. Rursus, sicut Ozias Rex contra Imperium Pontificis volens adolere incensum, lepra percussus est: sic etiam, qui vellet sibi arrogare Primatū Ecclesiæ, eadē pœna haud indignus esset.**

16. Ostendi haëtenus: Regē Anglię nihil præsidij pro suo Primatu stabiliendo habere posse ex veteri Testamento, duplici de causa. Primò, quia Reges in veteri Testamento non habuerunt primatum Ecclesiæ iure diuino, sed Sacerdotes, vt tribus rationibus iam probatum est. Secundò, etiamsi habuissent, non tamen sequeretur, etiam Christianos Reges habere, cū ius veteris Testamenti abrogatum sit. Contra hanc posteriorem partem nihil opponit Rex Angliæ. Contra priorē verò multa obiicit, non ex iure, sed ex facto petita, vt supra vidimus, quæ sigillatim discutienda sunt.

1. Obiectio, ex facto Regis Iosaphat.

17. **R**educam omnes obiectiones Regis Angliæ ad formam syllogisticam, vt facilius earum vis appareat. *Prima est hæc: Quicumque constituit Leuitas & Sacerdotes in aliqua ciuitate, habet Primatum Ecclesiæ. Atqui Rex Iosaphat constituit Leuitas & Sacerdotes in Ierusalem: Ergo habuit Primatum Ecclesiæ. Minor patet ex illo 2. Paral. 19. 8. In Ierusalem quoque constituit Iosaphat Leuitas & Sacerdotes, & Principes familiarum, &c.*

18. *Respondeo. Si textus integrè citaretur, multò fortius argumentum fieret contra Regem, quàm pro Rege. Textus enim sic habet: In Ierusalem quoque constituit Iosaphat Leuitas & Sacerdotes, & Principes familiarũ ex Israël, vt iudiciũ & causam Domini iudicarẽt habitatoribus eius. Præcepitq; eis, dicens: Omnẽ causam, quæ venerit ad vos fratrum vestrorũ, qui habitant in urbibus suis, ostẽdite eis, vt non peccent in Dominum. Amarias autẽ Sacerdos & Põtifex vester, in his, quæ ad Deũ pertinẽt, præsidebit. Porro Zabadias filius Ismaël, qui est Dux in domo Iuda, super ea opera erit, quæ ad Regis officium pertinent. In quo textu tria notanda sunt. Primò, quod Iosaphat Rex, non solũ Leuitas & Sacerdotes, sed etiam Principes familiarum constituerit in Ierusalem. Secundò, quòd illos omnes in eum finem constituerit, vt essent Iudices controuersiarum, quæ in populo oriri solent. Tertiò, quòd in controuersis Ecclesiasticis, quæ ad Deum pertinent, Sacerdotes constituti sint Iudices; in ciuilibus verò, quæ ad officium Regis spectant, Principes familiarum. Hinc sumo tale argumentum contra Regem Angliæ; Sacerdotes iure diuino constituti sunt supremi Iudices omnium controuersiarum, quæ ad Deum & religionem pertinẽt: Ergo Sacerdotes iure diuino tenent Pri-*

matum Ecclesiæ. Item; Ea, quæ ad Deum pertinent distincta sunt ab iis, quæ pertinet ad officiū Regis: Ergo Rex, ex officio suo, non potest immiscere se iis, quæ ad Deum pertinent: Ergo non tenet Primatum Ecclesiæ.

19. Argumentum contrarium facilè soluitur. Non enim Iosaphat Rex constituit, id est, creauit & consecrauit Sacerdotes, quia hoc ad officium eius nō pertinebat; sed ex iis, qui iam antea creati & consecrati erant, certos delegit, qui iudicium Domini exercerent in Hierusalem: sicut etiam certos delegerat, qui in aliis ciuitatibus populum docerent, vt habetur 2. Paralip. 17. 7. Vbi notandum est, tria spectari posse in ministris Ecclesiæ veteris Testamenti. 1. Electionem seu designationem personæ. 2. Consecrationem. 3. Applicationem ad certum vsum seu exercitium. Electio seu designatio non fiebat à Rege, sed à Deo, qui solam tribum Leui ad ministerium sacrum deputauerat. Consecratio verò commissa erat Aaroni, tanquam summo Sacerdoti, & eius successoribus. Applicatio verò ad certum officium poterat fieri à Rege; sicut etiam nunc fieri potest. Quo pacto Rex Angliæ diceretur in suo regno constituere Iesuitas & Sacerdotes, si ex iis iam antea ordinatis & consecratis, quosdam aliunde euocaret, quorum alij conciones ad populum haberent, alij confessiones acciperent, alij aliis ministeriis deputarentur. Et hoc passim apud Catholicos in vfu est. Nemo tamen propterea censet, eos Principes, qui hoc modo Iesuitas ad se vocāt, Primatum Ecclesiæ tenere.

*II. Obiectio, ex factō Davidis &
aliorum Regum.*

20. **S**ecunda Obiectio est hæc: Qui tollunt abusus & corruptelas Ecclesiasticas, habēt Primatum
in

in Ecclesia: Reges veteris Testamenti sustulerunt abusus & corruptelas Ecclesiasticas: Ergo habuerunt Primatum in Ecclesia. Minorem probat Sacellanus Regis Angliæ dupliciter. Primò ex illis verbis 2.Reg.5.6. *Et abiit Rex & omnes viri, qui erant cum eo, in Hierusalem, ad Iebuseum habitatorem terra, dictumque est David ab eis: Non ingredieris huc, nisi abstuleris cecos & claudos, dicentes; Non ingredietur David huc.* Ex quibus verbis sic argumentatur: Ad Regem Davidem spectabat, de templo cæcum & claudum tollere. Ergo ad eum spectabat, omnes abusus tollere. *Non enim abusus aliunde existunt, quàm vel de inscitia, quod cæci sint homines; vel de incuria, quod in officio claudicent.* Secundò probat exemplo aliorum Regum, qui in Scriptura reprehenduntur, quod Excelsa non sustulerint. At non reprehenderentur, nisi ad eorum officium pertineret, Excelsa tollere. Quid autem aliud est tollere Excelsa, quàm tollere abusus & corruptelas?

21. *Respondeo* 1. generatim cum distinctione. Nam aliud est, iudicare seu decernere, quænam sint corruptelæ & abusus in religione: aliud verò, corruptelas & abusus, quando certò constat tales esse, tollere & exterminare. Prius pertinet ad officium summi Sacerdotis, vt supra dictum est. Posterius non modo Regi, sed etiam cuilibet patrifamilias concessum est. Quilibet enim in sua domo potest ea emendare, quæ certò constant, per abusum irrepsisse. Vtrumque ostendo exemplis noui Testamenti. Inter Christianos quæri solet, an sit abusus seu corruptela, habere & colere imagines, inuocare sanctos, pro defunctis orare, plura possidere beneficia Ecclesiastica, voto castitatis se obstringere, certis diebus à carnibus abstinere? de his iudicare, non pertinet ad Principes sæculares, sed ad Prælatos Ecclesiæ. At postquàm res iudicata est, quilibet

Rex in suo regno, quilibet Magistratus in sua ciuitate, quilibet paterfamilias in sua domo, potest executionem præstare. Idem factum est in veteri Testamento. Deus sæpe per Prophetas ostendit, displicere sibi, quod populus adoleret in Excelsis. Itaque diuinitus constabat, abusum seu corruptelam esse. Rex in suo regno poterat tollere hunc abusum. Imò tenebatur. Nec ideò tamen Primatum habebat in Ecclesia. Non magis, quam si Deus per Prophetas ostenderet, conubia fidelium cum gentilibus sibi displicere; & quisque paterfamilias in sua domo, si quid in hoc genere peccatum esset, in posterum emendaret. An ideò Primatum teneret in rebus ad religionem pertinentibus? Nequaquam: Sed executor esset volùtatis diuinæ. Cur autem potius Reges, quàm Sacerdotes in veteri Testamento reprehensi sint, quod excelsa non tollerent; ideò factum est, quia populus Iudæorum propter duritiam cordis, non curabat exhortationes & monita Sacerdotum ac Prophetarum: nec aliter, quàm vi & autoritate Regis, ab errore sinebant se reuocari. Itaque si Rex in hac re negligentior esset, meritò à Deo reprehendebatur. Hoc generatim.

22. Duo in particulari explicanda sunt. Alterum, de abusu adolendi & sacrificandi in Excelsis. Alterum, de cæcis & claudis eiiciendis. Quod ad prius attinet, tria certa sunt. Primum est, quod ab egressu filiorum Israël ex Ægypto, transacti fuerint 480. anni, antequàm templum à Salomone ædificaretur, vt patet ex illo 3. Reg. 6. 1. *Factum est ergo quadringentesimo & octuagesimo anno egressionis filiorum Israël de terra Ægypti, ædificari cœpit domus Domino.* Secundum est, quod toto illo tempore, secundum legem ordinariam, iussi sint Israëlites offerre sacrificia in eo loco, in quo esset tabernaculû fœderis cum Arca, vt habetur Leuit. 17. 4. Porro tabernaculum

cum

cum Arca non semper mansit eodem loco. Nam primis 40. annis fuit cum populo in deserto. Postea, cum terrā promissionis ingressi essent, & eam pacificè possiderent, positum fuit in Silo; Iuxta illud Iosue 18. 1. *Congregatiq; sunt omnes filij Israël in Silo, ibiq; fixerunt tabernaculū testimoniij, & fuit eis terra subiecta.* Inde separatim arca, separatim tabernaculum, in diuersa loca translata sunt. Arca quidem in eum locum, in quo Israëlita bello victi sunt à Philistinis, ultimo anno Heli Sacerdotis, 1. Reg. 4. 3. Tunc enim & capta est à Philistinis, 1. Reg. 4. 11. & asportata in Azotum, 1. Reg. 5. 1. Et mansit in eorum regione septem mensibus, 1. Reg. 6. 1. Deinde remissa est ab illis in urbem Bethsames, 1. Reg. 6. 12. Postea Cariathiarim, 1. Reg. 7. 1. Ibique mansit, donec Dauid, confirmato iam regno, super Iudā & Israël, reduxit eam ex Cariathiarim, 1. Paral. 13. 6. mansitque in domo Obededom Gethæi tribus mensibus, 1. Paral. 15. 25. Tabernaculum autem ex Silo (licet de tēpore non satis constet) translātū fuit in Nobe ciuitatem Sacerdotū, vbi erat, cū Dauid fugiebat Saullem, 1. Reg. 21. 1. Inde venit in Gabaon, urbem Tribus Benjamin, 1. Paral. 21. 29. Ibi autem mansit, donec cum Arca illatum est à Salomone in templum, 3. Reg. 8. 4. 23. Tertium est, quòd ab eo tempore, quo perfectū fuit Templum Salomonis, non alibi, quàm in Templo licuerit offerre sacrificia, secundum legem ordinariā, vt patet ex illo Deut. 12. 13. *Cane ne offeras holocausta tua in omni loco, quē videris; sed in eo, quem elegerit Dominus.* Et cap. 26. 1. *Cumq; intraueris terrā, quam Dominus Deus tuus tibi daturus est possidendā, tolles de cūctis frugibus tuis primitias, pergesq; ad locum, quē Dominus Deus tuus elegerit, vt ibi inuocetur nomē eius, accedesq; ad Sacerdotē, qui fuerit in diebus illis, &c.* Dixi, secundū legem ordinariā, quia tam ante, quàm post Templi ædificationem, lice-

bat ex speciali Dei dispensatione, etiam alibi, quàm in Tabernaculo vel Templo sacrificare. Hoc modo Samuel immolauit in Ramatha & in Galgalis, 1. Reg. 7. 17. & cap. 11. 14. David in area Ornani Iebusæi, 1. Paral. 21. 26. Elias in monte Carmeli, 3. Reg. 18. 19.

24. Ex his omnibus sequitur nunquam licuisse, secundum legem ordinariam, immolare vel adolere in Excelsis, ubi nõ esset tabernaculũ: Et hunc fuisse abusum, quem Deus reprehendit sæpe in Scripturis, vt 3. Reg. 3. 3. *Dilexit Salomon Dominũ, ambulans in præceptis David patris sui, excepto, quod in Excelsis immolabat, & accendebat thymiama.* Et 3. Reg. 22. 43. *Fecitque Iosaphat, quod rectum erat in cõspectu Domini. Verumtamen excelsa non abstulit. Adhuc enim populus sacrificabat, & adolebat incensum in Excelsis.* Loquor autem de Excelsis, ubi nõ esset Tabernaculum, quia in Excelso Gabaon, ubi erat Tabernaculum, licebat immolare, 3. Reg. 3. 4. *Abiit Salomon in Gabaon, vt immolaret ibi: illud quippe erat Excelsum maximũ, id est, præferebatur omnibus excelsis, quòd in eo esset Tabernaculum à Mose factũ, vt patet 1. Paral. 21. 29. Tabernaculum autẽ Domini, quod fecerat Moses in deserto, & altare holocaustorum ea tempestate erat in Excelso Gabaon.* Et 2. Paral. 1. 3. *Et abiit cum vniuersa multitudine in Excelsum Gabaon, ubi erat tabernaculũ fœderis Domini, quod fecit Moses famulus Dei in solitudine.* Vbi obiter notandũ est, fuisse duo tabernacula. Vnum à Mose factũ, de quo hæcenus dixi. Alterũ à Dauide, quod ipse terendit in Hierusalem, quãdo eo deduxit arcã fœderis, de quo 2. Paral. 1. 4. *Arcam autẽ Dei adduxerat David de Cariathiarim in locũ, quẽ preparauerat ei, & ubi fixerat illi Tabernaculũ, hoc est, in Hierusalem.* Et 3. Reg. 1. 50. *Adonias autẽ timens Salomonem, surrexit & abiit, tenuitq; cornu Altaris.* Et cap. 2. 28. *Fugit ergo Ioab in Tabernaculũ Domini & apprehedit cornu Altaris.* Hęc

non

non possunt intelligi de tabernaculo à Mose factò, quia illud eo tempore erat in Gabaon, vt supra dictum est. Debet ergo intelligi de Tabernaculo à Dauide factò, quod erat in Ierusalè. Vide Abulensè l. 3. Reg. c. 1. q. 41. 25. Hactenus de abusu adolendi in Excelsis. Quòd ad factum Davidis attinet, qui dicitur, cæcos & claudos eiecisse, parum, vel nihil ad rem facit. Historia sic habet: Intellexerat David diuino instinctu, vt ex Psalmis colligitur, Ierusalem fore templi ac regni Iudæorum sedem, ac proinde cum exercitu eo profectus est, & à Iebusæis, qui eam colebant, deditioem illius postulauit. At illi responderunt: *Non ingredieris huc, nisi abstuleris cæcos & claudos, dicentes: Non ingreditur David huc.* Porrò quid cæcorum & claudorum nomine intelligendum sit, variæ sunt authorum interpretationes. Nam aliqui putant, fuisse tantum statuas seu imagines; alij verò homines. Statuas quidem tripliciter. Primò, vt per eas super muros positas significati fuerint homines otiosi, quasi dicat, Etiam nobis nihil agentibus intrare non poteris, tam scilicet munita vrbs nostra est. Secundò, vt per eas significata fuerint ædium fastigia, quibus illæ affixæ essent, quasi dicat: Nisi transcensis ædium nostrarum fastigiis, non ingredieris. Tertiò, vt fuerint duæ imagines, quarum altera repræsentauerit Isaac cæcutientem, altera Iacob claudicantem: Et hæ duæ propterea fuerint ad muros seu portas ciuitatis affixæ, vt significarent, Iudæis non licere bello infestare Iebusæos, eo quòd parentes eorum, Isaac & Iacob, percussissent olim fœdus pacis cum Rege Abimelech, cuius posterii erant Iebusæi; interposito etiam iuramento, quod in ore illarum imaginum descriptum erat. Hæc Rabinorum sententia est; sed falsa. Primò, quia illud fœdus cum Rege Abimelech non est initum à Iacob, sed ab Abraham, vt habetur Genes. 21.

22. Eodem tempore dixit Abimelech ad Abraham. Deus tecum est in vniuersis quæ agis. Iura ergo per Deum, ne noceas mihi & posteris meis. Dixitque Abraham: Ego iurabo. Et infra: Percusseruntque ambo fœdus. Secundò, quia si Iebusæi voluissent peccare animum Dauidis, & militum eius, per aspectum seu memoriam Isaac & Iacob; non debuissent eos in forma cæci & claudi (quæ potiùs ad contemptum & derisum spectabat) sed in alia decentiori & augustiori tepræsentare. Tertiò, quia illa verba, quæ sequuntur in textu, *cacos & claudos, odiētes animam Dauid*; nullo modo possunt accommodari Isaac & Iacob; neque præ se ferunt desiderium pacis, sed odij potiùs ac contentionis.

26. Alij ergo rectiùs sentiunt, fuisse veros homines, quod etiam tripliciter intelligi potest. Primò, quod fuerint ipsimet Iebusæi, qui dixerint Dauidi: *Nisi abstuleris cacos & claudos*: id est, nisi nos abstuleris, quos tu conuitio militari cæcos & claudos appellasti, *non ingredieris huc*. Secundò, quod fuerint cæci & claudi, non corpore, sed animo, id est peccatores & flagitiosi. Tertiò, quod fuerint verè cæci & claudi, quos in contemptum Dauidis posuerint Iebusæi in mœnibus, quasi dicat; *Nostra ciuitas tã firma & munita est, vt non egeat aliis defensoribus, quam his cæcis & claudis, qui sufficienter poterunt eam contra tuum exercitum tueri ac propugnare*. Hæc est vera explicatio huius loci, quam sequitur Ioseph. lib. 7. c. 2. Theodoret. q. 16. 17. Glossa interlinearis, Abulens. q. 7. & plures alij. Simile quid legimus contigisse in vrbe Tyro, quæ cum esset fortissima, ciues in contemptum obsidētium, posuerunt Pygmæos in mœnibus quasi illi abundè sufficerent ad eius defensionem, nec indigerēt alio propugnatore. De his loquitur Ezechiel Propheta c. 27. 11. *Sed & Pygmaei, qui erant in turribus tuis (ô Tyre) pharetras suas suspenderant*
in

in muris tuis per gyrum, &c.

27. Ex hac autem dispositione, quæ sine dubio litteralis & germana est, non potest colligi, David auferendo cæcos & claudos, voluisse ostendere, quod abusus & corruptelas Ecclesiæ esset ablaturus, vt fingit Sacellanus Regis Angliæ. Credo ne quidẽ in mentem illi hoc venisse, cùm ea res gesta est. Sed, etsi id facere voluisset, non ideò sequeretur, habuisse illũ Primatum Ecclesiæ, quia, vt supra dixi, quibus paterfamilias potest tollere abusus & corruptelas, quando certò conitat, tales esse.

III. Obiectio, ex facto eiusdem Davidis.

28. **T**ertia obiectio est hæc; Qui perducit Arcam fœderis ad constitutum quietis locum, & Arcæ deportandæ præsumit, tenet Primatum Ecclesiæ: Atqui Rex David perduxit Arcam ad constitutum quietis locum 1. Paral. 13. 12. & Arcæ deportandæ præsumit, 2. Reg. 6. 14. Ergo habuit Primatum Ecclesiæ. Hoc argumentum magni facit Sacellanus Regis, & vim facit in eo, quod David saltauerit ante, nõ post Arcam. Nam hoc ipso, inquit, significauit se Primatum tenere in negotio Arcæ deportandæ. Mira hominis subtilitas. Cur non similiter vim facit in eo, quod boues Arcam præcesserint, non secuti sint?

29. Vt autem magis appareat huius argumẽti vanitas, tria notanda sunt. Primum est, quod in arca Domini fuerint hæc tria, *Urna aurea habens manna, & Virga Aaron, quæ fronduerat, & tabula Testamenti*, vt expressè testatur Apost. Hebr. 9. 4. Alterum, quod hæc Arca, præsertim quoad manna, quod in ea custodiebatur, fuerit typus seu figura nostræ Eucharistiæ. Ratio autem figuræ consistit in his: Primò, Manna datum est Israëlitis peregrinantibus in deserto, vt possent ad terram promissionis peruenire. Secundò, habuit omnem saporem sua-

uitatis

uitatis corporalis (Sapient. 15. 20.) Tertiò, fuit cibus de cœlo missus (Ioan. 6. 31.) Quartò fuit expositum dubitationi (Psalm. 77. 32. & contradictioni (Numer. 21. 5.) Quintò, licet alij plus, alij minus colligerent, eandem tamen mensuram postea habebant, (Exodi 16. 18.) Hæc omnia accommodantur Eucharistiæ. 1. quia datur Christianis in deserto huius vitæ peregrinantibus, vt possint ad vitã æternam peruenire. 2. continet omnem saporẽ suauitatis spiritualis. 3. est cibus de cœlo missus. 4. exposita est dubitationi Capharnaitarũ, & contradictioni Calvinistarum. 5. siue sub magna, siue sub parua hostia sumatur, æquẽ prodest sumentibus.

30. Tertium est, quòd hæc tria distinguenda sint. 1. Arcam ædificare. 2. eam deducere, comitari, vel præcedere. 3. eandem portare vel attingere. Arcam ædificauerunt Bezeliel de tribu Iuda, & Oolias de tribu Dan, Exodi 31. 2. Arcam deduxerunt, & ante eam iuserunt, non solus Rex, sed etiã populus, vt patet ex illo, 1. Reg. 4. 4. *Misit populus in Silo, & tulerunt inde arcam fœderis Domini exercituum, sedentis super Cherubin.* Et 2. Reg. 6. 5. *David, autem & omnis Israël iudebant coram Domino in omnibus lignis fabrefactis.* Et inf. v. 15. *David & omnis domus Israël ducebant Arcam Testamenti Domini in Iubilo.* Et 3. Reg. 8. 5. *Rex autem Salomon, & omnis multitudo Israël, gradiebatur cum illo ante arcã.* At nemini licebit eam tangere, propter sanctitatem (quam & aliunde, & ex eo habebat, quod figura esset Eucharistiæ) nisi solis Sacerdotibus. Hinc Oza, quòd eam tangere præsumpsisset, cum Sacerdos nõ esset, morte à Deo punitus est. 2. Reg. 6. 6. Imò ne Leuitis quidem hoc licuit. Nam vt patet Num. 4. iuebantur Sacerdotes velo arcam obuolueret, & vectes per annulos arcæ transmittere, ne Leuitæ, qui illam portaturi essent, eam attingerent.

31. Ex his patet, quàm friuolum sit argumentum Saccellani

cellani Regis, quando sic infert; Rex David deduxit & præcessit Arcam Domini: Ergo habuit Primatum Ecclesiæ. Cur non similiter infert; Omnis multitudo Israël gradiebatur ante Arcam: Ergo habuit Primatum Ecclesiæ? Vel sic; Pueri Christiani præcedunt Eucharistiam, quando publicè in processione deportatur; Ergo babent Primatum Ecclesiæ. Ineptè omnia Potius sic oportebat argumentari; Non licuit Regibus, sed solis Sacerdotibus attingere Arcam Domini: Ergo Sacerdotes præferentur Regibus, in iis, quæ ad Deum & religionem pertinent.

IV. Obiectio, desumpta ex facto Salomonis Regis.

22. Quarta obiectio est talis: Qui ædificat templum, & Deo dedicat, tenet primatum Ecclesiæ: Atqui Rex Salomon ædificauit Templum, & Deo dedicauit, 1. Paralip. 28. 6. Et 2. Paral. 6. 10. Ergo Rex Salomon tenuit Primatum Ecclesiæ: hoc argumentum sic vrget Sacellanus: *Dedicare Deo templa, actus est primarius, neque cuiusquam, nisi cuius partes in Religione prima. At templum à Salomone dedicatum est. Ergo.*

33. Non video hic plus subtilitatis, quàm in præcedenti argumento. Vt hoc ostendam, tria notanda sunt. Primum est, quòd templum Hierosolymitanum, de quo agimus, ter dedicatum sit. Primò à Salomone, 3. Reg. 8. 1. Secundò ab iis, qui è captiuitate Babylonica reuersi sunt, 1. Esdræ 6. 16. Tertiò à Machabæis, cum post prophanationem esset iterum renouatum & sanctificatum, 1. Machabæorum 4. 36. Alterum est, quod dedicare rem aliquam Deo, si vim nominis spectes, nihil aliud sit, quàm dicare illam cultui diuino, seu offerre, & destinare illam ad colendum Deum. Hoc modo (Exod. 35.) dicuntur Israëlita,

tam

tam viri, quàm fœminæ, hyacinthum, purpuram, byssum, coccum, pilos caprarum, pelles arietum, metalla & ligna cetim dedicasse Deo, id est, obtulisse ad cultum diuinum. Eodem sensu Salomon dicitur templum Deo dedicasse, id est, diuino cultui dicasse seu mancipasse. Hinc non magis colligi potest Primatus Salomonis, qui ligna & lapides, quàm fœminarû, quæ aurum, purpuram, & hyacinthum Deo dedicarunt. Tertium est, quòd in hac templi dedicatione à Salomone facta variæ ceremoniæ vsurpatæ fuerint cum solenni lætitia. Nam primò, postquam templum ædificatum est, congregati sunt Israëlitæ ad Regem Salomonem in Ierusalem. 2. Sacerdotes intulerunt Arcam, tabernaculum, & omnia vasa sanctuarij in Templum. 3. Deus, vt ostenderet sibi placere, quod agebant, nebula impleuit templum. 4. Salomon, gratias Deo actis, multa precatus est, & præsertim, vt quicumque essent oraturi Deum in templo isto, exaudirentur. 5. Finita hac oratione, victimæ & sacrificia Deo oblata sunt. 6. Iterum secuta est benedictio seu gratiarum actio, ac tandem octauo die, populus ad sua cum gaudio dimissus est. Hæc omnia habentur 3. Reg. 8.

34. Neque hinc colligi potest Primatus Salomonis, quod sic ostendo. Tria hominum genera spectari hîc debent. 1. Salomon. 2. Sacerdotes. 3. Populus. Quid quisque horum fecit in hac dedicatione? Salomon orauit, & gratias Deo egit. Sacerdotes portarunt Arcam, tabernaculum, vasa sanctuarij, & obtulerunt sacrificia. Populus interfuit, & gratias Deo actis, lætatus est. Si quid ergo pro primatu Salomonis colligendum est, sic colligi debet. Quicumque in templo recens ædificato, orat Deum, vt in eo exaudiantur preces & vota supplicantium, is tenet Primatum Ecclesiæ: Atqui Salomon in templo à se recens ædificato orauit Deum,

vt

vt in eo exaudirentur preces & vota supplicantium: Ergo tenuit Primatū Ecclesiæ. At maior propositio aperte falsa est. Quasi nemo, nisi qui supremam iurisdictionem in Ecclesia habet, eo modo, quo Salomon, orare possit. Multi mercatores, suis sumptibus, templa in honorem Dei erexerunt, & quotidie erigunt. An non liceat ipsis orare, vt Deus accepta ea habeat, & preces seruorum suorum in iis exaudiat? Omnino sanè. Imò, plerique clerici, quoties dedicatio alicuius templi occurrit, solent orare hoc modo: *Deus qui nobis per singulos annos huius S. Templi tui consecrationis reparas diem, & sacris semper mysteriis representas incolumes; exaudi preces populi tui, & presta, vt quisquis hoc templum beneficia petiturus ingreditur, cuncta se impetrasse letetur. Per Dominum nostrum Iesum Christum filium tuum, &c.* Itémque hoc modo: *Deus qui inuisibiliter omnia contines, templum hoc potentia tuæ inhabitationis illustra, & concede, vt omnes, qui huc deprecaturi conueniunt, ex quacunque tribulatione ad te clamauerint, consolationis tuæ beneficia consequantur. Per Dominum nostrum, &c.* An hinc inferas, singulos clericos, qui sic orant, supremos esse prælatos in Ecclesia? Nihil minus.

35. Plus dicam. Faciamus in aliqua diœcesi Anglicana templum incendio perire, vel ab hostibus deuastari. Episcopus suis sumptibus curet restaurari. Conuocet deinde populum sibi subiectum: Inferat vasa sacra: Oret Deum, vt ratum habeat hoc obsequium, & preces subditorum exaudiat: Offerat sacrificiū: Benè precetur populo, & gratias Deo actis, dimittat vnumquēque cum gaudio. Quid? An dices hunc Episcopum esse Primatem Ecclesiæ? Si est, quid de Rege fiet? Si non est, quid minus fecit, quàm Salomon? Imò totum id præstitit, quòd Salomon & Sacerdotes simul.

V. *Obiectio, desumpta ex facto eiusdem Regis Salomonis.*

36. **Q**uinta obiectio est talis; Qui deponit summū sacerdotem ab officio, & alium illi subrogat, necessariò habet iurisdictionem supra summum Sacerdotem: Atqui Salomon Rex deposuit Abiathar summum Sacerdotem ab officio, & subrogavit illi Sadoc. 3. Reg. 2. 27. Ergo Salomon Rex habuit iurisdictionem supra summum Sacerdotem. Hoc est præcipuum argumentum pro primatu Regis. Sed sanè parvi momenti. Ac primum, sic retorqueri potest: Qui deponit Regem ab officio, & alium illi subrogat, necessariò habet iurisdictionem supra Regem: Atqui Ioiada summus sacerdos, non solum deposuit, sed etiam occidit Athaliam reginam, & Ioas in eius locum subrogavit. 4. Reg. 11. Ergo Ioiada summus Sacerdos habuit iurisdictionem supra Regem.

37. Sed ad rem. Hæc obiectio duo supponit. Vnum, quòd Salomon, quando deposuit Sacerdotem ab officio, usus sit potestate regia. Alterum, quòd rectè ac legitimè ea usus sit. At neutrum probari potest. Imò grauiissimi Authores constanter docent, non regia, sed prophetica potestate usum esse; nec ordinaria via, sed ex peculiari Dei instinctu fecisse, quòd fecit. Ita Cardinalis Bellarminus, Iacobus Gretserus, & plures alij. Et videtur colligi posse ex illis verbis, 3. Reg. 2. 27. *Eiecit ergo Salomon Abiathar, ut non esset Sacerdos Domini, ut imple-retur sermo Domini, quem locutus est super domum Heli in Silo.* quasi dicat, Olim tempore Heli Sacerdotis prædictum fuit à Deo per Samuelem Prophetam, fore aliquando; ut officium Sacerdotale auferatur à familia Heli, propter peccata filiorum eius, 1. Reg. 2. 31. Ut ergo hæc prophetia imple-retur, Salomon diuino instin-
ctu,

ctu, tanquam verus Propheta abstulit sacerdotium ab Abiathar, qui erat ex familia Heli.

38. Quòd si ita est, facilè apparet, nullius momenti esse obiectionè Regis Angliæ. Nam nihil aliud ex facto Salomonis colligi poterit, quàm Prophetas accipere aliquando extraordinariam potestatem à Deo etiam supra Sacerdotes, quod nihil ad rem facit. Non enim disputamus de Potestate Prophetarum, sed Regū. Nec status controuersia est, an Prophetæ ex peculiari Dei instinctu possint aliquando punire Sacerdotes; sed, an Reges ordinaria sua potestate possint id facere? Hæc valde distincta sunt. Et alterum cum altero minimè connexum est. Non enim sequitur; Salomon Rex peculiari Dei instinctu, submouit Abiathar Sacerdotem ab officio sacerdotali: Ergo Iacobus Rex, ordinaria sua potestate potest idem facere. Non magis, quàm si dicā: Nathan ex peculiari Dei instinctu reprehendit Dauidè Regem: ergo quilibet subditus in Anglia potest ordinaria via reprehendere Iacobum Regem.

39. Sed demus (quod tamen probari non potest) Salomonem in submouendo Sacerdote, vsum esse potestate regia, quid quæso hinc efficitur contra nos? Nihil sanè, nisi prius constet, legitimè ea vsum esse. Hoc autem nec in Scripturis sacris disertè exprimitur; nec ex iis euidenter deduci potest. Aliud enim est, factum alicuius recenseri; aliud, probari seu commendari. Legimus quidem in Scriptura, Baziam gladio & præcipitio se ipsum occidisse. Legimus, à Saule sacerdotes Domini, ab Abimelech septuaginta fratres; ab Athalia, semen regium; ab aliis alios interfectos esse. At non legimus, hæc omnia iustè ac legitimè contigisse. Idem dico de Salomone. Legimus, ab eo depositum esse Abiathar sacerdotè. At nō legimus, rectè ac legitimè id factū esse. Vel ergo probandū est Regi Angliæ, factū esse legitimè; vel nihil cōtra nos cōcludit

40. *Dicit fortè, Abiathar grauitè peccauerat contra Salomonem Regem; ac proinde dignus erat, qui puniretur. Potuit ergo Salomon auctoritate regia illum punire. Respondeo. Non sequitur. Esto enim; peccauerit Abiathar propter iniquam conſpirationem, & dignus propterea fuerit, qui officio ſubmoueretur. An ideò à Salomone ſubmoueri legitimè potuit? Id minimè cõſequens eſt. Non enim quilibet reus à quolibet puniri poteſt, ſed ab eo duntaxat, qui in illum habeat legitimam poteſtatem ac iurisdictionem. Hanc autem habuiſſe Reges Iudæorum in Sacerdotes, nõdum probatum eſt. Imò ex ipsis Iudæis contrarium probari poteſt, Semper enim perſuaſum ipsis fuit Reges non habere vllam iurisdictionem in eos, qui ministerio diuino deputati ſunt. Hoc ſatis colligitur ex illo, 1. Reg. 22. 16. *Dixit Rex Saul: morte morieris Abimelech, tu & omnis domus Patris tui. Et ait Rex emiſſariis, qui circumſtabant eũ; Conuertimini, & interficite Sacerdotes Domini; nam manus eorum cum David eſt. Noluerunt autem ſerui Regis extẽdere manus ſuas in Sacerdotes Domini. Ex quibus verbis patet, Regem Saulem mandaſſe ſuis famulis, vt interficerent Sacerdotes Domini, eò quod cõſpiraffent cũ Davide cõtra ipſum Regẽ. Porrò famulos Regis, qui erant Iudæi, & optimè norant eminentiam Sacerdotũ ſupra Reges, non voluiſſe id facere, etiã ſi Rex mandaffet. Nã certò perſuaſum illis erat, nõ poſſe Regem legitimè id mādare, nec Sacerdotes imperio Regis ſubiacere. Quod etiam aduertens Rex, homini Barbaro ac gentili imperauit, vt quod famuli facere renuiſſent, ipſe imperterritus exequeretur. Quod etiam factum eſt. Subiungitur enim in textu: *Et ait Rex ad Doëg. Cõuertere tu, & irruè in Sacerdotes. Cõuerſusq; Doëg Idumæus irruit in Sacerdotes.***

41. Hinc ita concludo: Saul & Salomõ fuerunt pares in poteſtate regia, nec plus iuris habuit Salomõ in Sacerdotes,

cerdotes, quàm Saul, ex ea præcisè parte. qua Reges erant. Atqui Saul, qua Rex, non habuit legitimam potestatem puniendi Sacerdotes: ergo nec Salomon. Maior per se nota est. Minor patet ex dictis, quia famuli Saulis non recusassent imperiũ sui Regis, si putassent illum habere legitimam potestatem in Sacerdotes. Libenter enim parebant illi in persequendo Dauide. Quòd ergo nollent parere in occidendis sacerdotibus, qui adhærebāt Dauidi; non aliunde prouenire potuit, quàm quod putarent, Regem habere potestatem in Dauidem, non autem in Sacerdotes. Idem ergo de Salomone, quâ Rex erat, statuendum est. Si enim Sauli nõ licuit punire Sacerdotes Domini; nec Salomoni potuit licere. Vterque enim, qua Rex, pari potestate fuit præditus.

42. *Dices;* Non rectè hoc sequitur. Fuit enim aliunde, dispar causa vtriusque. Nam Sacerdotes à Saule interfecti erant innocentes. Abiathar autem, quem Salomon puniuit, erat reus læsæ maiestatis. Quis porro nescit, aliud esse, interficere innocentes, quòd fecit Saul; aliud, punire reos, quod fecit Salomon? Esto igitur; non rectè ac legitimè fecerit Saul; rectè; tamen ac legitimè fecit Salomon. *Respondeo.* Hæc disparitas non obstat. Tametsi enim Sacerdotes qui iubebantur interfici à Saule, re ipsa fuerint innocentes; nihilominus famuli Saulis, putabant esse nocentes, ac reos læsæ maiestatis: Nec tamen putabant licere Regi, etiam nocentes Sacerdotes interficere. Hoc inde cõstat; quia parebant Regi in persequendo Dauide, vt dictum est: & ideò parebant, quòd existimarent Dauidem iniuste aspirare ad regnũ, ac proinde læsæ maiestatis reum esse. Alias sanè non parituri. Cum ergo audissent à Saule Sacerdotes adhærere Dauidi, quid aliud suspicari poterant, quàm eos etiam nocentes ac reos esse? Et tamen obtemperabant Sauli in prosequendo Da-

uide, non autem in necandis Sacerdotibus. Nec alia de causa, quàm quod verè putarent, Regè habere potestatem puniendi & coërcendi laicos, nō autē Sacerdotes. 43. Ex his abundè satisfactum est argumento Regis; quod, vt compendio reperā, quæ dicta sunt, dupliciter formari potest. Primò, in hunc modū; *Salomon potestate prophetica legitime puniuit Sacerdotē: Ergo Rex Iacobus potestate regia, idem prestare potest. Secundò sic; Salomon potestate regia legitime puniuit Sacerdotem: Ergo Rex Iacobus idem prestare potest.* In priori forma negatur consequentia; in posteriori, antecedens. Nec à Rege Angliæ vnquam probari poterit.

VI. Obiectio, ex facto Iosia Regis.

44. **S** Extra obiectio est hæc. Qui librū legis è tenebris serutū, populo recitari facit, & fœdus inter Deū populūmq; redintegrat, habet primatū Ecclesiæ: Vtrūque fecit Rex Iosias, 4. Reg. 22. & 23. Ergo habuit Primatum Ecclesiæ. Hoc argumentū vrget Sacellanus Regis in hunc modū: *Libro reperto, indixit Rex conuentum, in eo iubet recitari librum, recitato fœdus nouum inicit cū Domino, populum quoq; ad fœdus adiurauit. Tum præcipit ipsi Pontifici, reliquisq; secundi ordinis Sacerdotibus, vt eiiciat è templo, atq; exurant vasa omnia, quæ Baali sacra fuerant, vt excelsa demoliantur. Mandauit post de Paschate nouo faciendo, denique de religione tota in integrum reformanda.*

45. Multæ sunt partes huius argumenti. Prima, quod Rex, reperto libro legis Mosaicæ, conuocarit populum, vt eum illi prælegeret. Fateor; Sed Helcias Pontifex, qui librum repererat, eo fine miserat Regi, vt id faceret. Secunda, quòd Rex iusserit recitari librum Legis. Esto. Etiam fœminæ apud aduersarios legunt Biblia, aut ab ancillis recitari iubent. Tertia, quod recitato libro, fœdus nouum inierit cum Deo, id est, quod

quod promiserit Deo, se velle custodire omnia præcepta, quæ scripta erant in libro Legis. An non cuilibet, etiam priuato homini, hoc licitum est? Optarim sanè, singulos Christianos ita affectos esse, vt inito cū Deo fœdere, promitterent, se legem seruatuuros. Quarta, quòd populum hortatus sit, vt idem præstaret. At hoc non soli Regi, sed cuilibet concionatori licitū est apud suos auditores. Nisi quòd aduersarij dicant, Legem seruatu impossibilem esse; In quo multum discrepant à Iosia, quem tantopere laudant. Quinta, quòd præceperit Pontifici & Sacerdotibus secundi ordinis, vt proiicerent de templo Dei omnia vasa, quæ facta fuerunt Baal, & aliis falsis Diis. Meritò sanè; quia hoc ad illos pertinebat. Nec tam præcepit, quàm eos officij sui commonuit. Sexta, quòd mandauerit Pascha celebrari, quòd diu fuerat intermissum. At à Deo præceptum erat, vt celebraretur. Poterat ergo Rex urgere executionem. Septima, quòd totam religionem iusserit in integrum reformari. Bonum factum. Nec tamen iudicium de reformatione, sed executio ad Regem pertinebat; iudicio reseruato Sacerdotibus.

VII. Obiectio ex facto Ezechie Regis.

46. **S**eptima obiectio; Ezechias Rex confregit serpentem æneum, quamuis & deserto Dei mandato erectum, & Christum Dominum suo modo figurantem, 4. Reg. 18. 4. Ergo tenuit Primatū in Ecclesia. Hic duo dicenda sunt. 1. Ex qua causa vel occasione id fecerit Ezechias. 2. Qua authoritate fecerit. De priori, sic res habet. Serpens æneus ab initio, in bonū vsum erectus fuit mandato Dei iuxta illud Numer. 21. 8. *Locutus est Dominus ad Moysen: Fac serpentem æneum, & pone eum pro signo: qui percussus aspexerit eū, viuet. Fecit ergo Moyses serpentem æneum, & posuit eum pro signo: quem cum percussi*

aspicerent, sanabantur. At postea, progressu temporis, abiit in abusum, quia filij Israëli adolebāt ei incensum, ut habetur 4. Reg. 18. 4. idque propterea, quòd meminissent, olim ex solo illius aspectu sanatos fuisse, quotquot à serpentibus morfi erant in deserto: & putarent, se tunc quoque præsidij aliquid ab eo sperare posse. Hunc abusum volens tollere Ezechias, non alia via commodiùs id facere potuit, quàm serpentem ipsum, qui erat occasio idololatriæ, tollendo & confringendo. At qua authoritate id fecit? Non alia, quàm diuina. Deus enim, non solum Regi, sed cuilibet è populo mandauerat, ut auferrent omnem cultum idololatriæ, Deuter. 7. 5. *Aras eorum subuertite & confringite statuas, lucosque succidite, & sculptilia comburite, quia populus sanctus es Domino Deo tuo.* Quid ergo mysterij hic est, quòd Ezechias confregerit serpentem æneum, quòd quilibet alius facere potuisset?

47. *Dices:* Serpens æneus, & Dei mādato factus erat, & Christum figurabat. Quid tum? Si ideò aliis non licuit eum cōfringere, cur Regi licuit? aut si Regi licuit, cur aliis non item? Nusquam legimus, Regi peculiare quid concessum fuisse circa serpentē, quòd aliis similiter concessum nō sit. Et quid dicemus de arca Noë? Nōne, & mādato Dei facta fuit, & Christi Ecclesiam figurauit? Omninò. An ideo soli Regi permissum fuit, illam dissoluere, post peractū diluuium? Nemo dixerit.

VIII. Obiectio, sumpta ex titulis Regum veteris Testamenti.

48. **R**ex Angliæ, sicut hætenus ex facto Regum veteris Testamenti conatus est astruere Primatū suū in Ecclesia; ita nunc ad titulos eorū cōuertitur. Sunt autē hi. 1. Reges vocātur *Filij Altissimi.* 2. *Dij.* 3. *Vncti Domini.* 4. *in solio Dei sedentes.* 5. *Famuli Dei.* 6. *Angeli*

6. Angeli Dei. 7. Facti iuxta cor Dei. 8. Lumina Israël.

9. Nutritij Ecclesie. Ergo habet Primatum in Ecclesia.

49. Videamus, quid lateat in his titulis. Primus est, Reges, inquit, vocatur filij Altissimi, iuxta illud, 2. Reg. 7. 14. Ego ero ei (Salomoni) in Patrem, & ipse erit mihi in filium. Sed quaero, an non omnes pij ac fideles sunt filij Dei, qui ex Christi institutione dicunt, Pater noster, qui es in calis? An non de omnibus piis ac fidelibus intelligendum sit illud 1. Ioan. 3. 1. Videte, qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filij Dei nominemur & simus? Nihil dubito. Cur ergo Rex Angliae hunc titulum, quem Christus & Apostoli volunt omnibus bonis communem esse, solis Regibus arrogare vult? Et Sacellanus, qui tantopere fauet suo Regi, an se filium Dei esse non putat? An in tota Anglia, solum Regem eo privilegio gaudere censet? Nisi dicat, omnes quidem pios, sed Reges peculiari quodam modo filios Dei esse. Etiamne improbos? Si soli probi sunt, iam non sane, qua Reges, sed qua probi, filij Dei sunt.

50. Secundus titulus; Reges vocantur Dij Psal. 81. 6. Ego dixi, Dij estis. Et Exod. 22. 8. Si inuenitur fur, duplum reddet, si latet fur, Dominus domus applicabitur ad Deos. Mira res. Solent aduersarij grauitate accusare Catholicos, quod Pontificem Romanum appellent Deum. Et ipsi suos Reges impunè appellari sic volunt. Imò sacrae Scripturae testimoniis abutuntur. Nam illud, Ego dixi, Dij estis, non de solis Regibus, sed de Prophetis quoque intelligendum esse, disertè explicat Christus Ioan. 10. 34. cum ait: Nonne scriptum est in lege vestra, quia ego dixi, Dij estis? Si illos dixit Deos, ad quos sermo Dei factus est, &c. Similiter illud: Dominus domus applicabitur ad Deos, non de Regibus, qui tunc nulli erant, sed de iudicibus intelligendum esse, quis nescit? Si ergo non soli Reges, sed etiam alij vocari possunt Dij,

quid est, quòd ex hoc titulo colligit Rex Angliæ, Reges, & non alios, esse Primates Ecclesiæ?

51. Tertius titulus: Reges vocantur Christi, seu uncti Domini, 1. Reg. 4. 11. *Non extendam manum meam in Dominum meum, quia Christus Domini est.* Fateor. At nò soli Reges, sed etiam sacerdotes in veteri Testamento ungebantur. Et quanquã hoc neget Sacellanus Regis, ita tamen clarum est, vt negari, nisi impudenter, non possit. Testimonia Scripturæ passim obuia sunt. Exodi 29. 7. *Oleum unctiõnis fundes, super caput eius, atque hoc ritu cõsecrabitur.* Et Leuit. 4. 3. *Si Sacerdos, qui unctus est, peccauerit.* Et Leuit. 8. 12. *Fundens oleũ super caput Aaron, unxit eum & consecrauit.* Et Num. 3. 3. *Hæc nomina filiorũ Aaron Sacerdotum, qui uncti sunt, & quorũ consecratae manus, vt sacerdotio fungerentur.* Et 2. Machab. 1. 10. *Qui est de genere Christorum Sacerdotũ.* Imò etiam Prophetæ ungebantur, 3. Reg. 19. 16. *Iehu filium.* Nam si unges Regem super Israël: *Eliseum autem filium Saphat, unges Prophetam pro te.* Hinc ita concludo: Vtrique, tam Sacerdotes, quàm Reges, in veteri Testamẽto, vocabantur *uncti Domini*: Ergo si solus ille titulus spectetur, vel vtrique, vel neutri habebant Primatum Ecclesiæ. Si vtrique, cur de Sacerdotibus negat Rex Angliæ? Si neutri, cur de Regibus affirmat? Addo. Vel sermo est de externa unctiõne, vel de interna. Si de externa, cõmunis ea fuit Regibus, Sacerdotibus & Prophetis, vt dictum est. Si de interna, nemo fidelium excluditur. Omnes uncti sunt, 2. Cor. 1. 21. *Qui unxit nos Deus.* Et 1. Ioan. 2. 20. *Vos unctiõnem habetis à Sancto.*

52. Quartus titulus, Reges dicuntur in folio Dei sedere, 2. Paral. 9. 8. *Sit Dominus Deus tuus benedictus, qui voluit te ordinare super thronum suũ, Regem Domini Dei tui.* Sed constat, duplex esse regnum: vnum terrenum, alterum spirituale. Duo igitur solia, duo throni, distinguendi

guendi sunt. Reges sedent in folio regni terreni: Episcopi in folio Ecclesiæ, quod est regnū spiritale. Act. 20. 28. *Attendite vobis & uniuerso gregi, in quo vos Spiritus S. posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei. Nec Regibus, sed Apostolis dictum est à Christo. Matth. 19. 28. Cum sederit Filius hominis in sede maiestatis sue, sedebitis & vos super sedes duodecim iudicantes duodecim tribus Israël. En, Apostoli Regum iudices erunt, non Reges Apostolorum.*

53. Quintus titulus, Reges vocantur *Serui Dei.* 2. Paral. 6. 15. *Qui prestitisti seruo tuo David, patri meo, quacūq; locutus fueras ei. Ita est. Sed an soli Reges sunt serui Dei? An non etiam Apostoli & Episcopi? Act. 4. 29. Et nunc Domine, da seruis tuis cum omni fiducia loqui verbum tuum. Act. 16. 17. Isti homines serui Dei excelsi sunt, qui annuntiant vobis viam salutis. Rom. 1. 1. Paulus seruus Iesu Christi. An non omnes pij Christiani? Rom. 6. 22. Nunc autē liberati à peccato, serui autem facti Deo. Occurrit Sacellanus, omnes quidem pios ac fideles vocari seruos Dei, sed tamen Regibus per quandam eminentiam conuenire hunc titulum. Audio. Sed in quo cōsistit hæc eminentia? An quia Reges sunt magis pij, quàm cæteri fideles? An non semper id verum est. An quia seruiunt Deo in altiori gradu, quàm cæteri? Hoc ipsum est in quæstione. Ego contendo, Apostolos & Episcopos seruire in altiori gradu. Seruiunt Deo in regno Christi, quod nō est de hoc Mundo, Sunt dispensatores mysteriorū Dei. 1. Cor. 4. 1. Et quod amplius est, sunt adiutores Dei, 1. Cor. 3. 9. Imò sunt Patres seu genitores filiorum Dei, 1. Cor. 4. 15. Sunt fundamenta, supra quæ reliqui ædificati sunt. Ephes. 2. 20. Deinde, si plura expetantur, sunt supra conditionem seruorum Dei, Ioan. 15. 14. *Iam non dicam vos seruos, quia seruus nescit, quid faciat Dominus eius. Vos autem dixi amicos; quia omnia, quæcunque*
audiui*

audiui à Patre meo, nota feci vobis.

54. Sextus titulus; Reges vocantur Angeli Dei, 2. Reg. 14.20. *Tu autem Domine, mi Rex, sapiens es, sicut habet sapientiam Angelus Dei, ut intelligas omnia super terram.* Sed quid hinc colligi potest? Non aliud, quàm ex omnibus Iudæorum Regibus, solum Dauidem vocatum fuisse Angelum Dei, idque à muliere, non ob regiam potestatem; sed ob singularem sapientiam, qua erat præditus. Quid si ego plus adferam pro Sacerdotibus? Non de vno tantum, sed de omnibus dictum est illud Malach. 2.7. *Labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore eius, quia Angelus Domini exercituum est.* Nunc expendamus, vter rectiùs concludat, Rex Angliæ, an ego. Regis illatio est hæc: Dauid habuit tantam sapientiam, vt Angelo similis esse videretur: Ergo omnes Reges sunt tales: quisque igitur Rex in suo regno Primatum Ecclesiæ tenet. Ineptè. Hæc autem mea est: Omnes Sacerdotes summi in veteri Testamento, vocati sunt Angeli Dei, quia Dei voluntatem certò & infallibiliter aliis annunciabant, quod non poterant Reges: Ergo Sacerdotes in rebus ad Deum pertinentibus erant supra Reges.

55. Septimus titulus; Reges dicuntur facti iuxta cor Dei, 1. Reg. 13.14. *Quæsiuit Dominus sibi virum iuxta cor suum. Esto hoc. Quid tum? An quia Dauid Rex fuit vir iuxta cor Dei, omnes Reges tales sunt? Imò, contra res habet. Saul Rex, quia non erat vir secundum cor Dei, à regno exclusus est: Dauid autem, quia erat talis, Sauli subrogatus. Sic enim loquitur Scriptura: Dixit Samuel ad Saül: Stultè egisti, nec custodisti mandata Domini Dei tui, quæ præcepit tibi. Quod si non fecisses, iam nunc præparasset Dominus regnum tuum super Israël in sempiternum: sed nequaquam regnum tuum ultra cõsurget. Quæsiuit Dominus sibi virum iuxta cor suum, vt esset Dux super populum suum.*
Nec

Nec vllius momenti est distinctio Sacellani, cum ait, Regem dupliciter dici posse iuxta cor Dei. 1. quoad personam Regis. 2. quoad officium seu magistratum. Omnes Reges, etiam malos, licet priori modo non sint iuxta cor Dei, posteriori tamen esse. Sed, si hoc sufficit, omnes etiã Sacerdotes & Episcopi sunt secundum cor Dei. Imò magis, quàm Reges. Nam Deus veteri Testamento sponte, & ex proprio beneplacito constituit magistratum sacerdotalem: regium autem, non nisi ex importuna ludæorum postulatione concessit, vt habetur 1. Reg. 8. 5. Igitur Sacerdotum magistratus magis fuit secundum cor Dei, quàm Regum.

56. Octauus Titulus: Reges vocantur *Lucerna Israël*, 2. Reg. 21. 17. *Tunc iurauerunt viri David dicentes. Iam non egredieris nobiscum in bellum, ne extinguas lucernam Israël* Fateor. Sed etiam Apostoli vocantur à Christo *Lux Mundi*, Matth. 5. 14. Et Episcopi septem Ecclesiarum Asiæ vocantur *septem stella*: Apocal. 1. 20. Si ergo Reges ideò habent, Primatum in Ecclesia, quia appellantur *Lucerna*: cur non similiter Apostoli & Episcopi habeant Primatū, cū appellentur *stella & lux mundi*? Non enim hic titulus minor est, quàm ille. Hinc formo tale dilemma: Hęc propositio, *Qui vocatur Lucerna, Lux, Stella, habet Primatum Ecclesiæ*: vel vera, vel falsa est. Si vera, sequitur. Apostolos & Episcopos habere Primatum Ecclesiæ, quod Rex Angliæ negat. Si falsa, sequitur, Regem Angliæ ex falso fundamento procedere.

57. Nonus Titulus: Reges vocantur *Nutritij Ecclesiæ*, Isa. 49. 23. *Et erunt Reges nutrij tui, & Regina nutrices tuæ.* Sed adde quod sequitur: *Vultu in terra dimisso adorabunt te, & puluerem pedum tuorum lingent.* Loquitur Propheta de futura Christi Ecclesia; & dicit, fore aliquando tempus, quando reges & reginæ gentiles conuertentur ad fidē Christi, & sic magno incremento augebunt Ecclesiam,

fiam,

fiam, eamque tanquam sponsam Christivenerabuntur. At hinc non efficitur reges & reginas fore primates Ecclesiæ, sed potius filios & subiectos. Et sanè, si vim faciamus in voce *Nutritius*, quis magis nutriuit Ecclesiam Christi quam Apostoli & eorum successores, qui per vniuersum orbem prædicarunt Euangelium, & omnes gentes, eum suis regibus & reginis, Ecclesiæ Christi aggregarunt?

§ 8. Haftenus de titulis. Ex quibus *sic concludo*: Apostoli & Episcopi non habent minores titulos, quàm Reges; imò sæpe maiores: si ergo ex titulis debeat colligi Primatus Ecclesiæ, non minus Apostoli & Episcopi, quàm Reges, erunt primates in Ecclesia; imò multò magis. Vtrunque ostendo inductione 3. Reges vocantur *filiij Altissimi*. Non minus Apostoli. 1. Reges vocantur *Dij*. Etiam Sacerdotes & iudices Ecclesiastici. 3. Reges vnguntur. Etiam sacerdotes. 4. Reges sedent in solio terreno: At Apostoli & Episcopi in cœlesti. 5. Reges sunt *serui Dei* At Apostoli, *iam nõ serui, sed amici*. 6. Reges sunt *Angeli Dei*. Nec minùs Sacerdotes. Imò toti generi Sacerdotum id conuenit; non toti Regum. 7. Reges sunt *iuxta cor Dei*. Multò magis Sacerdotes & Apostoli. 8. Reges sunt *lucerna Israëlis*. At Apostoli *lux mundi*. 9. Reges sunt *nutritij Ecclesiæ*. At Apostoli *Patres nutritiorum*.

Conclusio totius capituli.

§ 9. **H**Oc capite ostensum est, nullum extare ius diuinum veteris Testamèti pro Primatu Regũ: extare tamen pro Primatu Sacerdotum. Nec aduersarios vllũ ius pro se haftenus allegasse, sed ex solis Regum factis & titulis argumentatos esse. Hanc autem argumentandi rationem non solùm infirmam esse, sed etiam magis nobis, quàm ipsis patrocinari. Hæsi autem diutiùs

diutiùs in hoc capite, quia si semel probatum sit, ex veteri Testamento nihil adferri posse pro Primatu Regis: consequenter ostensum erit, Reges nullo modo esse Primates Ecclesiæ. Nam Sacellanus Regis Angliæ fateretur, fundamentum illius Primatus in solo veteri Testamento quæri oportere: & nullum illius in nouo vestigium aut exemplum existere. Nihilominus tamen, ut seruemus ordinem superius assignatum, etiam de nouo Testamento aliquid dicendum est.

Commentarius.

1. **C**irca hoc caput, quod in hac quæstione præcipuum est, duo potissimum facis Tookere, Primò, quædam inepta ac futilia in medium adfers. Hæc lubens præteribo. Secundò, contendis mecum de quibusdam Scripturæ testimoniis, quæ ex veteri Testamento desumpta sunt. In his discutiendis, quia verè ad rem faciunt, aliquantisper immorandum est. Nec sine fructu, ut spero.

1. *Testimonium scripturæ discutitur.*

2. Igitur primum testimonium habetur Deuteron. 17. 14. his verbis: *Cum ingressus fueris terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, & possederis eam, & dixeris, Constituam super nos Regem, sicut habent omnes per circuitum nationes; eum constitues, quem Dominus Deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum. Non poteris alterius gentis hominẽ Regem facere, qui non sit frater tuus. Cumq; fuerit constitutus, non multiplicabit sibi equos, nec reducet populũ in Ægyptũ, equitatus num. subleuatus, præsertim cũ Dominus præceperit vobis, ut nequaquã amplius per eandẽ viam reuertamini. Non habebit uxores plurimas, quæ alliciãt animũ eius, neq; argenti & auri immensa põdera. Postquam autẽ sederit in solio regni sui,*

sui, describet sibi Deuteronomium legis huius in volumine, accipiens exemplar à Sacerdotibus Leuiticæ tribus, & habebit secum, legetque illud omnibus diebus vitæ suæ, ut discat timere Dominum Deum suum, & custodire verba & ceremonias eius, quæ in lege præcepta sunt. Nec eleuetur cor eius in superbiam super fratres suos, neque declinet in partem dextram vel sinistram, ut longo tempore regnet ipse, & filius eius super Israël.

3. Ex hoc testimonio sic argumentatus sum: Quidquid de Regis electione, officio & potestate, statutum est iure diuino veteris Testamenti, hoc continetur in his verbis Deuteronomij, quæ iam citata sunt: sed in illis nihil habetur de Primatu Regis in rebus Ecclesiasticis: Ergo Primatus Regis in rebus Ecclesiasticis non fundatur in iure diuino veteris Testamenti.

4. Quid tu hic Tookere? Negas maiorem & minorem. Maiorem, quia multa, inquis, statuta sunt iure diuino veteris Testamenti circa Regem, quæ non habentur in illis verbis Deuteronomij, ut v. g. de vnctione, inauguratione, & diuinatione Regis. Audi, mi homo. Non dixi, omnia vniuersè, quæ statuta sunt circa Regem, haberi in illis verbis Deuteronomij; sed omnia, quæ pertinent ad electionem, potestatem & officium Regis. Vnctio & inauguratio ab eis distincta sunt. igitur hæc propositio negari poterat, si à me fuisset proposita: *Quicquid de Regis electione, vnctione, inauguratione, potestate & officio, statutum est iure diuino veteris Testamenti, hoc habetur in cap. 17. Deuteronomij.* Hæc autem non potest negari: *Quicquid de Regis electione, officio & potestate statutum est iure diuino veteris Testamenti, hoc habetur in cap. 17. Deuteron.* Nec ad eam elidendam valet instantia de vnctione & inauguratione.

5. Quod addis de diuinatione, sumpsisti ex illo Proverb. c. 16. 10. *Diuinatio in labiis Regis, in iudicio non errabit*

errabit os eius. Sed nō video, quid ad rem faciat. Primò, quia nos hīc agimus de iis, quæ iure diuino statuta sunt in veteri Testamento, & quærimus, an inter ea debeat recenseri Primatus Regis in Ecclesia? At non omnia, quæ habentur in prouerbiis, statuta sunt iure diuino veteris Testamenti. Aliud est, hoc aut illud haberi in verbo Dei; aliud, hoc aut illud statutum esse iure diuino. Quæ tu confundis Tookere. Secundò, quia magni authores interpretantur illum locum, quem citasti ex Prouerbiis, de solo Christo, qui est Rex Regum; non de aliis Regibus. Nec sine causa. Nam Christus nunquā errat in iudicio; alij sæpe errant. Tertiò, quia cæteri, qui eundem locum interpretantur de aliis regibus non intelligunt de iudicio regum in rebus Ecclesiasticis, sed solum in ciuilibus: neque de quouis Rege in particulari, sed tantum de aliquibus. Quo pacto Salomon non errauit in iudicio circa filium meretricis; nec Daniel in iudicio circa Sufannam. An tu putas, Salomoni & Danieli omnes similes esse? Vtinam id quidem sit.

6. Negas etiam minorem. Negas, inquam, in isto capite Deuteronomij, nihil haberi de Primatu regis. Dic ergo, in quibus verbis vel apicibus habetur aliquid de Primatu? In istis, inquis: *Describet sibi Rex Deuteronomium legis huius in volumine, accipiens exemplar à Sacerdotibus Leuiticæ tribus, & habebit secū, legetq; illud omnibus diebus vitæ suæ, ut discat timere Dominum Deum suum, & custodire verba & ceremonias eius, quæ in lege præcepta sunt.* Sed primū quæro, An Rex Angliæ putet, hæc verba ad se pertinere, necne? Si ad illū nō pertinēt, quomodo Primatus eius probari inde potest? Si pertinēt, cur nō seruat, quæ in iis præcepta sunt? Non enim custodit ceremonias & iudicia, quæ in Deuteronomio præscribuntur de agno paschali, de ciborum delectu, de libello repudij, de stupro, adulterio, ædificio, suspendio, de aliis sexcentis. *Opusc. Tom. III.* V 7. Di

Dices fortè, non opus esse, vt Rex Angliæ seruet omnia simpliciter, quæ in Deuteron. scripta sunt, sed vt seruet præcepta Decalogi. Nam reliqua præcepta ceremonialia, & iudicialia abrogata sunt. Esto sanè. Sed quid inde colligis pro Primatu? An ex eo, quia Rex seruare debet præcepta Decalogi, probare vis, Regem in Ecclesia Primatum obtinere? Valde erras. Etiam alij, qui reges non sunt, seruare ea debent; nec ideò in Ecclesia Primatum habent. At, inquires, hoc Regi præ aliis peculiare est, quod non solùm ipse seruare ea debeat, sed & operã dare, vt subditi ea seruent. Primùm nego; hoc illi peculiare esse. Etiã parètes curare debēt, vt Decalogus seruetur à domesticis. Deinde, sit illi peculiare. Nondū probatum est, Sacerdotes & Episcopos, in rebus Ecclesiasticis, subditos Regi esse. Nec facilè id probaturus es.

II. Testimonium discutitur.

8. Secundum testimonium habetur in eodem cap. Deut. v. 8. his verbis: *Si difficile & ambiguum, apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinẽ & sanguinẽ, causam & causam, leprã & lepram, & Iudicũ intra portas tuas videris verba variari: surge, & ascende ad locũ, quẽ elegerit Dominus Deus tuus. Veniesq; ad Sacerdotes Levitici generis, & ad Iudicẽ, qui fuerit illo tẽpore: queresq; ab eis, qui indicabũt tibi iudicij veritatẽ. Et facies, quodcunq; dixerint, qui presunt loco, quem elegerit Dominus, & docuerint te iuxta legẽ eius; sequerisq; sententiam eorũ, nec declinabis ad dextram, neque ad sinistram. Qui autem superbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, qui eo tẽpore ministrat Domino Deo tuo, & decreto Iudicis, morietur homo ille, & auferes malum de Israël,*

9. Circa hoc testimonium tria notavi. 1. Quid sermo sit de controuersis legalibus, quæ difficultatẽ habent, & in vtrãq; partẽ ab inferiorib; iudicibus trahuntur. 2. Quod huiusmodi controuersia ad summũ Sacerdotẽ,

tanquã ad legitimũ iudicẽ deferendã sint. 3. Quod sub pœna mortis oporteat acquiescere sententiã sacerdotis 10. Hinc dupliciter argumentatus sum. Primò sic: Ille censetur habere Primatum Ecclesiã, qui in rebus ad legem diuinam & eius interpretationem pertinentibus, constitutus est supremus iudex in terris cui oporteat obedire: Atqui non Rex, sed Sacerdos constitutus est talis Iudex à Deo: Ergo non Rex, sed Sacerdos habet Primatum Ecclesiã. Secundò sic: Si Rex esset supra Sacerdotem in causis Ecclesiasticis, non opus esset stare iudicio Sacerdotis, sed liceret ad Regem, tanquã ad superiorem Iudicem prouocare. At hoc non licet: Non ergo Rex, sed Sacerdos est supremus Iudex in controuersis legalibus à Deo constitutus.

11. Hic vertis te in omnem partem, Tookere. Ac tria potissimum dicis. Primò, in testimonio Deuteronomij citato, latam esse legem à Deo, qua iubentur subditi in rebus ambiguis ire ad summum Sacerdotem, & illius iudicio acquiescere, seclusa omni prouocatione ad Regem. Hoc pro me facit. Secundò, legem illam esse iudicalem, ac proinde abrogatam. Hic te iugulas. Nam si concedis, in veteri Testamento fuisse talem Legem à Deo latam (etiãsi iam abrogata sit) necessariò debes concedere, Sacerdotem in veteri Testamento fuisse supremũ iudicem in causis legalibus, cui omnes debuerint obedire: Et quod inde sequitur, Sacerdotem in veteri Testamento habuisse Primatum Ecclesiã. At hoc ipsum est, quod cõtendimus. Quid ergo præsidij habes ex veteri Testamento pro Primatu Regis? Nihil sanè.

12. Tertiò dicis, etiãsi Lex illa non esset abrogata, sed adhuc vigeret, non tamen obfuturam Primatui Regis. Non enim latam esse pro solo Sacerdote, sed simul pro Sacerdote ac Iudice. Itaq; ex illa lege nõ cõfirmari authoritatẽ solius Sacerdotis, sed authoritatẽ duarum

personarum coniunctim, nempe Sacerdotis & Iudicis: Et per Iudicem intelligi Regem. Audi Tookere. Dabo tibi, quod vis, legem illam latam esse pro duabus personis, id est, pro Sacerdote & Iudice. Sed primùm vnde probas, per Iudicem intelligi ipsum Regem? Textus loquitur de Sacerdote & Iudice, qui habitaturi erant in eo loco, quem elegisset Dominus Deus, id est, in eo loco, in quo futurum erat Tabernaculum vel Templum Domini. At Rex non semper habitabat in eo loco, ubi erat Tabernaculum: Ergo per Iudicem habitantem in eo loco non intelligitur Rex.

13. Sed etiã hoc dabo tibi, per Iudicẽ intelligi Regem, ac proinde legem illam Deut. coniunctim latã esse pro Sacerdote & Rege. Sed quo sensu hoc intelligis? Video quatuor modis intelligi posse. Primò, vt vterque per modum vnius fuerit Iudex in quacunque controuersia, tam Ecclesiastica, quàm ciuili; nec Rex sine Sacerdote, nec Sacerdos sine Rege, potuerit sententiam ferre. Secundò, vt Sacerdos seorsim fuerit supremus Iudex in Ecclesiasticis, & Rex seorsim in ciuilibus. Tertiò, vt solus Sacerdos fuerit supremus Iudex in omnibus, tam ciuilibus, quàm Ecclesiasticis; cui tamẽ Rex fuerit subordinatus. Quartò, vt solus Rex fuerit supremus Iudex in omnibus cui Sacerdos fuerit subordinatus.

14. Primus sensus nec verus est, nec tibi patrocinator. Non enim verum est, Regem & Sacerdotem, per modum vnius Iudicis, debuisse coniunctim de quacunque controuersia sententiam ferre. Hoc patet ex ipso textu, qui sic habet: *Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinẽ & sanguinẽ, causam & causam, leprum & lepram.* Vbi illa particula, *inter causam & causam*, cõmunis est, & extendi potest, tam ad causam ecclesiasticã, quàm ciuilem. Illa verò, *inter sanguinem & sanguinem*, significat causam ciuilem. Illa denique, *inter*
lepram

lepram & leprã, denotat causam Ecclesiasticã, ad solos Sacerdotes pertinentẽ. Nam soli Sacerdotes iudicabãt de lepra, vt expressè habetur in Leuit. c. 13. & 14. per totum. Vnde Christus in Euangelio non misit leprosum ad Regem, sed ad solum Sacerdotẽ. *Vade, inquit, ostende te Sacerdoti*, Matth. 8. 4. Hinc infero, in contro- uersia de lepra, nõ fuisse duos Iudices per modũ vnus, sed solum Sacerdotem fuisse Iudicẽ sine Rege. Falsum ergo est, legem Deuteronomij latam esse Sacerdote & Rege coniunctim, per modũ vnus. Sed etiamsi lata sic esset, non faceret pro te Tookere. Nam inde sequere- tur, Primatum Ecclesiæ in veteri Testamento non per- tinuisse ad solum Regẽ, quod tu cõtendis; sed coniun- ctim ad Regem & Sacerdotem, quod tu minimè vis.

15. Secundus sensus omninò contra te est. Afferit enim in veteri Testamento fuisse duos supremos Iudi- ces: alterũ in controuersis Ecclesiasticis, nempe Pon- tificem; alterũ in ciuilibus, nempe Regẽ aut Vicarium illius. Vbi ergo Primatus Regis in Ecclesiasticis? Et hoc sensu videtur hanc legem Deuteronomij, de qua agimus, interpretatus esse Iosaphat Rex, 2. Par. 19. 11. cũ dixit; *Amarias Sacerdos & Pontifex vester, in his, quæ ad Deũ pertinet, presidebit. Porro Zabadias filius Ismaël, qui est Dux in domo Iuda, super ea opera erit, quæ ad Regis officiũ pertinent.* De quibus verbis paulò post iterũ dicemus.

16. Tertius sensus non minus cõttra te facit. Eò asseri- tur, in veteri Testamento solũ Sacerdotẽ fuisse supre- mum Iudicem controuersiarũ: Regem autẽ fuisse illi subordinatũ, tanquã executorem. Hoc tu nõ vis. Alij tamen volunt, præsertim illi, qui sic legũt textum: *Qui autem superbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, ex de- creto iudicis morietur.* Vbi illa particula, *nolens obedire Sa- cerdotis imperio*, significat, Sacerdotem fuisse supremũ Iudicem, cuius imperio erat obtemperandũ. Illa verò,

ex decreto Iudicis morietur, denotat Regem vel Vicariũ illius fuisse executorem sententiæ à Sacerdote latæ. Et ita sentit Cardinalis Bellarm. lib. 4. de Pontifice c. 1.

17. Quartus sensus pro te quidem faceret, si verus esset; sed tamen verus non est. Asserit tamẽ in veteri Testamento solum Regem fuisse supremũ iudicẽ in omnibus controuersis, tam Ecclesiasticis, quàm ciuilibus; & Sacerdotẽ fuisse illi subordinatũ. Quod sine dubio falsum est. Hoc primò patet ex illa particula, *inter leprã & lepram*. Nam vt supra dixi, Rex in veteri Testamẽto non iudicabat de lepra, sed solus Sacerdos. Deinde ex illa particula, *Qui noluerit obedire Sacerdotis imperio, morietur*. Quæ significat, ab Imperio & sententiã Sacerdotis non licuisse prouocare ad alium iudicem; ac proinde non fuisse aliũ iudicẽ supra Sacerdotẽ. Ex quibus omnibus concludo, testimonium Deuteronomij, de quo hactenus actum est, nullo modo patrocinari Regibus, in quæstione de Primatu Ecclesiæ, sed Sacerdotibus.

III. Testimonium discutitur.

18. Tertium testimonium habetur, 2. Paral. 19. 8. his verbis: *In Ierusalẽ quoq; constituit Iosaphat Leuitas & Sacerdotes & Principes familiarũ ex Israël, vt iudiciũ & causã Domini iudicarẽt habitatorib. eius. Præcepitq; eis dicẽs: Omnem causam, quæ venerit ad vos fratrum vestrorũ, qui habitãt in urbibus suis, ostẽdite eis, vt non peccent in Dominũ. Amarias autẽ Sacerdos & Põtifex vester, in his, quæ ad Deũ pertinẽt, præsidebit. Porro Zabadias, filius Ismaël, qui est Dux in domo Iuda, super ea opera erit, quæ ad Regis officiũ pertinẽt.*

19. Hoc testimonio vos abutimini pro Primatu Regis stabiliendo; nos rectẽ vtimur ad eundem Primatũ destruendum. Facitis autem duo argumenta. Alterum est Iacobi Regis, in hunc modũ: *Quicumque constituit Leuitas & Sacerdotes in aliqua ciuitate, habet Primatum*

tum

rum Ecclesiæ: Atqui Rex Iosaphat cōstituit Leuitas & Sacerdotes in Ierusalem: Ergo habuit Primatū Ecclesiæ. Hoc argumentum supra à me solutū est. Dixi, tria spectari posse in Leuitis & Sacerdotibus veteri Testamento. 1. Electionē seu designationē personæ ad officium diuinū. 2. Consecrationem. 3. Applicationem ad exercitiū in certo aliquo loco. Igitur Regem Iosaphat nec elegisse, nec consecrasse Leuitas & Sacerdotes (cū electio ad solum Deū, consecratio ad summum Pontificem pertinuerit) sed tantū applicasse ad exercitium in certo aliquo loco, id est, vocasse Leuitas & Sacerdotes, qui iam cōsecrati erant, vt seruirēt Deo in Ierusalem, qui prius alibi seruiuerant. Hinc autē non rectè colligi Primatū Ecclesiæ. Nam & nunc Principes Catholicos simile quid facere, quādo aliunde vocant Iesuitas in suas ditiones, vt ibi concionentur, & alia officia diuina peragant; nec tamē ideò Primatū Ecclesiæ sibi arrogare. Hæc fuit mea solutio. Tu nihil contra eā adfers, Tookere, nisi q̄ displiceat tibi exemplū Iesuitarū, quo solutionē illustraui. Si vsus fuissē exēp lo prædicantiū, sine dubio nihil habuisses quod opponeres. 20. Alterum argumentū à te prodiit. Est autē huiusmodi. Iosaphat Rex constituit sibi duos Vicarios seu delegatos: Vnū in rebus diuinis & Ecclesiasticis, nempe Amariam Pontificem, alterū in ciuilibus & temporalibus, nempe Zabadiā: Ergo Iosaphat Rex habuit supremam iurisdictionē in vtrisque rebus, tam Ecclesiasticis, quàm ciuilibus; quia in vtrisque habuit sub se Vicarium seu delegatum. *Respondeo.* Antecedens falsum est. Primò, quia si Iosaphat habuisset sub se Pontificem, tanquam Vicariū in Ecclesiasticis; sicut habuit sub se Zabadiam, tanquam Vicarium in ciuilibus; planè sequeretur, quòd sicut in ciuilibus poterat omnia per se facere, quæ faciebat per Zabadiam,

ac etiam in Ecclesiasticis potuisset omnia per se facere, quæ faciebat per Pontificem: At hoc falsum est: Ergo & illud, ex quo sequitur. Maior per se nota est, quia quidquid facit aliquis per Vicarium, cui cõmittit seu delegat suas vices, potest facere sine Vicario, non delegando illi suas vices, sed sibi retinendo. Minor probatur, quia Iosaphat nõ poterat per se exercere vllum officium summi Sacerdotis seu Pontificis. Non enim poterat introire in sancta sanctorum, nec offerre sacrificium, nec leprosos expiare; & quæ similia sunt. Secundò, quia Vicarius, qui habet potestatem delegatã, ab eo habet, cuius Vicarius est: sed Pontifex in veteri Testamento nõ habebat suam potestatem à Rege, sed à Deo, mediante consecratione: Ergo nõ erat Vicarius Regis. Maior patet ex ipsis terminis, quia habere potestatem delegatam, nihil aliud est, quàm habere potestatem ab alio sibi concessam & mandatã. Minor constat ex ritu consecrandi Pontificem, Exodi 29.

21. Hæc sufficiant de vestris argumentis. Nos ex eodẽ Scripturæ loco, multò fortius argumentamur contra Primatum Regis; & quidem dupliciter. Primò sic: Qui præsidet in iis omnibus, quæ ad Deum & Ecclesiam pertinet, habet Primatũ Ecclesiæ: Atqui in veteri Testamento, non Rex, sed Pontifex præsidebat in iis omnibus, quæ ad Deũ & Ecclesiam pertinebant. Ergo in veteri Testamento non Rex, sed Pontifex habebat Primatum Ecclesiæ. Nec est, quod obiicias, Pontificem nomine Regis præsedisse. Hoc enim iam ante refutatum est.

22. Secundò sic: In veteri Testamẽto, Zabadias præsidebat in iis omnibus, quæ pertinebant ad officium Regis; at non præsidebat in rebus Ecclesiasticis. Ergo res Ecclesiasticæ non pertinebant ad officium Regis. Maior & minor disertè habentur in textu. Conclusio

clusio legitimè sequitur. Vel sic. Quæcunque pertinebant ad officium Regis, commissa erant Zabadiæ: at res Ecclesiasticæ non erant illi commissæ: ergo non pertinebant ad officium Regis. Et quis dubitet?

IV. Testimonium discutitur.

23. Quartum testimonium habetur, 2. Reg. 5. 6. his verbis: *Et abiit Rex, & omnes viri, qui erant cum eo, in Ierusalem, ad Iebuseum habitatorem terra, dictumque est David ab eis: Non ingredieris huc, nisi abstuleris cecos & claudos, dicentes; Non ingredietur David huc.*

24. Ex hoc loco conatus est Sacellanus confirmare Primatum Regis in hunc modum; Ad Davidem Regem spectabat, cæcos & claudos è templo tollere. Ergo ad eum spectabat, omnes abusus & corruptelas tollere. Ergo habebat Primatum Ecclesiæ. Sed iam supra dixi, nec priorem nec posteriorem consequentiam legitimam esse. Tu tamen, Tookere, utramque legitimam esse vis. Itaque tecum agendum mihi iam est. Et quia tota lis pendet ex vero sensu illorum verborum: *Non ingredieris huc, nisi abstuleris cecos & claudos*, primò discutiendum est, quid cæcorum & claudorum nomine intelligi debeat? Vel, quod idè est, an illa verba propriè, an metaphoricè intelligenda sint?

25. Tu, cum Sacellano, (quem Episcopum Eliensem vocas) metaphoricè interpretatus es. Nec tamè in explicanda metaphora, cum illo consentis. Nam ille, per claudos & cæcos, generatim intelligit omnes abusus & corruptelas, quæ possunt esse in Ecclesia. Omnes enim, ut ipse ait, oriri solent, *vel ex inscitia, quod cæci sint homines, vel ex incuria, quod in officio claudicent*. Tu non omnes, sed aliquas tantum corruptelas intelligi putas; ac eas potissimum, quæ sunt in ministris Ecclesiæ. Et in eum sensum citat illud ex Levitico: *Cæcus & claudus*

non ingredietur in templum Domini, ut obeat ministerium. Sacellanus sic argumentatur: Illius est tollere omnes abusus, cuius est tollere cæcos & claudos, cum hæc duo idem sint (nisi quòd alterum propriè, alterum metaphoricè intelligi debeat.) Atqui Davidis erat tollere claudos & cæcos: Ergo illius erat tollere omnes abusus. Tu aliter, in hunc modum: Illius est tollere omnes abusus, cuius est tollere aliquos, cum omnium sit eadem ratio: Atqui Davidis erat tollere aliquos: Ergo illius erat tollere omnes.

26. Dicam, Tookere. Ambo cæci & claudi estis; tu & Sacellanus. Cæci, in explicanda Scriptura; claudi in argumentâdo. Testimonium Scripturæ, quod citatum est, nō metaphoricè de abusibus, sed propriè de hominibus verè cæcis & claudis, ad literam intelligendū est. Hoc primò constat ex re gesta, quæ sic habet: David Rex obsidebat Ierusalem & arcem Sion, in qua habitabant Iebusæi, qui ab obitu Iosue vsque ad id tēpus expelli inde nō potuerant, propter loci firmitatem ac munitionem. Quare Iebusæi, quod putarent se inexpugnabiles esse, irridebant conatū Davidis, & per cōtemptum ponebant aliquot cæcos & claudos in mœnibus, qui acclamabant Davidi: *Non ingredieris huc.* Quo facto significabant, non alio, quā cæcorū & claudorum præsidio se egere ad urbem suā, contra tantum Davidis exercitum, propugnandam ac conseruādā.

27. De qua re ita scribit Ioseph. lib. 7. antiq. Iudaic. cap. 2. *David cum omnibus his copiis Hierosolyma est profectus, Iebusæi verò, qui tum urbē incolebāt, Chananeorum & ipsi generis, clausis ad eius aduentū portis, & in mœnibus quotquot erāt cæci vel claudi, aut alioqui mutili, in contemptum Regis collocatis, dictitabāt hos ad arcendū hostē sufficere, freti munitionū firmitate. Quo ludibrio ad irā cōcitat, oppugnationē aggreditur, & cum strenua militum opera uteretur,*

uteretur, omnibus adnitētibz, ut vnius urbis expugnatione, ceteris, si qui similiter pertinaces essent, metus incuteretur, vi inferiorem urbis partē occupat. Resistente autē sola arca decreuit propositis honoribus ac premiis, militē ad rem alacriter gerendā excitare: promisitq; ei, qui per subiectā vallem in arcē euasisset, totius exercitus imperiū se commissurū, & cum eo certatim omnes eniterētur, cupiditate summa præfecturæ accensi, Saruie filius Ioab, alios præuenit, & cōscensa arce, clamore sublato, à Rege promissum copiarum imperium poposcit. Similia habent alij, ut Theodoretus quæst. 16. 17. Abulens q: 7. Glossa interlinearis, Lyranus, &c.

28. Hinc patet, nomen cæcorum & claudorum non metaphoricè pro abusibus, sed propriè pro verè cæcis & claudis, accipi oportere. Quod etiam cōfirmant illa verba, quæ sequuntur in textu sacro: *Proposuerat David in die illa præmiū, qui percussisset Iebuseum, & tetigisset domatū fistulas, & abstulisset cecos & claudos odientes animā David.* Vbi illa particula *odientes animam David*, non potest aliter intelligi, quàm quod cæci & claudi, qui stabant in mœnibus, essent hostes & aduersarij Davidis. De abusibus certè intelligi non potest. Quis enim sic loquitur, *abusus oderunt animam David?*

29. Posita hac interpretatione, quæ verissima est, videamus, quàm vim habeat argumentum tuum, Tookere. Sic sanè formandum esset: *Iebusæi per contemptum dixerunt Davidi. Non ingredieris in hanc ciuitatem, nisi prius abstuleris cecos & claudos ex mœnibus: Ergo ad Davidem iure diuino spectabat, tollere abusus & corruptelas Ecclesiæ. Consequentia probatur, quia Tookerus & Sacellanus sunt boni viri, quibus negari nihil potest.*

V. Testimonium discutitur.

30. Quintum testimonium habetur, 2. Reg. 6. 2. his verbis:

verbis: Surrexit David & abiit, & uniuersus populus cum eo, ut adducerent Arcam Dei. Et infra v. 14. David saltabat totis viribus ante Dominum, accinctus Ephod lineo. Et David & omnis domus Israël ducebant arcam testamenti Domini in iubilo, & in clangore buccinae.

31. Ex hoc testimonio putat Sacellanus stabiliri posse Primatum Regis, in hunc modum: David præcessit arcam Domini: Ergo habuit Primatū Ecclesiæ. Sed iam supra dixi, ineptam esse consequentiam. Sicut etiam hæc inepta est; Populus Israël præcessit arcam Domini: Ergo habuit Primatū Ecclesiæ. Et similiter hæc: Pueri Christiani præcedunt venerabile Sacramentū Eucharistiæ, quando in publica processione deportatur. Ergo habent Primatum Ecclesiæ. Adieci. hanc legitimam esse; Non licuit Regibus, sed solis Sacerdotibus, attingere arcam Domini? Ergo Sacerdotes præferuntur Regibus, in iis, quæ ad Deum & religionem pertinent.

32. Hæc tu ægrè fers, Tookere. Et multa, quæ parum ad rem faciunt, in medium adfers. Primò dicis, me, cum ista scriberem fortasse inter scyphos lusisse, & Ioannis illius Anglici, olim Papæ vel Papissæ de Moguntia, recordatū esse. An putas me tui vel Thomsonij similem esse, ut quotidie inter scyphos madeā? De te sic scribūt, qui norūt: *Guilielmus Tookerus, minister genialis & aulicus, comedit bibitq̄, lautè. Item: Culinam tantum & Bacchū sapit. Item: Homo est turbulentissimus, vinolētus, indoctus.* De Thomsonio sic: *Richardus Thōsonius notus omnib. natione Batauus est, sed ex parentibus Anglis, rhetor, poëta, & potator insignis. Nescio si aliter similis illi in Anglia Bythias. Itē: Quidā vir grauis sapiens hominē adiit, sed sēper ebrīū inuenit, & ad integrum diē, sobriū reperire, factu difficile, imò & impossibile existimat.* Nos, Tookere, in hac schola non exercemur.

33. Et quæ est illa Papissa de Moguntia, de qua loqueris? Constat, apud vos fuisse fœminam, quæ Ecclesiæ
Angli

Anglicanæ supremum in terris Caput, post Christum, appellata est. Magno sanè vestro dedecore. Apud nos, nec est, nec fuit, quæ similem titulum aut honorem sibi arrogaret. Neque tam molles ac delicati sumus, ut in rebus ad Ecclesiam pertinētibus, vnius fœminæ arbitrio, dirigi ac gubernari nos sinamus. Antiqua fides & religio, quam sequitur, cordatos & robustos cultores habet. Vobis, qui nouella ac molliori fide imbuti estis, volupe est, vel mulierculæ, vel androgyni alicuius imperio subiacerere. Aptissimè à quodam dictum est:

Roma viros Papas; Papissas Anglia cœlo

Subuehit; androgynos stulta Geneva colit.

34. Sed videamus cætera. Secundò igitur dicis, *Ecclesiam nostram similem esse Michol filia Saulis. Sicut illa irrisit Dauidem ante arcam saltantem; sic nos ridere & subsannare vestra solennia.* Magnum mysterium narras Tookere. Sed erras in personis. Puritani rident & subsannant solennia Catholicorum; rident Exorcismos in Baptismo; rident Sacramenta Confirmationis, Ordinis; Pœnitentiæ, extremæ Vnctionis; rident cantum, organa, sacrificia, ieiunia, festiuitates, solennes processiones, & quæ similia sunt. Nihil horum apud vos est, aut si adhuc aliquid est, à Puritanis, qui vobiscum habitant, ridetur & subsannatur. Nos certè innoxij sumus.

35. Tertiò dicis, Eucharistiam, quæ in solenni processione deportatur, nihil aliud esse, quàm *libum, frustulum, crustulum, idolomaniam*: Et nos, qui eam prosequimur, *Asinos esse, clitellis superstitionum onustos.* Hoc est, quod dixi, Tookere. Tu cum Puritanis rides nostra solennia; non nos vestra. Nos Dauidi; vos Micholi similes in hac re estis. David in solenni processione deducebat arcam, & præ gaudio saltabat, canebat, exultabat. Et quo magis à fœmina ridebatur, eo maiori conatu ac pietate, inchoatum opus perficiebat. Ita planè

nunc

nunc fit. Nos Catholici in solenni processione deducimus sacrosanctam Eucharistiam, & præ gaudio exultamus, ac omni campanorum, musicorum, organorum & cereorum genere, Deum nostrum honoramus: Et quo magis à vobis irridemur (qui in hoc negotio fœminæ, non viri estis) eo plùs incrementi capit nostra deuotio, & in Deum charitas ac reuerentia. Neque nos turbat, quòd asini à te vocemur, quòd clitellis superstitionum onusti esse dicamur. Iam pridem edocti sumus, calumnias & iniurias patienter pro Christo ferre. Hoc vnum dolemus, quod sacram Eucharistiam tam enormi blasphemia lacerare ausus es. Quanquam aliud à te expectari vix potest. *Culinam tantum & Bacchum sapis.* Res diuinæ ludibrio tibi sunt.

36. Atque hæc hæctenus effudisti. Addis duo, quæ ad causam spectant: vnum circa Sacellani, seu Episcopi Eliensis argumentum; alterum circa meum. De illius argumento sic scribis: *Rectè conclusit Eliensis Episcopus: David saltauit & præiuit in negotio arca deportanda: Ergo Primatum tenuit. Et est vnum, inter cætera, argumentum pro Primatu Ecclesiæ.* Sed paulo post cogam te aliter canere.

37. Meum argumentum erat hoc: Non licuit Regibus, sed solis Sacerdotibus, attingere arcam Domini. Ergo Sacerdotes præferuntur Regibus, in iis, quæ ad Deum & religionem pertinent. Hanc illationem concedis cum hac limitatione: *Sacerdotes præferuntur Regibus, non quidem in omnibus, quæ ad religionem pertinet, sed tamen in quibusdam, id est, in liturgiis, concionibus, clauibus sacramentis.* Bene habet, Tookere. Accipio, quod das. Porro ex hac tua concessione colligi possunt hæ duæ propositiones. Vna, Sacerdotes præferuntur Regibus in quibusdam rebus ad religionem pertinentibus. Altera, Reges vicissim præferuntur Sacerdotibus in quibusdam rebus ad religionem pertinentibus. Hinc primò sequitur, nec
solum

solum Regem, nec solum Sacerdotem, habere absolute Primatum in Ecclesia Anglicana. Nam in quibusdam Rex superior est; in aliis Sacerdos. Secundo sequitur eum alteri in Ecclesie Primatu preferendum esse, qui alteri preferitur in rebus Ecclesie dignioribus: At qui Sacerdos, ex tua sententia, preferitur Regi in Liturgiis, concionibus, clauibus Sacramentis, quae sunt res Ecclesie digniores: Ergo Sacerdos preferitur Regi in Primatu Ecclesie. Itane est Tookere?

38. Sed magis te urgebo, in hunc modum: Sacerdos preferitur Regi in Sacramentis, & consequenter in negotiis ad Sacramenta pertinentibus, ut iam disertè confessus es: At arca Domini in veteri Testamento erat Sacramentum, quod tu etiam expressè affirmas: Ergo Sacerdos in veteri Testamento preferebatur Regi in negotio ad arcam pertinente. Ergo iam penitus euanescit argumentum Sacellani, quod antea defendebas.

Alia Testimonia.

39. Superfunt alia quinque testimonia, de quibus inter nos contentio est. Primum de ædificatione & dedicatione templi à Salomone facta. Alterum de Abiathar summo Sacerdote, quem Salomon exauthorauit. Tertium de Iosia Rege, qui fœdus inter Deum & populum redintegrauit. Quartum de Ezechia, qui serpentem æneum confregit. Quintum de titulis, quibus Reges in veteri Testamento honorantur. Sed hæc omnia iam superius à me explicata & discussa sunt. Nec tu quicquam adfers, Tookere, quòd noua disquisitione indigeat. Nam ineptias tuas, & pueriles declamationes, in quibus studium ac operam perdis, non tanti facio, ut hoc loco refutandas existimem. Igitur pergo ad tertium caput, in quo agitur de iure noui Testamenti.

CAPVT

CAPVT III.

*An Rex iure diuino noui Testamenti habeat
Primum Ecclesiæ?*

1. **I**us diuinum noui Testamenti à Christo conditum est. Is enim, sicut veteres ritus, ceremonias, sacrificia, totam denique synagogam abrogauit: ita noua Sacramenta, nouum sacrificium, nouos ministros, nouam Ecclesiam instituit: Et præcepta dedit, quibus omnia, quæ ab ipso instituta essent, legitimè gubernari & conseruari possent. Nunc ergo quæstio est, quid in hac tota Oeconomia sua statueri de Primatu Ecclesiæ? An eum voluerit esse apud Reges & Principes sæculares, an verò apud Apostolos & eorum successores?

2. Repeto quòd supra monui, hunc Primatum consistere in exteriori iurisdictione, cuius potissimi actus sunt hi. 1. Regere Ecclesiam. 2. Synodos conuocare. 3. Iisdem præsidere. 4. Lites finire & controuersias fidei decidere. 5. Leges & constitutiones condere. 6. Contumaces excommunicare; aut alio modo punire delinquentes. 7. Ministros Ecclesiæ cõstituere & depone-
re. Et si qui similes. Igitur inuestigandum est, quinam hanc iurisdictionem in Ecclesia à Christo acceperint? Apostoli & eorum successores, an Reges & Principes sæculares? Id autem ex quadruplici capite inuestigari potest. Primò, ex verbis Christi, quibus suam mentem in hac re declarauit. Secundò, ex testimoniis Apostolorum, qui sine dubio Christi mentem affecuti sunt. Tertiò, ex praxi, quæ illo tempore in Ecclesia seruata est. Quartò, ex aliis circumstantiis.

3. Si verba Christi spectemus, res in pròptu est. Legamus Euangelium. Mox inueniemus, Petro dictũ esse,
Ioan,

Ioan. 21. 22. *Pasce oues meas*, Et Matt. 16. 18. *Tu es Petrus, & super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, & porta inferorum non preualebunt aduersus eam. Et tibi dabo claves regni cœlorum.* Et Luc. 22. 32. *Tu aliquando conuersus confirma fratres tuos.* At nusquam legimus, Tiberio, Pilato, vel Herodi dictum esse: *Pascite oues meas: Ecclesia mea Primatum tenete.*

4. Et quid est, *Pasce oues meas*? Constat ex Euangelio, Christum esse Pastorem: Ecclesiam esse ouile: Christianos, oues. Igitur tantundem est, ac si dixisset: *In hoc pastoralis officio vicariam operam mihi presta. Ouile meum tibi commendo; pasce, quotquot in eo sunt, oues.* Vel clarius: *Ecclesiam meam tibi commendo: dirige & gubernare fideles, quotquot in Ecclesia sunt.* Vno verbo. *Vicarius meus esto.* Quid vnquam simile dictum est Regi vel Imperatori? Imò eos ipsos, si oues Christi sunt, Petro commissos esse, necesse est, cui totum ouile commissum est. Rectè enim Epiphanius in Ancorato: *Hic est, qui audiuit, Pasce oues meas, cui creditum est ouile.* Et Eucherius Lugdunensis in Vigilia S. Petri: *Prius agnos, deinde oues ei commisit, quia non solum pastorem, sed pastorum pastorem eum constituit. Pascit igitur Petrus agnos, pascit & oues; pascit filios, pascit & matres: regit & subditos, & Prælatos. Omnium igitur pastor est, quia præter agnos & oues in Ecclesia nihil est.*

5. Iam, quid aliud est, Petro, non Regi aut Imperatori, datas esse claves Ecclesiæ, quàm datam esse potestatem & officium gubernandi Ecclesiam? Hoc ipsa Metaphora planè significat. Et confirmat vsus. Solent enim, qui in familia vel vrbe præsunt, accipere claves in signum imperij & iurisdictionis. Vnde Dominus apud Isaiam c. 22. cum vellet significare, se potestatem summi sacerdotis translaturum à Sobna in Eliacim, vsus est metaphora clauium. Sic enim ait: *Vade, & ingredere ad eum, qui habitat in tabernaculo, ad Sobnam prepositum templi, &*

dic ad eum: *Quid tu hic? Expellam te de statione tua, & de ministerio tuo deponam te: & vocabo seruum meum Eliacim, & induam illum tunica tua, & cingulo tuo confortabo eum, & potestatem tuam dabo in manus eius: Et dabo clauem domus David super humerum eius: & aperiet, & non erit, qui claudat, & claudet, & nō erit qui aperiat.* Eadē metaphora vtitur scriptura ad significandū principatū Christi, Apocal. 3. 7. *Hec dicit sanctus & verus, qui habet clauē David: qui aperit & nemo claudit: claudit & nemo aperit.* Hinc Gregor. lib. 4. epist. 32. *Cunctis Euangelium scientibus liquet, quod voce dominica, omnium Apostolorum principi Petro totius Ecclesie cura commissa est. Ipsi quippe dicitur, Tibi dabo claues regni cœlorum.*

6. Et quis vsus harum clauium est? soluere & ligare: aperire & claudere, id est exercere triplicem potestatem; Vnam intromittendi in Ecclesiam, & eiiciendi, prout quisque meretur. Alteram, soluendi vincula peccatorum, legis, voti, iuramenti. Tertiam, ligandi per præcepta & pœnas. Vno verbo: exercere supremam iurisdictionem in domo Dei, quæ est Ecclesia.

7. Igitur ex verbis Christi, perspicuè constat, Petro & eius successoribus, non item Regi cōmissum esse ouile, concreditas oues, concessas claues. Videamus nunc, quid Apostoli hac de re dicāt. Sane D. Paulus, tametsi non semel, sed sæpe, de structura & regimine Ecclesie Christi loquatur, nusquam tamen Reges Principes sæculares, sed vbiq̄ue Apostolos & Episcopos, nominare solet. Proferam tria ipsius testimonia. Primum est Act. 20. 28. *Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus S. posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Verba aperta sunt. Qui ergo constituti sunt præsides & Rectores Ecclesie Christi? Episcopi. A quo constituti sunt? A Spiritu sancto. Reges ergo vel constituti non sunt; vel à Spiritu sancto non sunt. Alterum est, Ephes. 2. 20. *Super-*
edifi-

edificati super fundamentum Apostolorum & Prophetarū, ipso summo angulari lapide Christo Iesu. Hic in structura Ecclesiæ nullum fundamentum est, præter Christum, Apostolos & Prophetas. At si Reges ad illam structuram pertinerent, & quidem magis, quàm Apostoli & Prophetæ, sine dubio dicendum esset: Superedificati super fundamentum Regum, Apostolorum & Prophetarum. At Reges omissi sunt; & tamen structura perfecta est. Tertium est, Ephes. 4. 11. Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Euangelistas, alios autem Pastores & Doctores ad consummationem sanctorum in opus ministerij in ædificationem corporis Christi. Hic tria spectanda sunt. 1. Ædificatio Ecclesiæ. 2. Opus ministerij. 3. Consummatio sanctorum. Sensus ergo est: Christus volens suos fideles, qui in illum credituri sunt, perducere ad consummationem, id est, ad sanctitatem & vitam æternam: ædificauit pro iis Ecclesiam, & in ea constituit ministros, qui fidelibus præessent, eosque ad finem suum consequendum, docendo, & gubernando iuarent. Et quos illos? Apostolos, Prophetas, Euangelistas, Pastores, Doctores. Nulla fit Regum mentio.

8. Ex his testimoniis sic concludo. In Ecclesia Christi est legitimus quidam ordo, seu, vt alij vocant, dispositio & Hierarchia, in qua alij Prælati, alij subditi sunt: alij Pastores, alij oues: alij in fundamēto, alij supra fundamentum: alij Doctores, alij discipuli. Vel ergo Reges includuntur in hac hierarchia, tanquam Primates, vel tanquam subditi. Si hoc posterius; salua res est. Si illud prius, necesse est, maiori potestate præditos esse, quàm Apostolos & Episcopos. Nam si vel parem cum illis, vel inferiorem potestatem haberent, non rectè dicerentur esse Primates Ecclesiæ. Si ergo maiorem habent, ea sine dubio à Christo ipsis concessa est. At

vbi & quibus verbis? Aut vbi Apostoli in suis scriptis & actis illius potestatis à Christo concessæ meminerūt? In testimoniis citatis nihil inuenio. Omnes silent de Regibus: loquuntur de Apostolis. Solus Rex Angliæ cum suo Sacellano, dicit rem ita habere, *An à vobis, inquit Apostolus, Verbum Dei processit? aut in vos solos peruenit?* 1. Cor. 14. 36.

9. Venio ad praxin Ecclesiæ, quæ tempore Apostolorum seruata est. Ea, sine dubio, fallere non potest. Quis ergo tunc Ecclesiam gubernauit? Apostoli. (Act. 20. 28.) Quis primam Synodum, quæ Hierosolymis celebrata est, indixit? Apostoli, Actor. 15. 6. Quis huic synodo cum authoritate præsedit? Apostoli. Quis sententiam dixit? Apostoli. Quis legem de abstinentia ab immolatis simulachrorum, & sanguine & suffocato sanciuit? Apostoli. Quis Corinthium incestuosum excommunicauit? Paulus Apostolus (1. Cor. 5. 3.) Quis accusationem aduersus Presbyteros, tanquam legitimus iudex, admisit? Timotheus Episcopus. (1. Tim. 5. 19.) Quis Ananiam & Saphiram in causa Ecclesiastica puniuit? Petrus Apostolus (Act. 5. 3.) Nullæ hîc partes Regum; nullum vestigium.

10. Dicet fortè Rex, eo tempore nullos fuisse Reges Christianos, qui Ecclesiam gubernare, & hæc officia præstare potuissent. Rectè quidem. Sed nec erant Apostoli aut Episcopi Christiani, antequam Christus eos & Episcopos in noua Ecclesia instituit: cur non etiam novos Reges, qui Ecclesiæ præessent? Et sicut Paulum Ecclesiæ persecutorem, subitò in vas electionis immutauit: cur non simili modo egit cum Tiberio Imperatore, vel Herode Rege?

11. Hinc iam sumo nouum argumentum ex circumstantiis in hunc modum: Si Christus voluit Reges esse

Prima

Primates Ecclesiæ, & supra Apostolos & Episcopos iurisdictionem exercere: cur non statim ab initio; sicut certos Apostolos elegit, sic etiam certos Reges designavit, qui Ecclesiæ præsiderent? Cur non statim, sicut Apostolos instruxit, quo pacto prædicarent Evangelium, administrarent sacramenta, & Ecclesiam propagarent: sic etiam Reges docuit, qua ratione Apostolis, & doctoribus in regimine Ecclesiastico præessent, synodos conuocarent, controuersias dirimerent? Cur denique sicut Apostolis, præter priuatam instructionem, promisit Spiritum sanctum, cuius instinctu cætera omnia cognoscerent, quæ ad ipsorum ministerium pertinebant: sic non etiam Regibus promisit eundem Spiritum, qui eos in suo officio perfectius omnia edoceret? Nihil horum factum.

12. *Concludo*, Reges ex institutione Christi non habere Primatum Ecclesiæ; quia nec verba Christi, nec testimonia Apostolorum, nec praxis primæ Ecclesiæ, nec circumstantiæ rerum vlla ratione id significant. Omnia Apostolis & eorum successoribus patrocinantur. De illis dictum est. Act. 20. 28. *Spiritus S. posuit vos regere Ecclesiam Dei.* Et 1. Cor. 4. 1. *Sic nos existimet homo ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.* Et 2. Cor. 5. 20. *Pro Christo legatione fungimur.* Et Luc. 10. 16. *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit.* Et plura in eandem sententiam.

O B I E C T I O.

13. Sed multa obiicit Rex Angliæ in sua Apologia, his verbis *Quid in nouo Testamento: Omnis anima iis (Regibus) subiici iubetur, idq; propter conscientiam. Orandum quidem & pro omnibus, sed præcipue pro Regibus & in autoritate constitutis, ut sub iis piam ac pacatam, honestamq; vitam degamus. Magistratus Dei administer est ad ulciscendos faci-*

norosos innocentes autem, atque probos remunerandos. Omnibus quidem obtemperandum est superioribus potestatibus, sed potissimum principibus, & in eminentia collocatis. Reddite unicuique quod suum est: timorem, cui timor: amorem, cui amor iure debetur. Date Cesari, quæ Cesaris sunt; Deo quæ Dei sunt. Regnum meum non est de hoc mundo, Quis me constituit iudicem super vos? Reges gentium dominantur eorum. Vos autem non sic. Hactenus Rex.

14. Sed facilis solutio. Ac primùm vt generatim dicam, quod res est: Hæc testimonia partim ad quæstionem, de qua agitur, non faciunt: partim quatenus à Christo & Apostolis prolata sunt, pertinent ad Reges & Imperatores Ethnicos, cuiusmodi erant Tiberius, Caius, Claudius, Nero & similes. Certum autem est, Christum & Apostolos non voluisse suis testimoniis significare, Reges & Imperatores ethnicos habere Primatum in Ecclesia. Qui enim sunt extra Ecclesiam quomodo Primates sint in Ecclesia? qui ne quidem membra, quomodo caput? qui hostes Christi, quomodo Vicarius?

15. Speciatim sic respondeo. Illud Rom, 13. 1. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: nihil omnino contra nos facit. Habet enim hanc facilem & obuium sensum: Omnis homo, qui sub potestate est, debet obedire suo superiori, in rebus, in quibus superior est. Quis hoc nescit? Nego autem, Reges esse superiores in rebus Ecclesiasticis ac spiritualibus. Hoc probandum erat. Ex hoc autem loco probari non potest.*

16. Illud etiam 1. Timoth. 2. 2. *Orandum pro omnibus, sed precipuè pro Regibus, & in autoritate constitutis, vt sub iis piam ac pacatam vitam degamus, partim malè citatū, partim malè intellectum est. Non enim addit Apostolus illam particulam, precipuè, nec illam item, sub iis, sed illis relictis, sic habet: Obsecro igitur primùm omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actio-*

nes

nes pro omnibus hominibus: pro Regibus, & omnibus, qui in sublimitate sunt, ut quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate. Hinc sanè non efficitur, Reges habere Primatum in Ecclesia. Nec Apostolus eo loco præfert Reges aliis hominibus, sed æqualiter de omnibus loquitur, ut patet ex sequentibus, ubi rationem reddit, cur pro omnibus orandum sit, quia, inquit, hoc acceptum est coram Salvatore nostro Deo, qui vult omnes homines saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire. Unus enim Deus, unus & mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus. At Deus æquè vult omnes saluos fieri: Et Christus æquè pro omnibus mortuus est, æquè pro omnibus semetipsum tradidit. An Rex Angliæ putat, pro se magis, quàm pro Apostolis & Episcopis, mortuum esse Christum? aut Deum magis velle, ut Rex saluus fiat, quàm eius Sacellanus? Non ita est. Addo, D. Paulum ibi loqui de Regibus gentilibus, qui ad agnitionem veritatis nondum venerant. Vult enim orationes fieri pro illis, ut conuertantur, & salui fiant. At quæ hæc consequentia est: Orandum est pro Regibus ethnicis, ut ad fidem Christi conuertantur: Ergo Reges ethnici Primatum tenent in Ecclesia Christi? Planè absurda est.

17. Illud verò, Rom. 13. 4. *Magistratus Dei administer est ad vlciscendos facinorosos: vel ut vulgata lectio habet: Dei minister est vindex in iram ei qui malum agit: nihil ad rem facit: Fatemur, Reges portare gladium, & habere potestatem puniendi peccata subditorum: & in ea re iustitiæ diuinæ ministros esse. At negamus hanc potestatem extendi ad causas & tribunal Ecclesiasticum. In hoc tribunali præsident Apostoli & Episcopi. Illi, ut ostensum est, conuocant synodos; sententiam dicunt; litem dirimunt; nouas constitutiones sanciant; contumaces excommunicant; & similes*

Ecclesiasticæ iurisdictionis actus ex officio exercent. Reges procul sunt ab hoc tribunali.

18. Eiusdem momenti est illud: *Omnibus quidem obtemperandum est superioribus, sed potissimum Principibus & in eminentia constitutis.* Omnino sic res habet. Sed addendum est, alios esse superiores in temporalibus; alios in Ecclesiasticis. In utroque genere reperiri Principes, quibus obtemperandū sit. In hoc quidem Pontifices; in illo autem Reges. Igitur Pontificibus potissimum obtemperandum esse in rebus Ecclesiasticis; Regibus verò in politicis. Quis hoc neget?

19. Porro ex illo Rom. 13. 7. *Reddite unicuique quod suum est: timorem, cui timor, & amorem, cui amor iure debetur:* non video, quomodo Primatus Regum in Ecclesia stabiliri possit. Non magis, quàm si dicam: *Reddit parentibus amorem & timorem, qui illis iure debetur:* Ergo parentes sunt Primates Ecclesiæ. Cur non sic potius; *Reddite Pontifici timorem & amorem, qui illi iure debetur:* Ergo Pontifex est Primas Ecclesiæ?

20. Iam illud, Matth. 22. 21. *Reddite, quæ sunt Cæsaris, Cæsari: & quæ sunt Dei, Deo:* omnino extra scopū est, ut ex Euangelio constat. Quærebant Iudæi à Christo, an tenerentur Cæsari Romano, qui tunc gentilis erat, tributum dare, necne? Christus, inspecto numismate, in quo Cæsaris effigies erat impressa, respondit. *Date Cæsari, quæ Cæsaris sunt:* id est, date illi tributum, quod ei debetur. An hinc sequitur, Cæsarem gentilem eo tempore habuisse Primatū Ecclesiæ Christi in imperio Romano? aut Christum voluisse dicere, obediendum esse gentili Cæsari in rebus ad Ecclesiam pertinentibus? Nihil minus. Nisi quis putet, hanc collectionē esse legitimā; Christiani in Turcia habitātes debent Imperatori Turcarū pendere tributū, quod iure exigit: Ergo debent illum agnoscere Primatem in rebus Ecclesiasticis.

sticis. Hoc Angli, qui in Turcia sunt, non concesserint.

21. Multò minus ad causam facit illud, Ioan. 18.36. *Regnum meum non est de hoc mundo.* Quid enim? An quia Christus, secundum humanitatem, nō est Rex temporalis, sed spiritalis; ideò Reges temporales habent Primatum in spiritalibus? Contrarium potius colligendum erat hoc modo: Regnum temporale distinctum est à spiritali: sicut ergo Christus & Apostoli administrant spiritalis; ita Reges & Imperatores temporale. Itémque, sicut Christus, qua Rex spiritalis, non vult se immiscere regno tēporali: ita Iacobus, qua Rex temporalis est, non debet se immiscere regno spiritali.

22. Eodem spectat illud Lucæ 12.14. *Quis me constituit Iudicem, aut diuisorem super vos?* Ex quo, si aliquid concludi debet ad rem, sic debet: Christus non est cōstitutus aliorum iudex in controuersis temporalibus, qualis est *de diuidenda inter fratres hereditate.* Ergo Rex Angliæ est constitutus Iudex in spiritalibus. At quæ hæc illatio est? Iam ante dixi, sic potius inferendū esse: Christus in causa temporalis dixit, *Quis me constituit Iudicem super vos?* Ergo similiter Rex Angliæ in causa spiritali debet dicere, *Quis me cōstituit Iudicē super vos?*

23. Denique illud Lucæ 22.25. *Reges gentium dominantur eorum, vos autem non sic: quid prodest ad Primatum, de quo agimus? Nihil fanè. Sensus est: Reges gentiles solent esse ambitiosi, & multa per tyrannidē facere, ac suis potius, quàm subditorū cōmodis studere. Vos autem (mei Apostoli) nolite eos imitari, sed cum modestia & fraterna dilectione Ecclesiā administrare, sicut & ego faciō. Eodem sensu ac spiritu dixit Petrus in priori epist. can. cap. 5.3. *Pascite, qui in vobis est, gregem Dei, prouidentes non coactè, sed spontaneè, secundum Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntariè: neque ut dominātes in cæteris, sed forma facti gregis ex animo.* Hinc*

iam inferat Rex Angliæ; Apostoli non debent esse ambitiosi & crudeles, sicut Reges ethnici: Ergo Rex Angliæ tenet Primatum Ecclesiæ. Quid absurdius? Sic potius: Christiani nō debent esse ambitiosi, more gentilium: Ergo Rex Angliæ cum Christianus sit, non debet ambire Primatum Ecclesiæ, quem multis iam sæculis Pontifex Romanus legitimè & quietè vsurpauit.

24. Ex dictis duo colliguntur. Vnum est, nos ex nouo Testamento, variis testimoniis & argumentis perspicuè demonstrasse, Reges sæculares non habere Primatum & supremam iurisdictionem in Ecclesia Christi. Alterum, nullum testimonium à Rege, vel Sacellano allatum esse, quod non potius contra, quam pro ipso faciat Nūc ad ius Canonicū & Ciuile trāseamus.

COMMENTARIUS.

1. **I**N hoc capite probaui; Primatum seu supremam gubernationē Ecclesiæ, non deberi Regibus, iure noui Testamenti, sed Apostolis & eorū successoribus. Id autem quatuor modis probaui. Primò, ex verbis Christi, quibus suam mentem in hac re declarauit. Secūdò, ex testimoniis Apostolorū, qui sine dubio Christi mētem assecuti sunt. Tertiò, ex praxi, quæ illo tempore in Ecclesia seruata est. Quartò, ex circumstantiis. Deinde solui obiectiones, quæ à Iacobo Rege, pro Primatu Regio allatæ erant. Videamus nunc, Tookere, quid tu sentias de his omnibus, & singula seorsim discutiamus.

Ex verbis Christi.

2. Igitur ex verbis Christi sic argumentatus sum: Dicitum est Petro Apostolo, non autem Tiberio, Herodi, aut Pilato, *Pasce oues meas*. Ergo Apostolis, non Regibus, aut Imperatoribus commissa est gubernatio Ecclesiæ.

clesiæ. Dupliciter respondes ad hoc argumentum. Primò, his verbis: *Dictum est Tiberio, date Casari, quæ Casaris sunt. Dictum est de Herode; Dicite illi vulpecula. Dictum est coram Pilato, Ego sum veritas.* Sed non video, quorsum hæc spectent. Nisi, quod verisimile est, velis sic ratiocinari: Christus dixit de Tiberio, *Reddite Casari, quæ Casaris sunt*; Ergo significavit, Tiberium habere Primatum Ecclesiæ. Similiter Christus dixit de Herode, *Dicite illi vulpecula.* Ergo vulpeculæ cōmisit suam Ecclesiam. Denique, Christus dixit coram Pilato, *Ego sum veritas*: Ergo testatus est, Pilatum præesse Ecclesiæ. Age, Tookere: Vis hoc inferre, vel aliud? Si hoc, ineptè. Si aliud, otiosè.

3. Secundò respondes, quidquid Petro dictum est, non soli Petro, sed aliis quoque Apostolis dictum esse, ac proinde, ex verbis Christi non posse conuinci, Petrum præ aliis Apostolis habere Primatū Ecclesiæ, sed potiùs, omnes Apostolos in hac re pares esse, nec alterum alteri præferendum. Vbi es, Tookere? Non quæritur hîc, an Petrus præ aliis Apostolis habeat Primatum Ecclesiæ (quod alio loco, si opus erit, disputabitur) sed solùm, an Christus in nouo Testamento, voluerit Apostolos & eorum successores, an verò Reges & Imperatores, præesse suæ Ecclesiæ? Ego pro Apostolis pugno: tu pro Regibus & Imperatoribus. Ego contendo, Petro non Herodi dictum esse, *Pasce oues meas.* Tu vicissim contendis, de Herode, non de Petro dictum esse, *Dicite illi vulpecula.* Vter rectiùs? An ego, qui Pastori oues committo; an tu, qui vulpeculam in ouile intromittis?

Ex Testimoniis Apostolorum.

4. Produxi tria testimonia D. Pauli, quæ confirmant Primatum Episcoporum, non Regum aut Principum sæcularium. Primum est, Act. 20. 28. *Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus S. posuit Episcopos regere*
Eccle

Ecclesiam Dei. Alterum, Ephesiorum, 2. 20. Superædificati super fundamentum Apostolorum & Prophetarum: ipso summo angulari lapide Christo Iesu. Tertium, Ephesiorum 4. 11. Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios verò Euangelistas, alios autem Pastores & Doctores ad consummationem Sanctorum in opus ministerij in ædificationem corporis Christi. In quibus testimoniis ex professo agitur de structura & gubernatione Ecclesiæ in nouo Testamento; & tamen nulla fit mentio Regum aut Principum sæcularium, sed Apostolorum & Prælatorum Ecclesiæ.

5. Respondes, D. Paulum in citatis testimoniis nõ loqui de exteriori regimine Ecclesiæ, (de quo dicis, illum alibi agere) sed tantũ de prædicatione Euangelij & Sacramentorum administratione. Non ita est, Tookere. Loquitur etiam de exteriori regimine. Hoc clarè indicant illa verba, *Spiritus S. posuit vos Episcopos regere Ecclesiam Dei.* Deinde, si alibi loquitur de exteriori regimine, profer vel vnum locum, vbi dicat, externum regimen Ecclesiæ, non ad Episcopos, sed ad Reges & Imperatores pertinere. Nunquam id facies.

6. Addis, eo tempore, quo Apostoli vixerũt, non opus fuisse Regibus, qui in externo regimine præessent Ecclesiæ, eo quòd satis præsidij ad eam rem esset in ipsis Apostolis, qui tunc coruscabant miraculis, & alia patrabant admiratione digna. Sic enim habes: *Satis præsidij fuit in ipsis (Apostolis) ad illud tempus primæ Ecclesiæ, cum ipsi coruscarent miraculis, virtutesque magnas facerent, Dæmonia partim eiicerent, partim subiicerent sibi ipsis in nomine Christi; obstinatos ac rebelles Satana traderent ad destructionem carnis.* Et post aliquot pagellas iterum: *Pro illis temporibus erat satis præsidij in Apostolis, Apostolicisque viris, atque Euangelistis pro gubernanda Ecclesia.*

7. Rectè. Fateris ergo, Apostolos eo tempore gubernasse

nasse Ecclesiam, nō Reges aut Imperatores. Hoc ipsum est, quod vrgemus. Quid ergo paulò ante mustitabas de Tiberio, Herode, & Pilato? Aut cur illis Primatum Ecclesiæ astruebas? Non illi sed Apostoli regebāt tunc Ecclesiam, vt tu ipse concedis. Et, quo iure regebant? Non alio sanè, quàm iure noui Testamenti. At hoc ius mutatum non est. Ergo gubernatio Ecclesiæ, eodem iure, quo tunc pertinebat ad Apostolos, nunc pertinet ad Episcopos, Apostolorum successores. Nihil certius. Nec tu amplius tergiuersari hîc potes. Sic enim te constringo: Quidquid iuris habuerunt Apostoli in exteriori regimine Ecclesiæ, hoc acceperūt Episcopi, qui illis successerunt, singuli in suis Prouinciis: At Apostoli habuerunt plenum & perfectum ius in exteriori regimine Ecclesiæ, independenter à Regibus & Imperatoribus: Ergo, etiam Episcopi, qui illis successerunt, eodem iure vsi sunt. Minor à te concessa est, & paulò post iterum concedetur. Maiorem probo, quia in toto nouo Testamento non potes mihi vel apicem ostendere, qui insinuet, ius illud, quod Apostolis concessum est, fuisse postea reuocatum; & ab Apostolis ad Reges & Imperatores, non autem ad Episcopos transiisse.

8. Hæc sufficiant de tribus testimoniis, quæ ex D. Paulo, pro Primatu Episcoporum à me allata sunt. Adieceram, ex occasione, duas quæstiones, quas hic repetam. Vna erat; cū in Ecclesia Christi sit legitimus quidam ordo, in quo alij Prælati, alij subditi sunt; alij Pastores, alij oues; alij doctores, alij discipuli; an Reges includantur in hoc ordine, tanquam Primates, an tanquam subditi? Tu respondes, includi, vt subditos. Verba tua sunt hæc: *Includuntur, vt subditi, & toti Ecclesiæ Catholice subiecti.* Vera confessio. At hinc sequitur, quod nos volumus, Episcopos in Ecclesia superiores esse Regibus. Hi enim, vt fateris, subditi sunt; illi Prælati

Hi

Hi oues, illi pastores; hi discipuli, illi Doctores. Quod etiam alibi ingenuè fassus es, his verbis: *Serenissimus ac pientissimus Rex noster Iacobus, non habet quicquam antiquius & honorificentius, quam ut cum Valentiniano filium se Ecclesie profiteatur, & cum Theodorico Italia Rege, se alumnum Ecclesie, & discipulum Archiepiscoporum suorum & Episcoporum, libenter recognoscat.*

9. Altera quaestio erat, an Apostoli in suis scriptis unquam significarint, Reges habere maiorem potestatem in Ecclesia, quam Episcopos. Hic tergiuersaris, Toekere; & post longam digressionem, quam instituis contra Pontificem, tandem ita subiungis: *Inuenio, nihil prouisum fastui Pontificio, multum autem honori Regio consultum & attributum. Honorandos omnes, honorandum Regem praecipue: orandum pro omnibus, ac deinde, (ac si primum locum dedisset Regibus) pro Regibus & omnibus in sublimitate constitutis. Addis haec duo testimonia: Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. Et, Subditi estote omni humane ordinationi, siue Regi ut praecellenti.*

10. Videamus, quid in his verbis praesidij sit. Ex iis fieri possunt haec quatuor argumenta. *Primum*; Omnes sunt honorandi, sed praecipue Reges: Ergo Reges habent maiorem potestatem in Ecclesia, quam Episcopi. *Respondeo.* Antecedens verum est, si Reges conferantur cum suis subditis, & quidem in rebus ciuilibus. Ibi enim magis honorandi sunt, quam subditi. Falsum, si conferantur cum Episcopis, ac potissimum in rebus Ecclesiasticis. Nam ibi Episcopi plus honorandi sunt, quam Reges. Episcopi, ut Magistri; Reges, ut Discipuli, ut paulo ante fassus es. Hinc S. Ignatius, Ioannis Euangelistae discipulus, in epistola ad Philadelphenses. *Omnes, inquit, Clerus simul cum omni populo, & militibus atque Principibus, sed & Casare, obediant Episcopo: Episcopus vero Christo.* Et Cyrillus Catechesi 17. *Ad hodiernam usque*

que diem cernimus, mundanos Principes regi & instrui ab Ecclesiasticis.

11. *Alterum*; Orandum est pro omnibus, & quidem primò loco pro Regibus: Ergo Reges habent maiorem potestatem in Ecclesia, quàm Episcopi. *Tertium*: Omnis anima debet esse subiecta sublimioribus potestatibus: Ergo Reges, in Ecclesiæ regimine præferuntur Episcopis. *Quartum*: Subiecti estote Regi: Ergo Rex est supra Episcopos. Hæc argumenta soluta sunt capite præcedenti; & paulò post iterum de illis agendum est. Igitur ad alia pergamus.

Ex praxi Ecclesiæ.

12. De hac re ita scripsi; Venio ad praxin Ecclesiæ, quæ tempore Apostolorum seruata est. Ea, sine dubio, fallere non potest. Quis ergo tunc Ecclesiam gubernauit? Apostoli. Acto. 20. 28. Quis primam Synodum, quæ Hierosolymis celebrata est, indixit? Apostoli. Actor. 15. 6. Quis huic Synodo cum autoritate præsedit? Apostoli. Quis legem de abstinentia ab immolatis simulachrorum, & sanguine & suffocato sanciuit? Apostoli. Quis Corinthium incestuosum excommunicauit? Paulus Apostolus. 1. Corint. 5. 3. Quis accusationem aduersus presbyteros, tanquam legitimus Iudex admisit? Timotheus Episcopus. 1. Tim. 5. 19. Nullæ hic partes Regum; nullum vestigium.

13. Tu respondes his verbis: *Omnia conceduntur*. Valde liberalis es. Tookere: & metuo, ne Rex aut Sacellanus tibi offendatur. Concedis, Apostolos gubernasse Ecclesiam, indixisse Synodum, in Synodo cum autoritate præsedisse, sententiam dixisse, legem Ecclesiasticam sanciuisse, contumaces excommunicasse, in causis Ecclesiasticis legitimos iudices fuisse. Satis est: plus non desidero. Iam si possum argumentari: Qui pro-
pria

pria autoritate gubernat Ecclesiam, & reliqua omnia facit, quæ spectant ad gubernationem Ecclesiæ, is habet Primatum in Ecclesia: At Apostoli propria autoritate gubernarunt Ecclesiam, & reliqua omnia fecerunt, quæ spectabant ad gubernationem Ecclesiæ: Ergo Apostoli habuerunt Primatum in Ecclesia. *Omnia, inquis, conceduntur.* Igitur pergo, ut supra feci; Episcopi, qui succedunt Apostolis, habent idem ius in exteriori gubernatione Ecclesiæ, quod habuerunt Apostoli: At Apostoli habuerunt ius Primatus: Ergo Episcopi, eorum successores, habent idem ius Primatus. Quid nunc ages cum vestro Rege? quid cum Sacellano? Quamuis hunc facile placabis, ut opinor, quia cum iam sit Episcopus Eliensis, putabit suo honori valde consultum esse, si asseras, Episcopos habere primatum Ecclesiæ, non Reges. At Rex, sine dubio, murmurabit.

Ex circumstantiis.

14. Ex circumstantiis sic argumentatus sum: Si Christus voluit Reges esse primates Ecclesiæ, & supra Apostolos & Episcopos iurisdictionem exercere; cur non statim ab initio, sicut certos Apostolos elegit, sic etiam certos Reges designavit, qui Ecclesiæ præsiderent? Cur non statim, sicut Apostolos instruxit, quo pacto prædicarent Euangelium, administrarent Sacramenta, & Ecclesiam propagarent; sic etiam Reges edocuit, qua ratione Apostolis & Doctoribus in regimine Ecclesiastico præessent, Synodos conuocarent, controversias dirimerent, cõtumaces excommunicarent? Cur denique, sicut Apostolis, præter priuatam instructionem, promisit Spiritum sanctum cuius instinctu cætera omnia cognoscerent, quæ ad ipsorum ministerium pertinebant; sic non etiam Regibus promisit eundem
Spiri

Spiritum, qui eos in suo officio perfectiùs omnia edoceret? Nihil horum factum.

15. In hoc meo argumento continetur hæc trimembris quæstio: Si Christus voluit, Reges habere Primatum Ecclesiæ, cur initio certos aliquos non designauit? cur non instruxit? cur Spiritum sanctum non promisit? Hic tu irasceris, Tookere, & vocas me, *Novitium in fide Christi, mirum, stultum, delirum*. Ignosco tibi. Nec iam solùm, sed vsque septuagies septies, si pergis. Mox obiiicis, cum tam multa quæram de Regibus, cur non similiter quæram:

Dic, quibus in terris, inscripti nomina Regum

Nascuntur flores?

Dicam tibi. Non soleo nugari in re seria; neque extra chorum saltare. De primatu Ecclesiæ nunc agitur, non de floribus: nec ex Virgilio, sed ex Euangelio lis finienda est. Igitur pergam te vrgere, dum respondeas. Si, inquam, Christus voluit, Reges præesse Ecclesiæ, cur neminem designauit? cur non instruxit? cur Spiritum sanctum non promisit? Tandem aliquid extorsi. *Ad hæc tria, inquis, ζήτηματα, uniusmodi, & simplex responsio nostra. O altam sapientiæ cognitionisq; Dei opulentiam! quàm penitus recõdita eius iudicia! quàm abstrusa sunt eius rationes! Quis enim mentem Domini nouit, aut quis eius fuit consiliarius? Scrutare, si libet, profunda Dei: abyssus abyssum inuocat. Nondum venerat plenitudo temporis, ut vocarentur Reges: ab ortu solis vsque ad occasum eius uniuersus orbis terrarum vocandus erat. Pro illis temporibus erat satis præsidij in Apostolis pro gubernanda Ecclesia.*

16. Hæc non simplex, sed triplex responsio est. Prima, Nescio, Deus nouit. Altera, nõdum erat tempus, ut vocarentur Reges. Tertia, Satis erat præsidij in Apostolis pro gubernanda Ecclesia. Prima reliquas destruit. Nam si nescis, quod quæritur, quomodo scis? Quæsiui ex te,

cur Christus ab initio non designarit aliquem Regem, qui gubernaret Ecclesiam, si volebat Ecclesiam à Regibus gubernari? Respondes, ideò non fecisse, tum quia nondum erat tempus vocandi Reges; tum etiam, quia nulla erat necessitas, quia Apostoli per se poterant regere Ecclesiam. Hæccine vera causa est, Tookere? Omnino, inquis. At, si veram causam scis, quomodo nescis? Aut si nescis, quomodo scis? An profunda Dei iudicia scrutatus es? An consiliarius eius fuisti?

17. Nondum acquiesco. Disceptamus inter nos, An Christus Apostolos & eorum successores voluerit præesse Ecclesiæ, an verò Reges & Principes sæculares? Prior pars à me asseritur; posterior à te. Hactenus ostēdi, verba Christi, testimonia Pauli, praxin Ecclesiæ, pro me stare. Nunc de circumstātiis agitur. Ex iis sic disputo; Omnes circumstantiæ, quæ faciunt ad Primatum, fauent Apostolis; nullę Regibus: Ergo, si ex circumstantiis iudicandum est, Apostoli, non Reges, habuerunt Primatum Ecclesiæ. Antecedens probo, quia Christus, cū institueret nouam Ecclesiæ formam, Apostolos vocauit, elegit, instruxit, clauēs commisit, Spiritus sancti charismata impertiuit. Nihil horum factum est Regibus. Nulli à Christo vocati, electi, instructi sunt; nullis clauem Ecclesiæ tradidit; nullis Spiritum sanctum largitus est. Quis ergo verisimile sit, non Apostolos, sed Reges, Ecclesiæ gubernatores à Christo designatos esse? Hic certè homini prudenti non satisfacies, Tookere, si exclames: *O altam sapientiæ cognitionisq; Dei opulentiam.* Adde aliam circumstantiam: quæ non parum momenti habet, Apostoli non solum à Christo vocati, electi, instructi, potestate clauium & Spiritu sancti donati sunt; sed etiam re ipsa Ecclesiā gubernarunt, Synodum indixerunt, legem sanciuerunt, contumaces excōmunicarunt, in causis Ecclesiasticis legitimi

Iudi

Iudices fuerunt. Nihil horum affirmari potest de Regibus. Quæ ergo temeritas est Primatum Ecclesiæ negare Apostolis, quibus omnes circumstantiæ patrocinantur; & astruere Regibus, qui omni circumstantiarum præsidio destituti sunt? Utinam, Tookere, quod alibi importunè facitis, hîc opportunè faceretis. Alibi vociferamini, Ecclesiam nostrâ corruptâ esse, nec aliter repurgari posse, quàm si ad pristinum statum, in quo fuit tempore Apostolorum, reuocetur. At, mi homo, tēpore Apostolorum, non Reges, sed Apostoli gubernabāt Ecclesiam, vt tu ipse fassus es. Cur ergo Ecclesiam vestrâ Anglicanam ad normam Apostolicam non reducitis? Cur illius supremam gubernationem trāsferitis in Reges & Reginas, & non potius Apostolorum successoribus factam tectam conseruatis? Consule Sacellanum.

O B I E C T I O.

18. Dilui superius obiectionem Iacobi Regis, quæ nitebatur aliquot Scripturæ testimoniis. Singula seorsim à me discussa sunt, & apertè ostensum, nullo modo Primatum Regis confirmari ex iis posse. Tu tamen non quiescis, Tookere; sed partim conaris promouere testimonia à Rege allata; partim alia quædam in subsidium adiungis. Nominatim hæc duo. 1. Dictum est de Herode; *Dicite vulpecula illi.* 2. Dictum est coram Pilato, *Ego sum veritas.* Quid vis? An vt excutiam hæc duo? Nihil quidem necesse; sed tamen, si omninò vrages, faciam non inuitus. Igitur ex priori non aliter potes confirmare Primatum Regis, quàm hoc modo; Christus monitus à Pharisæis, vt fugeret, eo quod Herodes vellet illum occidere, respondit illis: *Ite & dicite vulpi illi: Ecce eiicio demonia, & sanitates perficio hodie & cras, & tertio die consummor.* Ergo Herodes habebat tūc Primatum Ecclesiæ. Probatur cōsequētia, quia *vulpes*

habent foveas; filius autem hominis nō habet, ubi caput suum reclinet. Ex posteriori sic: Christus dixit coram Pilato: *Ego ad hoc veni in Mundum, ut testimonium perhibeam veritati.* Ergo Pilatus habebat supremam administrationem Ecclesiæ. Consequentia probatur, quia *quod scripsi, scripsi.* Itane sentis, Domine Tookere? Certè, magni acuminis Theologus es. Quis neget?

C A P V T I V.

An Rex iure civili vel Canonico habeat Primatum Ecclesiæ?

1. **N**Eutro sane. De Canonico, res clara est. Multi exstant Canones in contrarium. Ex iis paucos accipe. Primus est Nazianzeni ad Imperatores Constantinopolitanos, apud Gratianum, distinct. 10. can. 6. *Libenter accipitis, quod Lex Christi sacerdotali vos subiicit potestati, atque istis tribunalibus subdit. Dedit enim & nobis potestatem: dedit & principatum multo perfectiorem principibus vestris.* Ex hoc Canone tria habemus. 1. quòd principatus Episcoporum sit multo perfectior, quàm Regum. 2. quòd Reges in rebus Ecclesiasticis, subiecti sint Episcopis. 3. Quod hæc subiectio à Christo sit ordinata. Quid clarius?
2. Secundus est Adriani Papæ. dist. 36. c. 1. *Nullus laicorum Principū se inserat electioni aut promotioni Patriarchæ, Metropolitæ, aut cuiuslibet Episcopi; ne videlicet inordinata & incongrua fiat electio, vel confusio, vel contentio: præsertim cum nullam in talibus potestatem quemquam potestatiuorū, vel cæterorum Laicorum habere conueniat.* Ex hoc canone etiam tria discimus. 1. quòd nullus Princeps sæcularis (qualis est Rex Angliæ) debeat se inserere promotioni aut electioni Episcoporum. Quanto minus debet præesse

esse & p̄sidere? 2. quòd talis electio, cui se inserit Princeps sæcularis, sit inordinata, & confusa. 3. Quòd in similibus causis Ecclesiasticis nullam potestatem habeat Princeps sæcularis. Multò minus primatum.

3. Tertius est, ex 7. Synodo act. 2. distin. 63. can. 7. *Omnis electio Episcopi à Principibus facta, irrita maneat, secundum Regulam, quæ dicit: Si quis Episcopus, sæcularibus potestatibus usus, Ecclesiam per ipsos obtinuerit, deponatur: & segregentur ab Ecclesia omnes, qui illi communicant.* Sanè secundum hūc Canonem, omnes Episcoporum electiones irritæ sunt in Anglia, quotquot à Rege factæ sunt. Vbi ergo Primatus Regis in causis Ecclesiasticis?

4. Quartus est Gregorij ad Hermannum Episcopum Metensem, d. 96. can. 9. *Quis dubitet Sacerdotes Christi, Regum & Principum omniū fidelium Patres & Magistros censeri? Nōne miserabilis insania esse cognoscitur, si filius patrem, discipulus magistrum sibi conetur subiugare, & iniquis obligationibus illum suæ potestati subiicere, à quo credit, non solum in terra, sed etiã in cœlis se ligari posse & solui? Omnino sic res habet. Miserabilis insania est, Reges sæculares vsurpare sibi Primatum in Ecclesia, & subiugare sibi Episcopos, quorum filij & discipuli esse debent.*

5. Quintus est Gelasij Papæ ad Anastasium Imperatorem, dist. 96. can. 10. *Duo sunt, Imperator Auguste, quibus principaliter hic mundus regitur, authoritas sacra Pōtificum, & regalis potestas. In quibus tanto grauius est pondus Sacerdotum quanto etiam pro ipsis Regibus in diuino sunt reddituri ex anime rationem. Et infra: Nosti itaq; ex illorum te pendere iudicio, non illos ad tuam redigi posse voluntatem. Facto quidem possunt; iure non possunt.*

6. Sextus est Ioannis Papæ dist. 96. can. li. *Si Imperator Catholicus: filius est, non Presul Ecclesie. Quod ad religionē competit, discere ei conuenit, non docere. Et paulo post: Ad Sacerdotes enim Deus voluit, quæ Ecclesie disponenda sunt,*

pertinere, non ad seculi potestates: quas, si fideles sunt, Ecclesia sua Sacerdotibus voluit esse subiectas: Et infra: Imperatores Christiani subdere debent executiones suas Ecclesiasticis Præsulibus, non præferre. Igitur, si Rex Angliæ Catholicus est; filius est, non Præsul Ecclesiæ. Si fidelis est; Ecclesiæ sacerdotibus subiectus est. Si Christianus est; debet se subdere Episcopis, non præferre.

7. Septimus est Marcelli Papæ 11. q. 1. can. 3. *Clericum cuiuslibet ordinis, absque Pontificis sui permissu, nullus presumat ad secularem iudicem trahere. Nec laico quenquam clericum liceat accusare.* Nimirum clerici pertinent ad tribunal Ecclesiasticum, non ad politicum seu ciuile. Vnde rectè Valentianus, Theodosius, & Arcadius Imperatores; *Continua lege sancimus, ut nullus Episcoporum, vel eorum qui Ecclesiæ seruiunt, ad iudicia iudicū protrahatur. Habent enim illi suos iudices.*

8. Octauus est Gregorij ad Mauritium Impe. 11. q. 1. can. 40. *In diuinis eloquiis Sacerdotes aliquando Dij, aliquando Angeli vocantur. Et paulò post; Quid igitur mirū, si illos vestra Pietas dignetur honorare, quibus in suo eloquio honorem tribuens, eos aut Angelos, aut Deos ipsemet appellat Deus? Vide quæ supra dicta sunt, c. 2. n. 35. & 57.*

9. Nonus est Innocentij 3. in Decretalibus, de maiori-
ritate & obedientia, can. 6. *Non negamus, quin præcellat Imperator in temporalibus, illos dumtaxat, qui ab illo accipiunt temporalia: sed Pontifex in spiritualibus excellit, quæ tanto sunt temporalibus digniora, quanto anima præfertur corpori. Et infra; Nosse debueras, quod fecit Deus duo luminaria magna in firmamento cæli: luminare maius, ut præesset nocti. Vtrumque magnum, sed alterum maius. Ad firmamentum igitur cæli, hoc est, vniuersalis Ecclesiæ, fecit Deus duo magna luminaria, id est, duas instituit dignitates, quæ sunt, Pontificalis authoritas, & Regalis potestas. Sed illa, quæ præest diebus, id est, spiritualibus, maior est: quæ verò carnalibus, minor:*
ut quan

ut quanta est inter Solem & Lunam, tanta inter Pontifices & Reges differentia cognoscatur.

10. Sufficiant hi pauci Canones. Nam plures citare, fortasse superuacaneum est: præsertim cum probabile sit, Regem Angliæ non tanti eos facere, ut eorum iudicio stare velit. Quanquam immerito. Omnes enim cathedræ Academicæ in Anglia, in quibus Iuris vtriusque Doctores antiquo ritu legitimè promouentur, nõ minorem Iuris canonici, quàm ciuilis auctoritatem esse, luculento testimonio sunt.

11. Ex iure ciuili occurrit illud Iustiniani Imperatoris, in Authentica constit. 123. *Si Ecclesiasticum negotium sit, nullam cõmunionem habento ciuiles magistratus cum ea disceptatione, sed religiosissimi Episcopi secundũ sacros Canones finem imponunto.* Præclara constitutio. Decernit Imperator, politicos & sæculares Principes nõ debere adesse, multò minus præsidere in negotiis & disceptationibus Ecclesiasticis. Quare? quia vult in ea reseruari sacros Canones, quibus cautũ est, ut Episcopi, nõ autẽ Principes, tractent cõtrouersias ad Ecclesiã pertinentes. Si Rex Angliæ ea mente esset, qua hic Imper. fuit sine dubio, Primatũ Ecclesiæ Episcopis relinqueret, nõ sibi arrogaret. Plura in hanc sententiã, vide in seq. cap.

COMMENTARIVS.

1. **I**N hoc capite adduxi nouem Canones ex Iure canonico, & vnã constitutionem Imperialem ex Iure ciuili, cõtra Primatum Regis. Circa Canones; duo generatim dicit. Primò, me paucos ex multis delibasse; ideòque obiicis mihi illud Poëtæ:

Tecum habita, & noris, quàm sit tibi curta supellex.

Sed ineptè. Tibi hoc obiici debet, mihi nõ potest. An non legisti in vtroque Testamento, *In ore duorum vel trium testiũ stabit omne verbum?* Ego ex Iure canonico,

non duos tantum aut tres, sed nouem testes adduxi pro mea causa: Tu pro tua, ne vnum quidem. Igitur, si testibus agitur, non mihi, sed tibi, supellex curta est; aut, vt veriùs dicam, nulla. Recipe ergo versiculum tuum, sed vno duntaxat verbulo immutatum; *Tecum habita, & noris, quàm sit tibi nulla supellex.*

2. Secundò dicis, te non magnifacere Canones; nec aliud esse, quàm *additamenta, paleas, traditiones*; idque cõfirmas auctoritate Cornelij Agrippæ. Mira res. Vnus Agrippa, homo non bonæ notæ, pluris tibi est, quàm tot grauiissimi authores, quorum sententiæ in Ius canonicum relatæ sunt, & ab omnibus Academiis antiquioribus receptæ. Quid censes dicturos, qui apud vos in Anglia, vtriusque iuris Doctores, solenni ritu renunciantur? An æquo animo, tuã in Ius canonicum cõtumeliam laturi sunt? Sed durum telum necessitas. Aliter facere non potuisti. Si enim admitteres auctoritatem Canonum, cadendum esset causa, quam suscepisti. Nam Canones tibi aduersantur. Mauis igitur hos tepudiare, quàm iniquam causam deserere.

3. Atque hæc generatim. Porro in singulis Canonibus seorsum discutiendis tria potissimùm præstas, quæ nõ nisi ab homine iracundo, & parũ cauto proficisci possunt. Primum est, q̄ ferè conuitio excipias Põtificates & Synodos generales, à quibus conditi sunt Canones. Hoc iracundiæ signũ est. Alterũ, quod nihilominus pleraque admittas, quæ in ipsis Canonibus cõtra Primatũ Regiũ decreta sunt. In quo debebas esse cautior, si Regio Primatui cõsultũ esse cupiebas. Tertiũ, q̄ dũ Pontificũ & Synodorũ generaliũ auctoritatẽ apertè contemnis, in ipsos quoq; Reges & Imperatores, tametsi id minimè aduertas, cõtumeliosus sis. Singula ostẽdã.

4. Quod ergo ad primum punctũ attinet, de Adriano Pontifice sic scribis: *Adriani auctoritatẽ nihil moramur.*

De

De Gregorio sic: *Gregorius durus pater, vel potius capitalis hostis Hērici quarti, dictis ac factis simillimus Antichristo.* Et iterū: *Vox plena fastus & iactātia, plena stuporis & cōtumelia: digna sanè vox Ioue Capitolino vestro, id est, Romano Pōtifice.* De Gelasio sic: *Gelasij aliorūq; dictata Pōtificum Romanorū admittere non tenentur, quippe quæ pro turri illa Babylonica immoderati Principatus extruenda maximè faciūt.* De Ioanne Pōtifice: *Nazianzenus melius callet officiū suū, quàm Ioānes Papa.* De Innocentio: *Innocētius cæcus amore sui ac ambitione inflatus, fastuosus, impudens, cōtumeliosus, blasphemus, Antichristus.* De septima Synodo generali, quæ est Nicæna secūda: *Hæc Nicæna Synodi authoritas imbecillior est, quàm vt nostram causam ledat.* Denique de me, qui horū authoritate vsus sum, sic habes: *Nō modo nequā es & improbus, sed etiā fatuus.*

5. Et tamen cum tam iracundus sis, Tookere, in authores Canonum, quæ in ipsis Canonibus sancita sunt, non rarò vera esse concedis. Circa primum, qui est Nazianzeni, sic scribis: *Reges & Præsides subiiciuntur Sacerdotibus in rebus Ecclesiasticis.* Circa quartum: *Quis dubitat Sacerdotes Christi, Regum ac Principū esse Patres & Pedagogos in Christo?* Circa quintum Gelasij: *Quæ dicit ille Pontifex, dabuntur omnia.* Circa sextum: *Si Imperator verè Catholicus est, filius est Rcclesie Catholica, non Præsul.* Ex quibus omnibus formatur hæc propositio: *Rex Angliæ subiicitur Sacerdotibus in rebus Ecclesiasticis, & est illorum filius ac discipulus, non Præsul aut Primatū tenens.* Et quid aliud hoc loco contendimus? Non enim agimus de Primatu in temporalibus & politicis, sed solūm de Primatu in Ecclesiasticis. Si ergo in Ecclesiasticis Rex Angliæ subiectus est Sacerdotibus, tanquam filius ac discipulus; res salua est.

6. Iam, quòd etiam in Reges & Imperatores iniquissimus sis, nisi te moneam, non facilè aduertes. Audi

igitur.

igitur. Inter nos & vos cōtentio est, quis indixerit octo prima Cōcilia generalia, quis approbauerit, quis cum autoritate eis præfederit? Nos Pontifici, vos Imperatori id tribuitis. Igitur ex vestra sentētia, septima Synodus à Constātino, octaua à Basilio Imperatoribus indicta, cōfirmata & approbata est. At tu de septima sic scribis: *Hac Synodi autoritas imbecillior est, quā ut causā nostrā ledat.* De Adriano verò, cuius Canon ex octaua Synodo desumptus est, sic habes: *Adriani autoritatem nihil moramur.* Quid hoc aliud est, quàm apertè quidē in ipsas Synodos ac Pōtifices, occultè autē in Imperatores, cōtumeliosum esse? Nam si Constātinus Imper. indixit & approbavit septimam Synodū, sanè cum de Synodo sinistrè sentias ac loquaris, de Imperatore quoq; sinistrè sentire ac loqui censeri debes. Itaq; tua illa verba, quę paulò ante effudisti: *Hac Synodi autoritas imbecillior est*, perinde valēt, ac si dixisses, *Hac Cōstātini Imperat. c. 350. Episcoporū autoritas imbecillior est.* Simile est de Basilio Imper. Nam si is indixit & approbavit octauā Synodū, ex qua Canon Adriani desumptus est; quidquid de hoc Canone dixeris, de Imperat. dixisse existimādu es. Itaq; pro illis verbis, *Adriani autoritatē nihil moramur*, poteras sic scribere, *Imperatoris autoritatē nihil moramur.* Iā aduertis, Tookere quā benè meritus sis de tuo Rege. Sacellanū adi, ut te purget.

7. Sed nondum purgandi tempus. Adhuc pergis in tua calumnia. Et sicut circa Canones à me citatos, occultè perstringis Reges & Imperatores; sic apertè id facis circa Imperatoriam constitutionē à me citatam. Citavi autē constitutionē Iustiniani Imperatoris, quæ sic habet: *Si Ecclesiasticum negotiū sit, nullā communionē habento ciuiles magistratus cum ea disceptatione, sed religiosissimi Episcopi secundum sacros Canones finē imponunto.* In qua constitutione decernit Imperator, sæculares

Princi

Principes non debere adesse, multo minùs præesse aut præsidere in negotiis & disceptationibus Ecclesiasticis. Et in ea re seruari vult sacros Canones, quibus cautum est, vt Episcopi, non autem Principes tractent controuersias ad Ecclesiam pertinentes.

8. Hic, inquam apertè perstringis Imperatoriam auctoritatem; & quidem tripliciter. Primò, quia cum ego in hac vna Iustiniani Constitutione tantum momenti esse viderem, vt illam arbitrarer sufficere pro mea causa (tuam enim sine dubio euertit) tu per contemptum mihi obiicis illud ex Poëta, *Pauperis est numerare pecus*. Secundò, quia huic ipsi Constitutioni opponis, nescio quas alias sanctiones, quod nihil aliud est, quàm illius auctoritatem eneruare. Tertiò, quia Imperator in sua Constitutione allegat antiquos Canones; & non solum allegat, sed etiam, pia veneratione, *Sacros* appellat. At tu, cum tuo Agrippa, parui pendens Imperatoris in hac re iudicium, & auctoritatem, eosdem Canones, il-
liberali conuitio, *palearum* nomine vocasti. I nunc, & Regum ac Imperatorum patronum te esse, persuade. Vnius assentatores, aliorum hostis. Hoc sequenti Commentario clariùs ostendam.

C A P V T V.

*An Rex, consensu doctorum hominum habeat
Primum Ecclesiæ?*

1. **E**Xcepto Sacellano, & quibusdam aliis adulatoribus, reclamant omnes cordati & docti viri: Episcopi, Pontifices, Reges, Imperatores alij. Seligam paucos, ne molestus sim: & incipiam à primitiua Ecclesia.
2. S Ignatius, Ioãnis Euãgelistæ discipulus, in Epistola ad Philadelphienses, sic habet: *Principes subditi estote Cæsari, milites Principib. Diaconi Presbyteris: Presbyteri verò*

& Diaconi, atq; omnis clerus, simul cū omni populo, & mili-
 bus atq; Principib⁹, sed & Casare, obediāt Episcopo: Episcop⁹
 verò Christo, sicut Patri Christus: & ita unitas per omnia ser-
 uetur. Vox digna viro Apostolico. Omnes, inquit, obe-
 diāt Episcopo: Etiāne Cēsar? Omnino. Quidni & Rex?
 3. Hosius Cordubēsis Episcopus, qui interfuit primò
 Conc. Nicano, Constantinū Imperatorem sic affatus
 est; *Desine quæso Imperator, ne te misceas Ecclesiasticis, neq;
 nobis in hoc genere præcipe, sed potius ea à nobis disce. Tibi
 Deus imperiū cōmisit; nobis quæ sunt Ecclesia, cōcredidit. Et
 quemadmodū, qui tuū Imperiū malignis oculis carpit, cōtra-
 dicit ordinationi diuina: ita & tu caue, ne quæ sunt Ecclesia,
 ad te trahēs, magno crimini obnoxius fias.* Refert hæc ver-
 ba Athanasius in epistola ad solitariam vitam agentes.
 4. S. Ambrosius epist. 33. ad Marcellinam sororem
 suam, scribit se Valentiniano Imperatori dixisse; *Noli
 te grauare Imperator, ut putes te in ea, quæ diuina sunt, im-
 periale aliquod ius habere. Noli te extollere, si vis diutius
 imperare. Estō Deo subditus. Scriptum est enim, quæ Dei,
 Deo; quæ Cesaris, Cesari. Ad Imperatorem palatia perti-
 nent: ad Sacerdotem, Ecclesia. Publicorum tibi mœnium ius
 commissum est, non sacrorū.* Idem planè Ambrosij, qui &
 Hosij spiritus; eadem dicendi libertas; idem zelus. Vti-
 nam Sacellanus & similes, qui in Anglia sunt, eodem
 spiritu, in simili causa vterētur. Sed pauent; nec expen-
 dunt illud Christi, apud Matt. 10. 19. *Cum steteritis ante
 Reges, nolite cogitare, quomodo aut quid loquamini. Dabitur
 enim vobis in illa hora, quid loquamini. Nō enim vos estis,
 qui loquamini, sed Spirit⁹ Patris vestri, qui loquitur in vobis.*
 5. Hosio & Ambrosio, in ea re, similis est Athanasius
 (magnæ apud Regē Angliæ authoritatis) qui in epi-
 stola citata, grauitè reprehendit Constantiū Impera-
 torem, quòd Ecclesiasticam iurisdictionem sibi vsur-
 paret, ideòque eum vocat *Antichristum, Apostatam, fidei*
deserto

desertorem, canem, carnificem, filium perditionis, pestem, bel-
luam, quæ ex membris humanis & animo ferino con-
flata est. Eundem cum Achabo, Antiocho, & Herode
comparat, asserens, malorum omnium esse voraginem
& gurgitem, omnis impietatis caput, hæreticorum in-
citamentum, acerbitalis radicem, blasphemix propu-
gnatorem, religionis euersorem, & quæ similia sunt. Ad-
dit denique inauditum esse, quod Reges & Imperato-
res misceant se causis ad Ecclesiam pertinentibus & in-
ter alia sic habet: *Quando à condito æuo auditum est, quòd
iudicium Ecclesie, auctoritatem suam ab Imperatore accepit?
aut quando unquam hoc pro iudicio agnitum est? Plurimæ
antea Synodi fuere, multæ iudicia Ecclesie habita sunt: sed
neque Patres istiusmodi res Principi persuadere conati sunt,
nec Princeps se in rebus Ecclesiasticis curiosum præbuit.*

6. Conspirat alij Patres. S. Martinus Turon. Episc. Ma-
ximo Imper. in faciẽ dixit: *Novũ esse & inauditum nefas,
quod causã Ecclesie Index seculi iudicaret; ut est apud Sul-
pitium l. 2. sacre historię in fine. Et Leõtius Episc. Tri-
polititanus, teste Suida, ad Constantiũ Imperatorẽ; Mi-
ror quomodo ad alia vocat⁹, aliis reb. te immisceas. Militarib.
enim & politicis reb. præfectus, in his quæ ad solos Episcopos
pertinent, præesse vis. Et Cyrillus Hierosolymitanus cate-
chesi 17. Ad hodiernam usque diem cernimus mundanos
Principes regi & instrui ab Ecclesiasticis. Omitto reliquos.*
7. Nec alia Regum & Imperatorum fuit sentẽtia. Sub-
miserunt se Episcopis & Pontifici; neque causas Eccle-
siasticas ad se pertinere arbitrati sunt. Valentinianus se-
nior Imperator cũ importunè rogaretur, ut permitteret
haberi Cõcilium, in quo de quibusdam rebus fidei de-
cerneretur, respondit: *Mihi, qui vnus è numero laicorum
sum, non licet, eiusmodi negotiis me interponere, Sacerdotes
& Episcopi, quibus hæc cura sunt, ubicunque ipsis liberũ fue-
rit, conueniant. Refert Sozom. li. 6. hist. c. 7. Niceph. li. 11.*

c. 30. Ruffin. lib. 1. c. 2. Baron. tom. 4. Annal. anno 364. 8. Eodem sensu & affectu Theodosius Iunior in Epistola ad synodum Ephesinam; *Candidianum Comitem ad hanc sacram vestram Synodum abire iussimus: sed ea lege & conditione, ut cum questionibus & controuersis, quæ circa fidei dogmata incidunt, nihil quicquam cõmune habeat. Nefas enim est, qui sanctissimorum Episcoporum catalogo adscriptus non est, cū Ecclesiasticis negotiis & consultationibus se immiscere.*

9. Basilius Imperator in oratione, quã habuit in octaua Synodo generali, quæ tempore Adriani Papæ, Constantinopoli celebrata est, in causa Photij Patriarchæ: *De vobis autem laicis, tã qui in dignitatibus, quàm qui absolute versamini, quid amplius dicam, non habeo, quàm quod nullo modo vobis licet de Ecclesiasticis causis sermonẽ mouere, neq; penitus resistere integritati Ecclesiæ, & vniuersali Synodo aduersari. Hæc enim inuestigare & quærere, Patriarcharũ Pontificum & Sacerdotum est, qui regiminis officium sortiti sunt, qui sanctificandi, ligandi, & soluẽdi potestatem habent: qui Ecclesiasticas adepti sunt clauẽs: non nostrum, qui pasce debemus, qui sanctificari, qui ligari, vel à ligamentis solui egemus. Nihil clariùs dici potuit. Nimirũ intellexit Imperator, non Reges, sed Episcopos, Ecclesiæ regimen sortitos esse; ideòque non illos, sed hos oportere statuere, quæ ad controuersiam Ecclesiasticam inter Photium & Ignatium spectare putabantur.*

10. Simile exemplum habemus in Constantino Magno, qui, cum Donatistę non contenti Episcopali iudicio ad ipsum causam Ecclesiæ detulissent, ita exclamasse fertur: *O rabida furoris audacia. Sicut in causis gẽtilium fieri solet, appellationem interposuerunt* Ita refert Optatus Mileuitanus lib. 1. contra Parmenianum, De eodem Imperatore scribit Aug. epist. 165. *Constantinus non est ausus de causa Episcopi iudicare. An Rex Angliæ maior Constantino? Sacellanus ita vult.*

C O M M E N T A R I V S.

1. **I**N hoc capite citavi septē Patres & quatuor Imperatores, contra Primatum Regium. Patres quidem, Ignatium, Hosium, Athanasium, Ambrosium, Martinum, Leontium, Cyrillum. Imperatores, Valentinianum, Theodosium, Basilium, Constantinum.
2. Tu, circa Patres, longè alius es, Tookere, quàm fuisti. Agis sobriè, modestè, pacificè: Et quæcunque ab eis dicta sunt, ultro concedis, sub hac vel simili loquendi formula: *Rectissime: res ita se habet verò nihil verius: omnia, ut veritati consentanea, conceduntur.* Gaudeo, tam subito in alium virum mutatum te esse; præsertim si animo etiam, & non pelle tatum mutatus es. Porro ex iis, quæ à Patribus dicta, à te concessa sunt, compendio hæc colligi possunt. 1. Rex Angliæ obediat Episcopo; Episcopus Christo. 2. Non misceat se Ecclesiasticis negotiis. Non enim illi commissa sunt. 3. Palatia ad illum pertinent, non Ecclesiæ. 4. Nihil illi cum Synodis. 5. Nec ullam Ecclesiæ causam iudicare debet. *Omnia, inquis, ut veritati consentanea, conceduntur.* Accipio.
3. Circa Imperatores durior es. Et valde suspicor, te ad ingenium hic redire. Iracundè fers, quòd tam clarè locuti sint contra Primatum Regium: & accusas eos, quasi plus æquo tribuerint Episcopis, & hac ratione, suæ ipsorum authoritati plurimū derogarint. Sic enim scribis de Valentiniano: *Quod Episcopis totam rem reliquisset diiudicandam, non solertiã, sed timiditatē & inertiam hominis denotat.* Et de Basilio: *Esto, præiudicet sibi Basilius Imperator, aliisque; haud quidem veritati præiudicat.* Et de Constantino: *Non est ausus iudicare in persona propria, forsitan ignarus Canonum & decretorum Ecclesiæ.*
4. Quid audio, Tookere? Tūne Imperatorum Christianorum censor factus es? Et quia non sentiunt ad

uum

tuum palatum, ideò inertiam, timiditatem, præiudicium, & ignorantiam illis obiicis? Video, quid spectes. Tuo Regi placere vis: reliquos non æstimas. Ille, *sapientissimus, doctissimus, clarissimus, prudentissimus, religiosissimus, deuotissimus* tibi est; reliqui, *inertes, timidi præiudiciosi, ignari*. Hoc est, quòd supra dixi, vnus assentatorem te esse; reliquorum hostem.

C A P V T V I.

An Rex titulo præscriptionis habeat Primatum Ecclesiæ?

1. **H**Oc planè videtur ipse velle. Nam in monitoria præfatione, disertè ait; aliquos ex suis antecessoribus vsurpasse Primatum Ecclesiæ in Anglia; neque passos esse, vt Pontifex vllam iurisdictionem ibi exerceret, sed ipsos eam sibi vendicasse. Itaque nihil noui se facere, eundem Primatum vsurpando.

2. Sed valde friuolum hoc est. Nam si sic liceret argumētari, facilè erit omnes pene abusus excusare. Ostēdā simili exemplo. Rex Achas in veteri Testamento colebat falsos Deos, & veri Dei cultum negligebat, 4. Reg. 16. 3. Quæram, an rectè id fecerit, nec ne? Dicet: rectè se fecisse; & sic probabit: *Aliqui ex meis antecessoribus conluerunt falsos deos. Ergo nihil noui à me fit. Iure igitur facio.* Quid absurdius? Et tamen sic agit Rex Angliæ. Ostendit paucos è multis, qui obedientiam Pontifici recusarunt; & eorum exemplo inobedientiam suam excusari vult. Sed frustra. Cum enim Ius diuinum clarum & liquidum est, quid prodest in contrarium niti, etiamsi infinita in contrarium proferantur exempla? At supra ostensum est, Ecclesiæ Primatum ad Episcopos, non autem ad Reges diuino iure pertinere. Hoc ius nulla
præ

præscriptione, nulla consuetudine humana aboleri potest. A Deo, qui homine maior est, vim suam habet. Ergo quamdiu Deus vult, vim suam retineat, necesse est.

3. Addo, si ex factis Regum volebat argumentari Rex, sic potius concludendū ei erat. *Multo plures ex meis antecessoribus venerati sunt auctoritatem Pontificis, quàm respuerunt. Ergo & ego venerari eam volo, non respuere. Nec dubiū, quin ita sit. Testes sunt Lucius, Eduinus, Osvaldus, Sigbertus, Penda, Ina, Eduardus. Henricus 2. & complures alij. Extant illorum acta. Ex iis hæc accipe.*

4. Eduardus in epist. ad Nicolaum 2. Pontificē, circa annum Christi 1060. ita scribit: *Summo vniuersalis Ecclesie Patri Nicolao, Eduardus gratia Dei Anglorum Rex debitam subiectionem & obedientiam. Pauca; sed pōderosa verba. Agnoscit illum Patrem; & quidem summū Patrē: nec vnius alicuius particularis, sed vniuersalis Ecclesie Patrem. Quid amplius: Debitam subiectionem & obedientiam illi promittit. An hoc faceret, si supra Pontificem putaret esse Regiam maiestatem?*

5. Nec aliter Henricus 2. in epistola ad Alexandrum 3. quæ habetur apud Petrum Blesensem Secretarium, epist. 136. *Vestra, inquit, magnitudini promitto, me vestre dispositioni in omnibus pariturum. Itēque: Deus extulit vos in eminentiam officij pastoralis, ad dandam scientiam salutis plebi eius.*

6. Regem Regina imitata est, pari animo, pari subiectione. Aleonoram dico, Henrici Regis vxorem. Scripsit illa tres epistolas ad Cœlestinum Papam, in quibus vocat eum: *Principē Sacerdotum, Vicarium crucifixi, successorem Petri, Christum Domini, Deum Pharaonis, orbis Episcopum. Et inter alia sic addit: Non Rex, non Imperator à iugo vestre iurisdictionis eximitur. Et rursus: Christi crux antecellit Casaris Aquilas: gladius Petri gladio Constantini, & Apostolica sedes præiudicat Imperatorie potestati.*

Quid clarius? Extant hæc epistolæ apud eundem Ble-
sensem, epist. 144. 145. & 146.

7. Hinc iam satis apparet, quid olim senserint Reges
Angliæ de Primatu Romani Papæ. Ausim addere, vix
illos in orbe Christiano extitisse Reges, qui tam bene
de Pontifice meriti sint, quàm Anglicani. Parum puta-
runt, si in Ecclesiastico regimine illi parerent. Ipsum re-
gnum, etiam in temporalibus, feudatarium illi fecerunt.
Fateretur hoc Henricus 2. in epist. ad Alexand. 3. iam ci-
tata his verbis: *Vestræ iurisdictionis est regnum Angliæ: &
quantum ad feudatarij iuris obligationem, vobis duntaxat
obnoxius teneor & obstringor.*

8. Multò fufius id persequitur Polydorus Virgilius
lib. 4. historiæ Anglicanæ, vbi de Ina Rege sic scribit:
*Officia eius Regis, pietatis plena, infinita produntur: & illud
in primis, quod Regnum suum Romano Pontifici vectigale
fecerit, singulis argenteis nummis, quos denarios vocant, in sin-
gulas domos impositis. Fecit idem, eius exemplo, ut opinor,
ductus Offa Merciorum Rex, qui non multo post id tempus
regnavit. Fuit is annus salutis circiter, 740. Hoc vectigal,
prout quidam scribunt, auxit postea Atulphus Rex, qui ut
proximo libro demonstrabitur, totius ferè Insulæ imperium
tenuit. Omnis Anglia hoc tempore (nimirum sub Henrico
8.) istuc vectigal pietatis & religionis causa Romano Ponti-
fici pendit domesticatim collatum, & nummi illi argentei, vo-
cantur vulgo denarij D. Petri, quos Pontificius quæstor, quæ
non inscienter collectorem nuncupant, exigit. Nos hanc olim
quæsturam aliquot per annos gessimus, eiusq; muneris obeun-
di causa, primum in Angliam venimus,*

9. Magnum testimonium. Ex quo colligimus, Reges
Angliæ, non alia, quàm pietatis & religionis causa, suum
regnum fecisse Pontifici vectigale. Sane si Rex Iacobus
volebat suorum antecessorum vestigiis insistere; cur
hos Reges, qui à pietate & Religione commendantur.

men

mendantur, imitatus non est? cur, inquam, ab horum pietate & religione tam longè abscedit? Cur, cùm illi, tam in temporalibus, quàm Ecclesiasticis, Pontifici se submitterent; ipse in vtrisque illum abiicit & contemnit: Et quod magis mirum est, cur aliis quoque Regibus, vt idem faciant, conatur persuadere?

10. Ex Dictis, sic infero; Si in hoc negotio, præscriptionis locus esset, ea nobis potius faueret, quàm Regi. Ab antiquis enim temporibus, vt iam ostensum est, vsque ad Henricum 8. Elisabethæ parentem, tota Anglia quotannis solita est Romano Pontifici dare vectigal, in recognitionem supremæ ipsius iurisdictionis ecclesiasticæ; Ergo hoc suo facto, tam longa consuetudine præscripto, satis testatur; Pontificem esse Primum Ecclesiæ vniuersalis, atque adeò Anglicanæ.

C O M M E N T A R I V S.

1. **H**ic quæritur, an Rex Angliæ titulo præscriptionis habeat primatum Ecclesiæ. Posui duo argumenta. Vnum, quo Rex vtitur; alterum, quo vti deberet. Prius, quo vtitur, est hoc: *Aliqui ex meis antecessoribus vsurparunt Primatum Ecclesiæ: Ergo, titulo præscriptionis, possum & ego vsurpare.* Posterius, quo vti deberet, est hoc: *Plures & meliores ex meis antecessoribus non vsurparunt Primatum Ecclesiæ, sed authoritatem Pontificis agnouerunt: Ergo & mihi idem faciendum est.*

2. Hoc posterius confirmaui exemplis multorum Regum. Prius verò, dupliciter oppugnaui. Primò à simili argumentandi formula. Sicut enim non sequitur: *Aliqui ex meis antecessoribus fuerunt idololatra: Ergo & ego possum esse.* Sic etiam sequitur: *Aliqui vsurparant Primatum Ecclesiæ: Ergo & mihi licet.* Secundò, quia præscriptio nō habet locum in iis, quæ sunt iuris diuini: At primatus Ecclesiæ iure diuino pertinet ad Pontifices & Episco-

pos: Ergo Reges, titulo præscriptionis non possunt illum vsurpare.

3. Hic tu tria facis, Tookere, Primò, Regem Angliæ, qui nunc est, commendas ab eloquentia. Secundò, antecessores eius, quos ego laudavi, reprehendis, quòd Pontificis authoritatem agnouerint, ac venerati sint. Tertiò, multa disputas de præscriptione, quid sit, & quas condiciones habeat. Singula expendamus.

4. Igitur de eloquentia Regis, sic scribis: *Serenissima maiestas, tanquã aureum flumen verborum fundens, sic præfatur: Nunc verò, ut cætera exterorum Regũ facta prætereã, satis erit decessorum meorum aliquot, qui in Anglia regnarunt, exẽpla memorare.* Et prolixè recitas ea, quæ sequuntur. Sed, mi Tookere, quid hoc ad rem? Aliud est, eloquentem esse; aliud, bene argumentari. Non quæritur hic, quo verborum apparatu vel splendore vtatur Rex Angliæ; sed quàm neruosè probet, Primatum Ecclesiæ, titulo præscriptionis ad se pertinere. Ego vrgeo, nõ posse hoc illum probare: tu ad aureum verborum flumen recurris. Quid hoc aliud est, quàm forum declinare? aut, sciscitanti de alliis, respondere de cepis?

5. Iam alios Reges, qui hunc antecesserunt, & omni laude, propter eximiam erga Romanos Pontifices pietatem ac reuerentiã, dignissimi sunt, mirum est, quàm petulanter insecteris. Ais, *in crassissimis tenebris vixisse, simplices, infatuatos, bestia Romanæ obblandientes, magnos assentatores, aureo poculo fornicationum purpuratæ meretricis inebriatos: dixisse multa inania, verborum portenta, vanitatis commenta, præpostera.* Pontifices verò, quibus obtemperarunt, fuisse *caudas, Antichristos, Diabolos.* Nimirum vt præcedenti capite, Christianos Imperatores, Valentinianum, Basilium, Constantinum, multis aliis conuitiis persecutus es; ita nunc Catholicissimos Angliæ Reges non minori contumelia

exa

exagitandos esse censuisti. Quis iam non videt, Tookere, quod sæpe dixi, omnium Regum ac Imperatorum hostem te esse; vnus Iacobi assentatorem? Aded, vt ne iis quidem parcas, qui hoc tempore, in Europa, rerum potiuntur: Regibus, inquam, Hispaniæ, Galliæ, & Magno Hetruriæ Duci; quibus nescio, quàm notam appingere ausus es.

6. De præscriptione sic habes: *Quia autem latissimus campus hic proponebatur, in quo tua excurrere possit oratio, totus hic de præscriptione locus à te prætermisus est, quem leui pede transilis. Est autem præscriptio vel vsucapio, acquisitio dominiij utilis vel directi, per continuationem possessionis, ac longi temporis lege definiti. Ad illam complendam quatuor requiruntur, continuatio possessionis, bona fides, iustus titulus, & quod res non sit vitiosa. Audi, Tookere. Non opus erat, meam orationem excurrere in hunc campum de præscriptione. Eius rei duas rationes iam supra insinuauit. Vna est, quia præscriptio non habet locum in iis, quæ sunt iuris diuini. At Primatus Ecclesiæ diuino iure pertinet ad Apostolos, qui Ecclesiam propria authoritate gubernarunt, Synodum indixerunt, legem sanciuerunt, controuersias diremerunt, vt supra tu ipse factus es. Hoc ius diuinum hæcenus mutatum non est, nec vlla hominum præscriptione mutari potest: Altera, quia si agendum esset lege præscriptionis, potior esset mea causa, quàm tua: Nam plures fuerunt Reges & Imperatores Christiani ante hæc tempora, qui agnouerunt authoritatem Pontificis in spiritualibus, quàm qui respuerunt. Et Pontifex sine vlla interruptione, per tot annorum spatia, manet in continuata possessione, quod de Regibus Angliæ dici non potest.*

CAPVT VII.

An Rex ex propria doctrina possit Primatum suum defendere?

INuenio duo principia in libello Regis, quæ si vera sunt, Primatum suum tueri non potest. Vnum est (in quo conuenit cum Bellarmino) quòd, qui habet Primatum Ecclesiæ, possit creare & deponere Episcopos; dare illis iurisdictionem & auferre. Vnde Bellarminus, quia vult, Pontificem habere Primatum totius Ecclesiæ, consequenter dicit, Pontificem in tota Ecclesia posse id facere. Rex verò, quia putat, vnumquemque Regem in suo Regno, & Imperatorem in suo imperio habere Primatum Ecclesiæ; consequenter dicit, vnumquemque Regem in suo regno, & Imperatorem in suo imperio posse creare Episcopos & deponere; dare iurisdictionem & auferre. Quod autem Rex Angliæ ita sentiat, patet ex ipsius verbis. Sic enim habet in monitoria præfatione: *Primum illud videamus, quàm longè Imperatores atq; Reges, qui superioribus sæculis religiosè Christianeq; vixerunt, ab eo abfuerint, ut ius in se aliquod Pontifici esse crederent: cùm contra, Papas ipsi creauerint, in ordinem redegerint, adeoq; de sede deiicerint.* Quibus verbis conatur ostendere, Pontifices olim non habuisse Primatum Ecclesiæ supra Reges & Imperatores; sed hos potius habuisse supra illos. Quare? quia potuerunt creare, in ordinem redigere, & de sede deiicere Pontifices. Et paulo post: *sed & per ætates complurimas certum ius ac inuiolatum apud Imperatores mansit, Romanos Pontifices creandi.* Et in Apologia id confirmat exemplo Reg. veteris Testamenti. *Qui, inquit, exauthorauerunt summum Pontificem, aliumq; in eius locum subrogauerunt. In summa,*
cuncta

cuncta moderati sunt, quæ ad Ecclesiasticum regimen quoquo modo pertinuerunt. Eodem modo loquitur Sacellanus Regis in Tortura Torti: Ad Regem, inquit, pertinet, Pontificem exauthorare, & in locum Abiathari Sacerdotem surrogare. Facit hoc, credo, ad Primatum Regis.

2. Alterum principium Regis est, (in quo dissentit, non solum à Bellarmino, sed etiam à seipso, ut videbimus) quod Episcopi omnem suam iurisdictionem immediate accipiant à Deo: Sic enim habet in monitoria præfatione: *Episcopos esse in Ecclesia debere, tanquam institutionem Apostolicam, ac ordinationem proinde diuinam, contra Puritanos, contraque Bellarminum semper sensi, qui negat Episcopos à Deo immediate suam iurisdictionem accepisse. Sed nihil mirum à Puritanis eum stare, cum Iesuitæ nihil aliud, quam Puritano Papistæ sint. Hic duo obiter notanda sunt. Vnum est, quod sermo sit de iurisdictione exteriori, de qua etiam quæstio nostra est. Hanc enim Bellarminus vult immediate conferri à Pontifice; non autem potestatem ordinis, vel iurisdictionis interioris, ut patet lib. 4. de Pontifice, cap. 24. & 25. Alterum est, quod Bellarminus, cum agitur de hac iurisdictione Episcoporum, nullo modo consentiat cum Puritanis, ut hic falso illi affingitur. Nam Puritani duo docent. 1. Hanc iurisdictionem conferri à populo, vel Magistratu sæculari. 2. Æqualem esse in Episcopis & aliis Ecclesiæ ministris. Tollunt enim omnem ordinum distinctionem, & Hierarchiam Ecclesiasticam, & in omnibus volunt esse æqualitatem & paritatem. Hoc fatetur Rex in monitoria præfatione, his verbis: *Et quo studio in Episcoporum & Ecclesiasticæ Hierarchiæ defensionem semper incubui, eodem in confusam illam Anarchiam & Parilitatem Puritanorum inuectus sum. Et infra: Egone Puritanus qui suam Episcopis dignitatem restitui, & æqualitatem illam popularem repressi? At Bellarminus in utroque puncto ab iis dissidet.**

Nam primò, non vult iurisdictionem Ecclesiasticam conferri à populo, vel magistratu sæculari; sed immediatè à Pontifice, mediatè verò à Deo, vt disertè fateatur lib. 4. de Pontifice cap. 25. in solutione quartæ obiectionis. *Vtrumque, inquit, tã ordo, quã iurisdictio à Deo cõfertur: sed ordo immediatè, iurisdictio mediatè.* Secundò, vult Episcopos in hac potestate & iurisdictione, superiores esse aliis Sacerdotibus, qui Episcopi nō sunt; & quidē iure diuino. Sic enim habet lib. 1. de Cler. c. 14. *Ecclesia Catholica distinctionē agnoscit, & docet iure diuino Episcopatū presbyterio maiorē esse, tum ordinis potestate, tum etiã iurisdictione.* Et hoc probat autoritate Conc. Trident. & variis argumentis. Itaque toto, quod aiunt, cælo distat à Puritanis. Sed hæc obiter. Nunc ad rem.

3. Ex his ergo duobus principiis, quæ ex libello Regis desumpta sunt, conficio hunc syllogismum, contra Regem: Qui habet Primatum Ecclesiæ, potest dare & auferre iurisdictionē Episcopalem, quibus vult, iuxta primum principiū: At Rex Angliæ non potest dare & auferre iurisdictionē Episcopalem, quibus vult: Ergo Rex Angliæ non habet Primatum Ecclesiæ in Anglia. Minorem probo ex secundo principio, quia Episcopi omnem suã iurisdictionē accipiunt immediatè à Deo: Ergo non accipiunt illã immediatè à Rege: Ergo Rex non potest illam immediatè dare: Ergo nec auferre.

4. Hinc duo infero. Primum est, quòd Rex sibi ipsi contrarius sit. Nam vno loco dicit, iurisdictionē Episcopalem immediatè accipi à Deo: altero, eandē dari & auferri immediatè à Rege; quæ duo nō cohærent. Vel ergo Rex non potest illã dare & auferre; & sic nō habet Primatū Ecclesiæ; vel si potest, falsum est, quòd contra Bellarminū dixit. Iurisdictionem Episcopalem immediatè à Deo conferri. Posterius est, quod Bellarminus, quem Rex oppugnat, cõsequenter locutus sit, quod

quod Rex facere non potuit. Dixit enim Pontificem habere Primatū Ecclesiæ, & posse dare & auferre iurisdictionem Episcopalem. Dixit etiā hanc iurisdictionē esse quidē à Deo, nō tamen immediatē ab eo cōferri, sed mediante Pontifice. Hæc autē optimē cohærent.

5. Ex omnibus, quæ hæctenus disputata sunt, ita cōcludo; Rex Angliæ, nec iure naturali, nec iure diuino veteris Testamenti, nec iure diuino noui Testamenti, nec Iure ciuili aut canonico, nec consensu doctorum hominum, nec titulo legitimæ præscriptionis, nec ex principiis propriæ doctrinæ potest habere Primatum Ecclesiæ in Anglia: Ergo nullo modo potest eum legitimē habere. Faceffant igitur Sacellanus & similes adulatores, qui contrarium illi persuadent.

COMMENTARIUS.

1. **I**N hoc capite ex duobus principiis Regis Angliæ probaui, illum non habere Primatum Ecclesiæ. Vnum principium est, quod is, qui habet Primatū Ecclesiæ, possit dare & auferre iurisdictionem Episcopalem, quibus vult. Alterum, quod Episcopi omnem suam iurisdictionem immediatē accipiant à Deo. Ex quibus sic argumentatus sum: *Qui habet Primatum Ecclesiæ, potest dare & auferre iurisdictionem Episcopalem, quibus vult. At Rex Angliæ non potest illam dare & auferre, quibus vult: Ergo non habet Primatum Ecclesiæ.*

2. Hic multum sudas, Tookere vt succurras tuo Regi. Priori principio concesso, distinguis posterius, asserens, Episcopos habere omnem iurisdictionem à Deo, vel mediatē, vel immediatē: Et quidem iurisdictionē fori interioris habere totam immediatē à Deo; iurisdictionem verò exteriorem, partim immediatē à Deo, partim immediatē à Rege. Hanc distinctionē fusè persequeris & inculcas. Sed frustra. Nihil enim profutura

est Regi, quod sic ostēdo: Quando Rex Angliæ dicit, Episcopos habere suam iurisdictionem immediatè à Deo, addit, se id dicere contra Bellarminum. Igitur, quid Bellarminus sentiat, vidēdum est. Is autem lib. 4. de Pontifice cap. 24. & 25. disertè docet, iurisdictionē interiorem immediatè conferri à Deo; exteriorē immediatè à Pōtifice & mediatè à Deo. Priorem partem concedit Rex Angliæ, posteriorem negat. Vult, tam exteriorē, quàm interiorem, immediatè esse à Deo. Sic enim loquitur contra Bellarminum: *Episcopos esse in Ecclesia, tanquā institutionem diuinā, semper sensi contra Bellarminū, qui negat, Episcopos à Deo immediatè suā iurisdictionē accepisse.* Quæ posteriora verba debent intelligi de exteriori tantum iurisdictione; alioqui falsa essent. Nam Bellarminus nō negat, Episcopos accepisse interiorem iurisdictionē immediatè à Deo, sed apertè affirmat. Si ergo id, quod Bellarminus negat, Rex Angliæ affirmat, necesse est ipsū affirmare, quod Episcopi suā iurisdictionē exteriorē immediatè habeant à Deo.

3. Iam ergo repeto argumentum, quod initio posui, hoc modo; Qui habet Primatum Ecclesiæ, potest dare & auferre iurisdictionem Episcopalem fori exterioris: Rex Angliæ non potest hanc dare & auferre, sed solus Deus, vt ipsemet fatetur contra Bellarminum: Ergo Rex Angliæ non habet Primatum Ecclesiæ. Quid iam prodest hic tua distinctio, Tookere? aut quorsum ea necessaria est? Argumentum procedit de sola iurisdictione externa, de qua sola dissentiunt Rex & Bellarminus. Hanc totam Bellarminus vult immediatè esse à Pontifice; Rex, immediatè à Deo.

4. Sed mirum non est, te hic laborare, vbi agitur de Ecclesiastica iurisdictione fori exterioris. Id vobis in Anglia cōmune est. Nemo in ea explicanda cum alio cōsentit. Ac tria potissimùm sunt, in quibus dissidetis.

Primum

Primum est, in quo consistat hæc iurisdictionis exterior? an in sola potestate censuræ, seu excōmunicationis, ut vult Sacellanus in Tortura Torti? an præterea in aliquo alio, ut tu contendis? Alterum, an Rex Angliæ habeat omnem iurisdictionem exteriorem, & quidem *absolutissimè & perfectissimè*, ut tu asseris? an nullã planè, ut Sacellano, Thomsonio & Burhillo placet? an aliquam eius portionem, ut alibi tibi visum est? Tertium, an Episcopi accipiant eam totam immediatè à Deo, ut Rex cum Sacellano affirmat? an aliquã eius partem immediatè à Deo, aliquam immediatè à Rege, quod tuum commentum est? De hac re plura dixi, tum in *Refutatione Torturæ Torti*; Tum in *Dissidio Anglicano de Primatu Regis*.

C A P V T V I I I.

Quod sit ergo officium Regis circa Ecclesiam?

1. **O** Stendi hæctenus prolixè, Reges & Principes sæculares non habere Primatum, seu iurisdictionem exteriorem in Ecclesia, ac proinde sua auctoritate non posse Ecclesiam regere, Synodos cōvocare, lites & controuersias fidei dirimere, Ecclesiæ ministros creare vel deponere, contumaces excommunicare: sed hæc omnia ad Episcopos & Ecclesiæ Prælatos diuino ac humano iure pertinere. An igitur Regibus in regimine Ecclesiastico nihil reliquũ est? An planè ab hac cura exclusi & immunes sunt? Dicam paucis, quod res est: & dabo Cæsari, quæ Cæsaris sunt, Deo, quæ Dei.
2. Ac primùm illud statuendum est contra Politicos, Reges & Principes Christianos nõ ita debere sua regna ac prouincias administrare; ut omnem religionis & Ecclesiæ curam abiiciant, tanquam nihil ad se per-

tinen

inentem, & vsurpent illud Donatistarum: *Quid Imperatori eum Ecclesia?* quod tãtopere reprehendit August. lib. 2. contra literas Petiliani c. 92. Hoc enim & sacris literis, & bonorum Reg. exẽplis, & rationi ipsi contrarium est. Laudantur in sacris literis David, Ezechias. Iosaphat, Afa, & Iosias, quòd cultum ac religionem Dei, vel promouerint, vel restaurarint. Eorũ exẽplum in nouo Testamẽto imitati sunt Constãtinus Magnus, Theodosius, Arcadius Honorius, Carolus Magnus, Ludouicus, & alij. Contra verò non solùm reprehensi, sed etiã puniti sunt, qui religionem & fidem contemserunt, vt Ieroboam, Achab, Achaz, Amon. Et ratio est, quia Reges, qui in sublimi potestate positi sunt, sicut ipsi ab inferioribus iure honorantur; sic Deum ipsum, à quo potestatem consecuti sunt, & cui iure naturæ subiiciuntur, meritò honorare debent, & ipsius gloriam ac maiestatem vbique propagare. Vnde Agapitus ad Iustinianum Imperatorem: *Honore quolibet sublimiorem cum habeas dignitatem, O Imperator; honora super omnes, qui hæc te dignatus est, Deum: quoniam iuxta similitudinem cœlestis regni, tradidit tibi sceptrum terrænæ potestatis, vt homines edoceres iusti custodiam, & eorum, qui quasi canes aduersus ipsam rabiunt, insectareris latratum, tum ipsius obtemperando legibus, tum subditos tibi regendo pro iure.*

3. Secundò statuendum est, eosdem Reges & Principes Christianos, nullo modo in suis regnis ac prouinciis debere admittere libertatem fidei ac religionis, si impedire eam possint. Hæc enim libertas planè illicita, & Christianæ doctrinæ contraria est. Nam vt alibi dixi, multa in Euãgelio sunt, ex quibus constat, Christum vnã fidem mandasse; variã ac multiplicem prohibuisse. Ac primò, voluit vnã tantum esse Ecclesiam, vnum ouile, vnum pastorem, vnum baptismum. Hæc autem sine vnitate fidei consistere non possunt. Secun-
dò,

dò, voluit discipulos suos attendere à falsis Prophetis: at in multiplici religione necesse est, alios esse veros, alios falsos Prophetas. Ergo, si hi excludendi sunt; fides vna retinenda est, varia explodenda. Tertiò, voluit Ecclesiam suam perpetuam, cui omnes inferorum potestates resistere non possint. At perpetua esse non potest, si vna omnium fides non sit; quod ipse testatur Lucæ 11.17. *Omne regnum in seipsum diuisum desolabitur.* Apostoli disertis verbis idem confirmant. Rom. 16.17. *Rogo autem vos fratres, ut obseruetis eos, qui dissensiones & offencicula, præter doctrinam, quam vos didicistis faciunt; & declinate ab illis.* Gal. 1.8. *Licet nos aut Angelus de cælo Euāgelizet vobis, præterquam quod Euangelizauimus vobis, anathema sit.* 1. Corint. 1.10. *Obsecro vos fratres, ut id ipsum dicatis omnes, & non sint in vobis schismata.* 1. Corinth. 14.33. *Non enim est dissensionis Deus, sed pacis.* Eph. 4.5. *Vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma.* Heb. 13.9. *Doctrinis variis & peregrinis nolite abduci.* Vides, quàm seriò, quàm sollicitè & grauitè hortetur Apostolus, ut vnitatem fidei retineamus. Quod non faceret, si libertas indulgeri possit. Plura in hanc sententiam dicta sunt in Disputat. De fide hæreticis seruanda, cap. 10. Nunc illud solùm addo ex August. ep. 66. *Quæ est peior mors animæ, quàm libertas erroris?*

4. Quid ergo facient reges circa Ecclesiam ac religionem, si neque curam illius omninò reiicere, nec etiam libertatem indulgere possunt? Dicam verbo. Debent illam tueri ac defendere, non vt *Domini*, sed vt *ministri*: neque vt *Iudices*, sed vt *executores*. Hoc olim fecerunt Christiani Principes: Hoc verbo testati sunt. Carolus Magnus, vt alios omittam; apud Sigonium lib. 4. de regno Italiæ, sic ait: *Si Ecclesiarũ Dei seruis magnificentiam nostram impertimus, eorumq; studiis libenter obsequimur: id nobis ad Augustalis excellẽtiæ culmen proficere credimus.* Si, inquit,

inquit, obsequimur Ecclesiarū Dei seruis. Obsequium offert; non arrogat sibi Primatum. Vult esse *minister* in defensione Ecclesiæ, non *Dominus*.

5. Idem Carolus, cum à Leone Papa coronam Imperij accepit: hac formula iurisiurādi vsus est: *In nomine Christi spondeo atque polliceor ego N. Imperator coram Deo & B. Petro Apostolo, me protectorem ac defensorem fore huius sanctæ Romanæ Ecclesiæ, in omnibus, quatenus diuino fultus fuero adiutorio, prout sciero poteroque.* Refert Sigonius loco citato.

6. Et iam pridem vsu receptum est in Francia, Hispania, Anglia, Polonia, Hungaria, vt simili iuramento obstringant se Reges, & nominatim promittant, defensuros se Ecclesiam ac religionem, eiusque Prælati debitam reuerentiam & subiectionem præstituros. Neque hoc quicquam derogat ipsorum maiestati: imò per honorificum est. Rectè Ambrosius epist. 32. ad Valentinianum Iuniolem: *Quid est, inquit, honorificentius, quam vt Imperator dicatur filius Ecclesiæ? Imperator enim bonus intra Ecclesiam, non supra Ecclesiam est.* Et Theodoricus Italiae Rex ad Ioannem Pontificem: *Sum quidem Iudex Palatinus, sed vester non desinam esse discipulus. Nam tunc ista rectè gerimus, si à vestris regulis minimè discedamus.*

7. Non ibo longiùs in hoc genere. Satis, opinor, iam constat, quàm curam circa Religionis & Ecclesiæ defensionem habere debeant Reges & Principes sæculares. Hoc addo, non deesse exempla huius rei, etiam hoc tempore, præsertim in Francia, Hispania, Polonia, Belgio, Germania, Italia.

COMMENTARIUS.

1. **T**Ria dixi in hoc capite. Primò, Reges non debere omnem curam Ecclesiæ abiicere. Secundò, nec permittere libertatem religionis. Tertiò, debere tueri
ac

ac defendere Ecclesiam, non vt Dominos, sed vt ministros; non vt Iudices, sed vt executores. Quod dupliciter probaui. 1. Exemplo Caroli Magni. 2. Ex formula iuramenti, quo Reges se obstringunt Ecclesiæ.

2. Duo priora puncta cōcedis, Tookere. Circa tertium tergiuersaris. Ac primò, ad exemplum Caroli Magni, qui non arrogauit sibi Primatum, sed obsequium Episcopis promisit, respondes his verbis: *Habebat Primatum re, sed obsequium nomine ac simulatione officij præ se ferebat: Quid hoc est, mi homo? An putas, Imperatorem illum fuisse Puritanum, qui promitteret quidem Episcopis sua obsequia, sed verbo tantum & simulatione, non autem re ipsa? Vbi que in Imperatores iniquus es.*

3. Secundò, ad formulã iuramenti, qua tum Carolus, tum alij Reges vsi sunt, respōdes hoc modo: *Iuramenti formula nō est pro Ecclesia Catholica, sed Romana Catholica. Vix scio, quid velis. Si hoc vis, Carolũ Magnum & alios Reges iurasse, se defensuros, nō totã Ecclesiam Catholicam, sed illam tantum partẽ Ecclesiæ Catholicæ, quæ Romæ est; partim erras, partim pro nobis facis. In eo erras, quòd putes, iuramentum ipsorũ ad vnicã tantum Ecclesiæ partem pertinuisse. Iurarunt olim, & nunc iurant, quotquot in Hispania, Frãcia, Polonia, Hungaria, scepra regalia suscipiunt, se veram religionem & Ecclesiam, non Romæ tantum, sed etiam in suis regnis, perpetuò defensuros. In eo pro nobis facis, quod agnoscas Ecclesiam Romanam, tẽpore Caroli Magni ac deinceps, Catholicam fuisse, q̃ alias soliti estis negare.*

4. Tertiò, valde laudas Henricũ VIII. Angliæ Regẽ: tũ, quòd acceperit titulum *Defensoris Ecclesiæ*, tum maxime, quòd cum *illius tituli rationem in Euãgelicæ lucis crepusculo perspexisset, instinctu quodã diuinitatis exarserit ad religionem promouendã, & superstitiones euertendas, magna orbis terrarũ admiratione.* Quicquid sit de illo Rege, cui
benè

bene esse cupio, satis constat, non aliunde, quàm à Romano Põtifice (cui vos tam infensi estis sine causa) accepisse titulũ *Defensoris Ecclesie*; nec alterius Ecclesie, quàm Pontificie, quam Catholicam appellamus; nec ob aliam causam, quàm quod cõtra Patriachã vestrum Lutherum, Pontificiam Ecclesiã defendisset. Si postea defecit ab illius Ecclesie vnitate, non instinctu diuinitatis, sed carnis ac luxurie, factum esse manifestum est. Nec orbis Christianus miratus est, eum promouisse religionem, sed illius Ecclesie, cuius antea fuerat Defensor deseruisse vnitatem; & illius Regine; quàm legitimo matrimonio sibi sociauerat, repudiasse torum & cohabitationem. Nec id in lucis Euangelicæ, sed in hæresis Lutherane crepusculo accidisse, certum est.

5. Quarto, laudas Edouardum sextum, Henrici filium; his verbis: *Id ipsum in Edouardo sexto, postea Rege, altero huius ætatis Gratiano, meminisse poterunt omnes, qui vt olim Gratianus gentiliarum superstitionum hostis acerrimus, titulum & stolam Pontificiã aspernabatur sic neque minimam falsi cultus vmbra, ceremoniamue fucatam, etiamnum puer patiebatur, primatu nihilominus Christiano sibi retento, quo salubrius Ecclesie consuleret, ac in longitudinem temporis prouideret. Vt cætera omittam, quæ adulatoria sunt, quid obsecro intelligis per Primatum Christianum, quem Rex ille retinuit? Sine dubio, eundem Primatum, quem à parente acceperat. At si Primatus ille Christianus fuit, cur illum hoc tempore nõ defertis vestro Regi? cur tanquam ludibrium vestræ Ecclesie pridem explosistis? Nam Edouardus quidem, vt patet ex ipsius rescripto ad Thomam Crammerum Archiepiscopum Cantuariensem, ratione sui primatus, quem tu Christianum vocas, appellabat se *supremum in terris Ecclesie Anglicane caput*: quem sanè titulum vos nullo modo permittitis vestro Regi.*

6. Quin

6. Quinto, laudas Elisabetham Reginam, quæ Henrici filia, Edouardi soror fuit. De ea sic scribis: *Vtriusq; horum vestigia insecuta est, & patris & fratris, Elisabetha, nostra, sed fœlicissimæ memoria, ac omni immortalitate dignissima Regina. Vtinam taceres de fœmina, quam nec sponsam, nec virginem appellare ausi estis. Mirabuntur posterum, fuisse aliquando tempus, cum Angli, non modo in temporalibus, sed etiam in spiritualibus, vnius fœminæ arbitrio se submiserint, & illam tanquam supremam Ecclesiæ Anglicanæ Dominam ac caput venerati sint. Sed mittamus hæc. Nam parum ad rem faciunt.*

E P I L O G V S.

Quæ hætenus à me scripta sunt, ut in bonam partem accipias, Tookere, omnino abs te peto. Quanquã merito queri non potes. Primò, quia maiori modestia in te usus sum, quàm tu in me. Secundò, æquio rem causam defendo, quàm tu. Tertio, ego DEI gloriam, & Ecclesiæ utilitatem specto: tu vnius Regis gratiam & fauorem aucuparis.

O P V S C V L V M VII.

DE PONTIFICE

VETERIS TESTAMENTI.

1. **R**ES hominum status ab orbe condito ad nos vsque distinguendi sunt. 1. Status naturæ, ab Adamo vsq; ad Mosen. 2. Status legis Mosaicæ, seu veteris Testamēti, à Mose vsque ad Christum. 3. Status gratiæ seu Evangelij, à Christo vsque ad finem mundi. In statu naturæ

omnes primogeniti erant Sacerdotes, & diuino cultui peculiariter m̄cipati. In statu legis Mosaicæ, voluit quidē Deus omnes primogenitos sibi sanctificari (Exo. 13.2.) sed tamē in illorū locum, ex XII. tribubus Israēl, elegit sibi tribum Leui, & eā diuino seruitio præ cæteris destinauit, iuxta illud Num. 3.12. *Ego tuli Leuitas à filiis Israēl, pro omni primogenito in filiis Israēl, eruntq̄, Leuitæ mei.* Et c. 8.6. *Tolle Leuitas de medio filiorum Israēl, & purificabis eos.* Et infra: *Statues Leuitas in conspectu Aaron & filiorum eius, & consecrabis oblatos Domino, ac separabis de medio filiorum Israēl, ut sint mei: Et postea ingredientur tabernaculum fœderis, ut seruiant mihi.* Et iterum; *Tuli Leuitas pro cunctis primogenitis filiorum Israēl, ut seruiant mihi in Tabernaculo, & orent pro eis, ne sit in populo plaga.*

2. Porro in tribu Leui, tria hominum genera distinguuntur. 1. Leuitæ propriè dicti. 2. Sacerdotes. 3. Summus Sacerdos seu Pontifex. Tametsi enim omnes, qui erant ex tribu Leui, generatim vocati fuerint Leuitæ, seu filij Leui: tamen ex usu Scripturæ, Leuitæ propriè dicti distinguebantur à Sacerdotibus & Pontifice. Nam illi soli vocabantur Sacerdotes, qui offerebant victimas & sacrificia. Illi verò Leuitæ, qui Sacerdotibus ministrabant. Inter Sacerdotes, qui erat summus, vocabatur Pontifex. De eo potissimum hic agimus. Et quidem hoc ordine:

I. De familia Pontificis.

II. De Successione.

III. De Consecratione.

IV. De Officio.

V. De Vestibus & ornatu.

VI. De Reditibus.

VII. De authoritate apud populum.

VIII. De comparatione illius cum Rege.

IX. Quæ utilitas hinc colligi possit.

CAPVT I.

De Familia Pontificis.

IN Tribu Leui erant multæ familiæ, quæ omnes seruitio diuino destinabantur. Pontificatus, seu summū Sacerdotiū secundum legem ordinariā, erat in sola familia Aaronis. Habuit autē Aaron quatuor filios, Nadab, Abiu, Eleazar, & Ithamar. (Num. 3. 2.) Hi omnes simul à Mose consecrati sunt; Aaron quidē in summū Sacerdotem seu Pontificem; filij eius, in simplices seu minores sacerdotes. (Exod. 29. per totum.) Duo primi, Nadab & Abiu, occisi sunt à Deo, quòd ignem alienū obtulissent (Leuit. 10. 1.) & sine liberis, decesserunt. (1. Paral. 24. 2.) Reliqui duo, Eleazar & Ithamar, manserunt in officio sacerdotali cum hoc tamen discrimine, vt Eleazar succederet patri in Pontificatu, non autē Ithamar: Et rursus Eleazaro succederet filius eius primogenitus; & huic etiam primogenitus, & sic deinceps. Alij omnes, essent simplices Sacerdotes.

CAPVT II.

De successione Pontificum.

1. **A**ron fuit primus Pontifex à Deo constitutus, & à Mose consecratus, cum iure successionis (Eccl. 45. 8.) Quod addo, propter Mosen, qui fuit etiā Pontifex, & quidem ante Aaronem; Sed extraordinarius, & sine iure successionis. Nam filij Mosis non erant Pontifices; imò ne Sacerdotes quidem, sed tantum Leuitæ, qui seruibant Sacerdotibus, (1. Paral. 23. 14.)

2. Aaroni successit Eleazar, filius eius, cum pari po-

A a 2   testate;

testate; & huic similiter Phinees, cui propter zelum diuini honoris, promisit Deus sempiternum Pontificatum, iuxta illud Num. 25. 13. *Erit tam ipsi, quàm semini eius, pactum Sacerdotij sempiternum, quia zelatus est pro Deo suo, & expiauit scelus filiorum Israël.* Et 1. Mach. 2. 54. *Phinees pater noster, zelando zelum Dei, accepit testamentum Sacerdotij æternum.* Idem repetitur. Eccl. 45. 28.

3. Hic duæ occurrunt difficultates. Vna, Cur Deus promiserit Phineæ & semini eius Pontificatum sempiternum, cum ei deberetur iure successionis? Nam Phinees erat primogenitus Eleazari: primogenitus autè ex Dei ordinatione, succedebat patri in Pontificatu. Altera, quomodo hæc promissio fuerit impleta, cum cõstet, Heli & multos alios fuisse Pontifices, qui tamen non erant ex semine Phineæ sed ex familia Ithamar.

4. Ad priorem sic respondeo. Ius successionis in eo consistebat, vt patri succederet filius primogenitus, si viueret. Si autem patre adhuc superstite, moreretur primogenitus, tunc secundogenitus in eius locum subrogaretur. Itaque primogenitus nunquam erat certus, se successurum patri in Pontificatu, nisi mortuo patre. Nam illo viuo, non erat certus, se victurum post patrem. Deus ergo viuento adhuc Eleazaro, promisit fore, vt Phinees, qui erat primogenitus Eleazari, superstes esset parenti suo, & ei in Pontificatu succederet cum suis posteris, quod etiam factum est.

5. Ad posteriorem duplex est responsio. Vna, promissionem illam fuisse verè impletam: quia ius Pontificatus semper mansit apud posteros Eleazari & Phineæ, tamen si vsus illius iuris aliquãdiu fuerit in familia Ithamar. Itaque postero Eleazari & Phineæ, semper fuisse Pontifices de iure; posteros verò Ithamar, fuisse aliquãdo Pontifices de facto. Altera, promissionem illã non fuisse absolutam, sed conditionatã; ac proinde, quãdiu
fer

seruata est conditio, validam fuisse promissionem: quando autem desuit seruari, reuocatam esse. Fuisse autem hanc conditionem, vt ius Pontificatus maneret apud posteros Eleazari & Phineæ, quamdiu bene ac legitime eo fungerentur: si secus facerent, priuarentur: illo iure. Fecisse autem secus: itaque priuatos esse.

6. Ego saluo meliori iudicio, puto, vtramque respon- sionem temperandam esse hoc modo. Duo spectari possunt in Pontificatu. 1. Ius seu potestas ordinaria.

2. Usus seu exercitium. Ius absolutè promissum est Phineæ & posteris eius. Usus seu exercitium, sub con- ditione, si non offenderent. Itaque posteri Phineæ sem- per fuerunt Pontifices de iure, posteri verò Ithamar, fuerunt aliquando de facto.

7. Post Phinees, in eadem linea successerunt hi tres, Abisue, Bocci, Ozi, Deinde translatus est Pontificatus ad posteros Ithamar, ac primum ad Heli, vt tradit Iose- phus lib. 5. antiquit. in fi. & alij. Hic tria disputari solent. *Primò*, quare hæc translatio facta sit? *Respondeo*: In pœ- nam peccati & negligentiæ cultus diuini. *Secundò*, quam- diu manserit Pontificatus in familia Heli? *Respondeo*: Usque ad tempora Salomonis, qui eiecit Abiathar, & assumpsit Sadoc, (vt paulo post dicam.) *Tertiò*, quis successerit Heli in Pontificatu? *Respondeo*: Heli habet duos filios Sacerdotes, Ophni, & Phinees (1. Reg. 1. 3.) Vterque mortuus est ante patrem (1. Reg. 4. 11.) Itaque neuter potuit illi in Pōtificatu succedere. Porro, Oph- ni nullum legitur reliquisse filium. Phinees reliquit duos, Achitob & Ichabod posthumum (1. Reg. 4. 21. & 1. Reg 14. 3.) Achitob successit Heli, auo suo in Pon- tificatu, & alij deinceps hoc ordine:

I. HELI, Pontifex & iudex, 1. Reg. 1.

II. ACHITOB, nepos Heli, 1. Reg. 14. 3.

III. ACHIAS, filius Achitob, sub Saule, ibidem.

- IV. ABIMELECH*, filius Achitob, & frater Achia, (1.Reg.14.3.) qui Davidi fugienti dedit panes propositionis, & gladium Goliad, (1.Reg.21.) & ob eam causam à Saùle, cum aliis Sacerdotibus, occisus est, (1.Reg.22.)
- V. ABIATHAR*, filius Abimelech, qui euasit manum Saùlis, & fugit ad Davidem, (1.Reg.22.20.) Mansit autem in Pontificatu usque ad tempora Salomonis, (3.Reg.2.27.)
8. Post Abiathar iterum rediit Pontificatus ad familiam Eleazari & Phinees. Nam Salomon, ut insinuauit, eiecit Abiathar propter conspirationem cum Adonia factam, & in locū eius subrogauit Sadoc, qui erat ex linea Eleazari, (3.Reg.2.27.) Porrò à Sadoc usque ad captiuitatem Babylonicā, fuit hic ordo Pontificum, quantum ex Scripturis colligi potest.
- I. SADO C*, ungitur in Pontificem sub Salomone, (1.Paral.29.22.)
- II. ACHIMAS* } filij Sadoc.
III. AZARIAS }
- IV. AMARIAS*, sub Iosaphat Rege, (2.Par.19.11.)
- V. IOIADA*, sub Athalia & Ioas, (4.Reg.12.7. & 2.Paral.23.per tot.) Vxor eius fuit filia Regis Ioram, (2.Paral.22.11.) Mortuus est, cum esset annorum centum & 30. (2.Paral.24.15.)
- VI. ZACHARIAS*, filius Ioiada, sub finem regni Ioas, (2.Par.24.20.) qui iussu Regis, à populo lapidatus est, in atrio dom⁹ Domini (ibid.v.21.)
- VII. AZARIAS*, qui reprehendit Oziam Regem, eo quod vellet adolere incensum super Altare thymiamatis (2.Paral.26.17.)
- VIII. VRIAS*, sub Rege Achaz (4.Reg.16.10.)
- IX. AZARIAS*, sub Ezechia (2.Paral.31.10.)
- X. SOBNA*, sub eodem, contra quem prophetat Isaias

Isaias cap. 22. v. 15. usque ad finem capitis.

XI. *ELIACIM*, filius Helciae, sub Manasse, quem *Isaias cap. citato, v. 20. praedicit, loco Sobna, collocandum in Pontificatu.*

XII. *HELCIAS*, sub Iosia (4. Reg. 22. & 23. Et 2. Paral. 34.)

XIII. *SARAIAS*, qui cum Sedecia Rege ductus est in captiuitatem Babylonicam (4. Reg. 25. 18. Ierem. 52. 24.)

9. Sub initium captiuitatis, cum Saraias Pontifex ductus esset in Babylonem, successit illi Phassur, filius Emmer, qui Ieremiam vinxit in carcerem (Iere. 20. 1.) An autem fuerit verus & legitimus Pontifex, meritò à quibusdam dubitatur. Porro, post captiuitatem Babylonicam, primus Pontifex fuit Iosue, filius Iosedec, ex familia Eleazari, cum hac successione.

I. *IOSVE*, filius Iosedec, sub Cyro & Dario (1. Esdr. 3. 2.) coepit cum Zorobabel edificare templum in Ierusalem (1. Esdr. 5. 2.)

II. *IOACIM*, filius Iosue

III. *ELIASIB*, filius Ioacim

IV. *IOADA*, filius Eliasib

V. *IOATHAN*, filius Ioada.

VI. *IEDDOA*, filius Ioathan (ibidem) qui ab aliis vocatur Iaddus. Hunc Alexander Magnus, Hierosolymam accedens, adorauit, teste Iosepho lib. 13. cap. vlt. Cuius frater Manasses edificauit templum Samaritanum in Garizim, apud eundem Iosephum, lib. 11. cap. 7.

VII. *ONIAS I.* Iaddi filius.

VIII. *SIMON*, filius Oniae, cognomento Iustus (Iosephus lib. 12. cap. 3.)

IX. *ELEAZARVS*, frater Simonis, qui petente Ptolomaeo Philadelpho, misit in Aegyptum 72. interpretes,

qui vetus Testamentum ex Hebraico sermone in Græcum transtulerunt (Ioseph. lib. 12. cap. 2.)

X. *MANASSE*, Iaddi filius, Onia frater (Ioseph. lib. 12. cap. 3.)

XI. *ONIAS* 2. Simonis iusti filius, qui iã senior, tributum Ptolomeo Evergeta negavit. Vnde multa mala fuissent consecuta, nisi Iosephus Tobia & sororis Pötificis filius, legationem suscepisset ad Ptolomeum.

XII. *SIMON* 2. frater Onia secundi, de quo Iosephus lib. 12. cap. 4. sub finem.

XIII. *ONIAS* 3, filius huius Simonis, ad quem Rex Spartiatarum Arius misit legationem cum literis (1. Mach. 12. 20.) De hoc Onia, viro sanctissimo, multa habentur 2. Mach. 3. & 4,

XIV. *IASON*, frater Onia, qui vivente adhuc Onia, malis artibus ab Antiocho Rege, Pontificatum obtinuit per triennium (2. Mach. 4. 7.)

XV. *MENELAVS*, qui cum non esset de genere Sacerdotali (erat enim ex tribu Benjamin) Iasonem post 3. annos de Pontificatu deiecit, & sibi illum à Rege deferri curavit (2. Mach. 4. 24.) Sed cum promissas Regi pecunias non solueret, iterum depositus est, subrogato in eius locum Lysimacho (2. Mach. 4. 29.)

XVI. *LYSIMACHVS*, Menelai frater, qui à populo interfectus est. (2. Mach. 4. 41.)

XVII. *ALCINVS*, ex familia Aaronis, qui meritò Pontificatum amisit, eo quod ritibus gentilium se contaminasset. (2. Mach. 14. 3.)

XVIII. *MATHATHIAS*, Machabæorũ Pater, quẽ alij affirmant, alij negant fuisse Pontificẽ. Vide nostrũ Serarium in cõmentario lib. 1. Mach. c. 2.

XIX. *IVDAS MACHABÆVS*, Mathathia filius,

filius, de quo Iosephus lib. 12. cap. 17.

XX. *IONATHAS, frater Iudæ (1. Mach. 12. 6.)*

XXI. *SIMON, Iudæ & Ionathæ frater (1. Mac. 14. 20.)*

XXII. *IOANNES HYRCANVS, Simonis filius (1. Machab. 16. 24.)*

10. Reliqui Pontifices, qui deinde secuti sunt vsque ad tempora Christi & Apostolorum, ex profana historia petendi sunt. Nam in Scripturis sacris nulla fit eorum mentio. Solùm ex Euangelio constat, Annam & Caipham fuisse Pontifices, de quibus hic nihil dicendum est. Illud porrò in hac tota serie ac successione Pontificum notari debet, generalem fuisse legem seu ordinationem Dei, vt nullus Pontificatu, nisi per mortem, defungeretur; nec alius, priore adhuc viuento, subrogari possit. Quæ tamen lex, præsertim quando Reges & Principes sæculares immiscuerunt se rebus Ecclesiasticis, aliquoties seruata non est. Primò sub Salomone, qui eiecit Abiathar à summo sacerdotio, & subrogauit illi Sadoc. Secundò, sub Antiocho Rege, cuius authoritate, primùm quidem Onias Pontificatu abire cõpulsus est; tum Iason & Menelaus successiuè substituti; demùm illi ipsi, de gradu iterùm deiecti sunt. Tertiò, sub Herode, qui pro suo arbitrio posuit & remouit, quos voluit. Et quidẽ Antiochus & Herodes, in hac re, abusi sunt potestate regia, & meritò ab omnibus reprehenduntur. De Salomone, rectène, an secus fecerit, quæstio est; de qua infra latius.

C A P V T III.

De consecratione Pontificis.

1. **T**Ametsi Leuitæ, Sacerdotes, & Pontifex, iure successionis haberent sua officia, non tamen poterant ea actu exercere, nisi prius certo ac legitimo

A 3 § ritu

ritu consecrati essent. Ritus consecrandi Leuitas, habentur Num. 8. 6. his verbis: *Tolle Leuitas de medio filiorum Israël, & purificabis eos iuxta hunc ritum. Aspergantur aqua lustrationis, & radant omnes pilos carnis suæ. Cùmque lauerint vestimenta sua, & mundati fuerint, tollent bouem de armētis, & libamentũ eius, similam oleo conspersam: bouem autẽ alterum de armento tu accipies pro peccato: Et applicabis Leuitas coram Tabernaculo fœderis, cõuocata omni multitudine filiorũ Israël. Cùmque Leuitæ fuerint corã Domino. Ponent filij Israël manus suas super eos: Et offeret Aaron Leuitas, munus in conspectu Domini à filiis Israël vt seruiãt in ministerio eius. Leuitæ quoq; ponent manus suas super capita boum, è quibus vnũ facies pro peccato, & alterũ in holocaustũ Domini, vt depreceris pro eis. Statuesq; Leuitas in cõspectu Aaron & filiorũ eius, & consecrabis oblatos Domino, ac separabis de medio filiorũ Israël vt sint mei. Et postea ingredientur tabernaculũ fœderis, vt seruiãt mihi. Sicq; purificabis & cõsecrabis eos in oblationẽ Domini; quoniã dono donati sũt mihi à filiis Israël. Pro primogenitis accepi eos. Et paulò post: Leuitæ purificati sunt, & lauerũt vestimẽta sua. Eleuauitq; eos Aaron in cõspectu Domini, & orauit pro eis, vt purificati ingrederẽtur ad officia sua in tabernaculũ fœderis coram Aaron & filiis eius.*

2. In quo ritu tria generatim spectanda sunt. 1. Purificatio Leuitarum. 2. Consecratio. 3. Applicatio ad vsum ministerij. Purificabantur Leuitæ, ante cõsecrationem quatuor modis. 1. Aspersione aquę lustrationis. 2. Rasione pilorum totius corporis. 3. Lotione vestimentorum. 4. Oblatione sacrificij pro peccato.

3. Aqua lustrationis, seu expiationis, dicebatur: cui cineres vaccæ rufæ infusi erãt. Huius aspersione mundabantur, quicumque contraxerant aliquam immunditiam legalem, siue ex contactu cadaueris, siue aliunde. (Num. 19. per totum.) Nec vlli immundo licebat accede

accedere tabernaculum, nisi prius hac aqua mundatus & expiatus esset. (ibidem.)

4. Rasio pilorum totius corporis, & lotio vestimentorum, non solum in purificatione Leuitarum, sed etiam in expiatione leproforum adhiberi solita est. (Leuit. 14. 7.) Diuerso tamen modo. Nam leprosi ideò radabant pilos capitis, barbæ, superciliarum & totius corporis, & lauabant vestimenta, vt nihil apud se haberent, in quo lepra posset foueri aut occultari. Leuitæ verò, vt per illam externam mundationem monerentur, se interiùs ab omni lepra spirituali purgatos esse oportere: Nec Deum minus abhorrere ab iis ministris, qui animo ac mente inquinati, quàm homines ab iis, qui lepra corporali infecti sunt.

5. Post peractam hanc purificationem Leuitarum, sequebatur eorum consecratio, quæ in eo consistebat, quod Aaron acciperet eos à filiis Israël, loco primogenitorum, & offerret illos Deo in ministerium tabernaculi, & pro illis oraret, vt benè fungerentur suo officio. Hoc significant illa verba superius citata; *Offeret Aaron Leuitas, munus in conspectu Domini à filiis Israël, vt seruiant in ministerio eius.* Et iterum; *Eleuauit eos Aaron in conspectu Domini, & orauit pro eis.*

6. Cum hoc modo iam essent consecrati, applicabantur ad vsum ministerij, eo ipso, quod intromitterentur in tabernaculum fœderis Domini, iuxta illud; *Vt purificati ingrederentur ad officia sua in tabernaculum fœderis coram Aaron & filiis eius.* Hæc de Leuitis.

7. Ritus consecrandi Pontificem & Sacerdotes, habetur Exod. 28. 1. his verbis; *Sed & hoc facies, vt & mihi in sacerdotio consecrentur. Tolle Vitulum de armento & arietes duos immaculatos panesque azymos, &c.* Et paulò post; *Aaron & filios eius applicabis ad ostium tabernaculi testimonij. Cùmque laueris patrem cum filiis suis aqua, indues*

Aaron

Aaron vestimentis suis, & oleum unktionis fundes super caput eius, atque hoc ritu consecrabitur. Filios quoque illius applicabis, & indues tunicis lineis, cingesque balteo. Et infra; Tolles quoque arietem alterum, super cuius caput Aarō & filij eius ponēt manus. Quem cū immolaueris, sumes de sanguine eius, & pones super extremū auriculæ dextræ Aarō & filiorū eius, & super pollices manus eorū ac pedis dextri, fundesque sanguinem super altare per circuitum. Cumq; tuleris de sanguine, qui est super altare, & de oleo unktionis, asperges Aarō & vestes eius, filios & vestimenta eorum. Consecratisq; ipsis & vestibus, tolles adipem de ariete, & caudam, & aruinam, quæ operit vitalia, ac reticulū iecoris, & duos renes, atque adipem qui super eos, armumque dextrum, eo quod sit aries consecrationis, tortamq; panis unius, crustulam conspersam oleo, lagenam de canistro azymorum, quod positum est in conspectu Domini: ponēsque omnia super manus Aaron & filiorum eius, & sanctificabis eos eleuans coram Domino &c. Hæc omnia prolixè repetuntur, Leuit. 8. per totum.

8 Atque hic est ritus, quo Aaron in Pontificem, & filij eius in Sacerdotes à Mose consecrati sunt. In quo etiam tria spectari debēt. 1. Purificatio Pontificis & Sacerdotum. 2. Consecratio. 3. Applicatio ad vsum ministerij. Purificatio fiebat duobus modis. Primò, lotionem totius corporis. Secundò, oblatione sacrificij pro peccato. Consecratio perficiebatur hoc ordine. 1. Post lotionem. Pontifex ornatu Pontificali, & Sacerdotes sacerdotali induebantur. 2. Pontifex ungebatur oleo unktionis in capite; non item Sacerdotes. 3. Tam Pontifex, quàm Sacerdotes, in extremo auriculæ dextræ, & similiter in pollice manus ac pedis dextri, tingebantur sanguine arietis immolati. 4. Non solùm Pontifex & Sacerdotes, sed etiam vestes eorum, sanguine arietis & oleo unktionis aspergebantur. Denique multa ex canistro panum, & ex ariete immolato, dabantur illis in manus,

nus, vt ea leuarent coram Domino: quo signo, non solum dabatur illis potestas sacrificandi, sed simul applicabantur ad vsum ministerij, quod potissimum consistebatur in sacrificando.

9. Cæterum, vt maior esset solennitas huius actionis, triplex in ea sacrificiū offerebatur. 1. Vitulus in hostiam pro peccato. 2. Aries vnus in holocaustum. 3. Aries alter in hostiam pacificā. Igitur tota series actionis procedebat hoc modo & ordine. Primò, Aaron, & filij eius, qui erant consecrādi, publicè coram toto populo adducebantur ad tabernaculū, & ibi lauabantur aqua. 2. Aarō induebatur habitu Pontificali, & super caput eius fundebatur chrisma, seu oleum vnctionis. 3. Filij Aaronis induebantur habitu sacerdotali, nō tamen fundebatur oleum vnctionis super capita illorum. 4. Adducebātur ad ostiū tabernaculi, vitulus & duo arietes: & præterea adferebantur panes azymi in canistro, cum quibusdam aliis ad eundem vsum pertinentibus.

10. Deinde sequebatur primum sacrificium, id est, immolatio vituli pro peccato, hoc modo. 1. Aaron & filij eius imponebant manus super caput vituli, qui mactabatur. 2. pars sanguinis eius ponebatur super cornua altaris, pars altera fundebatur ad basim eius. 3. totus adeps, qui operit intestina, & reticulum iecoris, & duo renes cum suo adipe, incēdebantur super altare. 4. Carnes, corium, & fimus comburebatur foris extra castra.

11. Mox succedebat secundum sacrificium, id est, immolatio vnus arietis in holocaustū, hoc ordine. 1. Impositis super caput eius manibus, mactabatur. 2. sanguis eius spargebatur super altare per circuitū. 3. corpus secabatur in partes. 4. intestina lauabantur. 5. pedes & intestina iam lota ponebantur super caput & alias partes. 6. hæc omnia incendebantur super altare.

12. Postea mactabatur alter aries in hostiam pacificam,

cam, hoc ritu. 1. Moses sumebat de sanguine eius, & oblinebat extremum auriculæ dextræ Aaronis & filiorum eius; itemque pollicem manus ac pedis dextri. 2. Spargebat sanguinem super altare per circuitum. 3. sumebat de sanguine, qui erat super altare, & de oleo unctiois, & aspergebat Aaronem & filios eius, & vestes eorum. 4. sumebat adipem, caudam, pinguedinem, quæ operit intestina, reticulum iecoris, duos renes cum adipe eorum, armum dextrum, portionem panis, crustulam oleatam, & laganum, & tradebat Aaroni & filiis eius, ut leuarent coram Domino. 5. suscipiebat iterum omnia de manibus eorum & incendebat super altare in holocaustum.

13. Circa hanc totam actionem & solennitatem eius, multa disputari possent. 1. de variis Iudæorum purificationibus. 2. de generibus sacrificiorum. 3. de sacris vestibus Pontificum & Sacerdotum. 4. de tabernaculo & structura eius. Sed hæc, vel non spectant ad institutum nostrum, vel de illis infra agendum est. Tria tamen hoc loco discutienda sunt. 1. quamdiu durauerit hæc tota actio & solennitas consecrationis. 2. quare tot ceremoniæ adhibitæ sint. 3. an omnes semper adhibitæ sint. Igitur est.

QVÆSTIO I.

Quamdiu durauerit hæc tota actio consecrationis Aaronicæ.

14. **C**ertum est, primam consecrationem, qua Aaron in Pontificem, & filij eius in Sacerdotes consecrati sunt, durasse septem diebus. Hoc enim expressè præceptum erat à Deo, iuxta illud Exod. 29. 3. *Omnia quæ præcepi tibi, facies super Aaron & filiis eius. Septem diebus consecrabis manus eorum, & vitulum pro peccato offeres per*
sin

*singulos dies ad expiandū. Et Leu. 8. 33. De ostio tabernaculi non exhibitis septem diebus, vsque ad diem, quo complebitur tempus consecrationis vestrae. Septem enim diebus finitur cōsecratio. Die ac nocte manebitis in tabernaculo, obseruātes custodias Domini, ne moriamini. Sic enim mihi præceptū est. 15. Potest tamen duobus modis hoc intelligi. 1. Quod tota actio consecrationis paulatim & successiuè, spacio septem dierum peracta sit, ita vt Aaron & filij eius, primum quidem loti sint; deinde sacro habitu ornati; tum vncti, & aspersi; ac sic deinceps, donec tandem die septimo finis actioni sit impositus. 2. Quod tota consecratio cum omnibus ritibus ac ceremoniis, primo die fuerit integrè absoluta, & postea per sequentes dies, quotidie integrè repetita; ita vt Aaron & filij eius, septies fuerint loti aqua, septies induiti sacro habitu, septies vncti, tincti, & aspersi, & septies terna sacrificia Deo oblata. Hoc videtur probabilius. 1. Quia Iosephus, Lyranus, & multi alij ita sentiunt. 2. Quia colligitur ex illis verbis paulò ante citatis; *Septem diebus consecrabis manus eorum, & vitulū pro peccato offeres per singulos dies.* Vbi illa particula, *per singulos dies*, planè significat, quotidie oblatum fuisse vitulum pro peccato, & quotidie consecratas manus Aaronis & filiorum eius.*

16. *Dices*, Inde non sequitur, quotidie omnes ceremonias fuisse repetitas, sed tantum aliquas. Fateor, non sequi euidenter, sed solūm probabiliter. Et ideò, præter duas expositiones iam allatas, potest dari tertia, quæ sit media inter vtramque, nimirum, quòd tota consecratio, cum omnibus ritibus ac ceremoniis, primo die fuerit integrè absoluta, & postea per sequentes dies, non quidem integrè, sed tamen aliqua ex parte, quotidie repetita. Nam verisimile est, Aaronem & filios eius non nisi semel, id est, primo die, fuisse lotos aqua. Quid enim necesse erat, secundò die iterum la-

uari,

uari, & similiter tertio ac sequentibus, cum iam semel loti ac purgati essent? Idem dici potest de effusione olei sacri super caput Aaronis. Nihil tamen definitio; sed solum in re dubia, quid probabile sit, interpretor.

17. Manet vna difficultas; an etiam consecratio aliorum Pontificum, qui Aaroni successerunt, durauerit septem diebus? *Respondeo*. Certum est, debuisse sic fieri; an semper factum, incertum. Prior pars dupliciter probari potest, Primò, ex præcepto Dei generali, quod allatum est, *Septem diebus finitur consecratio*. Secundò, speciatim ex illo, *Exod. 29. 29. Vestem autem sanctam, qua utetur Aaron, habebunt filij eius post eum, ut unguantur in ea, & consecrentur manus eorum. Septem diebus utetur illa, qui Pontifex pro eo fuerit constitutus de filiis eius, & qui ingreditur tabernaculum testimonij, ut ministret in sanctuario*. Posterior pars probatur, quia incertum est, an consecratio Eleazarum, qui proximè successit Aaroni parenti suo, durauerit septem diebus. Sic enim legimus. *Num. 20. 25. Tolle Aaron & filium eius cum eo, & duces eos in montem Hor. Cùmque nudaueris Patrem veste sua, indues ea Eleazarum filium eius. Aaron colligetur, & morietur ibi. Fecit Moses, ut præceperat Dominus; & ascenderunt in montem Hor coram omni multitudine. Cùmque Aaron spoliasset vestibus suis, induit eis Eleazarum filium eius. Illo mortuo in montis supercilio, descendit cum Eleazaro. Ex quibus verbis colligimus, Eleazarum non alio ritu consecratum esse à Mose, quàm quod ascenderit in montem Hor, & ibi acceperit vestem Pontificiam, & statim iterum descenderit. De qua re dicemus latiùs in quæstione tertia.*

QVÆSTIO II.

Quare tot ceremoniæ adhibita sint in consecratione Pontificis & Sacerdotum?

18. **E**ius rei tres causæ assignari possunt. Vna sumitur ex parte officij sacerdotalis. Altera ex parte eius, qui suscipit illud officium. Tertia ex parte populi, seu subditorum. Igitur prima causa, cur Deus voluerit Pontificem & Sacerdotes cōsecrari tot ritibus ceremoniis, ac solennitatibus, est hæc, vt ostenderet præstantiam, dignitatem & sanctitatem officij Sacerdotalis: Et, quod nemo ad officium tam sanctum ac diuinū deberet accedere, nisi prius à Deo speciatim electus, & publicè coram populo in hunc finem esset consecratus. Hinc grauissimè puniti sunt, qui ingesserunt se in officium Sacerdotale, cum nō essent consecrati. Exemplum habemus in Chore, Ieroboam, & Ozia, Chore viuis à terra absorptus est, (Nu. 16.) Ieroboam manus repente exaruit. (3. Reg. 13.) Ozias lepra percussus est. (2. Paral. 26.)

19. Secunda causa est, vt ipsimet Pontifices & Sacerdotes, ex illis ritibus ac ceremoniis, caperent duplicem utilitatem. Primò quidē, vt meminissent se debere esse sanctos & puros coram Domino, qui ad tam sanctum & purum ministerium electi à Deo & cōsecrati essent: Et sanè, tanto maiorem sanctitatem ac puritatem ab ipsis, quàm à populo, requiri, quanto ipsi, quàm populus, in sanctiori gradu ac statu essent collocati. Secundo, vt in aduersitatibus & periculis, quæ sæpe occurrūt in tali officio, possent seipsum solari & erigere. Nam sicut isti, qui præsent aliis in rebus temporalibus, sæpe vel à suis subditis, vel ab hostibus affliguntur; sic multo magis contingit illis, qui in cura animarum prin-

cipatum tenent. Hoc in veteri Testamēto experti sunt Aaron, (Num. 16.) Zacharias, (2. Paral. 23.) Azarias, (2. Paral. 26.) Et in nouo, Apostoli, Matth. 10. 16. *Ecce ego mitto vos, sicut oues in medio luporum.* Ioan. 16. 2. *Venit hora, ut omnis, qui interficit vos, arbitretur, obsequium se prestare Deo.* Et nominatim S. Paulus 2. Cor. 11. 23. *In laboribus plurimis, in carceribus abundatius, in plagis supra modum, in mortibus frequenter. Ter virgis cæsus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, &c.* Cùm ergo huiusmodi viri, tot miseriis expositi sint, necesse est, habeant aliquid, quo se solentur, ne oneri succumbant. Id in veteri Testamento factum est per solennes ritus ac ceremonias, quibus Sacerdotes & Pontifices ex mandato Dei consecrabantur. Nam inde certò illis constabat, se à Deo speciatim electos ac designatos esse, ut in tali officio Deo ministrarent, ac proinde ut omnia aduersa, quæ tali officio annexa essent, libenti ac forti animo sustinerent. Ex quo ulterius facile sibi persuadebant, quidquid ratione vocationis acerbum ac molestum eueniret, non nisi in bonum exitum, diuina ordinatione, cessurum. Simile est in nouo Testamento.

20. Tertia causa est, ut etiã subditi ex tali ceremoniarum solēnitate fructū aliquem perciperēt. Qui quidem fructus erat duplex. Alter, quòd ex publica cōsecratione certò agnoscerent suos Pastores, quibus ipsorū salus cōmissa esset. Alter, quod scirent, quantum honorē & reuerentiam, propter sanctitatem officij, præstare illis oporteret. De quo puncto alibi iterum dicendum erit.

21. Ex dictis duo colliguntur. Vnum est, quod etiam in nouo Testamento nulli debeant esse ministri Ecclesiæ, nisi à Deo speciatim electi, & solēni ritu consecrati; quòd vrget Apostolus Hebr. 5. 4. *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron.* Hoc non seruatur apud Lutheranos & Calvinistas. Ibi ingerunt

runt se ex turba, qui volunt, modo garrere norint ac calumniari. Alterum, quod in veteri Testamento, tanto res aliqua maioris momenti fuerit apud Deū, quanto pluribus, sanctioribus & solēnioribus ritibus ac ceremoniis, voluerit eam Deus honorare. At multo plures, sanctiores & solenniores ritus adhibebantur in consecratione sacerdotum ac Pontificum, quàm Regum, vt suo loco ostendemus.

Q V Æ S T I O I I I.

An omnes ceremoniæ semper adhibite sint?

22. **S**ensus est, an quotiescunque post Aaronem, facta fuit consecratio alicuius Pontifici, adhibite sint omnes ceremoniæ, quæ in consecratione Aaronis adhibitæ sunt; nimirum, lotio, ornatus, vnctio in capite, tinctio, aspersio, sacrificium, & solennitas septē dierum. Non videtur id factum esse in cōsecratione Eleazari, qui proximè successit Aaroni. Nam nihil aliud in ea factum est, vt supra dixi, quàm quòd in monte Hor, induerit vestem Pontificalem, qua vsus fuerat Aaron, & cum ea descenderit ad populum.

23. In hac difficultate sunt tres opiniones. Prima, quòd Eleazarus ex speciali Dei voluntate ac dispensatione, factus sit Pontifex, sine solenni ritu consecrationis, per solam assumptionem vestis Pontificalis. Altera, quod ritus consecrationis verè adhibitus sit, non quidem in monte Hor (propter defectum tabernaculi, quod manserat in inferiori loco, in medio castrorum) sed postea, cum ex monte rediissent ad tabernaculum; vel certè, cum expugnassent & occupassent terram duorum Regum Amorrhæorum; vel denique, cum post transitum Iordanis, venissent in terram pro-

missionis. Tertia, quod non opus fuerit adhibere totā solennitatem, sed solam vnctionem & ornatum Pontificalem. Ratio est, quia Eleazarus iam ante solenni ritu consecratus fuerat Sacerdos cum tribus fratribus & Aarone patre. Ergo iam adhibitæ fuerant omnes ceremoniæ, quæ erant communes Sacerdotibus & Pontifici. Ergo solūm necesse erat eas adhibere, quibus Pontifex distinguebatur à Sacerdotibus. Illæ autem erant duæ tantum, nempe, vnctio in capite, & assumptio ornamenti Pontificalis. Vtraque potuit adhiberi in monte Hor. Et de altera quidem constat; de altera verò credibile est adhibitam esse.

24. Ego, saluo meliori iudicio, sic sentio. Primò, ex præcepto diuino necessarium fuisse, vt quicumque Pontifex crearetur, septem diebus maneret in tabernaculo, in habitu Pontificali. Secundò, vt vngeretur oleo vnctionis in capite. Tertiò, vt pollex dextræ manus ac pedis, itémque extremū auriculæ dextræ; tingeretur sanguine arietis immolati. Hæc tria colliguntur ex verbis Exodi 29. 29. supra citatis. Nec dubito, quin seruata sint in consecratione Eleazari, tametsi Scriptura expressè id non dicat. De lotionem nihil certè definiri potest.

C A P V T I V.

De officio Pontificis.

1. **P**ontifex habebat quædam officia cōmunia cum aliis Sacerdotibus; quædam sibi propria ac peculiariora. Communia erant hæc decem. Primum, offerre victimas seu sacrificia super altare holocausti. (Leuit. 1. 2. 3.) Secundum, in eodem altari, in vsum sacrificiorum, alere seu nutrire perpetuum ignem, subiiciendo illi quotidie ligna. (Leuit. 6. 12.) Tertium, bis quotidie, id est, mane

mane & vespere, ponere & adolere incensum super altare thymiamatis. (Exod. 30. 1.) Erant enim duo altaria legitima: Vnum holocausti, in quo victimæ seu sacrificia offerebantur: alterum thymiamatis, in quo aromata suauissimi odoris incendebantur. Hoc aureum; illud æreum. Quartum, bis quotidie, affuso oleo oliuarum, concinnare lucernas, quæ erant in candelabro aureo, iuxta Altare thymiamatis. (Exod. 25. 37. & Leu. 24. 2.) Quintum, singulis Sabbathis duodecim panes calidos ponere super mensam propositionis, & veteres inde remouere ac comedere. (Exod. 25. 23. & Leuit. 24. 5.) Sextum, immolare vaccam rufam extra castra (Num. 19. 3.) Septimum, adiurare mulieres in casu zelotypiæ. (Num. 5. 11.) Octauum discernere inter lepram & lepram (Leu. 13. per totum.) Nonum, expiare seu mundare leprosos, puerperas, menstruosas & semifluos (Leuit. 12. & sequentibus.) Decimum, Legem Dei scire, interpretari, & alios docere. (Aggæi 2. 12. & Malac. cap. 2. vers. 7.)

2. Propria erant hæc quatuor. Primum, semel in anno intrare in Sanctuarium. Secundum, consecrare Leuitas & Sacerdotes. Tertium, in controuersis legalibus vltimam ferre sententiam, cui omnes sub pœna capitis tenebantur obedire. Quartum, in rebus dubiis, quæ maioris essent momenti, consulere Deum. Hæc, quia propriè ad institutum nostrum pertinent, breuiter explicanda sunt.

1. Pontificis officium.

3. **I**gitur primum officium Pontificis erat, semel in anno, nimirum in solenni die expiationis seu propitiationis, introire in sanctuarium, seu in Sancta sanctorum (Hebr. 9. 7.) Et instituere publicam expiationem

nem totius populi Israëlitici ab omnibus peccatis & immunditiis toto anno contractis (Leuit. 16. per totū.) Vbi notandum est duplicem fuisse expiationem in veteri Testamento. Vnam priuatam & particularem, qua vel leprosi, vel puerperæ, vel alij, qui haberent aliquam immunditiam legalem, expiari solent: alteram publicā & vniuersalem, qua tota multitudo seu Ecclesia Israëlitarum mundabatur. Prior fiebat sæpe in anno; posterior, de qua hîc agimus, semel duntaxat: Prior à quouis Sacerdote: posterior à solo Pontifice: Prior extra Sanctuarium; posterior, partim in Sanctuario, partim extra. Fiebat autē hoc ritu. Primò, totus populus eo die cessabat ab omni opere seruili, & ieiunabat vsque ad vesperam. Secundò, Pontifex lauabat se aqua, & induebat vestes Pontificales. Tertiò, antequam inciperet publicam expiationem, præmittebat tres alias, quæ tamē publicæ subseruiebant: vnam sui ipsius & familiæ suæ, oblatione vituli pro peccato, & arietis in holocaustum. Alteram Tabernaculi & Sanctuarij, partim vapore, seu nebula accensorum aromatum, partim septena aspersione sanguinis ex immolato vitulo & hirco: Tertiam altaris thymiamatis, sola aspersione sanguinis.

4. His peractis, sequebatur publica expiatio, hoc modo: Pontifex, qui ab initio miserat sortem super duos hircos, vt alter immolaretur pro peccato, alter viuus mitteretur in desertum; hunc statuebat in conspectu multitudinis, & posita vtraque manu super caput eius, confitebatur omnes iniquitates & peccata filiorum Israël, eaque capiti astantis hirci imprecabatur; & sic mittebat eum in desertum, quasi auferentem & portantem peccata totius populi. Vnde & hircus, seu caper Emissarius, dictus est. Hęc omnia prolixè habentur, Leuit. 16.

I I. O F F I C I V M.

5. **S**ecundum officiū Pontificis erat, cōsecrare Leuitas & Sacerdotes, iuxta eū ritum, qui describitur, Exod. 29. Leuit. 8. & Num. 8. De quo ritu superius actum est. Hoc officiū Pontificis designabatur per vntionem capitis, vt rectè notat D. Thom. in 1. 2. q. 102. art. 5. ad 8. Et ratio est, quia sicut oleum vntionis, seu sacrum Chrisma, quod effundebatur in caput Pontificis, defluebat inde ad alia membra, iuxta illud Psal. 132. *Sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron*: sic potestas offerendi sacrificia, & ministrandi in Tabernaculo, à Pontifice per legitimam consecrationē descendebat ad Sacerdotes & Leuitas, tanquam à capite Synagogæ in membra inferiora.

6. Porro, in hoc oleo vntionis duo spectāda sūt, nēpe cōpositio & vsus Modus cōponēdi habetur Exodi 30. 22. his verbis: *Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: Sume tibi aromata primæ myrrhæ & electæ quingētos siclos, & cinnamomi mediū, id est, ducētos quinquaginta siclos, calami similiter ducētos quinquaginta, casia autē quingentos siclos in pōdere sanctuarij, olei de oliuetis mēsurā hin: faciesq; vntionis oleū sanctū, unguentū cōpositū opere unguentarij.*

7. Mox subiūgitur vsus illius olei, his verbis: *Et unges ex eo tabernaculū testimonij, & arcā testamenti, mensamq; cum vasis suis, candelabrū & utensilia eius, altaria thymiamatis & holocausti, & vniuersam supellectilem, quæ ad cultum eorum pertinet. Sanctificabisq; omnia, & erunt sancta sanctorū: qui tetigerit ea, sanctificabitur. Aaron & filios eius unges, sanctificabisq; eos, vt sacerdotio fungātur mihi. Filis quoq; Israël dices: Hoc oleum vntionis sanctū erit mihi in generationes vestras. Caro hominis non ungetur ex eo, & iuxta compositionem eius non facietis aliud, quia sanctificatum est, & sanctum erit vobis.* Igitur, non licebat vti hoc

oleo vnctionis, nisi ad vngendū Pontificem, Sacerdotes, tabernaculū, & ea, quę erant in tabernaculo. Solus tamen Pontifex vngebatur in capite; non item Sacerdotes. Alię res aut personę nō poterāt vngi hoc oleo, ne quidem Reges, vt latius probandū est cap. 8. q. 4.

III. OFFICIUM.

8. **T**ertium officium Pontificis erat in controuersis legalibus agere supremū iudicem, & pronuntiare vltimā sententiā, cui omnes sub pœna mortis tenebantur obedire seu acquiescere. Ita Iosephus lib. 2. cōtra Apionem, vbi sic habet: *Pontifex ante alios Sacerdotes Deo sacrificat, leges custodit, diiudicat cōtrouersias, conuictos delicti punit: cui qui non obedit, is pœnas luit, tanquam in Deum impius.* Et manifestè colligitur ex eo Deut. 17. 12. *Qui autē superbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, morietur homo ille, & auferes malum de Israēl.*

9. Hic aliqua notanda sunt. Primum est, quod duplices fuerint cōtrouersię legales in populo Hebræorum: alię propriè pertinebant ad Sacerdotes, vt cōtrouersia de lepra: alię ad magistratum politicū, vt cōtrouersia de sanguine. (Deut. 17. 8.) Vtręque dictę sunt legales, duplici de causa. Primò, quia oriebantur ex ipsa lege, non satis bene intellecta: priores quidem ex lege ceremoniali, posteriores verò ex iudiciali. (2. Paral. 19. 10.) Secundò, quia per veram legis interpretationem erant dirimendę. (Deuter. 17. 10.)

10. Alterum est, quòd in singulis ciuitatibus constituti fuerint inferiores iudices, qui ex officio debebant huiusmodi cōtrouersias dirimere, vt habetur Deuter. 16. 18. *Iudices & magistros constitues in omnibus portis tuis, quas Dominus Deus tuus dederit tibi, per singulas tribus tuas, vt iudicent populum iusto iudicio, nec in alteram partem declinent.* Et 2. Paral. 19. 5. *Constituit Iudices terra*

in

in cunctis ciuitatibus Iuda munitis per singula loca. Erant autem duo illorum genera: alij Sacerdotes, qui iudicabant de controuersis ceremonialibus; vt de lepra: alij laici, qui de iudicialibus, vt de sanguine.

11. Tertium est, quod quando inferiores iudices nō poterant inter se conuenire, nec controuersias ad se delatas, propter peculiarem aliquā difficultatem, dirimere; necesse fuerit confugere Hierosolymā ad superiores iudices, quibus, tanquā supremus iudex, præsidebat Pontifex, & illius sententiæ, sub pœna mortis, oportebat, acquiescere, iuxta illud Deut. 17. 8. *Si difficile & ambiguum apud te iudicium esse perspexeris inter sanguinem & sanguinem, causam & causam, lepram & lepram, & iudicium intra portas tuas videris verba variari: surge & ascende ad locum, quem elegerit Dominus Deus tuus: veniesque ad Sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem, qui fuerit illo tempore; queresque ab eis, qui indicabunt tibi iudicij veritatem.* Et mox additur: *Qui autem superbierit, nolens obedire Sacerdotis imperio, morietur homo ille.* Quod intelligitur de summo Sacerdote seu Pontifice, qui aliis Sacerdotibus in iudicio præsidebat, vt clarius exprimitur 2. Paralip. 19. 11. his verbis: *Amarias autem Sacerdos & Pontifex vester, in his, quæ ad Deum pertinent, præsidebit.*

12. Hinc colligimus, apud Hebræos duplex fuisse tribunal & Conciliū: vnum maius; alterū minus. Inter ea fuit multiplex discriminē. Primò, quia maius tantū erat in Ierusalem: minus, in singulis ciuitatibus. Secundò, in maiori diiudicabantur difficiliore controuersie: in minori faciliores. Tertiò, in maiori præsidebat Pontifex: non item in minori. Quartò, à minori licebat appellare ad maius: nō cōtra à maiori ad minus. Quintò, in maiori erāt septuaginta personæ, præter Pontificē: in minori viginti tres. Sextò, maius vocabatur Sanedrīn, yel Synedrion, vel Conciliū Seniorū: minus non item.

13. Vtrumque Concilium habuit suā originem sub Mose. Et minus quidem institutum est, ex consilio Iethro; maius verò ex mandato Dei. Occasio minoris instituendi describitur Exod. 18. 13. his verbis: *Altera autem die sedit Moyses, ut iudicaret populum, qui assistebat Moysi à mane vsque ad vespērā. Quod cum vidisset cognatus eius, ait: Quid est hoc, quod facis in plebe; cur solus sedes, & omnis populus prestolatur de mane vsque ad vespēram? Cui respondit Moses: Venit ad me populus, quærens sententiam Dei. Cumq; acciderit eis aliqua disceptatio, veniūt ad me ut iudicē inter eos, & ostendam præcepta Dei & leges. At ille: Non bonā, inquit, rem facis: stulto labore consumeris & tu, & populus iste, qui tecū est. Ultra vires tuas est negotium; solus illud non poteris sustinere. Sed audi verba mea atque cōsilia, & erit Deus tecū. Prouide de omni plebe viros potētes & timentes Deū, in quibus sit veritas, & qui oderint auaritiā: & cōstitue ex eis tribunos, & centuriones, & quinquagenarios & Decanos, qui iudicent populū omni tēpore: quidquid autē maius fuerit, referant ad te, & ipsi minora tantūmodo iudicent: leuiusq; sit tibi partito in alios onere. Quibus auditis, Moses fecit omnia, quæ ille suggesserat: Et electis viris strenuis de cuncto Israēl, constituit eos principes populi tribunos, & cēturiones, & quinquagenarios, & decanos. Qui iudicabāt plebem omni tēpore: quidquid autē grauius erat, referebāt ad eū, faciliora tantummodo iudicātes.*

14. De maioris Cōcilij institutione sic legimus, Num. 11. 16. *Et dixit Dominus ad Mosē: Cōgrega mihi septuaginta viros de senibus Israēl, quos tu nosti, quod senes populi sint ac magistri: & duces eos ad ostiū tabernaculi fœderis, faciesq; ibi stare tecū, ut descendā & loquar tibi. Et auferā de spiritu tuo, tradamq; eis, ut sustentēt tecū onus populi, & nō tu solus graueris. Et infra v. 24. Venit ergo Moses, & narrauit populo verba Domini, congregās septuaginta viros de senibus Israēl, quos stare fecit circa tabernaculū. Descēditq;*

Dominus

Dominus per nubem, & locutus est ad eum, auferens de spiritu, qui erat in Mose, & dans septuaginta viris. Cùmque requiescisset in eis spiritus, prophetauerunt, nec ultra cessauerunt.

15. Porro, cum vtrumque Concilium, progressu temporis, penè collapsum esset, iterum restitutum ac renouatum fuit à Iosaphat Rege Iuda, vt habetur 2. Paral. 19. 4. his verbis: *Habitauit ergo Iosaphat in Ierusalem rursumque egressus est ad populum de Bersabee vsque ad montem Ephraim, & reuocauit eos ad Dominum Deum Patrum suorum. Constituitque Iudices terræ in cunctis ciuitatibus Iuda munitis per singula loca, & præcipiens Iudicibus. Videte, ait, quid faciatis, non enim hominis exercetis iudicium, sed Domini: & quodcunque iudicaueritis, in vos redundabit. Hæc omnia intelliguntur de minori Concilio. Iam sequitur de maiori: In Ierusalẽ quoque constituit Iosaphat Leuitas & Sacerdotes, & Principes familiarum ex Israël, vt iudicium & causam Domini iudicarent habitatoribus eius. Præcepitque eis dicens: Sic agetis in timore Domini fideliter, & corde perfectò. Omnẽ causam, quæ venerit ad vos fratrum vestrorum, qui habitant in urbibus suis, inter cognationem, & cognationẽ ubicunque quæstio est de lege, de mandato, de ceremoniis, de iustificationibus: ostendit eis, vt non peccent in Dominum, & ne veniat ira super vos & super fratres vestros. Amarias autem Sacerdos & Pontifex vester, in his, quæ ad Deum pertinent, præsidebit. Vbi vides, Pontificem fuisse præsidem seu caput totius Concilij seniorum.*

16. Igitur, vt verbo repetã, quæ dicta sunt, sub Mose in deserto, res ita gesta est. Primò, solus Mose (qui erat Põtifex extraordinarius) iudicabat omnes omninò cõtrouersias, quæ in populo oriebantur: Deinde, vt hoc onere nõ nihil subleuaretur, additi sunt illi tribuni, cõturbationes, quinquagenarij, & decani, qui minores causas iudicarent, & grauiores ad illum remitterent. Denique, ad maius solatium, septuaginta seniores electi sunt,

qui

qui etiam in causis grauioribus illi assisteret. Post mortem Moſis, cum iam filij Iſraël venissent in terrā promissionis, duplex tribunal ac iudicium constitutum est: Vnum Hierosolymis, pro causis difficilioribus: alterum in singulis ciuitatibus, pro facilioribus. Hoc posterius respondebat Concilio tribunorum ac Decanorum: illud prius Concilio septuaginta seniorum.

17. Hoc addi potest, aliter in deserto sub Moſe, aliter in terra promissionis sub aliis Pontificibus, actum esse. Et quidē duplici discrimine; altero ex parte Pontificis; altero ex parte Concilij seniorū. Nam Pontifex post ingressum in terram promissionis, non dirimebat cōtrouersias, nisi ex lege scripta. Omnes enim, quæ ad ceremonias & iudicia pertinebant, ex ea dirimi poterant. At Moſes, præsertim antequā lex integrè scripta esset, multas dirimebat ex viua Dei voce & oraculo. Cuiusmodi sunt illæ tres. Prima, quid faciendum esset cum iis, qui propter immunditiā legalem non poterāt cum aliis celebrare Pascha? (Num. 9.6.) Secunda, qua pœna deberet affici, qui inuentus erat colligere ligna in die Sabbati? (Nu. 15. 32.) Tertia, an filia Salphaad possent habere hæreditatem inter cognatos Patris sui? (Num. 27. 1.) De his cōtrouersis nihil tūc erat scriptū in lege. Igitur Moſes viua voce consuluit Deum & accepto responso, voluntatem Dei executus est. Ac tunc primum hæc omnia in legem scriptam relata sunt.

18. Ex parte Concilij seniorum, erat hoc discrimen. Septuaginta seniores, qui à Moſe electi sunt, acceperunt spiritū prophetiæ in ipsa electione. (Num. 11. 25.) De aliis, qui postea in illorum locum, per interualla temporis, subrogati sunt, non constat, accepisse. Hoc tamen credibile est, singulari Dei assistentia vfos esse, quoties de rebus difficilioribus consultandum esset. Et maximè hanc assistentiam Pontifici, qui omnibus præsi

præsidebat, speciatim concessam fuisse, quando supremi Iudicis officio, in ferenda sententia, fungebatur. De qua re dicam aliquid cap. 8. q. 6. conclus. 4.

IV. OFFICIUM.

19. **Q**uartum officiũ Pontificis erat, in rebus gerendis, quæ maioris momenti essent, consulere Deum, & ab eo responsum accipere. Hoc officium distinguitur à præcedenti. Nam aliud est, interpretari legem, & ex eius interpretatione controuersias legales dirimere: aliud, verò, sciscitari à Deo, an hoc vel illud negotium suscipiendum sit? de quo hic agimus. Igitur in veteri Testamento, si quando circa res gerendas aliqua dubitatio maioris momenti oriebatur, recurrendum erat ad Pontificem, qui consulebat Deum, & accepto ab eo responso, docebat alios, quid faciendum esset. Erat autem duplex obligatio in hoc officio. Vna eorum, qui volebant rem aliquam maioris momenti aggredi. Nam antequam hoc facerent, tenebantur accedere Pontificem, & ab eo consilium petere. Altera Pontificis, qui debebat rem illam Deo proponere, & ab eo sciscitari, rectène, an secus suscipi possit.

20. Vtraque obligatio tollitur ex illo. num. 27. 18. *Dixit Dominus ad Mosem: Tolle Iosue filiũ Nun, virũ in quo est spiritus, & pone manũ tuam super eum. Qui stabit coram Eleazaro sacerdote & omni multitudine: & dabis ei præcepta cunctis videntibus, & partẽ gloria tuæ, ut audiat eũ omnis synagoga filiorũ Israël. Pro hoc, si quid agendũ erit, Eleazar Sacerdos consulat Dominũ. Ad verbũ etus egredietur & ingredietur ipsi, & omnes filij Israël cum eo, & cetera multitudo.* Hæc posteriora verba huc spectant. Quorum sensus est: Iosue, qui erit Dux populi, non progredietur cum exercitu, nec suscipiet bellum cum vicinis hostibus, nec vllam rem aliam magni momenti

aggre

aggredietur, nisi ad mādātum & directionem Eleazari Pontificis, qui in huiusmodi casibus, quid faciendum sit, à Deo sciscitabitur, & Iosua deinde certiorē faciet.

21. Porrò nō solus Iosue, sed alij quoque Principes ac Reges, qui deinceps secuti sunt, hoc præcepto obligabantur. Sēper in negotiis arduis debebant recurrere ad Pontificem, & ex arbitrio illius vel agere quippiam, vel omittere. Et bene cum iis actū est, qui hoc fecerūt; male cum iis, qui neglexerūt. Exēpla prioris generis sunt hæc. Primò, David Rex, cū intellexisset insidias sibi parari à Saūle, accessit Abiathar pōtificem & per eū quæsiuit à Deo, an tuto possit esse in vrbe Ceila? & an ciues Ceilitæ essent eū tradituri Saūli? (1. Re. 23.9.) Secundò, iam David, alio tempore, per eundem Pōtificem consuluit Deū, an deberet persequi Amalecitas, qui spoliauerant, & succēderant urbem Siceleg. (1. Reg. 30.6.) Quòd autem Davidi familiare fuerit, hoc modo, Deum interrogare, patet 1. Reg. 22.15. ybi Achimelech Pontifex accusatus apud Saūlē, quòd Davidi adhereret, & pro eo Dominum consulisset, respōdit Regi: *Num hodie cœpi pro eo consulere Deum?* q. d. sapiūs ante hæc tempora id feci.

22. Exempla posterioris generis sunt hæc. Primò, Iosue & alij Principes filiorum Israēl, decepti sunt à Gabaonitis, eo quod fœdus cum illis pacti essent, nō consulto prius per Pontificem Deo. (Iosue 9.14.) Secūdò, Saūl elatus victoria, & præfusus suis viribus, cum vellet, inconsulto Deo, Philisthæos persequi, monitus à Pontifice est, ne id faceret. Et cum postea consulisset Deū, nullum responsum ab eo impetrauit. Itaque non potuit uti victoria, sicut animo destinauerat (1. Reg. 14.36.) Tertio, filij Israēl pugnaturi cum Beniamitis, consuluerunt quidem Deum per Pontificem, sed tamen, quia magis confidebant suis copiis, quàm Dei oraculo, multi ex iis cæsi ac fugati sunt. (Iud. 20.22.)

23. *Quæres*, quo modo vel ritu solitus sit Pontifex consulere Deum in huiusmodi casibus? *Respondeo*. Aliter Moses, aliter alij Pontifices, soliti sunt id facere. Moses, ingressus Tabernaculum fœderis, *facie ad faciem* cum Deo loquebatur, sicut solet homo cum amico loqui. (Exod. 33. 11.) Alij Pontifices qui postea secuti sunt, induti Ephod, loquebantur cum Deo, non quidem facie ad faciem, sed aliquo alio peculiari modo, qui tamen apud authores & interpretes non satis compertus est, ut latius dicam in sequenti capite quæst. 3.

CAPUT V.

De vestibus & ornatu Pontificis.

1. **L** Euitæ non habebant sacrum ornatum, sed soli Sacerdotes & Pōtifex. Nec tamen utebantur, nisi eo tēpore, quo in Tabernaculo vel Tēplo ministrabāt. Erant autem 8. ornamenta Pontificis. 1. feminalia linea. 2. vestis linea. 3. balteus seu cingulum. 4. tunica hyacinthina. 5. Ephod seu superhumeralis. 6. Rationale iudicij. 7. Cidaris seu tiara. 8. Lamina aurea. De his agitur Exo. 28. per totum. Et quidem quatuor ex iis erant propria Pontifici, ut tunica hyacinthina, Ephod, Rationale, & Lamina aurea: reliqua communia cum aliis Sacerdotibus. De singulis aliquid dicendum est.
2. Igitur Pontifex, cum ad ministrandum accedebat, primo loco induebat feminalia, seu femoralia linea, ad tegendā *carnem turpitudinis suæ, à renibus usq̄, ad femora*, ut loquitur Scriptura (Exod. 28. 42.) Erant autem hæc feminaria veluti caligæ quædam, quas pedibus insertas (ut ait Iosephus) quasi dimidiatas braccas ad illa constringebat. Aliqui putant ex bysso retorta fuisse confecta. Nobis sufficit, quod à Mose *linea* appellentur.
3. Post feminalia, proximè induebat tunicam lineam, quæ

quæ duplici nomine fuit appellata. Primò, *linea stricta* Exod. 28. 4. Secūdò, *subucula linea*. (Leuit. 8. 7.) Inuenio duas causas, cur stricta fuerit appellata. Vna est, quia ad cutem stringebatur. Non enim erat laxa & ampla, sed quantitati corporis commensurata. Altera, quia balteo seu singulo stringebatur. (Leuit. 8. 7.) Probabile est, fuisse similem tunicæ Ioab, de qua, 2. Reg. 20. 8. *Porro Ioab vestitus erat tunica stricta ad mensuram habitus sui.* Nisi quod hæc fuerit exterior; illa interior.

4. Hæc vestis linea stringebatur balteo seu cingulo inter umbilicum & pectus. De quo D. Hier. ita scribit ad Fabiolam; *Hoc cingulum, in similitudinem pellis colubri, qui exiit senectutem, sic in rotundum textum est, ut marsupium longius putes. Textum est autem sub tegmine cocci, purpura hyacintho, & stamine byssino, ob decorem & fortitudinem: atque ita polymita arte distinctum, ut diuersos flores ac gemmas, artificis manu non tentas, sed additas arbitraris. Lineam tunicam, inter umbilicum & pectus, hoc stringunt balteo.* Similia habet Ioseph. lib. 3. antiq. c. 8.

5. Post balteum sequebatur tunica Hyacinthina, quæ erat laxa per modum vestis talaris. In eius fimbria inferiori per circuitum pendeabant alternatim mala punica & tintinnabula aurea, vt ex eorum sonitu perciperetur ingressus & egressus Pontificis, quando intrabat vel exhibat Sanctuarium. (Exod. 28. 35.) Dicebantur autem mala punica, non quòd reuera essent, sed quia ex Hyacintho, purpura & cocco bis tincto, confecta erant instar malorum punicorum. (Exod. 28. 33.)

6. Super tunicam Hyacinthinã, erat Ephod, seu superhumerale, quod tegebat humeros & anteriore partem vsque ad cingulũ. Erat autem contextum ex auro, Hyacintho, purpura, cocco bis tincto, & bysso retorta. (Exo. 28. 6.) In vtroque latere versus humeros habebat duos lapides onychinos, auro inclusos: vnum à dextris, alte

alterum à sinistris : in quibus sculpta erant nomina duodecim filiorum Israël : sex nomina in vno lapide, & sex in altero, iuxta ordinem natiuitatis eorum. (Exo. 28. 9.) 7. In anteriori parte superhumeralis, ad pectus Pontificis, ligabatur Rationale iudicij. Hebræi vocant Hofen, id est, pectorale: Græci λογιον vel λογεον id est, rationale. Conficiebatur autem ex eadem materia, qua Ephod, nempe ex auro, hyacintho, purpura, cocco bis tincto, & bysso retorta. Figura, quadrangulum. densitate, duplex ad Ephod relatum: longitudine & latitudine, mensura palmi. (Exo. 28. 16.) In hoc rationali erant 12. lapides pretiosi, inclusi auro & distincti per quatuor ordines. in quibus etiam sculpta erant duodecim nomina filiorum Israël. (ibid. v. 17.) Atque ita confectum & exornatum, catenis aureis & fasciis tam firmiter affigebatur superhumerali, vt à se inuicem non potuerint separari. (ibidem. vers. 28.) Porro in rationali posita erat *Doctrina & Veritas*, super pectus Pontificis (vers. 30.) Hebraicè, *Vrim & Thummim*.

8. In capite erat Cidaris seu Tiara, id est, mitra quædam ex bysso confecta, cui affigebatur lamina aurea, supra frontem Pontificis, cum hac inscriptione, *Sanctum Domino*. (Exod. 28. 36.) Sic enim loquitur textus: *Facies & laminam de auro purissimo, in qua sculpes opere cœlatoris, Sanctum Domino. Ligabisque eam vitta hyacinthina, & erit super Tiaram, imminens fronti Pontificis,*

8. Hæc breuiter dicta sint de ornatu Pontificis. Tria super sunt explicanda. Primum, quid significauerint ornamenta Pontificis, quæ hæctenus enume-
raui. Alterum, an solus Pontifex vsus fuerit Ephod seu superhumerali. Tertium, in quem finem vsus fuerit. Est ergo.

QVÆSTIO I.

Quid Significauerint ornamenta Pontificis.

10. **D**iuus Thomas in 1. 2. quæst. 102. art. 5. ad 8. adfert duas significaciones: vnam literalem; alteram mysticam. Secundùm literam, inquit, ornamenta Pontificis designabant dispositionem huius mundi, hoc modo. 1. Feminalia linea, & vestis linea, significabant terram, ex qua linum nascitur. 2. Balteus, Oceanum, qui cingit terram. 3. Tunica hyacinthina, aëre, qui hyacinthini coloris est. 4. Tintinnabula illius tunicæ, tonitrua aëris. 5. Mala punica, coruscationes, quæ fiunt in aëre. 6. Ephod seu superhumeralis, cælum syderium. 7. Duo onychini, duo hemisphærias vel cerre, Solem & Lunam. 8. Duodecim gemmæ in pectore, duodecim signa Zodiaci. 9. Tiara, cælum empyreum. 10. Lamina aurea, Deum omnibus præsentem. 11. At mysticè designabant virtutes, quæ debent esse in Pontifice. Ac primò, feminalia linea significabat castitatem: vestis linea, puritatem vitæ: cingulū, discretionem: tunica hyacinthina, cœlestem cōuersationem: tintinnabula aurea, sanam doctrinam: mala punica bonos mores: superhumeralis, sufferentiam infirmitatum populi: rationale in pectore cum nominibus filiorum Israël, charitatē & sollicitudinē pro fidelibus: Tiara in capite, rectā intentionē: Lamina aurea in frōte, ingenij memoriam ac recordationē Dei. Hæc ex D. Thoma.
12. Alij non male de Christo interpretantur. Nam ille fuit verus ac primarius Pontifex, cuius typum gesserant Aaron & successores eius. In illo perfectissimè fuerunt omnes virtutes, per ornamenta Pontificalia designatæ. Ille suis humeris portauit duas gemmas, id est, pretium redemptionis duorū populorum, Iudæorum

rum

rum scilicet & Gentilium. Ille in suo pectore insculpta habuit nomina electorum. Ille, quacunque incessit, ex strepitu prædicationis Euangelij, & suauissimo virtutum odore percipi potuit ac obseruari.

QVÆSTIO II.

An solus Pontifex vsus Fuerit Ephod seu superhumerales?

2. **R**atio dubitandi est, quia legimus, alios quoque præter Pontificem, vsos esse, nempe Leuitas, Sacerdotes, Reges. Nã de Samuele, qui erat Leuita, sic habemus. 1. Reg. 2. 18. *Samuel autem ministrabat ante faciẽ Domini puer, accinctus Ephod lineo.* De Sacerdotibus, 1. Reg. 22. 18, *Doeg Idumeus irruit in Sacerdotes, & trucidauit in die illa octoginta quinque viros vestitos Ephod lineo.* De Dauide Rege, 2. Reg. 6. 14. *David saltabat totis viribus ante Dominum, accinctus Ephod lineo.*

14. *Respondeo.* Duplex fuit Ephod seu superhumerales in veteri Testamento, Vnum contextum ex auro, purpura, hyacintho, cocco bis tincto, & bysso retorta. Alterum simplex, lineum, candidum. Priori solus Pontifex utebatur; posteriori, alij. Ita D. Hieron. in epistol. 127. ad fabiolam, & epistol. 130. ad Marcellam, Abulensis lib. 1. Reg. can. 22. quæst. 27. Ribera lib. 3. de templo, cap. 10. & alij passim.

QVÆSTIO III.

In quem finem Solitus sit Pontifex gestare Ephod?

15. **E**X Scriptura constat in tribus casibus solitum esse gestare. Primò, in consecratione. Quando

Cc 2 enim

enim mortuo Pontifice, alius subrogabatur, necesse erat solenni ritu eum consecrari; quod fiebat, assumptione habitus Pontificalis, & unctio capitis. (Exodi 29.29.) Secundò, in ingressu Sanctuarij, quando sacrificabat & deprecabatur pro populo. (Exo. 28.29.) Tertiò, quando consulebat Deum in rebus dubiis. De hoc casu potissimum hinc agimus.

16. Igitur notandum est, in veteri testamento fuisse tres modos consulendi Deum in rebus dubiis, & accipiendi ab eo responsa. 1. Per visiones & somnia. 2. Per Sacerdotes. 3. Per Prophetas. Hoc colligitur ex illo, 1. Reg. 28.6. *Consuluit Saül Dominum, & respondit illi, neq; per somnia, neque per Sacerdotes, neque per Prophetas.*

17. Modus consulendi per Sacerdotes (de quo solo hinc agimus) sic habebat: Rex aut princeps, aut populus Israëlitarum, si quando dubitabant, quid in rebus magni momenti agendum sibi esset, iuebantur adire Pontificem seu summum Sacerdotem, qui indutus Ephod, consulebat pro ipsis Deum. (Num. 27.21.) Eius rei varia exempla allata sunt capite præcedenti. Nihilominus supersunt quædam dubia, quæ hoc loco discuti possunt. Ac primò quæritur, an is, qui per Pontificem consulebat Deum, debuerit in propria persona præsens esse Pontifici? *Respondeo*: Tametsi sæpius id fieret, non tamen necesse erat fieri. Nam sicut absens poterat agere cum Propheta, sic etiam cum Pontifice. Secundò, an immediatè suam quæstionem proposuerit Pontifici, an Deo coram Pontifice? *Respondeo*: Immediatè Pontifici, & Pontifex Deo. Ita plures sentiunt. Tertiò, an hæc propositio debuerit fieri coram Arca? *Respondeo*: Fiebat coram arca, si adesset; secus, si abesset. Quartò, quomodo Deus solitus sit dare responsa Pontifici interroganti? *Respondeo*: Authores dissentiunt. Aliqui putant, per Angelum voce humana loquen

loquentem. Alij, per occultā Spiritus sancti reuelationē. Alij per schedulā. Alij, inter quos Iosephus, per splendorē gemmarum seu lapidū, qui erant in Rationali supra pectus Pontificis. Hoc sic explicant. Si lapides seu gemmæ plus solito splenderent, signum erat, fœleciter successurum, de quo quærebatur: si minus solito, male successurū: si nec plus, nec minus, sed more naturali splenderent, signum erat, Deum non velle respondere. Et sic putant accidisse, quando Saül consuluit Deum per Sacerdotem.

18. Ultimò quæri potest, quando cessaueit hic modus consulendi Deum per Pontificem, & accipiendi ab eo responsa? Abulensis putat cessaſſe eo tempore, quod inter Alexandrum Magnum & Machabæos intercessit. Genebrardus, eo tempore, quo Ioas Rex occidit optimum Pontificem Zacharium. Alij denique, ab initio captiuitatis Babylonicae, quando sacrificium cessaui. Nam verisimile est, Iudæos propter sua peccata, vno eodemque tempore, & oraculo, & sacrificio spoliatos fuisse, quod contigit ad initium captiuitatis Babylonicae. Quo videtur spectare illud Osee 3.4. *Dies multos sedebunt filij Israël sine Rege, & sine Principe, & sine sacrificio, & sine Altari, & sine Ephod.*

CAPVT VI.

De Reditibus Pontificis

1. Sicut Deus ex xii. Tribubus Israël, elegit vnam pro diuino seruitio, vt supra dictum est, nempe tribum Leui, in qua erant Leuitæ, Sacerdotes & Pontifex; sic eandem tribum, tanquam sibi peculiari-ter mancipatam, voluit in suam curam suscipere, & de certis redivibus paternè illi prouidere, iuxta illud, Num. 18. 20. *Dixit Dominus ad Aaron In terra eorum ni-*

nihil possidebitis, nec habebitis partem inter eos: Ego pars & hereditas tua in medio filiorum Israël. Hinc etiam postea factum est, ut in diuisione terræ promissionis, singulæ tribus acceperint suam portionem, excepta tribu Leui, quæ per reliquas tribus dispergebatur.

2. Porro Deus, in stipendium pro ministerio, liberaliter illis concessit, quæ sequuntur. Primò, ut haberent. 48. vrbes cum agris suis ad pastum iumentorū. Secundo, ut aliarum tribuum decimis alerētur. Tertiò, ut acciperent primitias. Quartò, ut haberēt, quæ offerebantur Deo. De his singulis breuiter agendum est. Ac

I. DE VRBIBVS.

3. **D**E Urbibus sic legimus, Numer. 35.1. *Hæc quoque locutus est Dominus ad Moysen in campestribus Moab supra Iordanem contra Iericho: Præcipe filiis Israël, ut dent Leuitis de possessionibus suis vrbes ad habitandū, & suburbana earū per circuitum, ut ipsi in oppidis maneāt, & suburbana sint pecoribus ac iumentis. Et Iosue 21.1. Acceserunt Principes familiarum Leui ad Eleazarum Sacerdotem, & Iosue filium Nun, & dixerunt: Dominus præcepit per manum Moysis, ut darentur nobis vrbes ad habitandum, & suburbana earum ad alenda iumenta. Et infra v.39. Itaque ciuitates vniuersæ Leuitarum in medio possessionis filiorum Israël fuerunt quadraginta octo cum suburbanis suis, singulæ per familias distributæ. Hæc autem erant earum nomina.*

1. Hebron

2. Lobna

3. Iether

4. Estemo

5. Holon

6. Dabir

7. Ain

8. Ieta

9. Bethsames

10. Gabaon

11. Gabae

12. Anatboth

13. Almon

14. Sichem

15. Gazer

15. Gazer	33. Robob
16. Cibsam	34. Cedes
17. Bethoron	35. Hammoth-Dor
18. Eltheco	36. Carthan
19. Gabathon	37. Iecnan
20. Aialon	38. Cartha
21. Gethremmon	39. Damna
22. Thanach	40. Naalol
23. Gethremmon	41. Bosor
24. Gaulon	42. Iaser
25. Bosra	43. Iethson
26. Cesion	44. Mephaad
27. Dabereth	45. Ramod in Galaad
28. Iaramoth	46. Manaim
29. Engannim	47. Hesebon
30. Masal	48. Iazer
31. Abdon	
32. Helcath	

4. Ex his 48. ciuitatibus, tredecim primæ datæ sunt Sacerdotibus; reliquæ Leuitis (Iosue 21.) Porro ex omnibus, sex erant ciuitates refugij, quarum nomina recensentur, Iosue 20.7. Sunt autem hæ. 1. Cedes in Nephthali. 2. Sichem in Ephraim. 3. Hebron in Iuda. 4. Bosor in Ruben. 5. Ramoth in Galaad. 6. Gaulon in Manasse. Tres primæ citra, reliquæ trās Iordanem. (Iosue 21.7.) Omnes æquali spacio inter se distabant. (Deut. 19.7.) Omnes sitæ erant in montibus, vt eminus videri possent, excepta Bosor, quæ sola erat in plano, sed tamen patente loco & conspicuo. (Iosue 21.8.)

I I. De Decimis.

5. **D**Vo certa sunt; duo cōtrouersa. Primò certum est, Leuitas accepisse decimas fructuum, pecorū & iumentorum à filiis Israël, id est, ab aliis tribubus, vt

patet ex illo Num. 18. 21. *Filiis autem Leui dedi omnes decimas Israël in possessionem pro ministerio, quo seruiunt mihi in Tabernaculo fœderis.* Secundò certū est. Leuitas ex his decimis, quas accipiebant ab aliis tribubus iterum dedisse decimas summo Sacerdoti seu Pontifici, id est, dedisse decimas decimarum, vt patet ex eodem cap. v. 26. *Præcipe Leuitis, atque denuncia; Cum acceperitis à filiis Israël decimas, quas dedi vobis, primitias earum offerete Domino, id est, decimam partem decimæ, vt reputetur vobis in oblationem primitiuorum: tam de areis, quam de torcularibus, & vniuersis, quorum accipitis primitias, offerete Domino, & date Aaron Sacerdoti.*

6. Prior controuersia est, an Leuitæ cōmuniter dicti (id est, tota tribus Leui, vt cōplectitur Leuitas propriè dictos, Sacerdotes & Pontificē) an potius Leuitæ propriè dicti, quatenus distinguuntur à Sacerdotibus & Pontifice, acceperint decimas ab aliis tribubus filiorū Israël? Abulensis & quidam alij intelligunt de Leuitis propriè dictis. Alij rectiùs cum Iosepho de Leuitis cōmuniter dictis, id est, de tota tribu Leui. Quod colligitur ex illo, 2. Esdræ 10. 37. *Ipsi Leuitæ decimas accipiēt ex omnibus ciuitatibus operū nostrorum. Erit autē Sacerdos filius Aaron cū Leuitis in decimis Leuitarū, & Leuitæ offerēt decimā partē decimæ suæ in domo Dei nostri.* Igitur Leuitæ & sacerdotes simul accipiebant decimas à filiis Israël; & postea Leuitæ ex suis decimis dabant alias decimas sacerdoti seu Pontifici. Hinc iam oritur.

7. Posterior cōtrouersia, an decimæ decimarum, quæ dabātur à Leuitis propriè dictis, datæ fuerint soli Pontifici seu summo Sacerdoti, an generatim omnibus Sacerdotibus? Liranus & Abulensis putant soli Pontifici fuisse datas, ex illo Num. 18. 29. *Date Aaron Sacerdoti.* Iosephus, non soli Pontifici, sed generatim omnibus Sacerdotibus. Alij denique, soli quidem Pontifici da-

tas fuisse, sed ad custodiendū & distribuendum Sacerdotibus iuxta illud, Num. 18. 8. *Locutus est Dominus ad Aaron, Ecce dedi tibi custodiā primitiarum mearum, id est, ut custodias, & distribuas filiis tuis Sacerdotibus: sicut mox sequitur; Omnia, quæ sanctificantur à filiis Israël, tradidi tibi & filiis tuis pro officio sacerdotali legitima sempiterna.* Quo etiā spectat illud, 2. Esdræ 10. 38. *Leuitæ offerēt decimā partē decimæ suæ in domo Dei nostri ad gazophylaciū in domū thesauri, id est, ut custodiatur in gazophylacio, & inde Sacerdotib. suo tēpore distribuatur.*

8. Igitur, summa omnium hæc est. Tribus Leui, quæ tota erat diuino seruitio cōsecrata, accipiebat decimas ab aliis tribubus, quæ erant laicæ. Porrò cum in tribu Leui essent tria hominum genera, nempe, Leuitæ propriè dicti, Sacerdotes, & Pontifex; Leuitæ ex suis decimis, dabant iterū decimas Pontifici & Sacerdotibus, quia hi in altiori gradu & ordine seruibāt Deo, quàm Leuitæ; ac proinde sicut plus honoris, sic etiā plus bonorum temporaliū pro sustentatione illis debebatur.

9. Pro maiori explicatione eorum, quæ dicta sunt, notandum est, apud Hebræos fuisse tria decimarum genera. Primū earū, quas cæteræ tribus singulis annis tenebantur dare tribui Leuitæ, pro sustentatione. De his iam dictum est. Alterum earum, quas singuli patresfamilias debebant quotannis apud se seruare, & postea cum Leuitis comedere in loco, vbi erat Tabernaculū vel templū, idque tribus anni temporibus, nempe in Paschate, Pentecoste, & festo Tabernaculorum. De his intelligendum est illud Deut. 14. 22. *Decimam partem separabis de cunctis fructibus tuis, qui nascuntur in terra per annos singulos, & comedes in conspectu Domini Dei tui in loco, quē elegerit, ut in eo nomē illius inuocetur, &c.* Tertium earum, quas tertio anno singuli separare debebāt in propriis domibus, & cum Leuitis, peregrinis, pupil-

lis & viduis communicare, iuxta illud Deut. 14. 28. *Anno tertio separabis aliam decimam ex omnibus, quæ nascuntur tibi eo tēpore, & repones intra ianuas tuas. Venietq̄ Leuites, qui aliam non habet partem nec possessionem tecum. & peregrinus ac pupillus & vidua, qui intra portas tuas sunt, & comedent & saturabuntur; ut benedicat tibi Dominus Deus tuus. Et Deut. 26. 12. Quando compleueris decimam cunctarum frugum tuarum, anno decimarum tertio dabis Leuitæ, & aduena, & pupillo, & viduæ, ut comedant intra portas tuas, & saturentur. Igitur Leuitæ; tametsi omnium harum decimarum essent aliquo modo participes; tamen ex primo genere potissimùm sustentabantur, ut dictum est.*

III. De primitiis & Primogenitis.

10. **S**Oli Sacerdotes & Pontifex, non autem Leuitæ propriè dicti, accipiebant primitias & primogenita à filiis Israël. Porro primitiæ soluebantur ter in anno, ut notât Lyranus & alij. Primò, in Paschate de nouis spicis. Secundò, in Pentecoste de nouis panibus. Tertiò, in Septembri in festo Tabernaculorum, de nouis fructibus. Nam illis tribus anni temporibus, tenebantur omnes mares venire ad locum, quem elegerat Dominus. (Deut. 16. 16.)

11. De primitiis spicarum, quæ in Paschate offerebantur, intelligitur illud Leuit. 23. 10. *Cum ingressi fueritis terram, quam ego dabo vobis; & messueritis segetem, feretis manipulos spicarum, primitias messis vestrae, ad Sacerdotem, qui eleuabit fasciculum coram Domino, ut acceptabile sit pro vobis altero die Sabbati, & sanctificabit illum. Ritus autè offerendi describitur Leuit. 2. 14. his verbis; Si autem obtuleris munus primarum frugum tuarum Domino de spicis adhuc virentibus, torrebis igni, & confringes in morem farris, & sic offeres primitias tuas Domino, fundens supra oleum,*

oleum, & thus imponens, quia oblatio Domini est.

12. De primitiis panum, quæ offerebantur in Pentecoste, intelligitur illud Leuit. 23. 15. *Numcrabitis ergo ab altero die Sabbati, in quo obtulistis manipulum primitiarum, septem hebdomadas plenas, usque ad alteram diem expletionis, hebdomada septimæ, id est, quinquaginta dies: & sic offeretis ex omnibus habitaculis vestris, panes primitiarum duos de duabus decimis similæ fermentatæ, quos coquetis in primitias Domini, &c.*

13. De primitiis nouorum fructuum, quæ offerebantur in Septembri, intelligitur illud, Num. 18. 13. *Vniuersa frugum initia, quas gignit humus, & Domino deportantur, cedent in usus tuos: qui mundus est in domo tua, vescetur eis.* Et Deut. 18. 4. *Dabunt Sacerdoti primitias frumenti, vini, & olei.* Et Deut. 26. 2. *Tolles de cunctis frugibus tuis primitias, & pones in cartallo, pergesque ad locum, quem Dominus Deus tuus elegerit, accedesque ad Sacerdotem, qui fuerit in diebus illis, &c.*

14. Est autem magna differentia inter hæc tria genera primitiarum. Primò, quia primitiæ in paschate erant ex solis spicis: in Pentecoste, ex solis panibus: in Septembri, ex variis terræ fructibus. Secundò, primitiæ spicarum dabantur in ipsa collectione fructuum terræ, nec ulli licebat quidquam comedere de nouis fructibus, antequam primitiæ spicarum Deo oblatae essent. (Leuit. 23. 14.) At primitiæ in Pentecoste & Septembri offerebantur ex fructibus iam collectis, & domi asseruatis. D. Aug. quæst. 32. super Numeros. Tertiò, primitiæ panum & fructuum cedebant integrè in usum Sacerdotum; primitiæ verò spicarum non integrè: Nam vnus manipulus spicarum consumebatur per modum sacrificij, reliqui comedebantur à Sacerdotibus.

15. Porro, sicut primitiæ, sic etiam primogenita dabantur Pontifici & Sacerdotibus. (Exo. 13. 2. & Num. 3. 13.)

Erant

Erant autem tria genera primogenitorum: alia hominum; alia pecorum mundorum; alia immundorum. Igitur, singula primogenita primi & tertij generis redimebantur pretio quinque siclorum, quod dabatur Sacerdotibus; primogenita secundi generis per se illis offerebantur. (Num. 18. 15.)

IV. De Oblatis.

16. **P**ER Oblata, generatim loquendo, intelliguntur ea, quæ à filiis Israël offerebantur Deo in usum Sacerdotû. Erant autem triplicia. Nam quædã ex præcepto offerebantur, vt decimæ, primitiæ, & primogenita, de quibus iam dictum est. Alia sponte, & ex mera deuotione: alia deniq; ex voto. De hoc duplici genere multa habentur, Leuit. 22. 18. Leuit. 23. 38. Num. 15. 3. & alibi. Hæc iterum erant varia. Nã quilibet, vel sponte, vel ex toto poterat offerre hostias, libamēta, panes, pecuniam, & quæ similia sunt. Id autē potissimum fiebat in tribus anni temporibus, vt supra dictum est, nempe in Paschate, Pentecoste, & festo Tabernaculorum. Tunc enim tenebantur omnes venire ad locum, vbi erat Templum vel Arca propitiatorij, (Deut. 16. 16.)

17. Ex dictis colligi potest, quàm diuites fuerint Sacerdotes in veteri Testamēto, præ aliis omnibus. Nam primò accipiebāt decimas à duodecim tribubus Israël. Vbi notādum est, præter tribum Leui fuisse duodecim tribus filiorum Israël, nempe tribum Ruben, Simeon, Iuda, Zabulon, Issachar, Dan, Gad, Aser, Nephthali, Ephraim, Manasse, Benjamin. Igitur singulæ hæ tribus, diuidebant sua bona in 10. partes, & vnã dabant tribui Leui, reliquis nouem sibi reseruatis. Quo fit, vt tribus Leui multo fuerit ditior, quàm cæteræ. Nam singulæ cæterarum, habebant tantum nouem partes; Tribus autem Leui, duodecim. Præter has decimas, quæ
com

communes erant omnibus in tribu Leui, Sacerdotes iterum accipiebant decimas decimarum à Leuitis; & sic non solum erant ditiores, quam homines aliarum tribuum, sed etiam, quàm Leuitæ. De inde, accedebant primitiæ, primogenita, oblata; quæ si omnia computentur, in magnum thesaurum excrescere necesse erat redditus & possessiones sacerdotales.

CAPVT VII.

De auctoritate Pontificis.

1. **D**Eus multis modis in veteri Testamento voluit Pontifici astruere & conciliare auctoritatem apud populum. Primò, publica & solenni consecratione, quæ præsentem populo durabat per 7. dies. Secundò, vnctione sacri olei, quòd in nullum vsum prophanum adhiberi poterat. Tertiò, ornatu Pontificali, qui & gemmis pretiosis, & aurea lamina, & tintinnabulis aureis, & malis punicis, omnem alium ornatum etiam regium, longè superabat. Quartò, magna copia reddituum annuorum, quæ quidem apud illum populum magni erat momenti. Quintò, frequèti colloquio cù Deo, præsertim in rebus dubiis proponendis. Sextò, variis illustribus miraculis. Ex his aliqua recensebo.

2. Primum contigit in primo sacrificio, quod Aaron obtulit in suo Pontificatu. Tunc enim ignis de cælo descendit, qui coram populo holocaustum deuorauit. Quo miraculo ostendit Deus, se approbare sacerdotiũ seu Pontificatum Aaronis, Leuit. 9. 24. *Apparuitque gloria Domini omnimultitudini: Et ecce egressus ignis à Domino, deuorauit holocaustum, & adipem, qui erant super altare. Quod cum vidissent turba, laudauerunt Dominum, ruentes in facies suas.* vide simile exemplum 3. Reg. 18.

3. Secundum contigit in seditione Core, Dathan & Abiron,

Abiron, qui cum suis sociis viui à terra absorpti sunt, eo quòd rebellionem excitassent contra Primatum Moïsis & Aaronis. Num. 16. 1. *Ecce autem Core, & Dathan atque Abiron surrexerunt contra Mosen, aliique filiorum Israël ducenti quinquaginta viri proceres Synagoga, & qui tempore Concilij per nomina vocabantur. Cùmque stetissent aduersum Mosen & Aaron, dixerunt: Sufficiat vobis, quia omnis multitudo sanctorum est, & in ipsis est Dominus, Cur eleuamini super populum Domini? Et infra v. 31. Confestim dirupta est terra sub pedibus eorum, & aperiens os suum, deuorauit illos cum tabernaculis suis, & vniuersa substantia eorum, descenderuntque viui in infernum.*

4. Tertium contigit in seditione populi, qui partim incendio periit, partim per intercessionem Aaronis saluatus est. Num. 16. 41. *Murmurauit autem omnis multitudo filiorum Israël contra Mosen & Aaron, sequenti die dicens: Vos interfecistis populum Domini. Cùmque oriretur seditio, & tumultus incresceret: Moses & Aaron fugerunt ad tabernaculum fœderis. Quod, postquam ingressi sunt, operuit nubes, & apparuit gloria Domini. Dixitque Dominus ad Mosen. Recedito de medio huius multitudinis, etiam nunc delebo eos. Cùmque iacerent in terra, dixit Moses ad Aaron: Tolle thuribulum & hausto igne de altari, mitte incensum desuper, pergens cito ad populum, vt roges pro eis: iam enim egressa est ira à Domino, & plaga desauit. Quod cum fecisset Aaron, & cucurrisset ad mediam multitudinem, quàm iam vastabat incendium, obtulit thymiana, & stans inter mortuos ac viuentes, pro populo deprecatus est, & plaga cessauit. Fuerunt autem, qui percussi sunt, 14000. hominum, absque his, qui perierunt in seditione Core.*

5. Quartum contigit circa virgam Aaronis, hoc modo. Cum populus sæpe murmuraret contra Aaronem Pontificem, & aliæ tribus filiorum Israël ægrè ferrent, quòd

quòd ex sola tribu Leui assumeretur Pontifex, qui aliis omnibus imperaret; voluit Deus in posterum præcauere huiusmodi murmura, & manifesto signo declarare, Aaronem legitimè à se electum esse, cui omnes, tanquam summo Sacerdoti, deberent obsequi. Itaque mandauit Mosi, vt acciperet duodecim virgas à duodecim tribubus Israël, in quibus singulis notata essent singula nomina Tribuum Israël. Has cum virga Aaronis poneret in Tabernaculo testimonij, & sequenti die iterum produceret. Tunc enim fore, vt vna ex omnibus miraculosè floretet, & is deinceps, cuius virga florisset, tãquam legitimus Pontifex haberetur. Factum est. Sequenti die, sola Virga Aaronis inuenta est geminasse, & turgentibus gemmis emisisse flores, qui foliis dilatatis, in amygdalas deformati visebantur. Ex quo omnes manifestè collegerunt, deinceps soli Aaroni, tanquam Põtifici à Deo electo & designato, non autem aliarum tribuũ Principibus, in rebus ad Deum spectantibus, obtemperandum esse. Et ne posteros id lateret, mãdauit Deus, vt virga Aaronis, ad perpetuam rei memoriam, in Arca conseruaretur. Hæc omnia habentur Num. 17. per totum.

CAPVT VIII.

De Comparatione Pontificis cum Rege.

Constat, magnam fuisse dignitatem & eminentiam vtriusque, tam Regis, quàm Põtificis, in populo Hebræorum. Si tamen comparatio instituenda est, maior fuit Pontificis, quàm Regis. Nam Pontifex multis titulis præcelluit Regi. His potissimùm: Primò, originis & antiquitatis. Secundò, familiæ. Tertiò, inaugurationis. Quartò, vnctionis. Quintò, ornatus. Sextò, officij. Septimò, exemptionis. Octauò, authoritatis

ritatis apud populum. De singulis per singulas quæstiones agendum est. Sit ergo.

QVÆSTIO I.

An Pontifex Præcellerit Regi titulo originis & antiquitatis.

1. **V**Troque præcelluit. Primùm quidem, titulo originis. Nam Pontificatus habuit originem suam à solo Deo; regnum ex importunitate populi. Deus enim ex se, & quasi proprio motu instituit Aaronem Pontificem in Ecclesia Hebræorum, cum perpetuo iure successionis. (Heb. 5. 4.) At Regem non tam ipse instituit, quàm petenti & murmuranti populo, in pœnam ipsorum, concessit (1. Reg. 8. 4.) Et ægrè concessit. Quod ex triplici capite colligi potest, Primò, quia conatus est illis persuadere, ne peterēt. (ibi. v. 11.) Secundò, quia prædixit fore, ut aliquando pœniteat ipsos suæ petitionis. (ibi. v. 18.) Tertiò, quia miraculo ostendit, petitionem sibi displicere. (1. Reg. 12. 16.) Sic enim legimus: *Dixit Samuel ad uniuersum Israël: State & videte rem istam grandem, quam facturus est Dominus in conspectu vestro. Nunquid non messis tritici est hodie? Inuocabo Dominum, & dabit voces & pluuias: & scietis & videbitis, quia grande malum feceritis vobis, in conspectu Domini, petentes super vos Regem. Et clamauit Samuel ad Dominum, & dedit Dominus voces & pluuias in illa die. Et timuit omnis populus nimis dominum & Samuelem, & dixit uniuersus populus ad Samuelem: Ora pro seruis tuis ad Dominum Deum tuum, ut non moriamur, Addidimus enim uniuersis peccatis nostris malum, ut peteremus nobis Regem.*

2. Præcelluit etiam in titulo antiquitatis. Nam Pri-
mus

Pontifex fuit Aaron, qui tempore Mosis à Deo speciatim electus, & à Mose cōsecratus est, statim post egressum populi ex Ægypto. (Leuit. 8. 1.) At primus Rex fuit Saül, quem constat amplius, quàm 400. annis post Mosen, secutum esse. Vixit enim tempore Samuelis, à quo etiam vnctus est. Porro inter Mosen & Samuelem intercesserunt hi Iudices, Iosue, Othoniel, Aod, Barac, Gedeon, Abimelech, Thola, Iair, Iephte, Abefan, Ahialon, Abdon, Sampson, Heli.

QVÆSTIO II.

An Pontifex præcelluerit Regi titulo familia.

3. **C**ertum est præcelluisse. Primò, quia Pōtifex assumebatur ex sola tribu Leui, quæ quod speciatim consecrata esset diuino cultui, habebatur inter omnes tribus honoratissima. At Rex, ex qualibet tribu assumi poterat. Saül fuit ex tribu Bēiamin; David cum posteris, ex tribu Iuda; Ieroboã ex tribu Ephraim; Baasa ex tribu Issachar; & sic deinceps. Porro, tanta erat præcellentia tribus Leuiticæ præ aliis, vt Pontifex non posset accipere vxorẽ ex aliis tribubus, eo quòd essent infra statum & dignitatem connubij Pontificalis, vt patet Leuit. 21. 14. vbi de Pōtifice sic dicitur: *Accipiet puellam de populo suo, ne commisceat stirpem generis sui vulgo gentis suæ, id est, Accipiet vxores ex tribu Leui, non ex aliis tribubus.* Nam aliæ tribus sunt quasi vulgus, si cōferantur cum Tribu Leui. Non decet autem, vt Principes vel Magnates accipiant vxores ex communi hominum plebe. Erat tamen aliqua dispensatio in hac re. Nam Pōtifex poterat accipere vxorem ex familia Regia, si vellet. Hoc fecit Ioiada Pontifex, qui habuit Iosabeth filiam Regis Ioram, & sororẽ Regis Ochoziæ.

(2. Paral. 22. 11.) Erat autē illa dispensatio concessa propter has causas. Primò, quia dignitas Regia proximè accedebat ad Pontificalem. Secundò, quia faciliùs poterat seruari pax in cōmuni populo, & si Reges & Pontifices per connubia inter se conspirarent. Tertiò, minus erat periculum idololatriæ. Nam Reges, qui Pontifici coniuncti erant, non facilè recedebant à cultu & religione veri Dei. Vide Lyranum in cap. vltimum Numerorum.

4. Secundò, Pontifex non assumebatur ex qualibet familia tribus Leuiticæ, sed ex sola familia Aaronis: nec quilibet promiscuè ex familia Aaronis, sed primogenitus, carens omni macula & deformitate. (Leuit. 21. 17.) At in Regibus non habebatur ratio primogenituræ, vt rectè notauit Pineda lib. 2. de rebus Salomonis cap. 1. Certè Dauid, Salomon, & plures alij non fuerunt primogeniti. Multò minus habebatur ratio maculæ aut deformitatis. Nusquā legimus, aliquē propter maculā aut deformitatem à regno exclusum esse. Aliud est de lepra. Ozias, propter lepram, quia morbus contagiosus est, ab aliorum contubernio fuit merito segregatus. (2. Paral. 26. 21.)

5. Tertiò, Hoc etiā facit ad prærogatiuā & honestatē familiæ Pontificalis, quod nō licuerit Pōntifici in vxorē accipere viduā, aut repudiatam, aut sordidā, aut meretricē, sed tantū virginē de populo suo, iuxta illud Leuit. 21. 13. *Virginem ducet vxorem. Viduam autem & repudiatā, & sordidam, atq; meretricem non accipiet, sed puellam de populo suo.* Hoc in Regibus nō seruabatur. Dauid accepit viduam & adulterā. Vidua erat Abigail; adultera, Bethsabee. Et ex hoc capite, nō solū Regibus, sed etiam Sacerdotibus præcellebat Pontifex. Nam & Sacerdotes poterant accipere viduas, quòd Pontifici, propter dignitatem status, non licebat.

QVÆSTIO III.

An Pontifex præcelluerit Regi, titulo inaugurationis?

6. **N**emo dubitat. Nam Pontificis inauguratio, ex speciali Dei cura & prouidentia, fiebat cum solenni pompa ac ceremonia, præsentem vniuerso populo; & durabat totis septem diebus, vt supra c. 3. explicatũ est. De Regis inauguratione nihil certũ aut stabile erat statutũ à Deo. Legimus quidem aliquos fuisse vnctos; alios fausta populi acclamatione assumptos; alios per Pontificem introductos: sed nusquam legimus, mandatum fuisse à Deo, vt omnes certo ritu ac ceremonia inaugurarentur. Imò constat, plerosque sine vlla solennitate, vel solo titulo successionis accepisse regnum; vel per vim & fraudem inuasisse. Vncti sunt Saũl, David, Salomon, Ioas, Iehu: acclamatum, à populo, Salomoni & quibusdam aliis; per Pontificem introductus Ioas: per vim & fraudem ingressi Baaza, Zambri, Sellum, Manahem, Phacee, Osee, & plures alij.

7. Nullius inauguratio fuit tam solennis, quàm Salomonis, quæ describitur 3. Reg. 1. 38. his verbis; *Descendit ergo Sadoc Sacerdos & Nathan Propheta, & Bananias filius Ioiada, & Cerethi & Phelethi: & imposuerũt Salomonẽ super mulã Regis David, & adduxerunt eũ in Gihon. Sumpsitq; Sadoc sacerdos cornu olei de Tabernaculo, & unxit Salomonẽ, Et cecinerũt buccinã, & dixit omnis populus, Vuat Rex Salomon. Et ascendit vniuersa multitudo post eũ, & populus canẽtium tibiis, & lætantiũ gaudio magno, & insonuit terra à clamore eorum.* Sed tamen neque hæc solennitas erat à Deo præscripta, nec ab omnibus Regibus serua-
ta, nec comparanda cum solennitate inaugurationis

Pontificum. Primò, quia inauguratio Pontificum durabat septem diebus. Secundò, fiebat coram Tabernaculo & Sanctuario. Tertiò, constabat pluribus ritibus ac ceremoniis. Quartò, quotidie triplici sacrificio, per septem dies, honorabatur. Nihil tale apud Reges.

Q V Æ S T I O I V.

An Pontifex præcelluerit Regi titulo Vnctionis.

8. **O**Mnino præcelluit. Et quidem tripliciter. Primò, quia omnes Pontifices ex præscripto Dei ungebantur, & nisi uncti essent, non admittebantur ad officium Pontificale (Exod. 29. & Leuit. 8.) At nullum extabat præceptum Dei, quo omnes Reges ad unctionem astringerentur. Nec legimus unctos esse, nisi paucos. Ex Regibus Iuda, uncti sunt Saül, David, Salomõ, Ioas: ex Regibus Israël, Iehu. De cæteris, an uncti sunt, non constat. Et verisimile est, plerosque non esse.
9. Secundò, Pontifices ungebantur publicè coram populo apud Tabernaculum Domini. At Reges, si qui ungebantur, non omnes publicè ungebantur. Certè Saül, David, Iehu, priuatim uncti sunt. Saül à Samuele, in extrema parte ciuitatis, nullo alio præsentem. (1. Reg. 9. 27.) David ab eodem Samuele, in domo patris sui, in Bethlehem. (1. Reg. 16. 13.) Iehu à filio Prophetæ, in cubiculo seorsim. (4. Reg. 9. 6.)
10. Tertiò, quod præcipuum est, Pontifices ungebantur oleo sancto, id est, unguento composito ex oleo, myrrha, cinnamomo, calamo, casia. (Exo. 30. 23.) At Reges oleo simplici & cõmuni. Quod, tametsi aliqui negent, verissimum tamen est. Et tribus argumentis probari potest. Primum sumitur ex lege Dei. Nam
- Deus

Deus præceperat, vt nullus hominum ungeretur oleo sancto, nisi Pontifex & Sacerdotes. Sic enim legimus, Exod. 30. 30. *Aaron & filios eius unges, sanctificabisq; eos, vt sacerdotio fungantur mihi. Filiis quoq; Israël dices: Hoc oleum unctionis sanctum erit mihi in generationes vestras. Caro hominis nõ ungetur ex eo, & iuxta cõpositionem eius non facietis aliud, quia sanctificatũ est, & sanctũ erit vobis. Homo, quicumque tale composuerit, & dederit ex eo, alieno, exterminabitur de populo suo.* Ex quo præcepto, duo colligimus. 1. quod nemo præter Aaronem & filios eius, id est, præter Pontificem & Sacerdotes, potuerit ungi oleo sancto, quod ex variis aromatibus confectum erat. 2. quod nulli licuerit conficere simile oleum, aut alicui extraneo communicare.

II. Alterum argumentũ sumitur ex phrasi Scripturæ. Nam oleum sanctũ, quo Pontifex & Sacerdotes ungebantur, nunquã in Scriptura appellatur *oleum absolute & simpliciter*, sed *oleum unctionis*, vel *oleum unctionis sanctum*, vel *oleum sancta unctionis*. Exo. 29. 7. *Oleum unctionis fundes super caput eius.* Et cap. 30. 25. *Faciẽsque unctionis oleum sanctũ, unguentũ cõpositum opere unguentarij, &c.* Et infra v. 31. *Hoc oleum unctionis sanctum erit vobis.* Et Leuit. 8. 10. *Tulit unctionis oleũ, quo liniuit Tabernaculum cum omni supellectili sua.* Et cap. 21. 12. *Oleum sancta unctionis Dei sui super eum est.* Et alibi sæpius. Et ratio est, quia nõ erat oleum simplex ac purũ, sed unguentũ confectũ ex oleo & variis aromatibus, vt iam ante dixi, ac proinde non *oleum simpliciter*, sed *oleum unctionis*, vel *unguentum* appellari debuit. At oleũ, quo Reges ungebantur, nunquã appellatur *oleum unctionis*, sed *oleum simpliciter & absolute*, quia non erat compositũ ex oleo & aromatib⁹, sed purũ ac simplex oleũ. 1. Reg. 10. 1. *Tulit Samuel lenticulam olei, & effudit super caput eius, id est, Saũlis.* Et c. 16. 1. *Dixit Dominus ad*

Samuelem. *Vsque quò tu luges Saül, cum ego proiecerim eum, ne regnet super Israël? imple cornu tuum oleo, & veni, ut mittam te ad Isai Bethlehemitem: prouidi enim in filiis eius mihi Regem.* Et infra v. 13. *Tulit ergo Samuel cornu olei, & unxit Dauidem in medio fratrum eius.* Et 4. Reg. 9. 1. *Heliseus vocauit unum de filiis Prophetarum, & ait illi: Tolle lenticulam olei, & vade in Ramoth Galaad. Cumq; veneris illuc, videbis Iehu, filium Iosaphat. Et paulo post: Tenensq; lenticulam olei, fundes super caput eius, & dices: Hæc dicit Dominus: Unxi te Regem super Israël.* Hinc optimè concludo, Reges non fuisse unctos oleo sancto, quo Pontifex ungebatur, sed puro, simplici ac vulgari.

12. Ad maiorem explicationem huius argumenti, notandum est, in Scriptura veteris Testamenti, præsertim quæ ad ceremonias Iudæorū spectat, quadruplex oleū reperiri. Primum, quo utebantur in lucernis candelabri aurei, iuxta altare thymiamatis. Alterum, quod adhibebatur in sacrificiis. Tertium, quo ungebantur Reges. Quartum, quo Pōtiffices & Sacerdotes. Hoc vltimum, quotiescunq; de eo fit mentio, vocatur *Oleum vñtionis*, vel *Oleum sanctæ vñtionis*, vt dixi. Reliqua, nudo ac simplici nomine olei contenta sunt. Hoc satis ostensum est de oleo Regum. De oleo lucernarum, patet ex illo, *Leuit. 24. 2. Præcipe filiis Israël, vt adferant tibi oleum de oliuis purissimum ac lucidum, ad concinnandas lucernas iugiter.* De oleo sacrificiorum, ex illo *Leuit. 2. 1. Anima, cum obtulerit oblationem sacrificij Domino, simula erit eius oblatio, fundetq; super eam oleum, & ponet thus.*

13. Tertium argumentum sumitur ex illis verbis *Leuit. 21. 10. Pontifex, i. Sacerdos maximus inter fratres suos, super cuius caput fusum est vñtionis oleum, & cuius manus in sacerdotio consecrate sunt, vestitusq; est sanctis vestibus, caput suum non discooperiet, vestimenta non scindet, & ad omnem mortuum non ingrediatur omninò, super patre quoque suo & matre*

matre non cōtaminabitur: Nec egredietur de sanctis, ne polluat Sanctuariū Domini, quia oleum sanctæ vñctionis Dei sui super eum est. Ego Dominus. In quibus verbis continetur hæc lex, vt Pontifex externo ritu nō lugeat mortuos, nec egressus è Sanctuario, prosequatur funera mortuorum, ne quidem parentum suorum. Et ratio legis additur, quia oleum sanctæ vñctionis fustum est super caput eius; ac proinde nullo modo debet contaminari. Contaminaretur autē, si lugeret mortuos, aut funera eorum prosequeretur. Vnde sic argumentor: Ideò Pontifex non poterat lugere mortuos, & eorum funera prosequi, quia oleum sanctæ vñctionis fustum erat super caput eius: At Reges poterant lugere mortuos, & prosequi funera mortuorum. (Hoc enim Dauid fecit in morte Saülis & Ionathæ.) Ergo oleū sanctæ vñctionis non erat fustum super caput eorum.

14. Vbi notandum est discrimen inter Pontificē, Sacerdotes, & Reges. Solus Pontifex vngebatur oleo vñctionis in capite, & ideò non lugebat vllos mortuos, ne quidem parentes. Sacerdotes non vngebantur quidē in capite, sed tamē in vestibis aspergebantur, partim sanguine arietis immolati, partim oleo sanctæ vñctionis. (Exod. 29. 21.) Et ideò poterant quidem lugere propinquos & consanguineos, nō tamen alios. (Leuit. 21. 2.) Reges, nec in capite, nec in vestibis habebant oleum sanctæ vñctionis, sed oleum simplex & vulgare; & ideò poterāt lugere omnes mortuos, quos volebāt.

15. Præter hæc tria argumenta, quæ videntur esse solida. accedunt alia tria, non quidem æquè efficacia, sed tamen valde probabilia. Primum, quia oleum sanctum non poterat atrectari, nisi à Pontifice & Sacerdotibus: at Saül, Dauid & Iehu, non sunt vncti à Pontifice vel Sacerdotibus, sed à Prophetis: non ergo vncti sunt oleo sancto. Alterum, quia Elias Propheta

à Deo iussus est vngere Iehu in Regem Israël, & Hazaëlem in Regem Syriae, & Helisæum in Prophetam. (3. Reg. 19. 15.) Et verisimile est, quod ex eadem lenticula vel cornu olei potuisset eos vngere. At Hazaëlem non poterat vngere oleo sancto, quia erat homo gentilis: Ergo verisimile est, nec Iehu, nec Helisæum oleo sancto, sed simplici vinctos esse. Tertium, quia David ter vinctus est. Primò, à Samuele, in Bethlehem, in domo patris sui. (1. Reg. 16. 13.) Secundò, in Hebron, in Regem Iuda. (2. Reg. 2. 4.) Tertiò, in Hebron, in Regem Israël. (2. Reg. 5. 3.) Nec credibile est, toties vinctum esse oleo sancto; quia ne quidem Pontifex, pro quo factum erat oleum sanctum, toties vngebatur.

16. *Dices;* Quomodo ergo Salomon vinctus est oleo sancto, si nemo alius, nisi Pontifex & Sacerdotes, poterat eo vngi? Sic enim de eo scriptum est, 3. Reg. 1. 39. *Sumpsit Sadoc Sacerdos cornu olei de Tabernaculo, & vinxit Salomonem.* At oleum, quòd in Tabernaculo asseruabatur, erat sanctum. *Respondeo.* Authores hic dissentiunt. Aliqui putant, Salomonem ex peculiari dispensatione vinctum esse oleo sancto. Alij rectius id negant, asserentes, in Tabernaculo duplex oleum fuisse asseruatum: alterum confectum ex aromatibus, quo Pontifices & Sacerdotes; alterum simplex, quo Reges vngebantur.

Q V Æ S T I O V.

An Pontifex præcelluerit Regi, titulo ornamentorum?

17. **H**Oc disertè affirmat Ecclesiasticus, cap. 45. **H**ubi cum sigillatim descripsisset ornamenta Aaronis Pontificis, tandem subiungit, nunquam ab initio

initio mundi fuisse illis similia, nec deinceps fore aliquem, extra numerum Pontificum, qui similibus usus sit. Verba eius sunt hæc: *Sic pulchra ante ipsum non fuerunt talia usque ad originem. Non est indutus illa alienigena aliquis, sed tantum filij ipsius soli, & nepotes eius, per omne tempus.* Et hoc facile demonstrari potest. Nam Pontifex in sua veste Pontificali habebat aurum, purpuram, hyacinthum, coccum bis tinctum, & byssum retortam: in fimbria, mala punica & tintinnabula aurea: in capite, diadema seu tiaram, cum lamina aurea: in pectore, duodecim gemmas pretiosas: in humeris, duos lapides onychinos, auro inclusos. De his cap. 5. actum est.

18. Nihil simile habebant Reges. Nec aliud ferè de illis legimus, quàm quòd soliti sint gestare diadema in capite. Nec tamen de omnibus, sed de tribus duntaxat hoc legimus, nempe de Saule, Dauide & Ioas. Et quidem Saül habuit diadema in capite, quando occisus est in bello contra Philistinos. Quod diadema postea à quodam adolescēte allatum est ad Davidem, ut habetur 2. Reg. 1. 10. *Et ait adolescens; Tuli diadema, quod erat in capite eius, & attuli ad te Dominum meum huc.* David autē, cum expugnasset Rabba, ciuitatem Ammonitarum, & accepisset coronam idoli Melchom, fecit sibi inde diadema, ut patet ex illo, 1. Paral. 20. 2. *Tulit autem David coronam Melchom de capite eius, & inuenit in ea auri pondo talentum & preciosissimas gemmas, fecitque sibi inde diadema.* Denique, de Ioas sic legimus, 2. Paralipom. 23. 11. *Eduxerunt filium Regis, & imposuerunt ei diadema.* At quæ est proportio diadematis Regij cum tam multiplici ornatu Pontificali?

QVÆSTIO VI.

An Pontifex præcelluerit regi titulo officij?

19. **C**onstat, multis modis præcelluisse. Primò, quia officium Pontificis erat excellentius, quam Regis. Secundò, quia Pontifex in suo officio non dependebat à Rege; & tamen Rex sæpe dependebat à Pontifice. Tertiò, quia Pontifex, præter suum officium Pontificale, poterat etiam præstare ea, quæ ad officium Regis pertinebant; non tamen Rex poterat præstare, quæ ad officium Pontificis spectabant. Quartò, quia in omnibus controuersis legalibus, tam Ecclesiasticis, quàm politicis, supremus iudex erat Pontifex, non Rex. Quintò, quia iurisdictio Pontificis latius patebat, quàm Regis. Hæc omnia paulò accuratius explicanda sunt. Nam in his punctis potissimùm consistit prærogatiua Pontificis præ Rege. Sit ergo.

20. *Prima conclusio.* Officium Pontificis in lege Moisaica fuit multo excellentius, quàm Regis. Ratio est, quia officium Pontificis erat spirituale, concernens salutem animæ: officium Regis temporale, cōcernens pacem externæ politiæ. Ad Pontificem pertinebat; offerre Deo sacrificia, intrare in Sanctuarium, expiare populum à peccatis, consecrare Leuitas & Sacerdotes, legem Dei interpretari, in rebus dubiis responsa à Deo accipere. Ad Regem, præesse populo in temporalibus, conseruare iustitiam ciuilem, suscipere bellum contra hostes. Nam ad hæc præstanda petiuerunt filij Israël, sibi dari Regem, vt habetur 1. Reg. 8. 19. his verbis: *Noluit populus audire vocem Samuelis, sed dixerunt: Nequaquam. Rex enim erit super nos, & erimus nos quoque, sicut omnes gentes: Et iudicabit nos Rex noster, & egredietur ante nos, & pugnabit bella nostra pro nobis.*

21. Ter

21. *Secunda conclusio.* Pontifex in suo officio non dependebat à Rege: Et tamen Rex sæpe dependebat à Pontifice. Prior pars probatur, quia Pontifex poterat omnia præstare, quæ ad suum officiũ pertinebant, sine ullo subsidio Regis. Poterat enim offerre sacrificium, intrare Sanctuarium, expiare populũ, consecrare Levitas & Sacerdotes, legem interpretari, Deum consulere: Et in his omnibus non indigebat subsidio Regis. Posterior pars probatur ex contrario principio. Nam Rex non poterat omnia præstare, quæ ad officiũ suum pertinebant, sine subsidio Pontificis. Non enim poterat suscipere bellum, aut aliam rem magni momenti aggredi, nisi prius consulto per Pontificem oraculo. Hoc supra, cap. 4. § 20. ostensum est ex illo, Num. 27.

21. *Pro hoc (Principe sæcnlari) si quid agendum erit, Eleazar Sacerdos consulat Dominum. Ad verbum eius (Eleazari) egredietur & ingredietur ipse. (Iosue, vel quicumq; alius Princeps sæcularis) & omnes filij Israël eum eo, & cætera multitudo.* Quod ibidẽ variis exemplis confirmatum est. Neque necesse est hîc repetere.

22. *Tertia conclusio.* Pontifex, præter officium suum pontificale, poterat etiam præstare ea, quæ ad officium Regis pertinebant, & multo plura: At Rex non poterat præstare, quæ ad officium Pontificis spectabant. Prior pars probatur exemplo Ioiadæ Pontificis sanctissimi. Is omnia fecit, & fortasse plura, quàm Rex facere potuisset. Nam generatim loquendo, Iosias filium Ioram constituit Regem, & Athaliam Reginam deposuit ac interfecit. Speciatim verò hæc gessit. 1. convocavit omnes Principes familiarũ Israël, Centuriones, Sacerdotes, Levitas, & reliquam populi multitudinẽ: & dedit illis lanceas, clypeos, & reliqua arma ad bellum necessaria. 2. mandavit illis, vt Iosias filium Regis, qui tunc erat puer septem annorum, susciperent in Regem.

Regem.; vt hoc commodiùs, & sine tumultu fieret, distribuit illos, in certas classes. Nam aliquos posuit ad custodiam portarum Sur; alios ad custodiam portæ Fundamenti; alios ad custodiam domus Regiæ: reliquum populum voluit esse in atriis Tépli Salomonis. 4. Speciatim præcepit Leuitis, vt armati circumstarent filium Regis, & quocumque ille iret, ipsi comitarētur. 5. Mandauit populo, qui erat in atriis Templi Salomonis, vt instructi pugionibus, alij starent ad dextram partem Templi, alij ad sinistrā; vt filius Regis per medium posset transire. 6. His ita cōstitutis ac dispositis, adduxit filium Regis, & imposuit diadema super caput eius, & vnxit eum, & dedit in manu eius Legē Deuteronomij, & declarauit illum Regē, acclamante vniuerso populo, *Vivat Rex.* 7. Declarato iā Rege, accessit ad Cēturiones & Principes exercitus, vt Athaliam Reginam educerēt extra septa Templi, & gladio interficerent. 8. Inrerfecta Athalia; pepigit fœdus inter se, & nouum Regem, & vniuersum populū; vt omnes vnanimiter seruirent vero Deo, & idola detestarentur. Ac mox, vi huius fœderis, ingressi templum Baal, confregerūt altaria & simulachra, & Mathan sacerdotem Baal ante aras interfece- runt. 9. Cōstituit nouum ordinem in Templo Salomonis. & singulis Leuitis ac Sacerdotibus sua officia partitus est. Postremò, cū omnia ex animi sententia successissent, conuocatis Centurionibus, Principibus, & vniuerso populo, nouū Regem ex domo Dei deduxit in domum Regiam, & collocauit eum in folio Regali. Hæc omnia habentur, 2. Paral. 23. & 4. Reg. 11. Et in his omnibus vsus est Iorada Pontifex imperio & auctoritate Pontificali. Quid amplius faceret Rex?

23. Posterior pars, quòd nimirum Rex non potuerit ea præstare, quæ ad officiū Pontificis pertinebāt, facile probari potest inductione. Non enim poterat offerre
sacri

sacrificia, nec intrare Sanctuariū, nec expiare populum, nec consecrare Leuitas & Sacerdotes, nec legem Dei interpretari, nec in rebus dubiis, accepto Rationali, responsa à Deo petere. Et, si aliquid horum tentasset, reprehendebatur à Pontifice, & à Deo puniebatur. Habemus exēplum in Ozia Rege, qui cū vellet adolere incensum super altare thymiamatis; primū à Pontifice reprehensus, deinde lepra percussus est. *Non est tui officij Ozia (dicebat Pontifex) vt adoleas incensum Domino sed Sacerdotum, hoc est, filiorum Aaron, qui consecrati sunt ad huiuscemodi ministerium: Egredere de Sāctuario ne contempseris.* (2. Paral. 26. 18.) Et paulò post; *Statimq; orta est lepra in fronte eius coram Secerdotibus.* Porro, Deus tam ægrè tulit hoc factum Oziæ Regis, vt non solūm leprā, sed etiam terræ motu puniendum esse censuerit (Zach. 14. 5.) §. 24. Nec dissimile exemplum est in Saūle Rege. Cum enim irruētibus Philistæis, videret populum à se dilabi, putabat se rectè facturum, si ipse per se (cum Sacerdos non adesset) offerret holocaustum & pacifica, ad placandum Deum. Sed mox à Samuele reprehensus est, his verbis; *Stultè egisti.* (1. Reg. 13. 13.) Non solum reprehensus, sed etiam punitus amissione regni. *Quod si non fecisses, inquit Samuel, iam nunc preparasset Dominus regnum tuum super Israēl in sempiternum. Sed nequaquam regnum tuum ultra consurget. Quæsiuit Dominus sibi virum iuxta cor suum; & præcepit ei Dominus, vt esset Dux super populum suum.*

25. *Quarta Conclusio*, Si aliqua controuersia legalis fuisset orta, siue in rebus Ecclesiasticis, siue in temporalibus, & inferiores Iudices, qui erant in singulis ciuitatibus, non potuissent in ea definienda, inter se conuenire; recurrendum erat ad Pontificem, tanquam ad supremum Iudicem, non autem ad Regem: Et omnes sub pœna mortis renebantur Pontificis sententiæ acquiescere.

cere. Hoc supra probatum est ex Scriptura & Iosepho. Nunc ratione explicandū est, hoc modo. Controuersiaē legales, quæ oriebantur ex lege Mosaica non satis benè intellecta, non poterāt dirimi & diiudicari, nisi per veram legis interpretationem: Ergo illius erat dirimere & diiudicare eiusmodi controuersias, cuius erat interpretari ipsam legem. At Sacerdotum, & maximè Pontificis, non autem Regum aut Principum sæcularium erat interpretari legem: Ergo Sacerdotum, & maximè Pontificis, non autem Regum & Principum sæcularium erat dirimere & diiudicare controuersias legales. Minor probatur ex illo Aggæi 2. 12. *Hæc dicit Dominus: Interroga Sacerdotes legem.* Et Malach. 2. 7. *Labia Sacerdotis custodient scientiam: & legem requirent ex ore eius.* Non ex ore Regis, sed Sacerdotis. Et causa mox additur; *Quia Angelus Domini exercituum est*, quasi dicat sacerdos est nuncius seu interpres diuinæ volūtatis. Igitur à Sacerdote petenda est legis diuinæ interpretatio: Et omnes controuersiaē, quæ ex lege diuina oriri possunt, à Sacerdote dirimendæ sunt.

26. Sed quæres, quare interpretatio legis, & consequenter decisio controuersiarum legalium, pertinuerit potius ad Pontificē, quàm ad Regem, aut quoscunque alios? Ratio dubitandi est, quia poterat fieri, vt non minus alij essent periti in lege, quàm Pontifex: imò etiā magis. *Respondeo.* Si spectemus industriam humanam, certum est, non minus alios, quàm Pontificem, potuisse legem intelligere & interpretari. Si autem spectemus assistentiam Spiritus sancti, quæ potissimùm in hoc negotio spectanda est, ea Pontifici potius, quàm aliis, fuit promissa & communicata. Exēplum habemus in Moise Nam Deus cōcessit illi maiorem assistentiam, quàm septuaginta senioribus, qui illi in officio subseruiebāt. Hoc colligitur ex illo Num. 11. 17. *Dixit Dominus ad Moisen:*

Mosen: Auferam de spiritu tuo, tradamque eis, ut sustentent tecum onus populi. Vbi per spiritum intelligi debet aliquod donum gratiæ, quod requiritur in iis, qui rectè volunt alios gubernare, & eorum controuersias dirimere. Est ergo hic sensus: *Auferam de spiritu tuo, & tradam eis*, id est, Dabo illis donum gratiæ, sed infra illud donum quod tu habes: Tibi, qui supremus Iudex es, plus dari oportuit, quàm illis, qui inferiores sunt.

27. *Quinta Conclusio.* Pontificis iurisdictio in veteri Testamēto latius patebat, quàm Regis. Et quidem duplici sensu. 1. Quia ad plures causas se extendebat. Nam non solùm cōtrouersiæ legales in causis Ecclesiasticis; sed etiam in temporalibus, subiectæ illi erāt, ut iam dictum est. 2. Quia ad plures homines & loca se extendebat. Nam post mortem Salomonis, facta regni diuisione, Rex Iuda nihil habebat iuris ac potestatis in regno Israël; nec vicissim Rex Israël in regno Iuda. At Pontifex in utroque regno habebat suam iurisditionem. 1. Quia in utroque poterat exigere decimas, primitias, & pretia primogenitorum. 2. Quia in utroque habebat Leuitas sibi subiectos. 3. Quia ad illum, tāquam supremum Iudicem, pertinebant controuersiæ vtriusque regni. 4. Quia Reges vtriusque regni, nō poterant bellum suscipere, aut aliam rem magni momenti aggredi, nisi consulto per Pontificem oraculo. Hinc sequitur, Regem Israël, non fuisse supremum & absolutum Dominum in suo regno, sed debuisse etiam pēdere à Pontifice, qui habitabat in regno Iuda. Et quidem multis modis ab eo pendeat, ut iam explicatum est.

Q V Æ S T I O VII.

An Pontifex Præcelluerit Regi, titulo Exemptionis.

28. **E**Xemplo duplex est: Vna in rebus Ecclesiasticis; altera in temporalibus. Pontifex utroque modo

modo exemptus erat à potestate Regis ; non item Rex à potestate Pótificis. Quòd tamen si facile constare possit ex dictis, seorsim tamen explicandum est. Ac primò dicam de exemptione Pontificis in rebus Ecclesiasticis. Secundò, de exemptione eiusdem in temporalibus. Tertiò, ostendam, nec in Ecclesiasticis , nec in temporalibus , Regem fuisse penitus exemptum à potestate Pontificis. Sit ergo.

29. *Prima Conclusio.* Pontifex in rebus Ecclesiasticis, seu ad diuinum cultum pertinētibus, erat exemptus à potestate Regis: Et quidē triplici titulo. 1. quia Rex nō poterat illi quicquam imperare in eo genere. 2. non poterat illum ad suum tribunal trahere in cōtrouersis Ecclesiasticis. 3. non poterat illū punire, si deliquisset. Hęc conclusio ex duplici fundamento probari potest. Prius est, quod Pontifex fuerit supremus Iudex in causis & controuersis Ecclesiasticis, vt iam ante probatum est. Ex quo sequitur. 1. non potuisse illum trahi ad tribunal Regis. 2. non potuisse puniri à Rege. 3. non fuisse subiectum imperio Regis. Ratio est, quia supremus Iudex, in eo genere, in quo supremus Iudex est, non potest ab alio iudicari, puniri, aut imperiū accipere. Nihil certius.

30. Posterius est, quòd omnes Leuitæ in rebus ad cultum diuinum pertinentibus, fuerint exempti à potestate Regis. Vnde sequitur, multò magis Pontificem fuisse exemptum. Quòd autem Leuitæ fuerint exempti, certum est. Nam Deus separauerat illos à reliquo populo filiorum Israël, & eos loco primogenitorum, quæ illi debebātur, suos esse volebat, iuxta illud Num. 3. 12. *Ego tuli Leuitas à filiis Israël pro omni primogenito, eruntque Leuitæ mei. Meum est enim omne primogenitum, ex quo percussi primogenitos in terra Egypti.* Et Num. 8. 13. *Statuesque Leuitas in conspectu Aaron & filiorum eius, & consecrabis oblatos Domino, ac separabis de medio filiorū Israël*

& consecrabis oblatos Domino, ac separabis de medio filiorum Israël, ut sint mei: quoniam dono donati sunt mihi à filiis Israël. Pro primogenitis accepi eos. Mea sunt enim omnia primogenita filiorum Israël, tam ex hominibus, quam ex iumentis. Unde sic argumtor: Si Deus voluisset accipere primogenita filiorum Israël, tam ex hominibus, quam ex iumentis, quæ illi speciali iure debebatur; certè filij Israël nullam amplius habuissent potestatem aut iurisdictionem in eadem primogenita, postquam semel Deo fuissent tradita: At Deus eodem iure speciali, quo poterat accipere primogenita, accepit Leuitas, loco primogenitorum: Ergo postquam Leuitæ semel Deo traditi & consecrati essent, non amplius erant sub potestate aut iurisdictione aliorum, sed solius Dei. Poterat tamen Deus, si vellet, eos iterum subiicere aliorum potestati. Noluit autem subiicere potestati Regis, sed Pontificis, ut disertè habetur Num. 8. 18. his verbis: *Tuli Leuitas pro cunctis primogenitis filiorum Israël, tradidiq; eos dono Aaron & filiis eius de medio populi.* Igitur Leuitæ, sicut Pontifici, non Regi, donati à Deo erant; sic Pontifici, non Regi debebant obtemperare. Quod etiam expressè constat ex illo, Num. 18. 1. *Dixitq; Dominus ad Aarõ: Excubabunt Leuitas ad præcepta tua.* Hinc infero: Si Leuitæ in cultu diuino exempti erant ab imperio Regis, ut reuera erant; multò magis Pontifex erat exemptus. Nã si hic exemptus non fuisset, nec Leuitæ poterant esse exempti, quia subiecti erant Pontifici.

31. Hoc argumentum sic confirmo. Non solùm primogenita priuatorum hominum, sed etiam Principum ac Regum debebantur Deo: Sicut ergo priuati homines nullam amplius habuissent iurisdictionem aut potestatem in sua primogenita, si semel fuissent Deo tradita; ita nec Reges & Principes. At eadè erat ratio Leuitarum, quæ fuisset primogenitorum: Ergo nec Reges

& Principes habebant amplius potestatem aut iurisdictionem in Leuitas, postquam semel Deo erant traditi & consecrati.

32. *Secunda conclusio.* Pontifex in bonis temporalibus & causis politicis exemptus erat à potestate Regis: Et quidem quadruplici titulo. 1. quia Rex non poterat illi quicquam imperare in eo genere. 2. non poterat illum trahere ad suum tribunal, aut sententiam contra ipsum pronuntiare. 3. non poterat illum punire, si deliquisset. 4. non poterat ab illo exigere tributum, vectigal, & similia onera, quæ Magistratus solet exigere à suis subditis. Tria priora membra facilè probantur ex præcedenti conclusione. Nam Pontifex erat supremus iudex, non solùm in causis Ecclesiasticis, sed etiam in temporalibus: At supremus iudex, in eo genere, in quo supremus iudex est, non potest ab alio iudicari, puniri, aut imperium accipere. *Dices;* quomodo ergo Abiathar Pontifex punitus est à Salomone? Nam Salomon, eo quòd conspirasset cum Adonia, deposuit illum ab officio Pontificali, & alium in eius locum subrogauit. *Respondeo:* Si Salomon autoritate regia id fecit, non legitimè fecit. Nec enim, quidquid à Regibus factum est, legitimè factum esse putandum est. Nonne Abimelech Pontifex à Saùle Rege interfectus est in Nobe? (1. Reg. 22. 17.) Nonne Zacharias imperio Ioæ lapidatus? (2. Paralip. 24. 21.) An ideò hæc, quia à Regibus facta sunt, legitimè facta sunt? Nemo dixerit.

33. Superest quartum membrum de exemptione Pontificis ab onere tributorum & similibus grauaminum; quod sic probari potest. Onera, ad quæ præstanda tenebantur filij Israël, erant hæc. 1. Debebant parati esse ad bellum, & subsidia in bellum conferre. 2. Singulis annis dare dimidium sicli pro vsu Tabernaculi. 3. Singulis annis dare decimas omnium bonorum in sustentationem

tationem Sacerdotum ac Leuitarum. 4. Primogenita hominum & iumentorum, vel Domino offerre, vel pretio redimere. 5. Conferre necessaria pro familia & sustentatione Regis. 6. Permittere alienationem domorum suarum in perpetuum. Ab his omnibus exemptus erat Pontifex; quod inductione probandum est.

34. Ac primum exemptus erat ab onere belli: nec solus ipse, sed omnes Leuitę. Cùm enim Deus mandasset Mofi in deserto Sinai, vt numeraret omnes filios Israë!, qui per ætatem apti essent bello, speciatim excepit Leuitas, quos voluit ab hoc onere immunes esse, vt seruirent in Tabernaculo. Num. 1. 48. *Tribum Leui noli numerare, neq; pones summam eorum cum filiis Israë!, sed cõstitue eos super Tabernaculum testimonij & cuncta vasa eius, & quidquid ad ceremonias pertinet.* Hoc tamen notandũ est, tametsi immunes essent à bello, potuisse nihilominus interesse, quadruplici ex causa. Primò, vt in re dubia consulerent Deum pro Rege & exercitu. Hoc fecit Achias Põtifex in bello Saülis cõtra Philistęos. (1. Reg. 14.) Secundò, vt excitarent animos militum ad strenuè pugnandum, iuxta illud Deuter. 20. 1. *Si exieris ad bellũ contra hostes tuos, & videris equitatus & currus, & maiore, quàm tu habeas, aduersarij exercitus multitudinem, non timebis eos: quia Dominus Deus tuus tecum est, qui eduxit te de terra Ægypti. Appropinquante autem iam pralio, stabit Sacerdos ante aciẽ, & sic loquetur ad populum: Audi Israë!, vos hodie contra inimicos vestros pugnam committitis; non pertimescat cor vestrũ, nolite metuere, nolite cedere, nec formidetis eos: quia Dominus Deus vester in medio vestri est, & pro vobis contra aduersarios dimicabit, vt eruat vos de periculo.* Tertiò: vt custodirent Arcam Domini, quæ aliquando in exercitum filiorum Israë!, ad maiorem ipsorum consolationem, adducebatur. Hoc modo Ophni & Phinees, filij Heli Pontificis, fuerunt in exercitu contra

Philistæos, & occisi sunt. (1. Reg. 4. 11.) Quarto, vt in summa necessitate, si nihil aliud subsidij adesset, ipsi arma corripere, & pro patriis legibus ac ceremoniis pugnarent. Hoc fecerunt Mathathias, & filij eius Machabæi, Iudas, Ionathas, Simon, & Ioannes, Hyrcanus, qui erant ex genere sacerdotali. (1. Machab. 2. & seqq.)

35. Secundum onus filiorum Israël erat, quod deberent conferre dimidiū sicli in vsum Tabernaculi, Exodi 30. 11. *Locutusque est Dominus ad Moysen, dicens: Quando tuleris summam filiorum Israël iuxta numerum, dabunt singuli pretium pro animabus suis Domino, & non erit plaga in eis, cum fuerint recensiti. Hoc autem dabit omnis, qui transit ad nomen, dimidium sicli, iuxta mensuram templi. Siclus viginti obolos habet. Media pars sicli offeretur Domino. Qui habetur in numero, à viginti annis & supra, dabit pretium. Diues non addet ad medium sicli, & pauper nihil minuet. Susceptamque pecuniam, qua collata est à filiis Israël, trades in vsum Tabernaculi testimonij. Ab hoc onere non solus Pontifex erat exemptus, sed etiam Leuitæ. Quod sic ostendo: Illi soli debebant dare dimidium sicli, qui postea à Mose erant recensendi in numero filiorum Israël, vt apertè constat ex verbis citatis. At Leuitæ non erant recensendi in illo numero, vt paulò ante ostensum est ex illo, Num. 1. 48. *Tribum Levi noli numerare. Ergo Leuitæ non tenebantur ad soluendum illud pretium pro vsum Tabernaculi: Ergo nec Pontifex.**

36. Tertium onus Israëlitarū erat, quod singulis annis deberent dare decimas bonorum suorum pro sustentatione Leuitarum. (Leu. 27. 30. & Nu. 18. 21. & Deut. 12. 6.) Ab hoc onere exemptus erat Pontifex. Et quod amplius est, ipse cum aliis Leuitis erat particeps decimarū, & postea ab ipsis Leuitis accipiebat decimas decimarum vt supra, c. 6. §. 5. ostensum est ex illo, Nu. 18. 26. *Precipe Leuitis, atque denuncia: Cū acceperitis à filiis Israël decimas,*

decimas,

cimas, quas dedi vobis, primitias earum offerre Domino, id est, decimam partem decimæ, ut reputetur vobis in oblatione primitiuorum, tam de areis, quam de torcularibus, & vniuersis, quorum accipitis primitias, offerre Domino, & date Aaron Sacerdoti.

37. Quartum erat, quod primogenita hominum & iumentorum, vel pretio deberent redimere, vel Pontifici offerre. Num. 18. 15. *Dixit Dominus ad Aaron: Quidquid primum erumpit è vulua cuncta carnis, quam offerunt Domino, siue ex hominibus, siue de pecoribus fuerit, tui iuris erit: ita duntaxat, ut pro hominis primogenito pretium accipias, & omne animal, quod immundum est, redimi facias, cuius redemptio erit post unum mensem siclis argenti quinque pondere Sanctuarij. Primogenitum autem bouis & ouis & capre non facies redimi, quia sanctificata sunt Domino. Ab hoc onere eximebatur Pontifex. Nam cæteri, qui hoc onere tenebantur, debebant Pontifici offerre sua primogenita, vel certè pretium illorum, ut iam dictum est. At cui obtulisset Pontifex? Si sibi ipsi, nullum erat onus. Si alicui alteri, cui tandem? Nemo à Deo designatus est.*

38. Quintum erat, conferre necessaria ad luxum & familiam Regis. De hoc onere locutus est Samuel, cum vellet filios Israël absterrere à petendo Rege. Sic enim legimus, 1. Reg. 8. 10. *Dixit itaque Samuel omnia verba Domini ad populum qui petierat à se Regem, & ait; Hoc erit ins Regis, qui imperaturus est vobis. Filios vestros tollet, & ponet in curribus suis, facietque sibi equites & præcursores quadrigarum suarum, & constituet sibi tribunos & centuriones, & aratores agrorum suorum, & messorum segetum, & fabros armorum & curruum suorum. Filias quoque vestras faciet sibi unguentarias, & focarias & panificas. Agros quoque vestros, & vineas & oliueta optima tollet, & dabit seruis suis. Sed & segetes vestras, & vinearum redditus addecimabit, ut det eunuchis & famulis suis Seruos etiam vestros, & ancillas, & iuvenes optimos, & asinos auferet, & ponet in opere suo.*

ges quoque vestros addecimabit, vosque eritis ei serui. Et clamabitis in illa die à facie Regis vestri, quē elegistis vobis, & non exaudiet vos Dominus. Ab hoc onere & Pontifex, & omnes Leuitæ erant exempti. Quod apertè constat ex verbis citatis. 1. quia Leuitæ non petebant Regem, sed populus aliarum tribuum. 2. Leuitæ non erant futuri centuriones & tribuni in bello. Erant enim exempti ab onere belli, vt dictum est. 3. Leuitæ non habebant alias possessiones, nisi 48. ciuitates cum suburbanis earum. (Num. 35. 2.) At suburbana Leuitarum non poterant vendi, & dari seruis Regum, iuxta illud, Leuit. 25. 34. *Suburbana autem eorum non veneant, quia possessio sempiterna est.*

39. Sextum erat, permittere alienationem domorum suarum in perpetuum. Leuit. 25. 29. *Qui vendiderit domum intra urbis muros, habebit licentiam redimendi, donec vnus impleatur annus. Si non redemerit, & anni circulus fuerit euolutus, emptor possidebit eam, & posteri eius in perpetuum, & redimi non poterit, etiam in iubileo.* Ab hoc onere eximebatur Leuitæ, ac proinde etiam Pontifex. Nam ibidem sic additur; *Ædes Leuitarum, quæ in urbibus sunt, semper possunt redimi: si redemptæ non fuerint, in iubileo reuertentur ad dominos, &c.*

40. Igitur, vt summatim colligā, quæ dicta sunt, Pontifex erat exemptus non solūm ab omni onere, quod Regi præstandū erat, sed etiam ab aliis oneribus, quæ Leuitis, Sacerdotibus, & Tabernaculo præstabantur. Ad hanc exemptionem reuocari potest, quod omnes ciuitates refugij, in quibus erat sūma immunitas, fuerint Leuitarum; nulla filiorum Israël. Quæ immunitas non parum facit ad prærogatiuam Pontificis. Primò, quia ciuitates Leuitarum subiectæ erant Pontifici. Secundò, quia quotquot homicidæ inuoluntarij, siue incolæ, siue exteri, ad eas confugiebant, poterāt ibi tuto commo

commorari, vsque ad mortē Pontificis. Mortuo autem Pōtifice, impunè ad propria reuertebātur. (Ios. 20. 6.)

41. *Tertia cōclusio.* Rex, neque in causis Ecclesiasticis, neque in tēporalibus, erat planè exemptus à potestate Pontificis. Non quidē in Ecclesiasticis. Nam Pontifex in eo genere poterat illi imperare, & etiā punire, si deliquisset. Habemus luculentū exemplū in Ozia Rege, 2. Paral. 26. 16. his verbis; *Cum roboratus esset Ozias, eleuatum est cor eius in interitum suum, & neglexit Dominū Deum suum: ingressusq; templū Domini, adolere voluit incensum super altare thymiamatis: Statimq; ingressus post eū Azarias Sacerdos, & cum eo Sacerdotes Domini octoginta, viri fortissimi, restiterunt Regi, atque dixerunt: Non est tui officij, Ozia, ut adoleas incensum Domino, sed Sacerdotum: Egredere de Sanctuario, ne contempseris. Iratusque Ozias, tenens in manu thuribulū vt adoleret incensum, minabatur Sacerdotibus. Statimq; orta est lepra in fronte eius, corā Sacerdotibus, qui expulerunt eum, &c.* Vides, quantum fuerit imperiū summi Sacerdotis in Regem, præsertim in rebus ad diuinū cultum pertinentibus Rex, elatus multis victoriis, voluit se immiscere in officium Sacerdotū. Quid Pōtifex? Opposuit se Regi, & audacter illi dixit; Audi Rex: res diuinæ non spectant ad tuū officiū, sed ad nostrū. Egredere de Sanctuario: Nisi parueris, nō abibis sine pœna. Quid Rex? Irascitur, minatur, punitur, expellitur, imperio abdicatur. Debebat meminisse illius præcepti, Deut. 17. 20. *Non eleuetur cor eius in superbiā super fratres suos, cum sederit in solio regni sui.*

42. Sed neque in tēporalibus omnino exemptus fuit Rex. Primò, quia sæpe non poterat bellū suscipere, nisi consulto prius Pontifice. Secundò, quia in controuersis legalibus, non solūm Ecclesiasticis, sed etiā politicis, debebat acquiescere Pontifici, tanquā supremo iudici. Hæc sæpè dicta sūt. Tertiò, quia debebat illi dare

decimas, primitias, oblationes & pretia primogenitorum. Nusquam enim legimus, Regem ab onere fuisse exemptum. Et hæc sufficiant de hoc puncto.

QVÆSTIO VIII.

*An Pontifex præcelluerit Regi,
titulo authoritatis.*

43. **M**Aior semper fuit authoritas Pontificis apud populum, quàm Regis. Quod dupliciter ostendi potest. Primò ex dictis. Nam authoritas, Pontificis, vt supra ostensum est, crescebat ex variis capitibus. 1. Ex solenni consecratione. 2. Ex vnctione olei sacri. 3. Ex ornatu. 4. Ex copia annorum reddituum. 5. Ex frequenti colloquio cum Deo. 6. Ex variis & illustribus miraculis. In his omnibus (exceptis fortè diuitiis) Rex erat inferior Pontifice. Nec enim consecratio ipsius erat tam solennis; nec vngebatur oleo sanctæ vnctionis; nec in ornatu erat par Pontifici; nec immediatè consulebat Deum in rebus dubiis; nec authoritas ipsius tot miraculis erat à Deo confirmata.
44. Ex effectu idè ostendi potest. Nam populus plus honoris ac reuerentiæ tribuebat Pontifici, quàm Regi. Imò, si inter Pontificem & Regem lis aliqua vel disceptatio intercederet, Pontifici potius adhærebāt, quàm Regi. Hoc accidit Saūli. Cum enim mādaret suis subditis, vt interficerent Achimelech Pontificem, noluerunt Regi obedire. Nimirum, pluris æstimabant vitam Pontificis, quàm mandatum Regis. Plus dicam. Ipsi Reges vltro deferebant Pontifici: Nec soli Hebræorū Reges, sed etiam gentiliū. Exemplo sint Ioas Rex Iuda, & Seleucus Rex Asiæ. Ioas venerabatur Ioiadam Pontificē, vt parentem; & eo viuento, nihil faciebat, nisi ex eius directione & præscripto. (4. Reg. 12.2.) Seleucus

leucus adeò suspiciebat Oniam Pontificē, vt in eius gratiam, magno honore ac muneribus prosequeretur templum Hierosolymitanum. (2. Machab. 3. 1.)

Conclusio huius capituli.

45. **I**N hoc capite institui cōparationem inter Pontificem & Regem veteris Testamenti: Et ostendi Pontificem multis titulis Regi præcelluisse. 1. titulo originis & antiquitatis. 2. familiæ. 3. inaugurationis. 4. vnctionis. 5. ornatus. 6. officij. 7. exēptionis. 8. authoritatis. Et hæc omnia ex sacris literis confirmaui. Nunc, coronidis loco, attexam testimonia Philonis & Iosephi, qui ambo, vt pote Hebræi nati, fuerunt rerum Hebraicarum peritissimi.

46. Igitur Philo in lib. de legatione ad Caium, recitās epist. Agrippæ ad eundem Caium, Imper. Romanum, inter cætera sic habet: *Equidem, vt nosti, Iudæus natus sum: natale solum mihi sunt Hierosolyma, vbi altissimi Dei templum situm est. Auos proauosque Reges habui, & ex his, aliquot etiam summos Pontifices; quā illi dignitatem pluris faciebant, quā Regiam, rati quanto Deus antestat homini, tanto Pontificatum regno excellentiorem. Ad illius enim curam, diuinas res; humanas, ad huius pertinere.*

47. Iosephus, non quidē tam apertè confert inter se Pontificē & Regē, vt Philo; sed tamē re ipsa idē sentit. Sic enim scribit lib. 2. contra Apionē; in cōmendationem legis Mosaicæ: *Sed quā pulchrior aut iustior esse queat lex, quā quæ & Deū fecit omnium moderatorem, & Sacerdotibus res maximas cōmuniter administrandas commisit? rursusquē, ceterorum Sacerdotū gubernationē summo omnium Pontifici credidit? Et paulò post: Erat autē eorum muneri, legem ceteraque instituta diligenter curare. Nam & omnium inspectores, & controuersiarū Iudices, & condemnatorum punitores cōstituti sunt Sacerdotes. Quisnam igitur*

principatus fieri possit hoc sanctior? aut quis honos Deo convenientior? ubi & plebs vniuersa ad pietatē est bene cōparata, & Sacerdotibus cōcredita est cura præcipua, & vniuersa Respublica instar ceremoniæ cuiusdam administratur?

C A P V T I X.

Quæ utilitas percipi ex dictis possit.

1. **T**Riplex percipi potest. Vna ex parte Catholicorum: ex altera parte aduersariorum: tertia ex parte Regum & Principum sæcularium. Vt hoc clariùs ostendam, præmittendum est, Pontificem veteris ac noui Testamenti, v.g. Aaronem & Petrum, non minus inter se distare, quàm vetus ac nouum Testamentū inter se distant. Porrò inter vetus & nouum Testamentū tanta distantia est, quanta inter umbrā & corpus, inter imaginem inchoatam & perfectā, inter literam occidentem & spiritum viuificantem, inter sanguinem taurorum & Christi, inter seruitutem & libertatem. Ergo tanta etiā inter Pontificem vtriusque testamenti, v. g. inter Aaronem & Petrum distantia est. Ille umbrā expressit; hic corpus: ille inchoatæ imaginis minister fuit; hic perfectæ: ille secutus est literā occidentem; hic spiritum viuificatē: ille tauros & arietes immolauit; hic pretiosi corporis & sanguinis Christi dispēsator est: ille vixit sub iugo seruitutis; hic in libertate filiorum Dei. Igitur, maior & excellentior hic, quàm ille. Hoc posito, facilius explicabo triplicem utilitatē, de qua dictū est.

1. Utilitas ex parte Catholicorum.

2. **C**Atholici, ex iis, quæ dicta sunt, sic possunt ratiocinari: Noster Pontifex multò excellentior & dignior est, quàm Pontifex veteris Testamenti fuit. Si ergo Hebræi, qui murmurabāt cōtra suū Pontificē,
à Deo

à Deo seuerè puniti sunt ; quid nobis fiet , si similiter murmuremus ? Et sanè Apost. de hac ipsa re nos præmonuit, 1. Corinth. 10. 1. His verbis ; *Nolo vos ignorare fratres, quoniam Patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transierunt, & omnes in Mose baptizati sunt in nube & in mari : & omnes eandem escam spiritualem manducauerunt, &c. Sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo: nam prostrati sunt in deserto. Hæc autem in figura facta sunt nostri, ut non simus concupiscentes malorum, sicut & illi concupierunt: neque idololatra efficiamur, sicut quidam ex ipsis: neque fornicemur, sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, & ceciderunt una die viginti tria millia: neque tentemus Christum, sicut quidam eorum tentauerunt, & à serpentibus perierunt: neque murmuraueritis, sicut quidam eorum murmurauerunt, & perierunt ab exterminatore. Hæc autem omnia in figura contingebant illis: scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos fines sæculorum deuenerunt,*

3. Ex quibus verbis tria colligimus, quæ maximè huc spectant. Primum est, quòd omnes Hebræi magnis beneficiis à Deo affecti fuerint. Nam omnes miraculose transierunt mare rubrum; omnes sub nube protecti sunt; omnes manna de cælo comederunt; omnes biberunt ex petra consequente. Alterum, quòd multi illorum abusi sint beneficiis sibi concessis, & ingrati in Deum existiterint: Et nominatim, quod aliqui murmurauerint contra Moysen & Aaronem Pontificem. Tertium, quod propterea grauius à Deo puniri sint. Hinc infert Apostolus: Si nos Christiani, qui maiora beneficia à Deo consecuti sumus, peccemus in Deum, & nominatim, si murmuremus contra Pontificem, fore, ut multò grauius à Deo puniamur. Et sic est. Maneamus ergo coniuncti cum Pontifice & Episcopis, & sequamur consilium eiusdem Apostoli, qui nos alibi
sic

sic hortatur: *Obedite Prepositis vestris, & subiaceite eis. Ipsi enim peruigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddaturi, ut cum gaudio faciant, & non gementes. Hoc enim non expedit vobis (Hebr. 13.17.)*

II. Utilitas ex parte Aduersariorum.

4. **A**duersarij sic possunt ratiocinari: Certè, si prudenter æstimemus ea, quæ in veteri Testamento scripta sunt de Pontifice Hebræorum, iniquè agimus cum Pontifice Romano: & in multis eum accusamus, ubi innocens est. *Primò*, obiicimus illi arrogantiam, quòd Pontificem Maximum se appellet. Et tamen constat, hunc titulum concessum fuisse Pontifici in V. Testamento: & quidem ab ipso Deo. Sic enim legimus *Leuit. 21.10. Dixit Dominus ad Mosen: Pontifex, id est Sacerdos maximus inter fratres suos caput suum non discooperiet. Qui titulus frequenter repetitur in libris Machabæorù, & in Euangelio, sub hac voce, Summus Sacerdos. Si ergo Pontifici in V. Testamento licuit usurpare hunc titulum, cur in nouo non liceat, præsertim cum Pontifex in nouo maior & excellentior sit, quàm in veteri?*

5. *Secundò*, obiicimus illi cœlibatum, & uirgemus matrimonium. Sed profectò non alia de causa, quàm ut nostram lasciuiam & turpitudinem excusemus. Alioqui, si ex veteri Testamento pensanda res est, sic argumentari oportebit: Pontifex veteris Testamenti, propter sanctitatem officij, quòd gerebat, non poterat inire matrimonium cum vidua, vel repudiata, vel corrupta, sed tantum cum uirgine ex sua tribu. At in nouo Testamento maior est sanctitas officij, quod gerunt ministri Ecclesiæ: Ergo magis deberet colere castimoniam vitæ, quàm in populo Hebræorù factum est. Hoc facit Pontifex Romanus, qui exemplo Christi, Ioannis Baptistæ, & multorum aliorum, ab omni abstinet matrimonio. At nos non facimus, qui nullo discrimine, & viduas, & repu

repudiatas, & corruptas, amplexamur. In qua re nec Pontificem veteris Testamēti, nec Christum, nec Ioannem Baptistam, nec Apostolos, sed nescio quos petulcos homines videmur imitari. Præstaret sequi cōsilium Apostoli, 1. Cor. 7. 7. *Volo, inquit, omnes esse, sicut meipsum.* Et infra: *Dico autem non nuptis, Bonum est illis, si sic permaneant sicut & ego.* Et rationem adiūgit: *Qui sine uxore est, sollicitus est, quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo. Qui autem cum uxore est, sollicitus est, quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori, & diuisus est.* Hoc saluberrimum documentum nos contemnimus.

6. Tertiò, obiicimus illi, quod gloriatur de continuata serie & successione suorum antecessorum in Ecclesia Romana. At nihil culpæ hic est. Nam etiam in veteri Testamento successio Pontificum accuratissimè seruata est, & speciali miraculo à Deo confirmata. Voluit enim Deus, successionem Pontificum manere in tribu Leui, & nullo modo transire in alias tribus. Et in eius rei perpetuam memoriam effecit, vt virga solius Aaronis, non autem virgæ aliorum tribuum, repente frondesceret, & frondescens in Arca Testamenti conseruaretur. Nos hic impingimus. Nam relicta legitima successione, quæ est in Ecclesia Romana, instituimus novos ministros, qui alios ante se nullos agnoscūt. In quo similes sumus Ieroboamo, qui asciiuit Sacerdotes, qui non erant de tribu & successione Leui. (3. Reg. 12.)

7. *Quartò*, obiicimus illi, quòd tam ipse, quàm alij Episcopi & Sacerdotes, solenni ritu vngantur & consecrentur: & per contēptum solemus appellare *Vnctos*. Sed parum prudenter. Nam constat, Deum in veteri Testamento præcepisse, vt Pontifex in capite vngetur oleo sanctæ vnctionis: Et similiter, vt tam Pontifex, quàm Sacerdotes, & eorum vestimenta, sanguine, & oleo aspergerentur. Et quanquam huiusmodi ceremoniæ,

niæ,

niæ, quæ in veteri Testamento seruatae sunt, præsertim circa vnctionem, non necessariò, seruari debeant in nouo testamento ; tamen cum à Deo introductæ & approbatæ fuerint , malæ esse non possunt. Cur ergo, vt otiosas & ridiculas execramur? Cur, vel easdem, vel similes vsurpare nõ liceat, cum nusquam prohibitæ sint? Alioqui , quid dicemus de vnctione Regum & Imperatorum in nouo Testamento ? An & illa repudianda est? Nemo hoc dixerit. At si illam retinere fas est, cur in alteram tam iniqui sumus? Nostri Ministri, qui sine vnctione & consecratione, sine successione & vocatione, vel ex tonstrinis, vel ex popinis , in officia Ecclesiastica subito sese ingerunt , nullum possunt proferre exemplum ex tota antiquitate, quo tueri se queant.

8. Quintò, obiicimus illi pompam & splendorem in ornatu Pontificali. Et tamen scimus, Pontificem in veteri Testamento, ex peculiari Dei institutione , gestasse purpuram, hyacinthum, byssum, tintinnabula aurea, & mala punica in sacra veste, Tiaram cum aurea lamina in capite: duodecim gēmas in pectore: duos lapides onychinos in humeris, auro inclusos. An etiã Deum accusabimus, qui hunc, tam rarũ & insignem ornatum, præscripsit Pontifici in Synagoga Hebræorum ? Dicamus potiùs cum Dauide, *Dilexi decorem domus tue*: Nec vsurpemus illã Iudæ proditoris vocem, *Vt quid perditio hac?*

9. Sextò, obiicimus illi diuitias & potentiam temporalem. Sed immeritò. Nam constat Pontificẽ in veteri Testamento fuisse longè ditissimum : & quidem Deo sic disponente. Accipiebat decimas à duodecim tribubus Israël: decimas decimarum à Leuitis: primitias, primogenita, oblationes à toto populo. Sanè, si Pontifex Romanus singulis annis acciperet decimas omniũ bonorum à toto orbe Christiano: si decimas decimarum ab Ecclesiasticis & Religiosis: si denique primitias, pri-
moge

mogenita, & oblationes omnium fidelium; fortasse ditior esset, quam modo est. Si ergo Deus in veteri Testamento voluit Pontificem hoc modo locupletare, cur nos similem fortunam invidemus Pontifici in nouo Testamento?

10. *Septimo*, obiicimus illi nimiam auctoritatem, qua utitur in Ecclesia Christi. In quo similes sumus Hebraeis, qui etiam suum Pontificem Aaronem hac calumnia onerabant. Sed Deus, & miraculo, & ultione testatus est, se velle, ut omnes Aaroni obedirent. Quid ergo nos volumus aut molimur? Singuli superiores esse non possumus. Vnum aliquem esse necesse est, qui aliis praesit. Si is Pontifex est, quid molesti illi sumus? Nimirum, haec nostra caecitas & infirmitas est, ut semper aliquid carpamus. Et certum est, si abrogato Pontifice, Rex aliquis vel Imperator praeset omnibus in Ecclesia, simili calumniae fore obnoxium. Igitur, posthac moderatius agendum nobis est, & si verè Christiani esse volumus, ab omni iniqua criminatione abstinendum.

III. *Utilitas ex parte Regum.*

11. **Q**uilibet Rex potest hoc modo ratiocinari: Deus dedit mihi coronam, sceptrum, potentiam, & in folio regali me collocavit. Et quamvis natura par sim aliis, officio tamè & dignitate, multis superior sum. Agnosco hoc Dei beneficium. Ergo ne ingratus sim, faciam, quod benè & laudabiliter fecerunt pii Reges in veteri Testamento: Et omittam, quod in aliis reprehensum est. David Rex, quoties rem magnam ac difficilem volebat aggredi, prius Deum consulebat per Pontificem: & semper prosperatus est. Insistam eius vestigiis: & si similis occurrat casus, non dedignabor à Prælati Ecclesiae consilium petere. Illi, Pastores nostri sunt: Deum pro nobis deprecantur: assistentiam Spiritus sancti habent.
12. Ioas Rex, quamdiu secutus est monita, & directionem

nem

nem Ioiadæ Pontificis, *fecit rectum coram Domino.* (4. R. 12.2.) At ubi deflexit, & sæcularium Principum obsequiis delinitus, priorem viuendi rationem deseruit, mox impius & homicida factus est, & in pœnam peccati, à propriis seruis miserè interfectus interiit. (2. Paralip. 24. 17.)

13. Ozias Rex, contempto Pontificis imperio, voluit sese in eius officium immiscere: & subito lepra percussus, & regno exutus est. (2. Paral. 26. 18.) Nec minor fuit vltio circa Saülem. Nam & ipse suo gladio confosus, & regno cum suis posteris in perpetuum spoliatus est. (1. Reg. 31. 4.)

14. Ieroboam, vt regnum suum confirmaret, ausus est defectionem facere à legitimo Pontifice, & sacrificio, & altari. Et in eorum locum constituit novos Sacerdotes, qui non erant de tribu Leui; & erexit nouum altare in Bethel; & nouo ritu immolauit. Sed pessimo euentu. Nam & manus eius repente exaruit, & altare scissum est, & tota eius familia penitus deleta & extincta est. (3. Reg. 12. & 13.) Hæc me vestigia terrent.

FINIS.

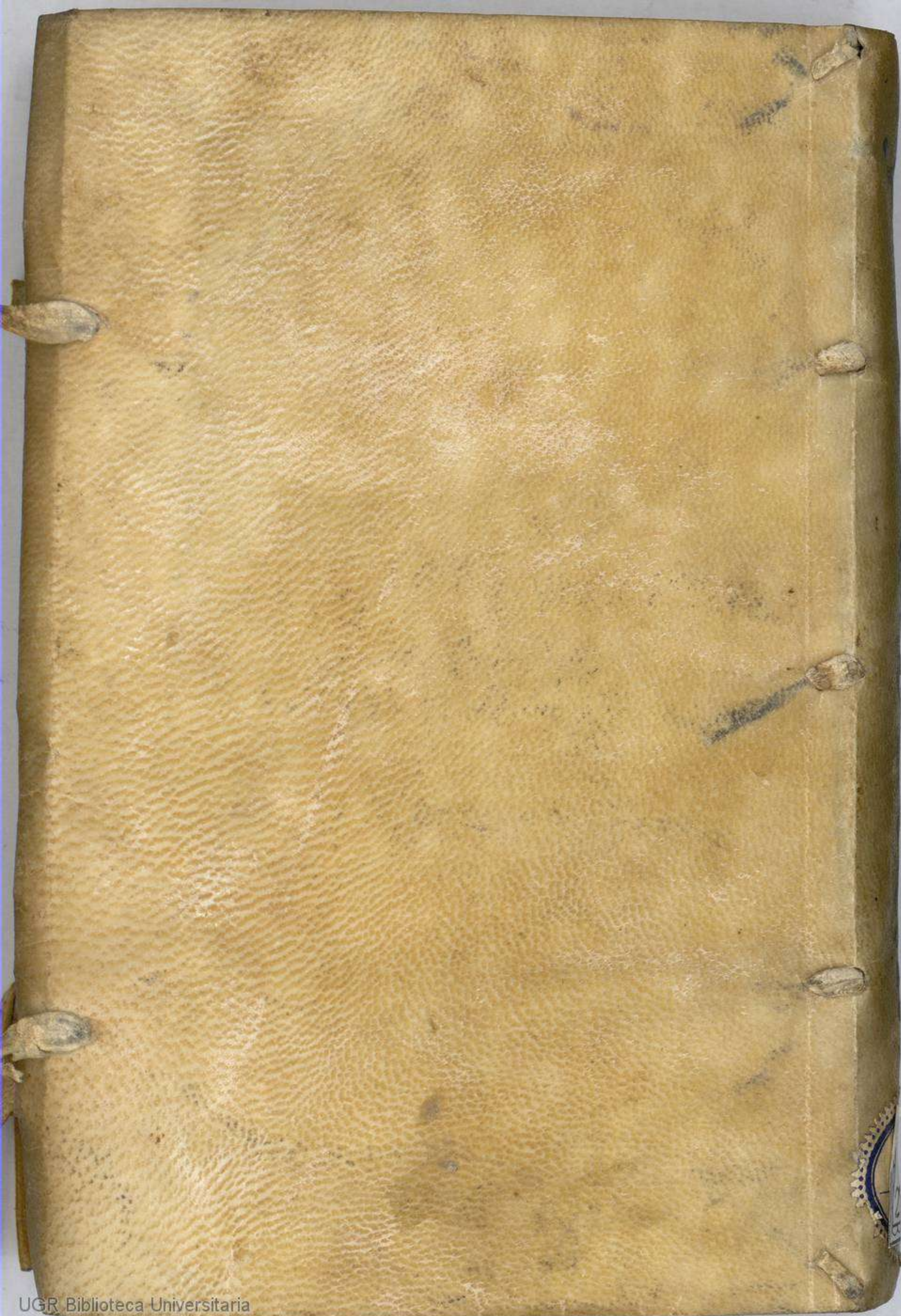

170

Handwritten text in a stylized script, likely a title or author name, written vertically on aged paper. The characters are dark brown and appear to be in a historical or regional script.

A
28-317